

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET
UTENRIKSDEPARTEMENTET

Rapport

Barnets rettigheter

Norges fjerde rapport til FNs komité
for barnets rettigheter – 2008

Forord

1. Norge legger med dette fram sin fjerde periodiske rapport til FNs komité for barnets rettigheter om oppfølging av barnekonvensjonen. Den fjerde periodiske rapporten utgjør del 1. Del 2 omhandler oppfølgingen av valgfri tilleggsprotokoll om Salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi, og del 3 omhandler valgfri tilleggsprotokoll om Barn i væpnet konflikt. Det henvises til avsluttende merknader fra FNs komité for barnets rettigheter til Norges tidligere rapporter, henholdsvis CRC/C/15Add.262 av 3. juni 2005, CRC/C/OPSA/CO/3 av 3. juni 2005 og CRC/C/OPAC/NOR/CO/1 av 8. juni 2007. De avsluttende merknadene finnes også på Barne- og likestillingsdepartementets nettsider www.regjeringen.no/nb/dep/bld.
2. Rapporten er organisert i henhold til de generelle retningslinjene om form og innhold av periodiske rapporter fra stater, jf. artikkel 44, nr. 1 (b) i konvensjonen (CRC/C/58/Rev.1 av 29. november 2005). Det refereres fortløpende til Norges tidligere rapporter og til de avsluttende merknadene og anbefalingene til FNs komité for barnets rettigheter. Merknadene og anbefalingene er gjengitt i rapporten, men i en forkortet versjon.
3. Barne- og likestillingsdepartementet har koordinert arbeidet med rapporten i nært samarbeid med Utenriksdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Forsvarsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og politidepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Kultur- og kirke departementet, Kunnskapsdepartementet og Miljøverndepartementet. Sametinget har også kommet med innspill til rapporten.
4. Parallelt med rapporteringsarbeidet har norske myndigheter innhentet synspunkter fra barn og unge i 8 kommuner på hvordan deres rettigheter blir fulgt opp i hverdagen. Som vedlegg følger derfor undersøkelsen «Barn og unge rapporterer til FN om sine rettigheter – vedlegg til Norges fjerde rapport om barnekonvensjonen» utarbeidet av NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring). Barne- og likestillingsdepartementet har også hatt konsultasjoner med barneombudet og frivillige organisasjoner i arbeidet med rapporten.

DEL 1

Norges fjerde rapport til FNs komité for barnets rettigheter 2008

KAPITTEL I

GENERELLE TILTAK VEDRØRENDE GJENNOMFØRING AV KONVENSJONEN	10
A. Tiltak innen nasjonal lovgivning og praksis (artikkel 4)	10
FNs barnekonvensjon og norsk lov	10
Juridisk utredning om samsvar mellom norsk lov og barnekonvensjonen	10
Bedre overvåking av barns rettigheter i Norge	11
Barn og unges deltakelse i rapporteringen til FN	13
Forskning om barn og unges rettigheter	13
Gjennomgang av barneloven	14
Ny utlendingslov	14
Tiltak for å bekjempe vold mot barn	15
Barnevernets ansvar for enslige mindreårige asylsøkere	16
Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen	16
Handlingsplan for bedre kosthold	17
Samordning av innsats sentralt og lokalt	17
Samarbeid om forebyggende innsats	18
Kunnskapsstatus og kommuneforsøk	18
Landsomfattende tilsyn med kommunale tjenester	18
Effektiviseringsnettverk på barnevernområdet	18
Regionale samarbeidsavtaler mellom barnevern, psykisk helsevern og rusomsorg	19
Barneombudets tilsynsrolle	19
Datainnsamling	19
Barnevernstatistikk	20
Statistikk om ungdom som faller fra videregående utdanning	20
Informasjon om barn og unge med innvandrerbakgrunn	20
Generell statistikk om barn og unge	21
Forskning om barn og unges oppvekst og levekår	21
Fordeling av ressurser	22
B. Tiltak for å gjøre barnekonvensjonens prinsipper og bestemmelser alminnelig kjent for voksne og barn (artikkel 42)	23
Opplæring og informasjon til barn og unge	23
Opplæring av profesjoner og faggrupper som arbeider med barn	24
Internasjonale tiltak – vold mot barn	25
Menneskerettighetsdialog med Kina	26
C. Tiltak for å gjøre Norges rapport tilgjengelig (artikkel 44.6)	26
Arbeidet med Norges fjerde rapport	26
Samarbeid med frivillige organisasjoner	27

KAPITTEL II

DEFINISJON AV BARN (ARTIKKEL 1)	28
Myndighetsalderen	28
Skolegang og utdanning	28
Inntektsgivende arbeid	28
Barnets rett til å bli hørt og retten til gradvis selvbestemmelse	28
Endringer i vergemålsloven	28
Medisinske spørsmål	30
Vitneplikt	30
Pass	30
Kriminell lavalder	30
Seksuell lavalder	30
Stemmerett	30
Verneplikt og frivillig militærtjeneste	30
Film	30
Salg av varer som er underlagt kontroll	31

KAPITTEL III

GENERELLE PRINSIPPER	32
A. Ikke-diskriminering (artikkel 2)	32
Diskrimineringslov og diskrimineringsombudslov	32
Forslag til ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov	32
Utredning om samlet lov mot diskriminering	34
Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002–2006) – sluttrapport.....	34
Dialogarbeid	34
Europarådets kampanje «All Different – All Equal»	35
Deltakelse i EUs arbeid mot diskriminering	35
Strategi for likestilling i barnehage og grunnskoleopplæring	35
Stortingsmelding om menn, mansroller og kjønnslikestilling	36
Revidering av bestemmelsen om kjønnsdiskriminerende reklame	36
Seksualisering av det offentlige rom	36
Arbeid for å bedre homofile og lesbiskes situasjon	37
B. Barnets beste (artikkel 3)	37
Barnefordelingssaker.....	37
Tiltak for å beskytte barn mot overgrep	37
Barnets beste i asylsaker	38
Barns tilknytning til riket.....	39
Lovfesting av rett til innkvartering mens søknad om asyl er til behandling	39
C. Retten til liv, overlevelse og utvikling (artikkel 6)	40
D. Respekt for barnets synspunkter (artikkel 12)	40
Barn og unges deltakelse i lokal planlegging.....	40
Barn og unges deltakelse i kommunale beslutningsprosesser	41
Dialog mellom barn og unge og statlige myndigheter.....	41
Ungdom, IKT og lokaldemokrati	42
Barns rett til å uttale seg i utlendingssaker	42
Tiltak for å styrke barns deltakelse om medvirkning i skolens beslutninger.....	42
Medvirkning blant barn i barnehage.....	43

KAPITTEL IV

SIVILE RETTIGHETER OG FRIHETER	44
A. Navn og nasjonalitet (artikkel 7)	44
Statsborgerloven.....	44
Ikke lenger anonymitet for sæddonor ved kunstig inseminasjon	44
B. Bevaring av identitet (artikkel 8)	44
C. Ytringsfrihet (artikkel 13)	46
D. Tanke-, samvittighets- og religionsfrihet (artikkel 14)	46
Dommen mot KRL-faget	46
Kunnskapsstatus om religiøs sektarisme	47
E. Organisasjonsfrihet og retten til fredelige sammenkomster (artikkel 15)	47
F. Beskyttelse av privatlivets fred (artikkel 16)	47
G. Tilgang til riktig informasjon (artikkel 17)	47
Tiltaksplanen Barn, unge og Internett/SAFT.....	47
Offentlig informasjon til barn og ungdom	48
H. Retten til ikke å bli utsatt for tortur eller annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff (artikkel 37 (a))	48
Norges strategi for barn i Sør.....	48

KAPITTEL V

FAMILIE OG ALTERNATIV OMSORG	50
A. Familiestruktur – herunder enslige forsørgere	50
B. Foreldreveiledning (artikkel 5)	50
Program for foreldreveiledning	50
Foreldreveiledning i asylmottak	52
Foreldreveiledning i fengsel.....	52
Familievernets tilbud til barn og unge	52
Kartlegging av innsats overfor barn som er utsatt for/vitne til vold	53
Familievernets tilbud til barnefamilier med voldsproblematikk	54
Familievernets innsats overfor barn med lesbiske/homofile foreldre.....	54
Familievernets innsats for et likestilt foreldreskap.....	54
Bevilgninger til drift og forvaltning av familievernet og samlivstiltak	55
Mekling.....	55

C. Foreldreansvar (artikkel 18, paragraf 1-2)	56
Felles foreldreansvar for samboere	56
Avgjørelse fra Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg	56
Reiseutgifter ved samvær	56
D. Atskillelse fra foreldre (artikkel 9)	57
E. Familiegjenforening (artikkel 10)	57
F. Ulovlig utføring og ikke-retur (artikkel 11)	58
G. Betaling for underhold av barnet (artikkel 27, paragraf 4)	59
Nytt bidragsregelverk	59
Gebyr for offentlig fastsettelse av barnebidrag	60
Tilbakebetaling av barnebidrag	60
H. Barn fratatt sitt familiemiljø (artikkel 20)	60
Økt bruk av forebyggende tiltak	60
Foreldrestøttende tiltak	61
Valg av fosterhjem	61
Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernet	62
Oppfølging av foreldrene etter omsorgsovertakelse	63
Ettervern for ungdom 18–23 år	63
I. Adopsjon (artikkel 21)	64
J. Regelmessig vurdering av plassering (artikkel 25)	64
Tilsynsførere for barn i fosterhjem	65
K. Mishandling og omsorgssvikt (artikkel 19), inkludert fysisk og psykisk rehabilitering og samfunnsmessig tilbakeføring (artikkel 39)	65
Lovgivningsmessig beskyttelse	65
Rett til voldsoffererstatning for barn som har vært vitne til vold	66
Strategiplan mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn	66
Prosjektet barn som lever med vold i familien	67
Barn av psykisk syke og rusmisbrukere	68
Handlingsplan om vold i nære relasjoner (2004–2007)	68
Tiltak i utlendingsloven	69
Krav om politiattest for å jobbe i asylmottak	69
 KAPITTEL VI	
HELSE OG VELFERD	70
A. Funksjonshemmede barn (artikkel 23)	70
Forslag til ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov	70
Handlingsplanen for økt tilgjengelighet	70
FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne	72
Funksjonshemmede barn i barnehage	72
Barn med nedsatt funksjonsevne i skolen	73
Funksjonshemmede barns muligheter til å drive idrett	73
Funksjonshemmede barn og fritidsaktiviteter	73
Organisasjonsstøtte til Unge funksjonshemmede	74
Strategiplan for familier med barn som har nedsatt funksjonsevne	74
B. Helse- og helsetjenester (artikkel 24)	75
Særskilte utfordringer vedrørende helse og velferd	75
Handlingsplan for bedre kosthold	75
Handlingsplan for fysisk aktivitet	75
Spiseforstyrrelser	76
Psykisk helse	76
Innføring av ventetidsgaranti	77
Økt kompetanse og rekruttering av fagpersonell i kommunene	77
Barn av rusmiddelavhengige og psykisk syke foreldre	79
Selvmord	80
Tradisjonsbestemt praksis som er skadelig for barnets helse – kjønnslemlestelse og tvangsekteskap	80
C. Folketrygd og barneomsorgstjenester (artikkel 26 og 18, paragraf 3)	85
Barnetrygd	85
Foreldrepermisjon	85
Kontantstøtte	86
D. Levestandard (artikkel 27, paragraf 1–3)	86
Styrket innsats mot fattigdom blant barn, unge og familier gjennom barnevernet	87
Maksimalpris for foreldrebetaling og rett til barnehageplass	87

KAPITTEL VII

UTDANNING, FRITID OG KULTURELLE AKTIVITETER..... 88

A. Utdanning inkludert fagopplæring og veiledning (artikkel 28).....	88
Barnehager.....	88
Ny rammeplan for barnehager.....	88
Integrering av flyktninger og minoritetsspråklige i barnehage.....	90
Tiltak mot mobbing i barnehagen.....	91
Grunnskolen (artikkel 28.1 a).....	91
Ny lov om privatskoler.....	91
Foreldrebetaling i skolefritidsordningen.....	92
Spesielle tiltak overfor elever med minoritetsbakgrunn.....	92
Prosjektet Positive rollemodeller.....	93
Strategien Likeverdig opplæring i praksis.....	93
Barn på skole i foreldrenes opprinnelsesland.....	94
Utdanningstilbud til barn med rom og romanibakgrunn.....	95
Elever med særskilte opplæringsbehov.....	95
Skolemiljø og elevmedvirkning.....	96
Tiltak mot mobbing i skolen.....	97
Videregående opplæring.....	98
Kunnskapsløftet.....	98
Målet om å redusere antallet elever som ikke fullfører skolegangen.....	98
Gratis læremidler i videregående skole.....	99
B. Målsettinger for utdannelsen (artikkel 29).....	99
Tiltak for å styrke målsettingen for opplæringen.....	99
Opplæring i menneskerettighetsprinsipper/barnekonvensjonenes prinsipper.....	100
Strategi- og handlingsplaner.....	100
Læremidler om barnekonvensjonen.....	100
C. Fritid, rekreasjon og kulturelle aktiviteter (artikkel 31).....	101
Frifond.....	101
Skapende læring – strategiplan for kunst og kultur i opplæringen.....	101
Demonstrasjonskulturskoler.....	102
Den kulturelle skolesekken.....	102
Arealplanlegging.....	103
Barn og ungdoms deltakelse i idrett.....	103
Større deltakelse fra innvandrerungdom i kultur og idrett.....	103
Frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner.....	103
Tilskuddsordning for å fremme mangfold, menneskerettigheter og toleranse.....	104
Tiltak mot mobbing i fritidsmiljøene.....	104
Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn.....	105
Tiltak for ungdom i risikozonen.....	105
Ungdomssatsing i distriktene.....	106
Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet.....	106
Nordisk samarbeid på barne- og ungdomsområdet.....	106

KAPITTEL VIII

SPESIELLE BESKYTTELSESTILTAK..... 108

A. Barn i nødssituasjoner, herunder:.....	108
1. FLYKTNINGEBARN (ARTIKKEL 22).....	108
Behandling av asylsøknader.....	108
Barn i asylmottak.....	108
Barn i mottak og psykisk helse.....	110
Barn som forsvinner fra mottak.....	111
Enslige mindreårige asylsøkere.....	111
Barnevernets overtakelse av omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere.....	112
Omsorg for enslige mindreårige asylsøkere – endringer i barnevernloven.....	113
Enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år.....	114
Bosetting av enslige mindreårige asylsøkere.....	115
Endringer i vergemålsloven.....	115
2. BARN I VÆPNEDE KONFLIKTER INKLUDERT FYSISK OG PSYKISK REHABILITERING OG SOSIAL INTEGRERING (ARTIKKEL 38).....	116
Forslag til straffebestemmelser om folkemord.....	116
Internasjonalt arbeid overfor barn i krig og konflikt.....	116

B. Barn i konflikt med loven, herunder:	116
1. ADMINISTRERING AV RETTSSAKER MOT UNGDOM (ARTIKKEL 4)	116
2. BARN SOM BLIR UTSATT FOR FRIHETSBERØVELSE (ARTIKKEL 37)	116
Barn i norske fengsler	116
Tiltak mot alvorlig ungdomskriminalitet	117
Forskningsprosjekt om mindreårige asylsøkeres rett til beskyttelse	117
3. RETTSLIG FORFØLGELSE AV BARN (ARTIKKEL 37, a)	117
4. FYSISK OG PSYKISK REHABILITERING OG SOSIAL REINTEGRERING (ARTIKKEL 39)	118
C. Barn utsatt for utnytting, inkludert fysisk og psykisk rehabilitering og sosial reintegrering, herunder:	118
1. ØKONOMISK UTNYTTING AV BARN, INKLUDERT BARNEARBEID (ARTIKKEL 32)	118
2. RUSMISBRUK (ARTIKKEL 33)	118
Bruk av alkohol og rusmidler blant ungdom	119
Opptrappingsplan for rusfeltet.....	119
Regionprosjekt for kommunal forebygging	120
Informasjonstiltak.....	120
Ungdom og rusbehandling i barnevernet.....	120
3. SEKSUELL UTNYTTING OG SEKSUELT MISBRUK (ARTIKKEL 34)	120
Omfangskartlegging	120
Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn.....	121
Krav om politiattest	121
Barnehusene.....	122
Incestsentrene	122
Dommeravhør av barn i sedelighetssaker.....	123
Eget straffebud om kjønnslige skildringer som gjør bruk av barn	123
Nytt straffebud om å møte et barn med forsett om å begå seksuelt overgrep mv.	123
Tiltak mot internettrelaterte overgrep.....	124
Ny Europarådskonvensjon om beskyttelse av barn mot seksuelle overgrep og utnyttelse	124
Komparativ studie om salg og bytte av seksuelle tjenester	125
4. BORTFØRING, SALG OG HANDEL MED BARN (ARTIKKEL 35)	125
Handlingsplan mot menneskehandel.....	125
Informasjonskampanje.....	126
Refleksjonsperiode for ofre for menneskehandel.....	126
5. ANDRE FORMER FOR UTNYTTING (ARTIKKEL 36)	127
Barn som tilhører minoritetsgrupper eller urfolk (artikkel 30)	127
Nasjonale minoriteter	130

Del 2

Om oppfølging av valgfri tilleggsprotokoll om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi

KAPITTEL IX	
GENERELLE GJENNOMFØRINGSTILTAK	132
Samordning og vurdering av gjennomføringen av protokollen	132
Nasjonale handlingsplaner	132
Spredning og opplæring	134
Datainnsamling	135
Bevilgninger	135
Opplæring	136
Oppfølging og spredning.....	137
KAPITTEL X	
FOREBYGGING (ARTIKKEL 9, PARAGRAF 1 OG 2)	138
Politipatruljering på nett.....	138
KAPITTEL XI	
FORBUD MOT SALG AV BARN, BARNEPORNOGRAFI OG BARNEPROSTITUSJON (ARTIKKEL 3; ARTIKKEL 4, PARAGRAF 2-3; ARTIKKEL 5; 6 OG 7)	140
KAPITTEL XII	
VERN AV RETTIGHETENE TIL BERØRTE BARN (ARTIKKEL 8 OG 9, PARAGRAF 3 OG 4)	141
KAPITTEL XIII	
INTERNASJONAL HJELP OG SAMARBEID (ARTIKKEL 10)	143
Vern av utsatte barn.....	143
Nordisk samarbeid	143
Styrket regional og internasjonal innsats.....	143
Militært personell i utenlandsoperasjoner	145
Håndheving av loven	145
Del 3	
Om oppfølging av valgfri tilleggsprotokoll om barn i væpnet konflikt	
KAPITTEL XIV	
GENERELLE GJENNOMFØRINGSTILTAK (ARTIKKEL 1–6)	146
Lovgivning	146
Spredning og opplæring	147
Barnesoldater – møte med norske soldater i internasjonale operasjoner	147
KAPITTEL XV	
INTERNASJONAL BISTAND OG SAMARBEID (ARTIKKEL 7)	150
Beskyttelse av ofre.....	150
Økonomisk og andre former for støtte.....	150
KAPITTEL XVI	
TILTAK RETTET MOT AVVÆPNING, DEMOBILISERING OG SOSIAL INTEGRERING (ARTIKKEL 6, PARAGRAF 3)	152
Tiltak rettet mot sosial reintegrering.....	152
KAPITTEL XVII	
OPPFØLGING OG SPREDNING (ARTIKKEL 6, PARAGRAF 2)	155
Oppfølging	155
Spredning	155

Barnets rettigheter

Norges fjerde rapport til FNs komité for barnets rettigheter 2008

Generelle tiltak vedrørende gjennomføring av konvensjonen

A. Tiltak innen nasjonal lovgivning og praksis (artikkel 4)

FNs barnekonvensjon og norsk lov

5. Jf. Norges tredje rapport pkt. 19–23. Inkorporeringen av barnekonvensjonen i norsk rett gjennom menneskerettsloven 21. mai 1999 nr. 30 trådte i kraft 1. oktober 2003. Barnekonvensjonen gjelder dermed som norsk lov og vil ha forrang dersom det skulle oppstå motstrid mellom konvensjonen og annen norsk lovgivning, jf. menneskerettsloven § 3. Lovendringer foreslått i forbindelse med inkorporeringen (forvaltningsloven, tvisteloven, barneloven, barnevernloven, adopsjonsloven), omtalt i Norges tredje rapport, Kap. 1 pkt. 23 og Kap. II pkt. 80–87 er vedtatt.

6. Den 1. januar 2006 trådte den nye barnehageloven (lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager) i kraft. For å bidra til å oppfylle barnekonvensjonen, ble prinsippet om barns rett til medvirkning nedfelt i barnehagelovens § 3. Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, de skal få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet, og barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Jf. Kap. III D, pkt. 148–150 og Kap. VII, pkt. 350–352 i denne rapporten.

7. Med disse lovendringene er barnets rett til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling (konvensjonens artikkel 12) blitt styrket.

Juridisk utredning om samsvar mellom norsk lov og barnekonvensjonen

8. Regjeringen sier i sin tiltredelseserklæring at den vil sikre og styrke barns rettigheter og aktivt følge opp anbefalingene fra FNs ekspertkomité. *I merknadene fra FNs barnekomité til Norges tredje rapport (pkt. 6–7) ber komitéen parten videreføre sin innsats for å sikre at den nasjonale lovgivningen er og blir i fullt samsvar med konvensjonen.* Allerede i forbindelse med ratifiseringen av barnekonvensjonen (1991), ble norsk lov vurdert å være i samsvar med barnekonvensjonen. I forbindelse med inkorporeringen av barnekonvensjonen i norsk lov (2003) ble det foretatt en gjennomgang av lovgivningen, dels for å fjerne eventuelle uoverensstemmelser med konvensjonen, dels for å synliggjøre og konkretisere konvensjonens krav.

9. Bestemmelsene i barnekonvensjonen er tildels skjønnspregede, og det kan by på utfordringer å vurdere hvorvidt norsk lovgivning er i overensstemmelse med konvensjonen. På bakgrunn av merknadene fra FNs barnekomité vedtok Regjeringen høsten 2007 å igangsette en

utredning foretatt av en uavhengig instans for å belyse hvorvidt norsk lov på relevante områder tilfredsstiller barnekonvensjonens krav. Utredningen igangsettes i mars 2008 og vil ha ca. 1 års varighet. Ifølge mandatet er utredningens oppgaver:

- Det skal vurderes om norsk lovgivning er i samsvar med de krav som rettslig klart følger av konvensjonen.
- Det skal også vurderes om lovgivningen på andre punkter er dårlig egnet til å ivareta barnekonvensjonens mål og verdier.
- Det skal foretas en drøfting av forrangsbestemmelsens betydning i praksis, jf menneskerettsloven § 3.
- Det skal utarbeides en oversikt over rettsvitenskapelig forskning om barnekonvensjonen og norsk lov, herunder foreliggende vitenskapelige arbeider og igangværende forskningsprosjekter.

Bedre overvåking av barns rettigheter i Norge

10. I en generell kommentar understreker FNs barnekomité at oppfølging av barnekonvensjonen innebærer en forpliktelse for statlige myndigheter til selv å overvåke implementeringen av konvensjonen: «*The governments of State parties ... must establish permanent monitoring mechanisms to ensure that the Convention is respected and applied for all children within its jurisdiction without discrimination*» Jf. *Committee on the Rights of the Child, General Comment No 5 (2003)*. Norge deltok på konferansen «Making Europe and Central Asia Fit for Children» i Palencia, Spania 19.–20. juni 2006, der overvåkingsmekanismer av barns rettigheter var et sentralt tema. I et notat til konferansen fra FNs barnekomité nevnes mekanismer som interdepartementale komiteer, overvåkingsenheter innenfor ett departement, barnekonsekvensutredninger, budsjettanalyser, vurderinger av makroøkonomisk politikk, jevnlig datainnsamlinger og analyser av barns levekår.

11. Den norske regjeringen har høsten 2007 vedtatt at den vil styrke og sikre barns rettigheter gjennom en bedre overvåking av implementeringen av barnekonvensjonen. Følgende tiltak vil bli igangsatt:

- Styrke overvåkings- og pådriveransvaret i Barne- og likestillingsdepartementet når det gjelder implementering av FNs barnekonvensjon.
- Kartlegge relevant statistikk og utvikle indikatorer som kan benyttes i vurderingen av om barns rettigheter ivaretas.
- Opprette et dialogforum mellom barne- og likestillingsministeren og ungdomsrepresentanter.
- Kartlegge opplæringstilbud om barnekonvensjonen i aktuelle utdanninger. På grunnlag av slik kartlegging vurdere behov for opplæring i bestemmelsene i konvensjonen for aktuelle yrkesgrupper.
- Igangsette informasjons- og kompetanseutviklingstiltak i barnerettigheter for departementene/statlig sektor og oppnevne kontaktpersoner i berørte departement.
- Utarbeide en informasjonsstrategi for barnekonvensjonen i Norge.
- Forbedre veiledning, informasjonsgrunnlag og analytiske metoder til bruk ved konsekvensanalyser av statlige beslutningsprosesser som vedrører barn.

Barn og unges deltakelse i rapporteringen til FN

12. I forbindelse med Norges tredje rapport (2003) ble barn og unge trukket med i rapporteringsprosessen gjennom prosjektet «Livet under 18», finansiert av Barne- og likestillingsdepartementet. Barne- og likestillingsdepartementet ønsker at også Norges fjerde rapport skal inneholde barn og unges egne synspunkter på hvordan det er å vokse opp i Norge. Kommunene har en sentral rolle når det gjelder oppfølging av barnekonvensjonen, herunder barns rett til å si sin mening og bli hørt. Departementet har derfor invitert 8 kommuner til å delta direkte i dette arbeidet. Kommunene er Alta, Kautokeino, Trondheim, Bjugn, Sandnes, Lillesand, Skedsmo, og Alna bydel i Oslo.

13. Deltakerkommunene har satt i gang et lokalt arbeid for å innhente synspunkter fra barn og unge, med utgangspunkt i artiklene/rettighetene i barnekonvensjonen. Det er innhentet informasjon fra skolebarn og ungdom i aldersgruppen 13 til 18 år. Både jenter og gutter og barn med ulik etnisk bakgrunn er representert. Kommunene har også inkludert barn og unge med funksjonshemninger, barn i asylmottak og barn i barnevernet. Spørsmål som barnas kjennskap til barnekonvensjonen, trivsel på skolen, om de er blitt utsatt for urettferdig behandling eller diskriminering inngår i undersøkelsen. Målet er både å engasjere barn og unge i rapporteringen til FN, og å videreutvikle kompetanse i kommunene når det gjelder å innhente og følge opp synspunkter fra barn og unge. Departementet har engasjert NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) til å veilede kommunene i dette arbeidet og sammenfatte rapportene fra deltakerkommunene. Rapporten fra barn og unge følger som vedlegg til denne rapporten.

Forskning om barn og unges rettigheter

14. For å sikre et godt arbeid på barne- og ungdomsområdet, ser myndighetene det som viktig med forskning og forskningsrelatert virksomhet. Forskning skal bidra til å framskaffe kunnskap om hvordan samfunnsendringer påvirker barn og ungdoms oppvekst- og levekår, og gi et sikrere grunnlag for politiske og faglige beslutninger. Det gis støtte både til programvirksomheten innenfor Norges forskningsråd og direkte støtte til enkeltprosjekt, evalueringer og utviklingsarbeid i regi av en rekke ulike forskningsmiljø. Videre gis det støtte til utvikling av statistikk om barn og ungdom, som blant annet kommuner og fylker kan nyttiggjøre seg av i sitt arbeid. Jf. pkt. 46–47 i denne rapporten.

15. Norges Forskningsråd har gjennom Velferdsforskningsprogrammet igangsatt et prosjekt (2006–2009) der overordnet tema er betydningen av FNs barnekonvensjon for barns levekår og velferd. Prosjektet gjennomføres ved Universitetet i Oslo, Institutt for offentlig rett. Temaet vil bli belyst gjennom tre delprosjekter: To av dem tar utgangspunkt i at barnets rett til å uttale seg i saker som angår barnet selv er senket fra 12 til 7 år i sentrale lover som barneloven og barnevernloven. Det ene av disse er en komparativ studie av lovverk og ordninger i ulike land for å realisere barns rett til medvirkning. Det andre undersøker hvordan denne markante endringen i barns uttalerett har påvirket rettspraksis i barnefordelingssaker i Norge, så vel innhenting og vektleggingen av barnets mening som forholdet mellom denne og barnets beste. Det siste delprosjektet behandler ulike rettighetsdilemmaer fra en juridisk vinkel, idet det tar opp forholdet mellom barns autonomi og kulturelle og religiøse normer som foreldrene legger til grunn. Det behandler rettighetene i forholdet mellom foreldre og barn, og det offentliges (skolens, barnevernets) plikter, rettigheter og kompetanse i forhold til rettighetsdilemmaene.

16. Norsk senter for barneforskning har gjennom Velferdsforskningsprogrammet fått støtte til prosjektet «Barn som medborgere og barnets beste – en utfordring for moderne demokratier» og prosjektet «Det moderne barn og det fleksible arbeidsmarked: Institusjonalisering og individualisering av barn i lys av endringer i velferdsstaten». Se www.svt.ntnu.no/noseb/forskning/. Høgskolen i Oslo har fått støtte til prosjektet «Snakk med oss – Barnevern og barns deltakelse». Prosjektets hovedmål er å utvikle kunnskap om barns deltakelse i barnevernet, og om hvordan slik deltakelse bedre kan ivaretas ved nye arbeidsformer.

Gjennomgang av barneloven

17. Regjeringen oppnevnte i januar 2007 et offentlig utvalg som skal gjennomgå barnelovens bestemmelser om foreldreansvar, fast bosted og samvær. Hovedmålsettingen med gjennomgangen er å vurdere endringer av barneloven i et perspektiv der begge foreldre anses å være like viktige for barnet og der en søker å støtte opp under en samfunnsutvikling der begge foreldres tid, ansvar, omsorg og medbestemmelse over vesentlige sider ved barnets liv står sentralt. Utvalgets mandat fremhever at det skal tas utgangspunkt i at barnekonvensjonen er innarbeidet i norsk lov og at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn. Mandatet sier videre at utvalget bør se nærmere på innholdet i begrepet barnets beste. Utvalget skal i den forbindelse se nærmere på om barnets beste kan ivaretas bedre gjennom å legge forholdene til rette for en mer lik fordeling av omsorg og ansvar mellom foreldrene. Utvalget bør særlig se på om et mer likestilt utgangspunkt kan bidra til å dempe konflikter mellom foreldrene. Barnelovutvalget skal legge fram sine konklusjoner i en offentlig utredning innen 1. mai 2008.

Ny utlendingslov

18. Forslag til ny utlendingslov ble fremmet for Stortinget 29. juni 2007. Loven forventes å tre i kraft 1. januar 2010. Regjeringen har i lovutkastet foreslått en rekke tiltak for å styrke og sikre barns rettsposisjon i utlendingsrettslig sammenheng. Gjennom departementets merknader i proposisjonen er det også flere steder gitt føringer som skal ivareta hensynet til barnets beste i praksis. I det følgende gis det en oversikt over de mest sentrale tiltakene som her er foreslått for å ivareta hensynet til barn i utlandingssaker:

- Det er foreslått en egen bestemmelse i flyktningkapitlet i den nye loven som presiserer at man ved flyktningvurderingen må ta hensyn til om søkeren er barn. Bestemmelsen skal sikre en barnesensitiv vurdering i asylsaker. Jf. lovens kap. IV, § 165.
- Det er foreslått en presisering av at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i saker som berører barn, og at det skal være en lavere terskel for å innvilge oppholdstillatelse til barn enn til voksne. Jf. Kap. III B, pkt. 127.
- Det er inntatt en uttrykkelig henvisning i lovforslaget til barnets beste som et grunnleggende hensyn i saker om utvisning. Jf. Kap. V D, pkt. 202.
- Det er påpekt i proposisjonen at hensynet til barnets beste må veies i forhold til andre relevante hensyn som gjør seg gjeldende. Flere aktører har uttrykt bekymring for om forvaltningen tillegger innvandringsregulerende hensyn for stor vekt i avveiningen, og har understreket behovet for at de vurderinger som er foretatt blir synliggjort i vedtakene. I proposisjonen er det derfor presisert at det må foretas en grundig vurdering av alle sider ved barnets situasjon som kan ha betydning for saken, og at vurderingen må fremkomme

tydelig av vedtaket. Det er særlig understreket at vedtakene må synliggjøre hvilke vurderinger som er foretatt i forhold til barns rettigheter, herunder barnets beste etter barnekonvensjonen artikkel 3, og hvordan hensynet til barnet er vurdert i forhold til eventuelle motstridende hensyn.

- Det er foreslått flere oppmykninger i lovforslaget som vil utvide barns rett til å bo sammen med eller å ha samvær med begge foreldre. Jf. Kap. V E, pkt. 205.
- Det er lagt opp til forskriftsregulering av barns rett til å bli hørt i utlendingssaker. Jf. Kap. III D, pkt. 146.
- Det er foreslått en bestemmelse i visumkapitlet som retter seg mot situasjoner hvor barnet har en forelder i et annet land enn bostedslandet, og som presiserer at man ved vurderingen av søknader om visum i slike saker, skal legge særlig vekt på barns behov for kontakt med foreldrene. Jf. Kap. V E, pkt. 208.

Tiltak for å bekjempe vold mot barn

19. Norge deltok i FNs internasjonale studie om Vold mot barn i 2004, ledet av en uavhengig ekspert oppnevnt av FNs generalforsamling. Jf. omtale i Kap. I B, pkt. 68–69. Den uavhengige ekspertten var i Norge på et offisielt besøk i mai 2006, og deltok på et møte om oppfølging av studien. Norge følger opp anbefalingene fra studien på flere måter:

- Barne- og likestillingsdepartementet og andre berørte departementer la i 2005 fram en strategiplan mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn (2005–2009). Planen inneholder 22 tiltak som gjelder forebygging, avdekking, bistand og behandling, og forskning og kompetanseheving. Se nærmere utdyping i denne rapporten, Kap. V K, pkt. 254.
- Høsten 2007 etableres to Barnehus i henholdsvis Bergen og Hamar, der man skal integrere oppgavene som ulike instanser har overfor barn som er utsatt for seksuelle overgrep, mishandling eller annen vold samt vært vitne til vold i nære relasjoner. Regjeringen foreslår å etablere ytterligere tre Barnehus i 2008, slik at alle helseregionene får et tilsvarende tilbud. Jf. Kap. VIII C, pkt. 521.
- Forskningsstiftelsen NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) har gjennomført en omfangskartlegging av seksuelle og fysiske overgrep mot barn og av barn som er eksponert for vold i nære relasjoner. Årsaksfaktorer og konsekvenser av overgrep var også sentralt i undersøkelsen. (NOVA-rapport 20/2007) Jf. kap. VIII C, pkt. 514.
- En handlingsplan om vold i nære relasjoner ble lagt fram i 2004. Planen inneholder bl.a. tiltak for å styrke tilbud til barn som vokser opp i familier der det utøves vold, og tiltak for å styrke kompetansen om vold- og voldsofferproblematikk i etater som har ansvar for å bistå voldsutsatte kvinner og barn og overgripe. Se nærmere omtale i kap. V K, pkt. 260. Regjeringen lanserte i desember 2007 en ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2008–2011). Også den nye planen vil ha tiltak rettet mot barn.
- I 2006 trådte det i kraft endringer i barneloven for å bidra til at barn får bedre beskyttelse i barnefordelingssaker hvor det er mistanke om vold og overgrep. Samme år fikk også medarbeidere ved private krisesentre opplysningsplikt til barnevernet. Jf. Kap. 3 B, pkt. 119.
- Familievernet gir tilbud til par og familier med voldsproblematikk. Tilbudene er bl.a. individuell terapi for voldsutsatte kvinner, barn og søsken, traumbearbeiding av barn og søsken som har vært vitne til/utsatt for vold, grupper for barn og mor-barn-samtaler. Jf. Kap. V B, pkt. 186–190.
- Senter for krisepsykologi og Alternativ til vold driver prosjektet Barn som lever med vold i familien. Prosjektet skal 1) utvikle behandlingsmetoder for barn som har vært utsatt for

vold, 2) spre kompetanse til behandlende instanser, 3) gi informasjon og opplæring til det lokale hjelpeapparatet, slik at disse tjenestene skal oppdage barn som har vært utsatt for vold og 4) øke befolkningens oppmerksomhet om barn som har vært utsatt for vold. Det er satt i gang kompetanseoppbygging i familievernet, barnevernkontor, krisesentre og politi gjennom undervisning/seminarer, veiledning, metodeutvikling og publikasjoner. I videreføringen av prosjektet (2007–2009) vil det bli satset særlig på kompetansestyrking i barnevernet. Jf. Kap. V K, pkt. 257.

- Tiltak for å heve kompetansen til lærere og førskolelærere når det gjelder å avdekke vold mot barn er omtalt i Kap. VII, pkt. 415
- Arbeidet mot kjønnslemlestelse har pågått i flere år, med tiltak som informasjon og holdningsarbeid overfor aktuelle målgrupper, spesialisttilbud til omskårne kvinner, kartlegging av antatt omfang, kontakt med ressurspersoner om forebyggende tiltak, foreldreveilednings-tilbud i asylmottak, oppsøkende virksomhet, med mer. En ny handlingsplan ble lagt fram i februar 2008. Jf. kap. VI B, pkt. 315–320.
- Det har vært foretatt flere lovendringer for å bekjempe tvangsekteskap. Omfanget av tvangsekteskapsaker i hjelpeapparatet er kartlagt, og det er bevilget midler til frivillige organisasjoner som tar imot henvendelser fra gutter og jenter som er utsatt for tvangsekteskap. Regjeringen har lagt fram en ny handlingsplan mot tvangsekteskap for perioden 2008–2011. Se omtale i kap. VI B, pkt. 321–332.

Barnevernets ansvar for enslige mindreårige asylsøkere

20. Det statlige barnevernet overtar høsten 2007 ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år i fasen fra de ankommer landet fram til bosetting eller retur. Eidsvoll omsorgssenter for barn åpner i desember, og skal ha plass til å ta imot 30 enslige mindreårige. Omsorgssenteret skal ha ansvaret for ivaretagelsen av de enslige mindreåriges daglige behov for omsorg og oppfølging. Målsettingen med overtakelsen av ansvaret er å gi et bo- og omsorgs-tilbud til enslige mindreårige asylsøkere som ivaretar deres spesielle behov, og som kvalitetsmessig er like godt som det tilbud som gis til andre barn barnevernet har ansvaret for. Omsorgssenteret skal følge det enkelte barn nøye og vurdere barnets behov for behandling for traumer og vanskelige opplevelser, og gi hjelp til å tilpasse seg det norske samfunnet. En langsiktig målsetting er at de enslige mindreårige skal bli aktive, kvalifiserte og selvstendige del-takere i samfunnet. En styrking av tilbudet i den første fasen barna bor i landet, vil kunne bidra til å forebygge psykososiale problemer og kriminalitet, samt bidra til en god og trygg livs-situasjon og oppvekst i Norge, eller en best mulig retur til hjemlandet. Jf. Kap. VIII A 1, pkt. 463–480.

21. Parallelt med arbeidet som gjøres for å iverksette tilbudet for enslige mindreårige under 15 år, blir det i 2007 arbeidet med å forberede et tilbud til gruppen enslige mindreårige asyl-søkere mellom 15–18 år. Det er avsatt 5 mill. kr i 2008 til å forberede oppstart av omsorgs-sentre for denne gruppen, og det arbeides med å finne egnet lokalisering. Regjeringen tar sikte på at en overføring av ansvaret for denne gruppen kan foretas i løpet av 2009. Jf. Kap. VIII A 1, pkt. 478–480.

Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen

22. Regjeringen la høsten 2006 fram en handlingsplan for integrering og inkludering av inn-

vandrerbefolkningen, sammen med statsbudsjettet for 2007. Planen inneholder 28 tiltak til en verdi av 400 mill. kr, fordelt på sju departementers ansvarsområder.

23. Handlingsplanens overordnede mål er at:

- innvandrere raskest mulig bidrar med sine ressurser i samfunnet;
- det ikke utvikler seg et klassesdelt samfunn på etnisk grunnlag;
- innvandrere og etterkommere får like muligheter som andre.

24. Handlingsplanen har fokus på fire innsatsområder: 1) Arbeid, 2) Oppvekst, utdanning og språk, 3) Likestilling og 4) Deltakelse. Innsatsen mot rasisme og diskriminering er et gjennomgående fokus i planen.

25. Kunnskaper i norsk legger grunnlaget for at folk skal kunne delta og bidra i det norske samfunnet. Det er viktig at barn og ungdom med innvandrerbakgrunn får god skolegang og utdanning. Blant tiltakene i planen er det flere som retter seg mot barns språkopplæring og oppvekstmiljø, blant annet gratis kjernetid i barnehagene for alle fire- og femåringer i områder med en høy andel av minoritetsspråklige barn, ekstra ressurser til skoler med mer enn 25 prosent minoritetsspråklige elever, og utvikling av et prosjekt med positive rollemodeller for å stimulere barn og unge til å ta utdanning.

26. For 2008 blir handlingsplanen videreført og styrket. Samlet sett foreslo regjeringen en bevilgning på 512 mill. kr til 40 tiltak i planen. Blant de nye tiltakene finner man en kraftig innsats mot tvangsekteskap.

Handlingsplan for bedre kosthold

27. I et samarbeid mellom 12 departementer ble det i januar 2007 lagt fram en handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen. Handlingsplanen skal gjelde i perioden 2007–2011. Barn og unge er en prioritert målgruppe. Hensikten med handlingsplanen for bedre kosthold er å sette fokus på strategisk viktige innsatsområder for å endre befolkningens samlede kosthold i helsemessig positiv retning.

28. Tilgjengelighet på og kompetanse om sunn mat i barnehage og skole er satsingsområder i handlingsplanen, bl.a. i samarbeid med tannhelse-, helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Et konkret mål er å øke andelen som spiser frukt og grønt daglig. Barn og ungdom spiser mer frukt og grønt når det tilbys gratis, og fra høsten 2007 vil i overkant av 300 000 skoleelever i grunnskolen få tilbud om dette. I tillegg finnes en subsidiert abonnementsordning for skolefrukt for elever i barneskolen. Det er et mål at gratistilbudet etter hvert skal omfatte alle skoleelever i grunnskolen. Et annet tiltak i handlingsplanen er at skoler skal oppfordres til å fremme tilgangen til kaldt drikkevann for elevene, samtidig som tilgangen på brus hindres. Jf. Kap. VI B, pkt. 287–288.

Samordning av innsats sentralt og lokalt

29. Barnekomitéen anbefaler en styrking av samarbeidet og en samordning av innsatsen lokalt og sentralt for barn og ungdom. Jf. komitéens merknader 8–9. Mange barn og unge har behov for hjelp fra flere tjenester på kommunalt nivå. Det er et mål at disse barna blir møtt på en

helhetlig måte. Tidlig intervensjon er viktig for å forhindre ytterligere utvikling av problemer hos de utsatte barna. Et bedre samarbeid mellom tjenestene vil kunne sikre en helhetlig tilnærming til barnet og familien, der hjelp og støtte koordineres og alle involverte tjenester er inneforstått med hva de enkelte bidrar med til helheten.

Samarbeid om forebyggende innsats

30. Regjeringen fremhever i sin tiltredelseserklæring at det forebyggende arbeidet overfor barn og unge må styrkes. Barne- og likestillingsdepartementet har i samarbeid med en rekke departementer og direktorater utarbeidet et felles forebyggingsrundskriv om forebyggende innsats for barn og unge. Rundskrivet, som er undertegnet av 6 statsråder retter seg mot den politiske og administrative ledelsen i kommunene og ble sendt ut til kommunene i september 2007. Hensikten er å mobilisere til bedre og mer samordnet innsats lokalt.

Kunnskapsstatus og kommuneforsøk

31. Som en oppfølging av blant annet Stortingsmelding nr. 40 (2001–2002) «Om barne- og ungdomsvernet», Stortingsmelding nr. 16 (2002–2003) «Resept for et sunnere Norge og regjeringens strategiplan for barn og unges psykiske helse (2003) samarbeidet sju departement om å innhente en kunnskapsstatus om det samlede tjenestetilbudet til barn og unge. Hovedmålet med oppdraget var å få oversikt over om tjenestetilbudet er i tråd med barn og unges behov for et samlet, helhetlig og koordinert tilbud. Rapporten Kunnskapsstatus om det samlede tjenestetilbudet for barn og unge (SINTEF Helse Rapport 03/05), forelå i 2005. Rapporten viser at det er varierende i hvilken grad og hvordan kommunene samarbeider om tiltak for barn og unge.

32. For å få mer erfaring med gode modeller for samordning av tjenester til barn og unge vil Barne- og likestillingsdepartementet igangsette utprøving av samarbeid mellom tjenester for barn og unge i tre kommuner. Hensikten er å få mer erfaring med samarbeid og å få fram gode samarbeidsmodeller, som i neste omgang skal spres til kommunene.

Landsomfattende tilsyn med kommunale tjenester

33. I 2008 skal det gjennomføres landsomfattende felles tilsyn med kommunale tjenester til hjemmeboende barn som har behov for tjenester regulert i barnevern-, helse- og sosiallovgivningen. Formålet er å undersøke kommunenes etterlevelse av myndighetskrav for å yte barn rett til hjelp til rett tid. Herunder skal tilsynet undersøke om de aktuelle kommunale tjenestene samarbeider i henhold til lovens krav og koordinerer tiltak i henhold til barnets behov. Tilsyn med barneverntjenesten og sosialtjenesten utføres av Fylkesmannen, tilsyn med helsetjenesten av Helsetilsynet i fylket. Tilsynet rettes mot tjenesteområder der det er sannsynlighet for svikt, og hvor denne svikten kan få alvorlige følger for barns livssituasjon og oppvekst. Tilsynet skal rettes mot kommunens ansvar for å styre tjenestene, herunder etterleve kravene i internkontrollforskriftene i sosial- og helsetjenesten og barneverntjenesten.

Effektiviseringsnettverk på barnevernområdet

34. Det ble inngått en samarbeidsavtale mellom Barne- og likestillingsdepartementet og KS

(Kommunenes arbeidsgiver-, interesse- og medlemsorganisasjon) på barnevernsområdet i 2005. Avtalen er gjensidig forpliktende for partene og handler om hvordan KS og departementet i samarbeid kan være med på å utvikle det kommunale barnevernet gjennom dialog om forståelse av faglige utfordringer, kompetansebehov, organisering av tjenester og tiltak og gjennom konkrete prosjekter. Konkret dreier dette seg om temaer knyttet til kompetanse, kommunal organisering av tjenester og samhandling mellom stat og kommune. Effektiviseringsnettverk på barnevernsområdet er en viktig arena der ansatte i barnevernet møtes og diskuterer arbeidsform og arbeidsmetoder. Barne- og likestillingsdepartementet gir derfor økonomisk støtte til nettverkene for at de skal kunne utvikles videre og omfatte flere ansatte i barnevernet.

Regionale samarbeidsavtaler mellom barnevern, psykisk helsevern og rusomsorg

35. For å styrke samarbeidet mellom barnevernet, psykisk helsevern for barn og unge og tverrfaglig, spesialisert rusbehandling, har alle regionene i barnevernet og regionale helseforetak utviklet og underskrevet forpliktende samarbeidsavtaler. Målet er å gi bedre og mer samordnet hjelp til berørte barn, unge og deres familier. Det er nedsatt en tverrdepartemental arbeidsgruppe med representanter fra Kommunal- og regionaldepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet som skal vurdere tiltak for bedre samarbeid mellom barnevernet, sosialtjenesten, psykisk helsevern og rusomsorgen. Rapporten skal foreligge i løpet av 2008. Departementet har, i tråd med regjeringens tiltredelseserklæring, stimulert til lokale prosjekter som kan bedre samarbeidet mellom barnevern og psykisk helsevern for barn og unge – blant annet i Region midt-Norge.

36. Barn med nedsatt funksjonsevne og barn med psykiske lidelser som samtidig mottar bistand fra barnevernet, har særlig behov for et koordinert hjelpeapparat. Erfaringer viser at flere av disse barna opplever systemsvikt i gråsonen mellom barnevern, psykiatri, somatikk, ulike kommuner og forvaltningsnivåer. Barne- og likestillingsdepartementet ønsker å etablere en tvisteordning som kan brukes i saker som har låst seg fast.

Barneombudets tilsynsrolle

37. *Barnekomitéen anbefaler at norske myndigheter gir Barneombudet ytterligere økt selvstendighet. Jf. pkt. 10–11 i komitéens merknader.* Barneombudet har i dag en helt selvstendig og uavhengig rolle gitt i Lov av 6. mars 1981 nr 5 om barneombud med endringer, sist ved lov av 2. april 1998 og Instruks for barneombudet fastsatt ved Kongelig Resolusjon av 11. september 1981 med endringer, sist av 18. juli 1998. Jf. beskrivelse av lovbestemmelsene i tidligere rapporter. Barneombudet og Barne- og likestillingsdepartement har en omforent forståelse av at ombudet har en helt selvstendig rolle, og at ordningen virker etter sin hensikt. Barneombudet har imidlertid reist spørsmålet om departementet eller Stortinget bør være ansettelsesinstans.

Datainnsamling

38. *Barnekomitéen anbefaler å forbedre den systematiske innsamlingen av statistiske opplysninger om barns kår, blant annet om barn som utsettes for vold og mishandling, barn som ikke begynner på eller avbryter videregående utdanning, barn i alternativ omsorg og innvandrerbarn. Jf. pkt. 12–13 i komitéens merknader.*

Barnevernstatistikk

39. Barnevernstatistikken fra Statistisk Sentralbyrå inneholder spesifikk informasjon om barn som mottar tiltak fra barnevernet på grunnlag av blant annet seksuelle overgrep, fysisk mishandling, psykisk mishandling, vanskjøtsel, foreldres psykiske helse og foreldres rusmisbruk. Fra og med 2007 vil barnevernstatistikken også registrere barn som mottar tiltak fordi de er blitt eksponert for vold i nære relasjoner uten nødvendigvis selv å bli fysisk mishandlet. Denne statistikken inneholder informasjon om barn, alder og kjønn.

40. Barnevernstatistikken inneholder også informasjon om antall barn i ulike typer fosterhjem og institusjoner. Det er videre under planlegging en ny institusjonsstatistikk som vil inneholde mer detaljerte opplysninger om institusjonene og de barn og unge som oppholder seg der.

41. Barnevernstatistikken gir generelt sett muligheter til å foreta analyser som til nå ikke har blitt benyttet fullt ut. Koplinger til data fra andre registre om egenskaper ved bosted (by/land), husstands- og familieegenskaper, foreldres utdanning, inntekt og landbakgrunn (foreldre/barn) kan gjøres. Barne- og likestillingsdepartementet og Barne- ungdoms- og familiedirektoratet har i 2004 startet et samarbeid med forskningsstiftelsen NOVA, for å stimulere til analyser og ta i bruk det potensialet som ligger i kopling med annen statistikk som Statistisk Sentralbyrå samler inn.

42. Statistisk Sentralbyrå har mottatt midler fra Barne- og likestillingsdepartementet til et prosjekt som har som mål å forbedre barnevernstatistikken om enslige mindreårige. Arbeidet ble ferdigstilt i andre halvår 2007.

Statistikk om ungdom som faller fra videregående utdanning

43. Utdanningsdirektoratet har siden 2003 administrert prosjektet «Satsing mot frafall i videregående opplæring 2004–2006». En viktig del av prosjektet har vært å forbedre den statistiske informasjonen vedrørende ungdom som ikke søker seg til eller faller fra videregående utdanning. Et felles system for innhenting og lagring av statistisk materiale ble etablert i juni 2003. Alle fylkeskommuner rapporterer nå til en og samme database, noe som har ført til høyere kvalitet på innsamlet data. Den innsamlede informasjonen inneholder personkarakteristikk av de innrapporterte ungdommer, hvorfor de er innrapportert og hvilke tiltak oppfølgingstjenesten har satt i verk. I St.meld. 16 (2006–2007) «Og ingen stod igjen ... tidlig innsats for livslang læring» foreslås det å bedre datagrunnlaget for statistikk og forskning om sosial utjevning. Jf. kap. 6.7. Jf. også kap. VII, pkt. 406–410 i denne rapporten.

Informasjon om barn og unge med innvandrerbakgrunn

44. På oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet gjennomfører Statistisk Sentralbyrå undersøkelsen Levekår blant ikke-vestlige innvandrere og etterkommere 2005/2006. I tillegg til et utvalg på 5000 personer i alderen 16–70 år fra de ti største ikke-vestlige innvandrergruppene, vil 1500 etterkommere i alderen 16–24 år bli intervjuet. Det er ønskelig å få særskilt informasjon om unge etterkommeres situasjon mht. skole og utdanning, arbeid, fremtidsutsikter, familie og sosiale relasjoner samt opplevd diskriminering. Det er et mål å kunne fastslå hvordan inkluderingen i samfunnet utvikler seg fra første generasjon innvandrere til den neste generasjonen. Vi viser for øvrig til SSBs temasider om innvandrere og innvandring (også på engelsk): www.ssb.no/emner/00/00/10/innvandring/

45. Prosjektet Ungdom, kultur og mestring (UNGKUL) er en longitudinell studie som undersøker hvordan faktorer knyttet til migrasjon påvirker utvikling av emosjonelle og adferdsmessige problemer gjennom barne- og ungdomsårene hos barn og unge med innvandrerbakgrunn, også hos enslige mindreårige. Prosjektet gjennomføres av Nasjonalt Folkehelseinstitutt og har mottatt midler fra Barne- og likestillingsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Generell statistikk om barn og unge

46. Barne- og likestillingsdepartementet har siden 1998 gitt en årlig støtte til Statistisk sentralbyrå for å legge til rette en internettportal for aktuell statistikk og kunnskapsressurser om barn og unge, www.ssb.no/barnogunge. Portalen skal være til bruk for de fleste målgrupper, det kan være elever i det norske utdanningssystemet, offentlige planleggere, forskere eller privatpersoner. Til sammen ti emneområder er dekket: barn og unge i befolkningen, barn og unges familier, barn og unges helse, barn og unges lovbrudd, barn og unges fritid, barn i barnehager, barn og unge i skolen, unge på arbeidsmarkedet, barn og økonomi og barn og unge i barnevernet.

47. I 2007 har Statistisk Sentralbyrå lagt fram en publikasjon, finansiert av Barne- og likestillingsdepartementet om ungdoms levekår, med fokus på marginaliseringsprosesser. Prosjektet gir en analyse av levekår blant ungdom i aldersgruppen 16–30 år. Prosjektet er organisert etter syv delprosjekt som hver for seg belyser ungdoms levekår: demografi, yrkestilknytning og marginalisering, hopning av levekårsproblemer, unge og kriminalitet, unges helse og helseforhold, sosial kontakt og ensomhet blant ungdom, fokus på ulike marginaliserte grupper av unge, herunder unge enslige forsørgere og unge sosialhjelpsmottakere. Rapporten Ungdoms levekår ble lagt fram i desember 2007, rapport nr. 93 i serien Statistiske analyser.

Forskning om barn og unges oppvekst og levekår

48. Betydningen av forskning som grunnlag for politikktutforming og offentlig forvaltning øker stadig. Det er derfor av betydning at de som har ansvar i forhold til barn og ungdoms oppvekstmiljø, enten det er på statlig, regionalt eller kommunalt nivå, får anledning til å nyttiggjøre seg forskningskunnskap i sitt arbeid. For at forskningen skal ha samfunnsmessig betydning må resultatene formidles til ansatte i praksisfeltet, utdanningssektoren, politikere, frivillige organisasjoner og andre brukere på en effektiv måte, og i et tilgjengelig språk.

49. Regjeringen ser det som viktig å ivareta og utvikle et langsiktig perspektiv på forskning om barn og ungdom. En rekke departement og direktorat gir årlig støtte til barne- og ungdomsforskning som kan gi et bredt bilde av oppvekst- og levekårsutviklingen for barn og ungdom i Norge.

50. Regjeringen vil også i tiden fremover stimulere til en bred anlagt barne- og ungdomsforskning, både gjennom forskningsbevilgninger og gjennom kontakt og dialog med forskningsmiljøene. Siktemålet er å få til en god barne- og ungdomsforskning, som kan legge grunnlag for utvikling av en enda bedre barne- og ungdomspolitik. Jf. pkt. 14–16.

Fordeling av ressurser

51. *Barnekomiteén anbefaler at det gjennomføres en undersøkelse for å vurdere og analysere omfanget av, og innholdet i de ressurser som stilles til rådighet for barn, og ber om at det treffes tiltak for å sikre at alle barn har lik tilgang og tilgjengelighet til tjenester uten hensyn til geografi eller kommunestørrelse. Jf. pkt. 14–15 i komitéens merknader.*

52. Undersøkelsen Kunnskapsstatus om det samlede tjenestetilbudet for barn og unge (SINTEF Helse 3/05) viser at det er kommunale variasjoner i ressursbruk til barn og unge. Variasjonene er minst i grunnskolen og i barnehagesektoren. Størst forskjeller ble observert i aktiviseringstilbud for barn og unge, helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Variasjonene i kommunale tjenester rettet mot barn og unge forklares bl.a. av ulike rammebetingelser som forskjeller i kommunestørrelse, bosettingsmønster og kommunale inntekter. Variasjonene skyldes også ulike politiske prioriteringer.

53. I Norge har vi et kriteriebasert system for å fordele midler til kommunene. Jf. Norges 3. rapport, pkt. 25–30. Fordelt over dette inntektssystemet er også midler som skal komme barn og unge til gode, for eksempel gjennom midler til skole og barnevern. Kriteriesystemet tar blant annet hensyn til geografiske forhold og antall barn i ulike aldersgrupper, med varierende behov. Gjennom inntektssystemet skal alle barn i landet sikres tilgang til et likeverdig tjenestetilbud. Gjennom det lokale selvstyre skal kommunene selv prioritere mellom oppgavene og på den måten sikre en fordeling av tjenestene tilpasset lokale behov. Dette ønsker ikke statlige myndigheter å detaljstyre, fordi det må antas at den enkelte kommune vet best hvilke prioriteringer som må gjøres, forutsatt at tjenesten har en tilfredsstillende standard. Men dersom tjenestetilbudet ikke er i tråd med lovpålagte tjenester, har den enkelte en klageadgang til fylkesmannen. Det legges til grunn at barnekonvensjonen ikke krever at tjenestene skal være identiske i alle deler av landet.

54. Et tverrpolitisk utvalg er nedsatt for å gjennomgå deler av inntektssystemet. Utvalget skal gjennomgå inntektsutjevningen både ut fra målsettingen om et likeverdig tjenestetilbud, sikkerhetsnett for skatteinntektssvikt lokalt og nasjonalt, motivasjon for å øke skatteinntektene og et enkelt system for utjevning av skatteinntektene.

55. Rammefinansieringssystemet legger til grunn en desentralisering av oppgavene, og at kommunene selv skal settes i stand til å betale for igangsatte oppgaver. Som tabellen nedenfor viser, er statens samlede overføringer til kommunene økt vesentlig de siste årene, og kommunene står derfor bedre styrket til å sikre barn og unge et godt tjenestetilbud. Tabellen viser kommuneforvaltningens samlede inntekter 1998–2007. Tallene for 2006 og 2007 er anslag. Tabellen er hentet fra Rapport fra det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, april 2007.

	Overføringer fra staten ¹	Ramme-tilskudd	Øremerkede tilskudd innenfor kommuneopplegget	Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget ²	Moms-kompensasjon
1998	79 263	46 699	26 121	6 443	
1999	86 363	49 199	30 883	6 201	
2000	93 876	54 186	33 457	6 233	
2001	99 197	52 944	36 124	10 129	
2002 ³	97 341	53 063	14 632	29 646	
2003	82 141	53 425	17 619	11 097	
2004 ⁴	85 981	47 052	21 480	9 393	8 056
2005	92 128	48 573	24 200	8 641	10 714
2006 ⁵	100 874	53 931	29 767	7 396	9 780
2007 ⁵	107 312	57 708	32 393	7 511	9 700

Tabell 1) Kommuneforvaltningens inntekter
– rammeoverføringer og øremerkede overføringer fra staten 1998–2007

- 1) Alle tall er i mill. kr.
- 2) Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget gjelder tilskudd til flyktninger og asylsøkere.
- 3) Inntektsnedgangen må ses i sammenheng med statens overtakelse av sykehusene. Engangsbevilgning på 21,6 mrd. kr til sletting av gjeld m.v. i forbindelse med sykehusreformen er holdt utenom kommuneopplegget (inngår i pkt. 2.3)
- 4) Reduksjonen i rammetilskuddet må bl.a ses i sammenheng med at ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg ble overtatt av staten i 2004. Videre er ny momskompensasjonsordning finansiert ved trekk i rammetilskuddet.
- 5) Beløpene for 2006 og 2007 er anslag.

B. Tiltak for å gjøre barnekonvensjonens prinsipper og bestemmelser alminnelig kjent for voksne og barn (artikkel 42)

56. *Barnekomitéen etterlyser mer informasjon og opplæring i barnerettigheter og barnekonvensjonen blant elever i grunn- og videregående skole, og opplæring overfor fagfolk som arbeider for og med barn. Jf. pkt. 16–17 i komitéens merknader.*

Opplæring og informasjon til barn og unge

57. Opplæring om barnekonvensjonen og menneskerettighetene er systematisert i fagene KRL (Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap) og Samfunnskunnskap i grunnopplæringen. Opplæring om barnekonvensjonen er hjemlet i læreplanen for KRL i grunnskolen, kompetansemål etter 4. årstrinn. Se nærmere om KRL-faget i kap. IV, pkt. 157–159. Læreplanen for KRL og Samfunnskunnskap for grunnskolen har kompetansemål om menneskerettigheter etter 10. årstrinn. Læreplan for Samfunnskunnskap for grunnskole og for videregående opplæring har kompetansemål for opplæring om menneskerettigheter etter 10. trinn og etter 2. klasse i videregående opplæring. Dette innebærer at undervisning i menneskerettigheter er obligatorisk i alle trinn i opplæringen, også i videregående skole. Jf. kap. VII B, pkt. 413–417.

58. Daværende Barne- og familiedepartementet ga i 2004 ut to brosjyrer om barn og samlivsbrudd. Den ene gir informasjon til barn om deres rett til å bli hørt og har tittelen «Hva med min mening da?». Den andre retter seg mot foreldre og informerer blant annet om barnekonvensjonen artikkel 12 og foreldres plikt til å gi barn mulighet til å uttale seg. Den har tittelen «Barn og samlivsbrudd». Det ble også utgitt en artikkelsamling om høring av barn.

59. I forbindelse med Norges 3. rapport til FNs barnekomité initierte Barneombudet prosjektet «Livet under 18» i samarbeid med Forum for barnekonvensjonen, LNU og Forandringsfabrikken. Jf. Norges 3. rapport, pkt. 11–16. Gjennom en forlengelse av prosjektet ble det laget elevhefter og lærerhefter til henholdsvis 5–7. klasse og 8–10. klasse, finansiert av utdanningsdirektoratet. Heftene beskriver metoder/verktøy for bevisstgjøring om barnekonvensjonen og dens innhold og rettigheter. Jf. Kap. VII B, pkt. 417 i denne rapporten.

60. I 2006 ble det produsert en ny plakat med en kortversjon av barnekonvensjonen, finansiert av Barne- og likestillingsdepartementet. Plakaten ble trykket på bokmål, nynorsk og samisk, og distribuert til alle landets skoler, barnehager, kommuner, barneverninstitusjoner, flyktningsmottak, etc. En ny bokmålsversjon av barnekonvensjonen med tilleggsprotokoller ble dessuten oversatt til nynorsk og samisk. Både plakaten og konvensjonsteksten er tilgjengelig på departementets hjemmesider: www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/andre/Barns_rettigheter.html?id=1038

61. Norske myndigheter har utarbeidet og implementert ny Rammeplan for informasjon til beboere i mottak i 2005. Barnekonvensjonen ligger til grunn for utvalget av flere av informasjonstemaene. Det er fokus på barn og barns rettigheter i relevante moduler, hvor barna og deres situasjon trekkes fram som et tema det spesielt skal gis informasjon om. Eksempelvis kan Modul 4 a Samfunnsforhold i Norge, verdier og levesett nevnes. Ett av hovedmomentene i denne modulen er barndom/barneoppdragelse og barns rettigheter.

Opplæring av profesjoner og faggrupper som arbeider med barn

62. Opplæring i konvensjonen overfor profesjonsgrupper er sikret gjennom rammeplanene for førskolelærere, allmennlærer og barnevernspedagoger. Rammeplanen for allmennlærerutdanningen er retningsgivende for lærerutdanningen. KRL er et obligatorisk fag i allmennlærerutdanningen og her skal studentene «ha kunnskap om og kunne drøfte betydningen av ulike menneskerettskonvensjoner, for eksempel verdenserklæringen om menneskerettighetene, FNs internasjonale konvensjoner om menneskerettighetene, FNs barnekonvensjon og ILO-konvensjonen om urfolk og stammefolk i selvstendige stater».

63. Rammeplanen for førskolelærerutdanningen har krav om at studentene skal ha kunnskap om «FNs internasjonale konvensjon om menneskerettighetene og FNs barnekonvensjon». Rammeplanen for 3-årig barnevernspedagogutdanning sier at barnekonvensjonen er et sentralt tema innenfor emnet Barnerett. Det er høyskolene/universitetene som har ansvar for å konkretisere hvordan undervisningen legges opp.

64. Justisdepartementet har i januar 2008, i forbindelse med fagplanarbeidet ved Politihøgskolen, anmodet om at FNs barnekonvensjon gjøres til tema i undervisningen slik at politistudentene er sikret nødvendig kunnskap.

65. Barne- og likestillingsdepartementet utga i 2005 et informasjonshefte til kommunene om barnekonvensjonen, «FNs barnekonvensjon – fra visjon til kommunal virksomhet», utarbeidet av Norsk Senter for menneskerettigheter. Målet var å styrke kunnskapene om FNs barnekonvensjon blant fagpersonell og politikere i kommunene, og gjøre konvensjonen til et aktivt redskap i barne- og ungdomspolitikken. Informasjonsheftet ble spredd til landets kommuner, fylkeskommuner, utdanningsinstitusjoner, andre statlige instanser og frivillige organisasjoner. Heftet er tilgjengelig på departementets nettsider: www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/andre/Barns_rettigheter/FNs-barnekonvensjon-fra-visjon-til-kommunal-virkelighet.html?id=416485

66. På bakgrunn av den økende internasjonaliseringen av de rettsspørsmål dommere stilles overfor, også i forhold til barn og barns rettigheter, arrangerte Domstolsadministrasjonen ved kompetanseutvalget for dommere et barnerettsseminar høsten 2006. Seminaret omhandlet temaer fra forskjellige rettsområder hvor ulike internasjonale rettskilder har betydning, herunder FNs barnekonvensjon og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

67. Barne- og likestillingsdepartementet har høsten 2007 bevilget støtte til Redd Barna for gjennomføring av prosjektet «Juridiske fremstillinger av barns rettigheter». Prosjektet skal bestå av en fagbok med artikler om barns rettigheter slik de er nedfelt i FNs barnekonvensjon, og et seminar i forbindelse med lanseringen av boken. Boken skal gi en oppdatert fremstilling om tolkning og gjennomføring av FNs barnekonvensjon som særlig tar sikte på norske forhold. Bokens målsetting er å være et praktisk verktøy for implementering av barns rettigheter i Norge, både for jurister og andre faggrupper. Målgruppen er alle som ønsker økt kunnskap om barns rettigheter, men med et særskilt fokus på fagfolk og jurister som arbeider med implementeringen, som ansatte i statlig eller kommunal forvaltning, ansatte i organisasjoner, dommere, advokater og studenter.

Internasjonale tiltak – vold mot barn

68. Norge har støttet den internasjonale studien om vold mot barn omtalt i pkt. 19. I 2001 anbefalte FNs Generalforsamling at Generalsekretæren skulle utnevne en uavhengig ekspert for å utrede omfanget av vold mot barn og fremme anbefalinger for forebygging og respons. Arbeidet ble påbegynt i 2003 og i 2006 ble den ferdigstilt etter en omfattende global og deltakende prosess som involverte FN-organisasjoner, regjeringer, sivilt samfunn inkludert barn og ungdom fra alle regioner. Studien avdekket omfattende og verdensomspennende bruk av vold mot barn. Den viste at vold rammer både jenter og gutter i alle aldre, fra ulike sosiale lag og av alle nasjonaliteter, og at det er alvorlige konsekvenser både på kort og lang sikt for dem som rammes. Rapporten inneholder også en rekke anbefalinger for å forebygge og respondere på vold mot barn i hjem, skole, andre institusjoner, arbeidssituasjoner og i samfunnet, og er sånn sett et instrument for handling.

69. Norge har støttet studien og oppfølgingsarbeidet betydelig med finansiell støtte og med pådriverarbeid. Saken er satt høyt på dagsorden i internasjonale fora. HKH Kronprins Haakon deltok i lanseringen av rapporten i FN i New York. I 2006 samarbeidet Utenriksdepartementet og Barne- og Likestillingsdepartementet om en nasjonal lansering av FN studien. Norge støtter også NGOer i deres oppfølgingsarbeid på landnivå. Den uavhengige ekspertten fikk et utvidet mandat i 2007 for å sette i gang arbeidet med oppfølgingen, og foreslo bl.a. til General-

forsamlingen hvordan oppfølgingen på best mulig måte kan forankres i FN systemet. I oppfølgingen arbeider Norge med hvordan den langsiktige oppfølgingen skal foregå. En av hovedanbefalingene i studien er at det opprettes en spesialrepresentant til FNs Generalsekretær på dette temaet. Dette er noe Norge og EU har arbeidet for, og som nå er besluttet opprettet.

Menneskerettighetsdialog med Kina

70. Norge har siden 1997 hatt en formell menneskerettighetsdialog med Kina med årlige rundebord på politisk nivå med ekspertdeltakelse. Den norske dialogmodellen har sine røtter i den nordiske samfunnsmodellen med fundament i et nært samarbeid mellom ulike sosiale partnere. Ekspertene som deltar i dialogen inkluderer ulike departementer og et bredt spekter av organisasjoner fra det sivile samfunn. I forlengelsen av den politiske MR-dialogen støttes en rekke prosjekter på akademisk og ekspertnivå. I den forbindelse har Barneombudet bl.a. arbeidet sammen med Unicef i Kina om utvikling av institusjoner for ivaretagelse av barns rettigheter.

C. Tiltak for å gjøre Norges rapport tilgjengelig (artikkel 44.6)

71. Norges tredje periodiske rapport (2003), våre svar på barnekomitéens spørsmål og Barnekomitéens avsluttende merknader (2005) er kjent av regjeringens medlemmer, nasjonalforsamlingen og underliggende organer. Rapporten, svarene og komitéens merknader er oversatt til norsk, og sendt til landets kommuner og frivillige organisasjoner. Rapportene finnes også på departementets hjemmesider; www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/andre/Barns_rettigheter.html?id=1038

Arbeidet med Norges fjerde rapport

72. Arbeidet med denne rapporten er gjennomført i henhold til retningslinjene for periodiske rapporter, CRC/C/58/Rev.1 29. november 2005, *General guidelines regarding the form and content of periodic reports to be submitted by states parties under article 44, paragraph 1 (b) of the Convention*. Barne- og likestillingsdepartementet har koordinert arbeidet, og følgende departementer har bidratt: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Forsvarsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justisdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, kunnskapsdepartementet, Kultur- og kirke departementet, Miljøvern departementet og Utenriksdepartementet. Barn og unges synspkt.er på hvordan det er å vokse opp i Norge er innhentet, og foreligger som vedlegg. Jf. pkt. 12–13 i denne rapporten.

73. Et utkast til Norges fjerde rapport ble høsten 2007 forelagt Sametinget. Sametinget ble bedt om å se spesielt på omtalen av samiske barn og unge, og komme med eventuelle bidrag. Det ble også arrangert et møte med Sametinget. Sametinget har kommet med innspill til rapporten og deler av dette er tatt inn.

Samarbeid med frivillige organisasjoner

74. Jf. generelle kommentarer no. 2 (2002) fra FNs barnekomité, *The role of independent national human rights institutions in the promotion and protection of the rights of the child*.

75. Barne- og likestillingsdepartementet har samarbeidet med frivillige organisasjoner i rapporteringsprosessen til Norges 4. rapport. NGO-koalisjonen Forum for barnekonvensjonen arrangerte et møte våren 2007, der departementet og en rekke organisasjoner ga hverandre gjensidig informasjon om arbeidet med henholdsvis myndighetenes neste rapport og organisasjonenes supplerende rapport. En NGO-representant og en representant fra Barneombudet ble invitert med på et møte i Stockholm i juni 2007 om implementeringen av FNs barnekonvensjon i de nordiske land, hvor også to medlemmer av FNs barnekomité deltok.

76. Et utkast til Norges 4. rapport ble sendt på høring til Barneombudet og frivillige organisasjoner høsten 2007. Organisasjonene ble invitert til å komme med skriftlige høringsuttalelser, i tillegg til at departementet arrangerte et høringsmøte i oktober 2007. Formålet med møtet var å styrke dialogen mellom organisasjonene og politikere fra berørte departementer om oppfølgingen av konvensjonen. Organisasjonenes skriftlige høringsuttalelser og temaer som ble reist på høringsmøtet har vært nyttige innspill i forbindelse med utarbeidelsen av den endelige rapporten til komitéen.

Definisjon av barn

(artikkel 1)

Myndighetsalderen

77. Jf. Norges tidligere rapporter.

Skolegang og utdanning

78. Jf. Norges tidligere rapporter.

Inntektsgivende arbeid

79. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 78 og tidligere rapporter.

Barnets rett til å bli hørt og retten til gradvis selvbestemmelse

80. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 80–98 og tidligere rapporter. Endringer i forvaltningsloven, tvistemålsloven, barnevernloven og adopsjonsloven som gir barn rett til å uttale seg i saker som angår dem trådte i kraft 1. oktober 2003. Fra 1. april 2004 er barneloven endret slik at barn som er fylt 7 år skal få si sin mening før det blir tatt avgjørelser om personlige forhold for barnet, blant annet i sak om hvem av foreldrene barnet skal bo hos. Lovendringen utelukker ikke at også yngre barn kan høres. Ordlyden i barneloven § 31 er gitt en tilføyelse som er mer i tråd med barnekonvensjonens ordlyd, slik at det nå går fram av lovteksten at barnets mening skal tillegges behørig vekt i samsvar med barnets modenhet og alder. Barns rett til medvirkning er også nedfelt i barnehageloven, med virkning fra 2006. Jf. Kap. I A, pkt. 6 og Kap. III D, pkt. 148–150.

Endringer i vergemålsloven

81. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 90. Vergemålsutvalget la fram sin utredning 17. desember 2004 i NOU 2004: 16 Vergemål. Justisdepartementet arbeider nå med oppfølging av utvalgets innstilling. Jf. også kap. VIII A 1, pkt. 485 i denne rapporten.

82. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har fått ansvaret for oppfølging av Vergemålsutvalgets forslag om en representantordning for enslige mindreårige asylsøkere. Departementet planlegger oppstart av arbeidet med forslag til nye lovbestemmelser våren 2008. Spørsmålet om når representantordningen vil være på plass og nytt regelverk kan tre i kraft, vil vi komme tilbake til når lovarbeidet er kommet noe lenger. Det vil bli vurdert mulige tiltak i perioden fram til ny ordning kan komme på plass.

Foto: Patrick Sheandell O'Carroll/PhotoAlto

Medisinske spørsmål

83. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 91–98.

Vitneplikt

84. Jf. Norges tidligere rapporter.

Pass

85. Jf. Norges tidligere rapporter.

Kriminell lavalder

86. Jf. Norges tidligere rapporter.

Seksuell lavalder

87. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 99 og tidligere rapporter.

Ekteskapsalder

88. Jf. Norges tidligere rapporter. Den som er under 18 år, kan ikke inngå ekteskap uten samtykke fra dem eller den som har foreldreansvaret, og tillatelse fra fylkesmannen. Fra 1. juni 2007 er loven endret slik at fylkesmannen ikke kan gi tillatelse til ekteskap dersom den som søker er under 16 år.

89. For omtale av andre tiltak for å bekjempe tvangsekteskap vises til kap. VI B, pkt. 321–332.

Stemmerett

90. Jf. Norges tidligere rapporter.

Verneplikt og frivillig militærtjeneste

91. Jf. Norges tredje rapport pkt. 100 og tidligere rapporter.

Film

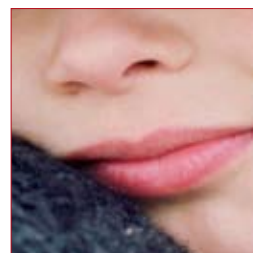
92. Alle filmer eller videogram som skal vises i næring for personer under 18 år skal forhåndskontrolleres og gis en aldersgrense av Medietilsynet, jf. § 5 i lov av 15. mai 1987 nr. 21 om film og videogram. Siden Norges første rapport har bestemmelsene om aldersgrenser for film/video i lov om film og videogram blitt endret. Dagens aldersgrenser ble gjort gjeldende fra 1. januar 2007 og er som følger: tillatt for alle, sju år og eldre, elleve år og eldre og femten år og eldre. Barn som er inntil tre år yngre enn aldersgrensen, kan likevel se filmen «... i lag med føresette eller andre i føresettes stad». Filmer som Medietilsynet ikke kan godkjenne med 15-årsgrense, kan likevel vises for personer over 18 år.

93. Videogram (DVD) som skal omsettes i næringsøyemed må på forhånd være registrert i Medietilsynet. Videogrammet skal påføres et registreringsmerke som bekrefter at tittelen er registrert. Videogram «som Medietilsynet meiner er i strid med reglane i straffelova § 204 eller § 382» kan ikke registreres og dermed heller ikke omsettes lovlig i Norge. Videogram skal merkes med aldersgrense, men denne grensen blir ikke overprøvd av Medietilsynet. Dersom videogrammet inneholder materiale som Medietilsynet tidligere har forhåndskontrollert bør videogrammet ikke ha lavere aldersgrense enn den som ble satt for fremvisning, jf forskrift om film og videogram § 8–3.

Salg av varer som er underlagt kontroll

94. Jf. Norges tidligere rapporter.

Generelle prinsipper

A. Ikke-diskriminering (artikkel 2)

95. Barnekomitéen ber norske myndigheter videreføre og intensivere arbeidet med å hindre og eliminere alle former for faktisk diskriminering av barn. Jf. pkt. 18 og 19 i komitéens merknader.

Diskrimineringslov og diskrimineringsombudslov

96. Loven om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) trådte i kraft 1. januar 2006. Loven gjelder for alle samfunnsområder. Samtidig med diskrimineringsloven fastsatte Stortinget endringer i § 135 a i straffeloven der det markeres tydeligere at rasistiske ytringer med kvalifisert krenkende virkning er uakseptabelt.

97. Fra samme tidspunkt trådte lov om Likestillings- og diskrimineringsombud og Likestillings- og diskrimineringsnemnd (diskrimineringsombudsloven) i kraft. Loven omfatter håndhevingen av flere lovverk med diskrimineringsvern, herunder diskrimineringsloven, likestillingsloven (kjønn), kapitlene om likebehandling i arbeidsmiljøloven og et nytt diskrimineringsvern som er innført i boliglovene. I 2006 ble det opprettet et Likestillings- og diskrimineringsombud og en Likestillings- og diskrimineringsnemnd. Ombudet behandler enkeltsaker om brudd på diskrimineringsforbudene i lovverket, og er en pådriver for økt likestilling og ikke-diskriminering i hele samfunnet. Ombudet og nemnda er statlige, men faglig uavhengige forvaltningsorganer. Saksbehandlingen er gratis.

98. Likestillings- og diskrimineringsnemnda består av tolv medlemmer oppnevnt av Regjeringen. Nemnda behandler klager over ombudets uttalelser. Nemndas avgjørelser i saken er bindende for partene. Nemnda kan ilegge den diskriminerende parten tvangsmulkt inntil den diskriminerende handlingen stanser.

99. Sammen med den nye loven mot etnisk diskriminering innebærer ombudet og nemnda en klar styrking av diskrimineringsvernet til personer, herunder barn, med minoritetsetnisk bakgrunn i Norge. Ombudet håndhever forbudene mot diskriminering på grunn av kjønn, religion, livssyn, hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse, politisk tilhørighet, seksuell orientering, funksjonshemming og alder.

Forslag til ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov

100. Jf. Kap. VI A Funksjonshemmede barn, pkt. 264–266 i denne rapporten.

Utredning om samlet lov mot diskriminering

101. Vernet mot diskriminering på grunnlag av personlige egenskaper eller oppfatninger er i dag spredt på ulike lover. Vi har lovfestede forbud mot diskriminering på grunn av kjønn, etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion, livssyn, politisk syn, medlemskap i arbeidstakerorganisasjon, seksuell orientering, funksjonshemming, alder, midlertidig ansettelse eller deltidsansettelse. Diskrimineringsvernet er ulikt avhengig av hva som er grunnlaget for diskrimineringen.

102. 1. juni 2007 besluttet regjeringen i statsråd å nedsette et utvalg som skal utrede en mer helhetlig diskrimineringslovgivning. Utvalget skal utarbeide forslag til én ny lov som samler likestillingsloven, diskrimineringsloven, arbeidsmiljøloven kap. 13 og den nye foreslåtte diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Utvalget skal utrede om eventuelle nye diskrimineringsgrunnlag, som ikke er en del av gjeldende diskrimineringslovgivning, også bør omfattes av loven. Utvalget får i tillegg i oppgave å utrede spørsmålet om ratifikasjon av tilleggsprotokoll nr. 12 til Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK). Utvalget skal videre utrede spørsmålet om en grunnlovsbestemmelse om vern mot diskriminering, med mindre en grunnlovskomisjon oppnevnt av Stortinget får i oppgave å utrede dette. I tillegg skal utvalget utrede bortfall av det unntaket fra diskrimineringsforbudet for religiøse trossamfunn som i dag finnes i likestillingsloven og arbeidsmiljøloven. Utvalget skal ha sluttført sitt arbeid innen 1. juli 2009. En delutredning om unntakene for trossamfunn ble levert 11. januar 2008; NOU 2008:1 Kvinner og homofile i trossamfunn.

Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002–2006) – sluttrapport

103. Jf. Norges 3. rapport, pkt. 106–109. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har utarbeidet en sluttrapport og en evaluering av regjeringens Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002–2006) som inneholdt 48 tiltak, blant annet innenfor skole/utdanning og lokalmiljø. Så å si alle tiltakene er iverksatt, men flere av dem er pågående tiltak som enda ikke er sluttført. Evalueringen konkluderer med at handlingsplanen har hatt en positiv virkning når det gjelder å få i gang nye tiltak og for å få rettet oppmerksomhet mot utfordringer på feltet. Handlingsplanen har bidratt til å holde bevisstheten rundt utfordringer på rasisme- og diskrimineringsfeltet vedlike i departementene og i deres ytre etater, og har hatt en pådriverfunksjon. Planen har gitt en nyttig oversikt over arbeidet som gjøres på feltet. Evalueringen anbefaler at det i en eventuell ny handlingsplan fokuseres på tiltak for like muligheter for deltakelse, i tillegg til videreføring av aktuelle tiltak i handlingsplanen 2002–2006, og at innsatsen på rasisme- og diskrimineringsfeltet koples tettere til arbeidet for integrering og inkludering. Regjeringen tar sikte på å legge fram en ny handlingsplan mot rasisme og diskriminering ved årsskiftet 2008–2009.

Dialogarbeid

104. For å styrke dialogen mellom ulike innvandrermiljøer og myndighetene, har Arbeids- og inkluderingsdepartementet i 2006 og 2007 vært vertskap for møter i flere fora: et dialogforum for ungdom og myndigheter med formål å diskutere problemstillinger knyttet til integrering og inkludering, møter med muslimske religiøse ledere og med organisasjoner for ungdom med innvandrerbakgrunn. Departementet har også hatt jevnlig møter med ulike landsdekkende organisasjoner som jobber for integrering og inkludering.

Europarådets kampanje «All Different – All Equal»

105. Europarådets kampanje «All Different – All Equal» er en kampanje som har foregått i alle Europarådets medlemsland i kampanjeperioden fra juni 2006 til oktober 2007. Målet med kampanjen er å oppmuntre til og legge til rette for at unge mennesker kan delta i oppbyggingen av fredelige samfunn, med vekt på respekt, toleranse og forståelse for ulikheter. I Norge har sekretariatet for kampanjen ligget i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU). Gjennom kampanjen er det gitt støtte til lokale og regionale prosjekter og tiltak. Det er utviklet metoder, materiell og lagt vekt på å skolere instruktører som kan videreformidle budskapet også etter avslutning av kampanjen. Den norske delen av kampanjen er finansiert over Arbeids- og inkluderingsdepartementets og Barne- og likestillingsdepartementets budsjetter.

Deltakelse i EUs arbeid mot diskriminering

106. Norge har i 2007 deltatt i Det europeiske året for like muligheter for alle. Kampanjen «Bevisst» er Norges bidrag, og gjennomføres av Likestillings- og diskrimineringsombudet. En viktig del av kampanjen går ut på å øke bevisstheten om Diskrimineringsloven og spre informasjon om denne.

107. Videre har Norge deltatt i EUs handlingsprogram mot diskriminering (2001–2006), der formålet har vært å støtte opp under gjennomføring av ny antidiskriminerings-lovgivning.

108. Lærere og elever ved alle landets skoler er blitt invitert til å delta aktivt i Året for like muligheter for alle, og å sette i fokus målene i læreplanen som handler om menneskerettigheter, demokratiske verdier og deltakelse, likestilling og aktivt medborgerskap. Likestillings- og diskrimineringsombudet har utviklet ressursider for lærere med blant annet forslag til læremidler om menneskerettigheter, mobbing og likestilling.

Strategi for likestilling i barnehage og grunnpoplæring

109. I barnehageloven av 2005 er likestilling inntatt som et ledd i barnehagens samfunnsmandat. Omsorg, oppdragelse og læring i barnehagen skal fremme menneskelig likeverd, likestilling, åndsfrihet, toleranse, helse og forståelse for bærekraftig utvikling, jf. barnehageloven § 2. Barnehagens forpliktelser når det gjelder likestilling er utdypet i forskriften til barnehageloven Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Blant annet viser rammeplanen til at barnehagen har en samfunnsoppgave i tidlig forebygging av diskriminering og mobbing. I forbindelse med dette er det satt fokus på mobbing i barnehage og skole. Videre er det utgitt temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Manifest mot mobbing 2006–2008 viser til barnekonvensjonen og slår fast at alle barn har rett til et lærings- og oppvekstmiljø uten mobbing. Jf. Kap. VII, pkt. 359

110. Opplæringslovens formålsparagraf § 1–2 sier at grunnskolen, videregående opplæring, høyere utdanning og voksenopplæring skal praktisere og fremme likestilling og likeverd mellom kjønn og solidaritet på tvers av grupper og grenser.

111. Målet for likestilling i opplæringen mellom kjønn er at virksomheten i barnehager og grunnpoplæringen bidrar til et likestilt samfunn, der alle uavhengig av kjønn får utnyttet sine evner og interesser. Likestilling mellom kjønn skal ligge til grunn for all virksomhet i barne-

hage og for organisering, arbeidsformer, tilrettelegging og innhold i opplæringen. Det blir iverksatt følgende tiltak:

- Strategi for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008–2012 er under ferdigstilling. Strategien vil også omhandle høyere utdanning og forskning som har relevans for barnehage og grunnopplæring.
- Sentrale og lokale myndigheter skal følge opp arbeidet mot blant annet kjønnsrelatert mobbing og trakassering som skjer via digitale medium som mobiltelefon og internett. (Manifest mot mobbing 2006–2008)
- Evaluering av ressursboka «Seksualitet og samliv» og revidering av elev- og foreldrehefter, og utvikling av informasjons- og veiledningsmaterieell om kjønnsrelatert mobbing og seksuell trakassering.
- Det er utgitt et temahefte om å rekruttere og beholde menn i barnehage, da det er viktig å ha maskuline rollemodeller i barnehagen.

Stortingsmelding om menn, mansroller og kjønnslikestilling

112. Regjeringen vil våren 2008 fremme for Stortinget en melding om menn, mansroller og kjønnslikestilling. Bakgrunnen for meldingen er behovet for å diskutere menns rolle i familie- og likestillingspolitikk. Det er behov for å styrke det politiske og økonomiske fokus på farsrollen. Meldingen vil behandle en rekke problemstillinger og foreslå konkrete tiltak for å mobilisere menn og gutter, og foreslå tiltak der menn og gutter faktisk blir diskriminert. Meldingen vil oppsummere faktisk kunnskap om menn og likestilling. Noen av politikk-områdene som blir omhandlet vil være gutter i barnehage og skole, unge gutters sosialisering til og oppfatning av maskulinitet og kjønnsroller. Andre tema vil være utdanning og yrkesvalg, menns rolle som omsorgspersoner, menn og vold og menn og helse.

Revidering av bestemmelsen om kjønnsdiskriminerende reklame

113. Etter markedsføringsloven § 1 er det i dag et forbud mot kjønnsdiskriminerende reklame. Bestemmelsen er en rettslig standard og dette medfører at bestemmelsen er fleksibel og kan fange opp samfunnsmessige endringer. Det er likevel ønskelig å vurdere innholdet i og plassering av bestemmelsen. Barne- og likestillingsdepartementet har derfor nedsatt en arbeidsgruppe som blant annet skal se på muligheten for å tydeliggjøre bestemmelsen i FNs kvinnekonvensjon om kjønnsstereotyper.

Seksualisering av det offentlige rom

114. Seksualiseringen av det offentlige rom antas å påvirke gutters og jenters holdninger til forståelse av eget kjønn. Tilgangen til porno gjennom nye medier har endret seg dramatisk de siste årene, men det er liten kunnskap om virkningen på barn og ungdoms forståelse av likestilling, kjønn og seksualitet. De nordiske land har i to år hatt et felles forskningsprosjekt i regi av Norsk Ministerråd for å øke kunnskapen på feltet. Prosjektet ble avsluttet i 2006. Funnene har blitt overlevert til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner som skal studere disse og komme med forslag til videre tiltak.

Arbeid for å bedre homofile og lesbiskes situasjon

115. Regjeringen vil legge fram forslag til endring av ekteskapsloven, barneloven, adopsjonsloven mv. som åpner for ekteskap mellom personer av samme kjønn, rett til adopsjon og som gir lesbiske par rett til assistert befruktning. Samtidig foreslås barneloven endret slik at barn av lesbiske par som blir unnfanget ved assistert befruktning blir likestilt med barn født i heterofile parforhold.

116. Regjeringen legger i løpet av første halvår 2008 fram en ny tiltaksplan for regjeringens politikk overfor homofile og lesbiskes situasjon. Målet er å komme fram til konstruktive forslag til tiltak som kan bidra til bedre levevilkår blant lesbiske og homofile. Videre vil det bli gitt tilskudd til prosjekter og tiltak i regi av frivillige organisasjoner og andre for å bedre levekår og livskvalitet blant lesbiske og homofile. Ungdom og innvandrere er spesielt prioritert. I tillegg er prosjekter relatert til homofile og lesbiske i arbeidslivet og idretten blitt prioritert. Barne- og likestillingsdepartementet vil iverksette mer forskning om homofiles og lesbiskes levekår. Hovedfokus blir bla homofile og lesbiske med ikke-vestlig bakgrunn.

B. Barnets beste (artikkel 3)

Barnefordelingssaker

117. Det vises til omtale i Norges tredje rapport kap. III B pkt. 172. Nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker trådte i kraft 1. april 2004. I innledningskapittelet til de nye reglene er det tatt inn en bestemmelse om at både de materielle avgjørelsene i barnefordelingssaker og saksbehandlingen først og fremst skal rette seg etter det som er best for barnet.

118. Regjeringen har oppnevnt et offentlig utvalg som skal gjennomgå barnelovens bestemmelser om foreldreansvar, fast bosted og samvær. Jf. kap. I A, pkt. 17.

Tiltak for å beskytte barn mot overgrep

119. I april 2006 trådte det i kraft endringer i barneloven for å bidra til at barn får bedre beskyttelse i barnefordelingssaker hvor det er mistanke om vold og overgrep. Endringene innebærer blant annet at det presiseres i loven at dersom samvær ikke er til beste for barnet, må retten avgjøre at det ikke skal være samvær. Videre presiseres det at det ved avgjørelser om foreldreansvar, fast bosted og samvær, skal tas hensyn til at barnet ikke må bli utsatt for vold eller på annen måte bli behandlet slik at barnets fysiske eller psykiske helse blir utsatt for skade eller fare. 1. januar 2007 trådte det også i kraft endringer som innebærer en lovpålagt plikt for det offentlige til å oppnevne en tilsynsperson i særlige tilfelle i saker hvor tilsyn er satt som vilkår for samvær. Pålegget om å oppnevnte tilsynsperson kan omfatte inntil 16 timer samvær pr. år. Barne- og likestillingsdepartementet følger med på hvordan ordningen fungerer i praksis. Fra samme dato kom også endringer som innebærer at en forelder som er siktet, tiltalt eller dømt for å ha forvoldt den annen forelders død, ikke lenger skal få foreldreansvaret for barnet automatisk.

120. Krisesentrene gir råd, støtte og veiledning til kvinner som har vært utsatt for mishandling, overgrep eller vold i hjemmet. Videre tilbyr krisesentrene voldsutsatte og deres barn

midlertidig opphold. Krisesentrene anses som et viktig supplement til det offentlige hjelpeapparatet. I Regjeringens tiltredelseserklæring framgår det at Regjeringen vil lovfeste krisesentertilbudet. I den forbindelse vil tilbudet til barn på krisesentre ha et særlig fokus. Videre er en ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2008–2011) utgitt i desember 2007. Planen skal iverksettes fra 2008 og en styrking av innsatsen for å hjelpe og beskytte barn som lever med vold i familien er et av hovedområdene i den nye planen.

121. Krisesentrene er i all hovedsak offentlig finansiert. Det kommunale driftstilskuddet utgjør 20 prosent, mens staten bidrar med 80 prosent. I følge den offentlige statistikken for 2006 bodde 1 900 kvinner på et av landets 50 krisesentre i 2006. 43 prosent av kvinnene hadde med seg til sammen omlag 1 500 barn på krisesentrene.

122. Som et ledd i regjeringens handlingsplan «Vold i nære relasjoner» 2004–2007 er det iverksatt et regionalt pilotprosjekt for utprøving av samarbeidsmodeller og rutiner mellom krisesentre, familievern og barnevern. Målsettingen er å styrke tilbudet til barn på krisesentrene. I pilotområdet er det nedsatt en prosjektgruppe bestående av krisesenter, barnevern, familievern, Senter for oppvekst, Alternativ til vold og politi. Prosjektet skal munne ut i en elektronisk håndbok som beskriver tilbudet til barn på krisesenter og hvilke oppgaver som skal dekkes. Håndboken vil gi eksempler på og ideer til hvordan oppgavene kan gjennomføres i praksis. Håndboken skal distribueres til krisesentre, barnevernkontor og familievernkontor over hele landet.

123. Med innsamlede midler samt med støtte fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Justisdepartementet, utarbeidet Krisesentersekretariatet i 2005 en veileder som har som målsetting å heve kompetansen til de som bistår voldsutsatte kvinner og deres barn på krisesentrene. Veilederen beskriver blant annet voldsutsatte kvinner og barn i et kriseperspektiv, hvordan samtalen kan brukes som verktøy for å kartlegge trusler, omfanget og konsekvensen av volden samt hvordan de utsatte kan nyttiggjøre seg ulike tiltak. Veilederen fokuserer også på viktigheten av kompetanse om voldsutsatte kvinner og barn med minoritetsbakgrunn.

124. Det ble i 2005 etablert en tilskuddsordning der krisesentrene kunne søke om midler til kompetanseheving i forhold til arbeid med barn samt trivselsfremmende tiltak for barn som oppholder seg på sentrene. Denne tilskuddsordningen er videreført for 2006 og 2007. Det ble i 2007 fordelt til sammen 533 000 kroner til slike tiltak.

125. Fra 1. juli 2006 har medarbeidere ved private krisesentre fått en lovpålagt opplysningsplikt til barneverntjenesten blant annet i situasjoner der det kan være en risiko for barnet å flytte tilbake til en voldelig far. En slik plikt er på linje med den andre organisasjoner og private som utfører oppgaver for det offentlige har, til å varsle barnevernet der det er fare for at barn lider overlast.

Barnets beste i asylsaker

126. Asylsøkende barn som har behov for beskyttelse mot forfølgelse i hjemlandet, får asyl eller opphold av beskyttelsesgrunner, enten de søker asyl sammen med foreldre eller alene. Som angitt i pkt. 170 nedenfor, er det foreslått en egen bestemmelse i forslaget til ny utlendingslov, som understreker behovet for en barnesensitiv vurdering.

127. Når det gjelder barn som ikke oppfyller vilkårene for asyl, skal det alltid foretas en vurdering av om det likevel er grunnlag for oppholdstillatelse ut fra humanitære hensyn. Barnets beste er et grunnleggende hensyn ved denne vurderingen. Det vises til Kap. I A, pkt. 18 hvor det blant annet fremgår at det i forslaget til ny lov er presisert at terskelen for å innvilge opphold til barn er lavere enn terskelen for å innvilge opphold til voksne. I proposisjonen er det videre understreket at forvaltningen har plikt til å sikre at saken er så godt som mulig opplyst, og at forvaltningen derfor må vurdere om det, ut over de uttalelser som parten selv sender inn, er behov for å innhente eksterne faglige uttalelser, som for eksempel helsefaglige uttalelser, uttalelser fra barnevernmyndigheter, skole mv. Enslige mindreårige asylsøkere får oppholdstillatelse selv om det ikke foreligger et behov for beskyttelse dersom norske utlendingsmyndigheter ikke klarer å spore opp foreldre eller andre som har eller kan ha omsorgs-ansvar for barnet.

Barns tilknytning til riket

128. Den 01. juni 2007 trådte det i kraft en forskriftsbestemmelse som slår fast at barns tilknytning til riket skal tillegges særlig vekt ved vurderingen av oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Oppholdstillatelse på humanitært grunnlag vurderes først og fremst der utlendingen har søkt om asyl, men ikke er ansett å ha et behov for beskyttelse. Oppholdstillatelse på humanitært grunnlag kan innvilges etter en helhetsvurdering. Forskriftsendringen innebærer at det i helhetsvurderingen skal legges større vekt på barns tilknytning til Norge – typisk ved at barnet har oppholdt seg i landet i lengre tid. Hva som vil være lang oppholdstid må vurderes individuelt og vil kunne variere fra sak til sak. Kravet til oppholdstid kan ikke fastsettes absolutt, men i utgangspunktet vil ikke oppholdstid på under tre år være tilstrekkelig. Lang oppholdstid vil ikke uten videre tilsi «tilknytning til riket», og det må bl.a. ses hen til barnets alder i oppholdsperioden. For eksempel må det legges til grunn at et barn i skolepliktig alder lettere vil opparbeide tilknytning til Norge enn et barn som har bodd her i sine aller første leveår. Videre må det ses hen til om barnet har gått i barnehage/skole, om barnet snakker norsk, om barnet deltar i fritidsaktiviteter og om situasjonen for øvrig tilsier at barnet er særlig knyttet til det norske samfunnet. Det vil til sist bero på en konkret helhetsvurdering hvorvidt tillatelse skal gis. Praksis så langt viser at en stor andel av de barna som har særlig lang botid, har fått innvilget oppholdstillatelse under denne bestemmelsen.

Lovfesting av rett til innkvartering mens søknad om asyl er til behandling

129. Alle som søker i asyl i Norge skal gis tilbud om innkvartering. Denne bestemmelsen finnes i utlendingsloven § 41a, og ble tilføyd i 2006. Tilføyelsen innebar ingen endring i forhold til gjeldende praksis, men bidro til å skape klarhet og synliggjøring. Personer med endelig avslag på søknad om asyl mister botilbudet i ordinære asylmottak, men får botilbud i et såkalt ventemottak. Barnefamilier, enslige mindreårige, syke og personer som har søkt om frivillig retur med International Organisation for Migration (IOM) er unntatt fra ordningen om bortfall av botilbud i ordinære mottak, og gis fortsatt botilbud der inntil utreise finner sted.

C. Retten til liv, overlevelse og utvikling (artikkel 6)

130. Jf. Norges tidligere rapporter.

D. Respekt for barnets synspunkter (artikkel 12)

131. Barns rett til å uttale seg i saker som angår barnet selv er senket fra 12 til 7 år i sentrale lover som barnevernloven og barneloven. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 23. Et forskningsprosjekt er igangsatt for å undersøke betydningen av lovendringene. Se nærmere omtale i kap. I A, pkt. 15 i denne rapporten.

Barn og unges deltakelse i lokal planlegging

132. Det viktigste virkemiddel vi har for å ivareta barn og unges interesser i planlegging er rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen. Disse retningslinjene pålegger kommunene et ansvar for å organisere prosesser slik at barn og unges synspunkter blir hørt i den lokale planlegging. De rikspolitiske retningslinjene er blitt evaluert av et forskningsmiljø for å se hvordan de har virket. Jf. Norges 3. rapport, kap. III D, pkt. 184–185. Evalueringen viser at barn og unges behov og interesser blir satt på dagsorden i mange kommuner, men at de gjerne taper overfor andre interesser og hensyn. Regjeringen vil derfor at rikspolitiske retningslinjer for barn og unge skal håndheves strengere. I St. meld nr 26 (2006–2007) Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand, heter det at «Hensynet til barn og unge og deres behov for gode og aktivitetsfremmede utearealer må tillegges avgjørende vekt ved avveining av ulike interesser i planleggingen (s 54).» Det foreslås at kommunene foretar en registrering av hvor barn og unge beveger og oppholder seg, for lettere å vite hvilke konsekvenser et tiltak/bygg/anlegg kan få for barns bevegelser og aktiviteter. Miljøverndepartementet har støttet et arbeid i Statens Kartverk for utarbeidelse av et digitalt verktøy for slik registrering til bruk i kommunal planlegging. Dette vil da bli ett av mange bakgrunnsdata som nyttes i planleggingen i kommunene.

133. Miljøverndepartementet har siden 2003 avholdt årlige opplæringsseminarer for barnerepresentantene i de største byene i Norge. Det er også tilsvarende årlige seminarer for fylkeskommunene og fylkesmennene, der de som er ansvarlige for veiledning av barnerepresentantene deltar. Miljøverndepartementet har i 2007 fått utarbeidet et opplæringsmaterieell som hjelpemiddel for fylkeskommunene og fylkesmennene i deres veiledningsarbeid overfor barnerepresentantene.

134. I den pågående revisjonen av Plan- og bygningsloven vil kommunene få et spesielt ansvar for å sørge for medvirkning fra barn og unge i all planlegging. Regjeringen tar sikte på å legge fram lovforslaget i løpet av våren 2008.

135. Miljøverndepartementet ønsker at barn i større grad trekkes med i planprosessene. Det er et mål at flest mulig av kommunene bruker det digitale programmet som registrerer barns tilgang på og bruk av arealene i sin planlegging, og at dette blir et vanlig redskap i planleggings- og medvirkingsprosessen.

Barn og unges deltakelse i kommunale beslutningsprosesser

136. Jf. Norges 3. rapport, pkt. 186–190. Å styrke barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i kommunene har vært et høyt prioritert mål fra departementets side i mange år. Ca. 3 av 4 kommuner har et innflytelsesorgan for barn og unge, som regel et ungdomsråd eller barn og unges kommunestyre.

137. Barne- og likestillingsdepartementet har gitt ut en rekke publikasjoner og rundskriv for å fremme kommunenes arbeid med barn og ungdoms deltakelse og innflytelse. I 2006 ble det utgitt et rundskriv «Deltakelse og innflytelse fra barn og ungdom – informasjon og veiledning for arbeidet i kommunene». Samme år ble det også utgitt en håndbok om ungdomsråd. I 2007 utga departementet eksempelheftet «Frå barnehage til ungdomsportal – eksempel på barne- og ungdomsinnverknad i kommunane» som viser hvordan barn og ungdom har fått innflytelse på en rekke forskjellige arenaer i noen utvalgte kommuner. Målet med slike publikasjoner er å gi inspirasjon til det videre arbeidet i alle kommuner i landet. Kåringen av Årets barne- og ungdomskommune, som har pågått siden 2003, har også medvirkning som sentralt utvalgs-kriterium. Årets barne- og ungdomskommune må være en kommune hvor barn og ungdom får reell innflytelse.

138. Regjeringen har i sin tiltredelseserklæring sagt at den vil styrke barn og unges mulighet for deltakelse og innflytelse. Regjeringen vedtok høsten 2007 å nedsette en ekspertgruppe for å utrede spørsmål om ungdoms muligheter for et positivt fritidsmiljø og deltakelse og innflytelse lokalt. Ekspertgruppen skal se på hvordan en kan tilrettelegge innsatsen slik at behovene til ulike ungdomsgrupper – også mer marginalisert ungdom, ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn og unge med nedsatt funksjonsevne blir ivaretatt. Ekspertgruppen skal også vurdere behovet for eventuelle lovendringer på disse områdene. Det skal legges et kjønnsperspektiv til grunn for arbeidet.

139. Barne- og likestillingsdepartementet vil også ta initiativ til forskning for å kartlegge status for kommunenes arbeid med deltakelse og innflytelse for barn og ungdom.

Dialog mellom barn og unge og statlige myndigheter

140. Jf. Norges 3. rapport, pkt. 191–192. Artikkel 12 i barnekonvensjonen om barns rett til å si sin mening og bli hørt i saker som angår dem, gjelder også statlige beslutninger. Statlige myndigheter så vel som kommunale og fylkeskommunale kan ha stor nytte av å bruke deres ressurser, erfaringer, tanker og ideer i utformingen av politikk og tiltak. Et overordnet prinsipp for arbeidet med barn og ungdoms deltakelse og innflytelse er å sikre reell innflytelse som gir synlige resultater.

141. Dialog med representanter for barn og ungdom (på konferanser, drøftingsmøter, idé-dugnader, høringer, samråd mv.) samt representasjon i offentlige råd og utvalg er de vanligste måter sentrale politikere og myndigheter innhenter synspunkter fra barn og ungdom på. Gjennom de politiske ungdomsorganisasjonene fremmer ungdom sine synspunkter direkte til politiske miljø. Kartlegginger foretatt av Ungdommens demokratiforum (jf Norges 3. rapport, pkt. 193–197) viser at det er stor forskjell på praksis i de ulike departement når det gjelder bruk av barn og ungdom som dialogpartnere. Kunnskaper om barns rett til å bli hørt i saker som angår dem er til stede i varierende grad. Det er et mål å sikre en mer systematisk høring

av barns synspunkter i statsforvaltningen. Som ledd i iverksettingen av en bedre overvåking av barnekonvensjonen i Norge (jf. pkt. 11 i denne rapporten) vil det bli etablert et dialogforum mellom ungdomsrepresentanter og barne- og likestillingsministeren.

142. Gjennom prosjektet Samiske veivisere arbeides det med å bedre dialogen mellom samiske barn og unge og myndigheter. Jf. Kap. VIII pkt. 558.

143. Norge arbeidet aktivt for å fremme barns deltakelse som eget og tverrgående tema i forberedelsene til FNs Høynivåmøte i desember 2007 på FNs 62. Generalforsamling. Møtet ble viet oppfølging av FNs spesialsesjon for barn i 2002 og gjennomføring av anbefalingene i sluttdokumentet «A world fit for Children». To norske barne/ungdomsdelegater deltok også i Barneforumet som ble organisert av UNICEF. Ungdomsdelegatene representerte henholdsvis Redd Barnas ungdomsorganisasjon, Press og Barneombudets ungdomsråd. De var også en del av den norske delegasjonen til møtet, og fikk en del av den avgrensede taletiden som Norge var tildelt i plenum til å holde et innlegg.

Ungdom, IKT og lokaldemokrati

144. Enkelte kommuner har tatt ny teknologi i bruk for å stimulere barn og ungdom til deltakelse og medvirkning. Eksempler på dette er fire kommuner som har deltatt i et forskningsbasert evalueringsprosjekt: Ungdom, IKT og demokratiutvikling – Kan ny teknologi bidra innovativt til deltakelse og dialog? Erfaringsgrunnlaget på området er begrenset, men aktuelle departement vil følge utviklingen for å se om IKT kan bidra positivt til at barn og unges synspunkter blir hørt.

Barns rett til å uttale seg i utlendingssaker

145. En generell bestemmelse om høring av barn i forvaltningssaker, er gitt i forvaltningsloven § 17. Dagens utlendingslov har imidlertid ingen egen bestemmelse om barns uttalerett, men enkelte regler er gitt i forskriften. Det fremgår av forskriften at den totale livssituasjonen til medfølgende barn alltid skal klarlegges under asylintervjuet. I den forbindelse skal det avholdes en samtale med barnet, med mindre det anses åpenbart unødvendig, eller en av foreldrene motsetter seg dette. Minst en av foreldrene må være tilstede under samtalen. Denne ordningen ble innført i juni 2000, og er videreført i gjeldende utlendingsforskrift § 55 a (tidligere § 54, femte ledd, endret i 2003). Jf. Norges tredje rapport pkt. 209.

146. Spørsmålet om høring av barn i utlendingssaker reiser en rekke dilemmaer. Utlendingsdirektoratet har i 2007 fått forsknings- og utviklingsmidler til å gjennomføre et prosjekt om hvordan barn kan høres i utlendingssaker. Hensikten er å ta utgangspunkt i barnekonvensjonens artikkel 12 og beskrive hvordan bestemmelsen blir praktisert innen ulike sakstyper og søknadssituasjoner etter utlendingsloven. Prosjektet skal resultere i en samlet beskrivelse og vurdering av dagens situasjon, med konkrete anbefalinger til eventuelle forbedringspunkter. Prosjektet vil danne grunnlag for arbeidet med forskriftsregler i den nye utlendingsforskriften. Et høringsbrev planlegges sendt ut i november 2008.

Tiltak for å styrke barns deltakelse om medvirkning i skolens beslutninger

147. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 203–205. Elevers medvirkning er forankret i opplæringsloven, som omtaler elevrådsarbeid og skolemiljøutvalg. Under Læringsplakaten i Kunnskapsløftet framgår bl.a. at skole og lærebedrift skal legge til rette for elevmedvirkning, og elevmedvirkning er også utdypet under Prinsipper for opplæringen. Elevenes interesseorganisasjon Elevorganisasjonen har regelmessige møter med departementets politiske ledelse og Elevorganisasjonen har også fått økonomisk støtte til prosjekter knyttet til skoleing av tillitselever og arbeid med engasjement blant elevene. Jf. Kap. VII pkt. 394–398.

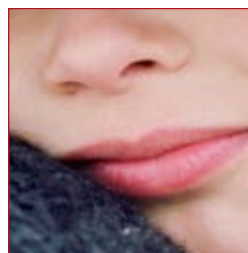
Medvirkning blant barn i barnehage

148. For å bidra til å oppfylle barnekonvensjonens artikkel 12, ble prinsippet om barns rett til medvirkning nedfelt i barnehageloven av 2005. Jf. Kap. I, pkt. 6 i denne rapporten.

149. Bestemmelsen skal sikre barns rett til å uttrykke seg om og få innflytelse på hverdagen i barnehagen. Barna skal stimuleres til å tenke selv og oppmuntres til aktivt å gi uttrykk for sine tanker og meninger. Barn har rett til å uttrykke seg og bli hørt, men de skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta.

150. Rammeplanen og et temahefte om barns medvirkning gir veiledning om hvordan barns rett til å uttrykke seg skal ivaretas, og barnehagenes årsplan må konkretisere arbeid med å sikre barns medvirkning. Den nasjonale kompetanstrategien for barnehagesektoren 2007–2010 har barns medvirkning som et av fire satsingsområder.

151. Kunnskapsdepartementet har i 2007 satt av 66 mill. kr til å følge opp tiltakene i kompetanstrategien, og denne satsningen blir videreført i 2008. Noen midler går til sentrale tiltak i regi av Kunnskapsdepartementet, og det settes også av midler til lokale utviklings- og kompetansetiltak. Kunnskapsdepartementet skal ha en løpende evaluering av kompetanstrategien, og den skal ha spesielt fokus på status på de fire prioriterte satsningsområdene.

Sivile rettigheter og friheter

A. Navn og nasjonalitet (artikkel 7)

Statsborgerloven

152. Lov om norsk statsborgerskap trådte i kraft 1. september 2006. Reglene som er referert i Norges 3. rapport, kap. IV, pkt. 217 er således endret. Statsborgerloven gir barn automatisk rett til norsk statsborgerskap etter foreldrene ved fødsel, uavhengig av om det er mor eller far som er norsk, uavhengig av om foreldrene er gift med hverandre på barnets fødselstidspunkt og uavhengig av om barnet er født i Norge eller utlandet. Barn som adopteres av en norsk forelder får også automatisk norsk statsborgerskap fra adopsjonstidspunktet, så fremt adopsjonen er – eller senere blir – godkjent av norske myndigheter. Barn kan søke norsk statsborgerskap etter fylte 12 år, selv om foreldrene velger å forbli utlending, dvs. ikke fremmer søknad på egne vegne. Hovedregelen er 7 års botid i Norge før statsborgerskap kan innvilges. For barn og personer ankommet Norge før fylte 18 år kreves det 5 års botid. Statsløse barn født i Norge kan få norsk statsborgerskap etter søknad, dersom de fyller vilkårene for bosettingstillatelse. Slik tillatelse kan barnet få uten forutgående oppholdstid, dvs. straks etter fødsel, dersom foreldrene innen barnets første leveår fyller vilkårene for bosettingstillatelse og har søkt om det. Ugift barn med foreldre som er blitt norsk eller søker norsk statsborgerskap samtidig med barnet, kan få norsk statsborgerskap etter 2 års sammenhengende opphold i Norge med tillatelse etter utlendingsloven. Barn som får innvilget norsk statsborgerskap etter søknad eller melding, må løses fra annet statsborgerskap.

Ikke lenger anonymitet for sæddonor ved kunstig inseminasjon

153. Jf. Norges 3. rapport kap. IV, pkt. 219–220. Etter siste rapport til barnekomiteen er det vedtatt ny bioteknologilov, lov 5. desember 2003 nr. 100 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi mm. Det følger av § 2–7 at den som er født etter assistert befruktning ved hjelp av donorsæd har ved fylte 18 år rett til å få opplysninger om sædgivers identitet. Et donorregister skal bistå barnet med dette. Det er bare barnet som har rett til å be om opplysningene om sædgiver. Det er opp til foreldrene å fortelle barnet at det er blitt til ved hjelp av sæddonasjon. Bestemmelsen har ikke tilbakevirkende kraft, og gjelder bare barn som er unnfanget etter at bestemmelsen trådte i kraft 1. januar 2005.

B. Bevaring av identitet (artikkel 8)

154. Jf. Norges tidligere rapporter. Jf. også pkt. 152 og 153 i denne rapporten.

C. Ytringsfrihet (artikkel 13)

155. Jf. Norges tredje rapport pkt. 221–223. Grunnloven § 100 om ytringsfrihet ble endret ved grunnlovsvedtak 29. oktober 2004, og styrker grunnlovens vern om ytringsfriheten som en grunnleggende menneskerettighet og et sentralt demokratisk prinsipp. Det følger av bestemmelsens fjerde ledd at forhåndssensur er forbudt med mindre det er nødvendig for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder.

D. Tanke-, samvittighets- og religionsfrihet (artikkel 14)

156. *Barnekomitéen viser til synspunktene fra FNs menneskerettighetskomité av 3. november 2004 om undervisningen i faget «Kristendoms-kunnskap med religions- og livssynsorientering. Komitéen oppmuntrer parten til å framskynde prosessen med å få vedtatt og lovfestet endringene i opplæringsloven for å bringe undervisningen i KRL-faget i fullt samsvar med retten til religionsfrihet. Jf. pkt. 20 i komitéens merknader.*

157. Faget Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap er endret etter kritikken fra FNs menneskerettighetskomité i 2004. Følgende endringer er vedtatt:

- 1) Fagets navn ble endret i 2002 (Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap)
- 2) Regelverket er endret, iverksatt fra 1. august 2005
- 3) Fritaksreglene er endret, iverksatt fra 1. august 2005
- 4) Læreplanen er fullstendig nyskrevet i forbindelse med skolereformen Kunnskapsløftet, iverksatt fra 1. august 2005

158. FN-komiteen uttalte i mars 2006: «Komiteen berømmer parten for å ha handlet raskt og iverksatt tiltak for å rette opp de inngrep i religionsfriheten som komiteen påpekte i uttalelse nr. 1155/2003, herunder vedtakelsen av endringene i opplæringsloven».

Dommen mot KRL-faget

159. Den europeiske menneskerettsdomstolen avsa i juni 2007 dom som slo fast at KRL-faget krenker menneskerettighetene. Som en konsekvens av dommen har Kunnskapsdepartementet sendt et rundskriv til alle landets kommuner og skoler som sier hvordan regelverket for KRL-faget er å forstå i lys av dommen i EMD. Departementet vil følge opp dommen og legge fram forslag til endringer av Opplæringsloven og læreplanen i faget.

160. Regjeringen foreslo i desember 2007 å endre navnet på KRL-faget til Religion, livssyn og etikk som ett av flere tiltak for å følge opp dommen fra Den europeiske menneskerettsdomstol. I et høringsbrev som er sendt ut blir det også foreslått endringer i lovbestemmelsen om faget og i fritaksbestemmelsen. Læreplanen for faget vil i tillegg bli endret, slik at det ikke er tvil om at opplæringen vil være i samsvar med menneskerettighetene.

161. Høringsbrevet er sendt ut med høringsfrist 4. februar 2008. Regjeringen tar sikte på å legge fram lovforslag for stortinget våren 2008. Med forbehold om stortingets godkjenning vil Utdanningsdirektoratet sende utkast til ny læreplan på høring. Både læreplan og lovbestemmelse vil gjelde fra skoleåret 2008/2009.

Kunnskapsstatus om religiøs sekterisme

162. Barne- og likestillingsdepartementet og daværende Utdannings- og forskningsdepartementet finansierte i sin tid Go-on prosjektet, som ga hjelp til unge som brøt ut av isolerte trosamfunn. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 232–233. Barne- og likestillingsdepartementet tok i desember 2006 initiativ til å få utarbeidet en kunnskapsstatus om religiøs sekterisme, med fokus på barn og unge. Kunnskapsstatusen skal inneholde en litteraturstudie, kartlegging av eksisterende tilbud i hjelpeapparatet, en vurdering av hvilke tiltak det er behov for, og forslag til videre forskning, kompetanseutvikling og opplæring. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) gjennomfører kartleggingen, og rapport vil foreligge første halvår 2008.

E. Organisasjonsfrihet og retten til fredelige sammenkomster (artikkel 15)

163. Jf. Norges tidligere rapporter.

F. Beskyttelse av privatlivets fred (artikkel 16)

164. Jf. Norges tidligere rapporter.

G. Tilgang til riktig informasjon (artikkel 17)

Tiltaksplanen Barn, unge og Internett/SAFT

165. Departementet er opptatt av å gi barn, unge og foreldre god informasjon om mediebruk. Utviklingen på dette området skjer fort og det dukker stadig opp nye problemområder. Eksempler på nyere problemområder er mobbing via digitale medier og overdreven bruk av spill/avhengighet av pengespill og ferdighetsspill.

166. Barne- og likestillingsdepartementet har siden 2001 hatt ansvaret for «Tiltaksplan – Barn, unge og Internett». Jf. Norges tredje rapport, pkt. 238–240. Tiltaksplanen har som hovedsiktet mål å bidra til at barn, unge og familier får relevant informasjon slik at de kan benytte Internett på en trygg måte. Tiltaksplanen er en integrert del av det internasjonale prosjektet Safety, Awareness, Facts and Tools, SAFT. Tiltaket har hatt stor oppmerksomhet, nasjonalt og internasjonalt, og har utviklet svært gode og nyttige nettsider til hjelp for barn, ungdom, foreldre og skoleverket for trygg og fornuftig nettbruk. Prosjektene samarbeider med KRIPOS og om bekjempelse av overgrepsskildringer av barn, barnepornografi, og tiltak som kan forebygges at barn gjennom Internett møter overgripere i virkeligheten. For også å kunne møte de internasjonale utfordringene informasjons- og kommunikasjonsteknologien gir, bidrar Norge aktivt til deltakelse i relevante tiltak gjennom EU/EØS-avtalen. Tiltakene har også et systematisk samarbeid med bransjeorganisasjoner og frivillige organisasjoner med interesse og ansvar for beskyttelse av barn og unge. Fra 2008 har prosjektet fått nytt navn: Trygg bruk-prosjektet. For mer informasjon: www.tryggbruk.no.

Offentlig informasjon til barn og ungdom

167. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 241. Nettstedet *ung.no* gir ungdom lett tilgang på oppdatert offentlig informasjon. Det arbeides kontinuerlig med å utvikle og gjøre nettstedet bedre kjent. Det er systematisert kontakt med brukergrupper for utvikling av nettstedet. Nettstedet er finansiert av Barne- og likestillingsdepartementet og drives av Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. Det samarbeides med andre departement/statlige etater om utviklingen av nettstedet.

168. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet skal også samarbeide med kommuner og fylkeskommuner om informasjonsarbeidet rettet mot barn og unge. I 2007 arrangerte Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet en konferanse for kommunesektoren om barne- og ungdomsinformasjon som virkemiddel i det regionale og lokale barne- og ungdomsarbeidet. Direktoratet vil også utarbeide en eksempelsamling rettet mot kommunesektoren om ulike måter å organisere barne- og ungdomsinformasjonsarbeidet på som viser hvordan arbeidet kan legges opp ut fra lokale behov og forutsetninger.

169. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet bidrar til å styrke den internasjonale informasjonen og rådgivningen som ungdomsinformasjonene gir til ungdomsorganisasjoner og ungdomsgrupper i Norge. Dette gjennomføres med tilskudd til medlemskontingenten i ERYICA (*European Youth Information Charter*) og støtten til norske ungdomsinformasjonssentres deltakelse i statutfestede møter.

H. Retten til ikke å bli utsatt for tortur eller annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff (artikkel 37 (a))

170. I forslag til ny utlendingslov er det foreslått en egen bestemmelse om at det skal legges vekt på hensynet til barn når man vurderer behovet for beskyttelse mot forfølgelse jf. artikkel 37 (a). Jf. også artikkel 22 her. Dette for å sikre en barnesensitiv anvendelse av flyktningbestemmelsene. Det vises for øvrig til omtalen under artikkel 3 som får betydning der asyl ikke innvilges og hvor opphold på humanitært grunnlag skal vurderes.

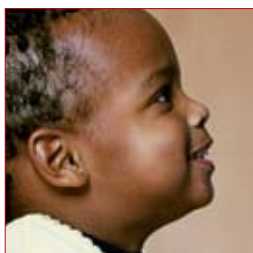
171. Ved lov 25. juni 2004 nr. 52 fikk straffeloven en egen bestemmelse mot tortur, jf. § 117 a. Et hovedformål med bestemmelsen er å oppfylle anbefalingene fra FNs torturkomité om å ha et eget straffebud mot tortur i samsvar med definisjon av tortur i torturkonvensjonen artikkel 1, jf. Ot. prp. nr. 59 (2003–2004) side 56.

Norske innsatser for barn i krig og væpnet konflikt

172. Norge har i perioden tatt en rekke initiativ internasjonalt for beskyttelse av barn i krig og væpnet konflikt. Norge har bl.a. finansiert og deltatt i dialogprosessen knyttet til UNICEFs strategiske gjennomgang av Machelstudien – om beskyttelse og omsorg for barn i konflikt-situasjoner. Norge har utvidet sin støtte til frivillige organisasjoner, og har arbeidet spesielt med prinsippet om barns medvirkning og rett til deltakelse. Jf. utdyping av denne innsatsen i del 3, Kap. XV, pkt. 662–667.

173. Gjennom støtte Norge gir til de frivillige organisasjonene Redd Barna, Plan Norge og SOS barnebyer, og også gjennom støtte til UNICEF, fremmer vi barns medvirkning i planlegging og gjennomføring av prosjekter. Dette blir gjort gjennom rettighetsbasert tilnærming. Gjennom disse organisasjonene støtter Norge også ungdomsparlament og klubber for barn som enten blir opprettet på skoler eller i lokalsamfunnet rundt ulike målgrupper som barnearbeidere og gatebarn. Det gis også støtte til såkalt «Life Skills»-opplæring gjennom UNFPA, UNICEF og Redd Barna samt direkte på landnivå i noen land som Malawi.

Familie og alternativ omsorg

A. Familiestruktur – herunder enslige forsørgere

174. I 2006 ble det født 58 500 barn i Norge. Nærmere halvparten, 46 prosent, av barna som ble født hadde gifte foreldre, 42 prosent hadde samboende foreldre og 11 prosent hadde enslige mødre. Andelen fødte med enslige mødre har vært gradvis økende fra 2001, da andelen var vel 8 prosent.

175. Ved årsskiftet (2006–2007) bodde tre av fire barn under 18 år med begge foreldrene. Ett av fire bodde dermed bare med den ene av foreldrene. Blant barna som bor med begge foreldrene (75 prosent) har 58 prosent gifte foreldre og 17 prosent samboende foreldre. Blant dem som bor sammen med en av foreldrene (25 prosent) bor de flest med mor. Dette gjelder 21,7 prosent av barna. Det er en økning i tallet på barn som bor med far, fra 2,8 prosent i 2000 til 3,7 prosent i 2007. Årsaken til at kun 17 prosent av barn i aldersgruppen 0–18 år bor med samboende foreldre, til tross for at 42 prosent i 2006 ble født av samboende foreldre, er todelt. For det første er samboerfamilien en forholdsvis ung familietype som er mest utbredt blant de yngste barna. For det andre er samboerfamilien en gruppe med en god del gjennomtrekk. Det betyr at en del samboere etter hvert velger å gifte seg og noen flytter fra hverandre.

176. I 2005 opplevde 11 200 barn under 18 år at foreldrene skilte seg. Det er færre barn enn året før. Det finnes ikke tall over hvor mange barn som opplever at samboende foreldre flytter fra hverandre. Vi vet at samboere med barn har over tre ganger så stor tilbøyelighet til å flytte fra hverandre som gifte med barn. En spesialundersøkelse fra 1999 konkluderte med at 7400 barn opplevde at deres samboende foreldre flyttet fra hverandre. Det er ikke noe som tyder på at dette forholdet har endret seg siden 1999.

177. Etter brudd gjennomgår familien en rekonstruering og nye familiekonstellasjoner oppstår. De aller fleste barn bor likevel fortsatt sammen med mor. I gruppen barn som ikke bor sammen med begge foreldrene, bor 86 prosent med mor og 14 prosent med far (2004, siste tall).

B. Foreldreveiledning (artikkel 5)

Program for foreldreveiledning

178. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 254–255. Program for foreldreveiledning er det første trinnet i en tiltakskjede for å forebygge psykososiale vansker hos barn og unge, gjennom foreldregupper drevet i regi av ulike kommunale tjenester. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet fikk fra 2006 ansvar for implementering og videreutvikling av Program for foreldreveiledning. Målet er å bygge opp et godt trenerkorps i Barne-, ungdoms- og familie-

etaten som kan ivareta opplæring av ansatte i kommunene. På sikt skal kommunale tjenester i alle kommuner kunne invitere foreldre til å delta i grupper som fokuserer på forebygging av psykososiale vansker hos barn og unge.

179. I 2007 var antallet trenere ansatt ved familievernkontorer og fagteam oppe i 50. Disse har i oppgave å drive opplæring og veiledning overfor kommuneansatte som jobber med barn og ungdom. Det vil i 2008 bli satset på gradvis utbygging av dette opplæringstilbudet, fornyelse av materiell og videreutvikling av eksisterende tilbud.

180. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet utvider også kapasiteten og fortsetter implementeringen av foreldreveiledningstilbudet rettet mot familier med minoritetsbakgrunn ved helsestasjoner og andre tjenesteområder som møter denne gruppen foreldre. Målet er å sørge for systematisk opplæring slik at foreldreveiledning blir et permanent tilbud også til minoritetspråklige familier.

Foreldreveiledning i asylmottak

181. Se informasjon under kap. VIII A 1. Flyktningebarn, pkt. 452 i denne rapporten.

Foreldreveiledning i fengsel

182. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 143–144 og norske myndigheters svar på spørsmål fra FNs barnekomité, 6. april 2005, del I, B, side 7. Arbeidet som ble påbegynt i 2005 med foreldreveiledning i fengsel fortsetter. Det etableres grupper på 4–7 innsatte som møtes ukentlig i 8 uker. Det skal satses på at alle fengslene skal kunne tilby dette og denne høsten finner veilederopplæring av ansatte sted for tredje gang. Videre er det etablert egne besøksleiligheter i enkelte fengsler slik at besøk av barn kan foregå der. Når det gjelder opprettholdelse av kontakt med fengslet forelder, vises det til at det skal vurderes å gi utvidet besøkslengde og hyppigere besøk dersom det er til barnets beste. Barnebesøk skal gjennomføres i barnevennlige besøksrom eller andre velegnede lokaler. Innsatte med barn kan få utvidet permisjonskvote og tidligere innvilget velferdspolispermisjon. Det kan innvilges utvidet telefontid av hensyn til innsattes kontakt med egne barn. Ved valg av fengsel skal det særlig ses hen til om hensynet til barn tilsier plassering nær hjemstedet. Når det gjelder kontrolltiltak ved besøk av barn, følger det av retningslinjene til straffegjennomføringsloven at det bør utvises varsomhet ved bruk av glassvegg og at forbud mot fysisk kontakt bør praktiseres med lempe. Det gis støtte til Foreningen for fangers pårørende til ulike tiltak for å gi innsatte foreldre mer kvalitetstid sammen med egne barn.

183. Foreningen for Fangers Pårørende har utført undersøkelsen «Helse- og livskvalitet blant fangers pårørende», der hele 75 prosent av de pårørende rapporterer forverring av enkelte helseplager. Halvparten av de pårørende i undersøkelsen svarer at de har fått dårligere helse etter fengslingen. Undersøkelsen viser videre at mange pårørende opplever dårligere økonomi (33 prosent) og da særlig ektefeller (87 prosent). Resultater fra undersøkelsen ble lansert i august 2007.

Familievernets tilbud til barn og unge

184. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 250–251. Når det gjelder barns mulighet til å ta kontakt med

et familievernkantor er det viktig å understreke at det primært er opp til foreldrene å bestemme for barna i slike tilfeller. Ut over dette har departementet foretatt en vurdering av barn og unges rett til selvstendig kontakt med et familievernkantor. Vurderingen tar utgangspunkt i lov om familievernkantorer § 12 som omhandler klienters rett til innsyn. Her heter det i 4. ledd 2. pkt at «Foreldre eller foresatte til barn mellom 12 og 16 år har likevel ikke innsynsrett i opplysninger som gjelder barnet dersom barnet av grunner fagpersonellet mener bør respekteres ikke ønsker at opplysningene gis». Departementets konklusjon kan sammenfattes slik:

- Barn og unge mellom 12 og 16 år kan etter omstendighetene henvende seg til familievernkantoret til samtale og for å få råd og veiledning. Om foreldrenes samtykke er nødvendig vil avhenge av samtalens karakter, og hvor inngripende samtalen er.
- Dersom samtalen har karakter av å være terapi eller på annen måte mer inngripende medisinsk behandling, tilsier det at begge foreldre må samtykke dersom de har felles foreldreansvar.
- Hvis samtalen har lite karakter av å være medisinsk behandling og er lite kontroversiell, tilsier det at det hører inn under barnets selvråderett, og at foreldrenes samtykke ikke er nødvendig.
- Det kan også tenkes en mellomsituasjon hvor det er grunn til å akseptere samtykke bare fra den barnet bor fast sammen med. Dette vil i større grad også kunne være aktuelt dersom barnet er nærmere 16 år og selv ønsker samtalen.

185. Barne- og likestillingsdepartementet har iverksatt flere tiltak for å bedre barns muligheter til å bli hørt – primært i meklingsaker. Departementet har finansiert et prosjekt om høring av barn i meklingsaker, og det har vært arrangert opplæringskurs for meklere i høring av barn. Departementet har også utgitt en artikkelsamling «Samtaler med små barn i saker etter barne-loven», og brosjyrene «Hva med min mening da?» og «Barn og samlivsbrudd».

Kartlegging av innsats overfor barn som er utsatt for/vitne til vold

186. Regjeringens tiltredelseserklæring slår fast at behandlingstilbudet til voldsutøvere skal videreutvikles og gjøres landsdekkende. Som et ledd i dette utviklingsarbeidet har Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) på oppdrag fra berørte departement kartlagt hva som finnes av hjelpe- og behandlingstilbud til barn, unge og voksne med volds- og aggresjonsproblemer i Norge. Forskerne har kartlagt 57 instanser med 64 tilbud til voksne. 18 av disse er åpne for personer som ønsker å gjøre noe med aggresjonen eller voldsutøvelsen sin. De øvrige tilbudene er for dem som er eller har vært i fengsel, er i rusomsorg eller i psykiatriske institusjoner. De fleste tilbudene er i prinsippet åpne for begge kjønn; 55 prosent av voksentilbudene og 89 prosent av tilbudene for barn og unge, men det er flest menn som benytter tilbudene.

187. For barn og unge er det kun 8 behandlingstilbud av totalt 47 som kan benyttes på lavterskelnivå, altså uten at barna har vært innom barnevern eller barnepsykiatrien først. To tredjedeler av tilbudene til barn og unge var i regi av barnevernet. De øvrige tilbudene var fordelt på psykisk helsevern, familievern, spesifikke tilbud (hovedsakelig Alternativ til Vold (ATV)), rusomsorg og et par overgripende programtilbud. Barn vil også indirekte nyte godt av behandlingstiltak som retter seg mot voldsutøvende og voldsutsatte voksne (foreldre og andre foresatte). Nedenfor gis en oversikt over familievernets samlede innsats mot vold i nære relasjoner.

Familievernets tilbud til barnefamilier med voldsproblematikk

188. Tilbud til par og familier med voldsproblematikk inngår i familievernkontorenes ordinære tilbud om behandling og rådgivning overfor par og familier. Familievernets tilbud til familier med voldsproblematikk har ulike former:

- parterapi, blant annet etter en metode spesielt utviklet i Norge for arbeid med par med barn og som ønsker å leve sammen selv om en eller begge voksne har en voldelig atferd
- individuell terapi for voldsutsatte kvinner, barn og søsken
- gruppeterapeutisk tilbud til voldsutsatte kvinner
- traumebearbeiding av barn og søsken som har vært vitne til/utsatt for vold
- grupper for barn som har vært utsatt for/vitne til vold
- mor-barn-samtaler
- individualterapi for menn som utøver vold
- sinnemestringskurs for voldelige menn
- terapeutisk tilbud til voldsutøvende kvinner
- tverretatlige konsultasjonsteam sammen med fagteam, kommunalt barnevern, barnelege, helsestasjon mv. for bistand til kommunene
- tverretatlig samarbeid (med politiet, barnevernsvakt, krisesenter, Reform, mv.) med forebyggende siktemål og tidlig intervensjon i voldssaker
- undervisning og veiledning av samarbeidspartnere og andre deler av hjelpeapparatet

189. Enkelte familievernkontorer tilbyr langtidsbehandling for menn som utøver vold. Tilbudet er sterkt etterspurt og mange kurs er overbooket.

190. I tillegg har 9 familievernkontorer i en 3-års-periode (2004–2006) deltatt i prosjektet «Barn som lever med vold i familien» ledet av Alternativ til vold og Senter for Krisepsykologi for å utvikle spesiell kompetanse og utvidet tilbud til familier med voldsproblematikk. Prosjektet var finansiert av Barne- og familie-/Barne- og likestillingsdepartementet. Det er i den forbindelse utviklet en omfattende undervisningspakke. Det er utviklet en egen metode for behandling av barn som er vitne til familierelatert vold. Jf. pkt. 257 i denne rapporten.

Familievernets innsats overfor barn med lesbiske/homofile foreldre

191. Det er et mål at lesbiske og homofile par og familier skal benytte seg av familievernets tilbud i større grad enn i dag. Tilbudet til likekjønnede par skal videreutvikles, blant annet ved å styrke kompetansen ved familievernkontorene i denne typen parforhold og familier. Denne økte innsatsen vil også komme barn og unge til gode.

Familievernets innsats for et likestilt foreldreskap

192. Flere familievernkontorer har igangsatt ulike tiltak og prosjekter for å styrke fedres rolle og ansvar i omsorg for barn, i samarbeid med andre deler av det lokale hjelpeapparat og næringsliv. Blant de mest sentrale kan nevnes:

- «Adam – hvor er du?», forankret ved Familievernkontoret i Egersund. Prosjektet fokuserer på mannens rolle i samliv og omsorg for barn i et likestillingsperspektiv. Prosjektet har gjennom et bredt og sammensatt utadrettet tilbud i nærliggende kommuner nådd ut til arbeidsplasser og bedrifter for blant annet å bevisstgjøre ledere og ansatte om betydningen av å legge til rette for at menn skal kunne ta mer ansvar og omsorg for barn. Prosjektet har

bistått i samlivsundervisning på videregående skole, og det er igangsatt samtalegrupper for menn og barnegrupper for barn som opplever samlivsbrudd. Ved å sette fokus på menn og samliv vil prosjektet alminneliggjøre samlivskonflikter, bevisstgjøre menns rolle som ektefelle og far, ansvarliggjøre mannen når det gjelder hans viktige og nødvendige bidrag til å bevare gode samlivsrelasjoner, synliggjøre familievernkontoret og øke kunnskapen om familievernkontorets tilbud, og derved senke terskelen for å oppsøke hjelp.

- «Bærekraftige familier – likestilte livsløp», ved Kirkens Familievernkontor Asker og Bærum i samarbeid med Nordisk Institutt for Kvinne- og Kjønnforskning og Arbeidsforskningsinstituttet. Prosjektets overordnede målsetting er å øke menns deltagelse i familieliv og barneomsorg. Prosjektet drives i samarbeid med Asker kommune og vil blant annet bistå bedrifter og næringsliv i å skape bedre balanse mellom menns arbeidsliv og familieliv. Det skal utvikles modeller for tilrettelegging av arbeidsplasser som ivaretar menns rolle som omsorgsgivere, og menn vil få tilbud om hjelp til å etablere nettverk med fokus på farsrollen. Par vil også få tilbud om samlivskurs/kommunikasjonskurs med likestillingsfokus.
- Departementet gir for øvrig støtte til prosjektet «Fedre for Fedre» i regi av Kirkens Bymisjon i Oslo. Dette prosjektet legger til rette for at fedre med lite sosialt nettverk kan få tettere kontakt med sine barn gjennom et støttetilbud av frivillige menn som også er fedre. Tanken bak prosjektet er å øke fedres bevissthet om hvor viktige de er for barna sine og hjelpe dem med en farsrolle de kan ha vanskelig for å mestre.

Bevilgninger til drift og forvaltning av familievernet og samlivstiltak

193. I 2007 er det totalt bevilget 280 mill. kroner til familievernet. I 2007 er det totalt bevilget 23 mill. kroner til samlivstiltak (herunder tilskuddsordningen til samlivstiltak, «Godt samliv – parkurs for førstegangsførelde» og «Hva med oss? – samlivsveiledning for foreldre med barn med nedsatt funksjonsevne»).

Mekling

194. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 252–253. Ved separasjon eller skilsmisse må foreldre med felles barn under 16 år møte til mekling. Formålet med meklingen er at foreldrene kommer fram til en avtale om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og om samvær. Fra 1. januar 2007 må også samboende foreldre mekle når de skiller lag. Endringen er begrunnet i at barns behov må behandles likt, uavhengig av om foreldrene har valgt ekteskap eller samboerskap.

195. Fra samme dato er meklingsordningen lagt om. Foreldrene er forpliktet til å mekle i én time (mot tidligere tre). Samtidig ble tilbudet om frivillig mekling utvidet slik at foreldrene nå kan få mekling i inntil sju timer dersom meklingen kan føre til at de kan komme fram til en avtale. Formålet med omleggingen av timetallet er å gjøre meklingsordningen mer fleksibel og tilpasset de enkelte sakene, slik at det kan brukes mindre tid på foreldre som ikke har utbytte av mekling, og mer tid på foreldre med store konflikter. Meklingen er gratis for foreldrene. For 2007 er det bevilget 13,6 mill. kroner til godtgjøring til meklere.

C. Foreldreansvar (artikkel 18, paragraf 1-2)

Felles foreldreansvar for samboere

196. Fra 1. januar 2006 er barneloven endret slik at samboende foreldre automatisk får felles foreldreansvar for felles barn. Som samboere regnes foreldre som er registrert med felles adresse i folkeregisteret eller som sender en erklæring om samboerskap til folkeregisteret.

197. Lovendringene gjelder for barn som blir født etter 1. januar 2006. Samboende foreldre som har fått barn før denne datoen og ikke tidligere har avtalt felles foreldreansvar, får ikke felles foreldreansvar automatisk av denne lovendringen. De kan imidlertid sende samboer-erklæring til folkeregisteret etter den nye regelen og få felles foreldreansvar for barn som er født før 1.1.2006.

Avgjørelse fra Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg

198. Norge ble 4. oktober 2007 dømt av Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg for brudd på artikkel 8 om retten til familieliv. Klager var en barnefar som i dom fra Gulating lagmannsrett ikke ble gitt samvær med sine to sønner. Lagmannsretten hadde uttalt i saken at det var mye som tydet på at far hadde begått overgrep mot den ene sønnen, men fant ikke grunn til å gå nærmere inn på dette. Lagmannsretten kom til at samvær ikke burde finne sted da det ut fra en samlet vurdering ikke ville være til barnets beste. Menneskerettighetsdomstolen kritiserte lagmannsretten for delvis å ha behandlet og delvis å ha unnlatt å behandle spørsmålet om seksuelt overgrep, og fastslo at det forelå en krenkelse av artikkel 8 om rett til privatliv og familieliv. Det foreligger imidlertid ingen innsigelser mot det norske regelverket i barnefordelingssaker.

Reiseutgifter ved samvær

199. Det vises til omtale av reglene i Norges tredje rapport kap. V C pkt. 262–264.

200. I forbindelse med evalueringen av de nye bidragsreglene (se nærmere nedenfor under G pkt 215–217), er det også gjort en vurdering av hvordan bestemmelsen om reisekostnader virker i praksis. Dette arbeidet er presentert i St.meld. nr. 19 (2006–2007) Evaluering av nytt regelverk for barnebidrag. Reiseavstand og reisekostnader ved samvær er kartlagt i samværs- og bidragsundersøkelser gjennomført av Statistisk sentralbyrå (SSB) i hhv. 2002 og 2004. I begge undersøkelsene ble foreldrene stilt spørsmål om hvordan reisekostnadene ble dekket, nærmere bestemt om samværsforelderen betalte alt, om bostedsforelderen betalte alt eller om de delte utgiftene. Undersøkelsene viser at det fortsatt er samværsforelderen som dekker reisekostnadene i mange tilfeller, men det er en tendens til at foreldrene i større grad enn tidligere deler kostnadene. I familier der det er kort tid siden bruddet, mindre enn fire år i 2004, blir tendensen til deling enda tydeligere, og blant disse er det hele 60 prosent som deler utgiftene på en eller annen måte. Dette betyr at endringen av loven begynner å få gjennomslag i familienes praksis. I St.meld. nr. 19 foreslår regjeringen at regelverket om reisekostnader i forbindelse med samvær forbedres. Regjeringen vil følge opp disse forslagene ved å fremme en lovproposisjon.

D. Atskillelse fra foreldre (artikkel 9)

201. *Barnekomitéen ber myndighetene sikre at barnets beste er et hovedansvarlig når det skal fattes vedtak om utvisning av barnets foreldre. Jf. komitéens merknad 21–22.*

202. Barnets beste er et viktig hensyn ved vurderingen av om utvisning skal skje, ikke minst der utvisningen vil kunne medføre en splittelse av familielivet. Hvis de objektive kriteriene for utvisning er til stede, må det foretas en vurdering av om utlendingen likevel ikke bør utvises. Utvisning skal ikke besluttes dersom det i betraktning av forholdets alvor og utlendingens tilknytning til riket vil være et uforholdsmessig tiltak overfor utlendingen selv eller de nærmeste familiemedlemmene, jf. § 29 annet ledd og § 30 tredje ledd i utlendingsloven. Hvorvidt utvisning er et uforholdsmessig tiltak beror på en sammensatt vurdering. Viktige momenter her er blant annet:

- Forbrytelsens art
- Den utmålte straffen,
- Straffebudets øvre strafferamme,
- Ved overtredelse av utlendingsloven; i hvilken grad utlendingen selv kan bebreides eller om det forelå aktsom god tro,
- Utlendingens tilknytning til Norge vurdert i forhold til tilknytningen til hjemlandet, der momenter som botid og slektninger i henholdsvis Norge og hjemlandet, alder ved ankomst til Norge, grunnlaget for oppholdet i Norge, reiser til hjemlandet og lengden av eventuelle opphold der, språkferdigheter m.v. er relevant.
- Om utlendingen har familie og eventuelt mindreårige barn i Norge, og hensynet til dem, herunder om utlendingen bor sammen med sin familie, har omsorgsansvar for barn mv.
- Hvorvidt familielivet ble etablert før eller etter at utlendingen burde forstått at utvisning kunne være aktuelt,
- Muligheten for fortsettelse av familieliv i hjemlandet,
- Utlendingens eller familiemedlemmenes helsetilstand og konsekvenser ved utvisning av denne grunn,
- Graden av integrering gjennom blant annet utdanning og arbeid.

203. I saker hvor det treffes vedtak om utvisning til tross for at utlendingen har barn i riket som vedkommende bor sammen med eller har fast og etablert samvær med, vil det i henhold til etablert praksis, som hovedregel ikke bli fastsatt et varig innreiseforbud med mindre det gjelder særlig alvorlige forbrytelser som for eksempel grove narkotikaovertridelser, grove voldshandlinger, voldshandlinger overfor barnet eller barnemoren, incest eller gjentatte domfellelser. Hvis utvisning blir besluttet etter at det er foretatt en totalvurdering av saken, settes innreiseforbudet i stedet til to eller fem år.

204. I forslaget til ny utlendingslov er det inntatt en uttrykkelig henvisning til barnets beste som et grunnleggende hensyn i saker om utvisning.

E. Familiegjenforening (artikkel 10)

205. Hensynet til barns behov for å bo sammen med foreldrene er et sentralt tema i utlendingslovgivningens regler om familiegjenforening. I forslaget til ny utlendingslov er det foreslått

flere oppmykninger som vil utvide barns rett til å bo sammen med eller å ha samvær med begge foreldre. Det er foreslått innført et utvidet flyktningbegrep, og dette vil medføre at flere får flyktningstatus og derved unntak fra underholdskravet ved familiegjeningforening. Det er foreslått en styrket rett til familiegjeningforening for samværsforeldre, slik at forelder som har utøvet samvær utenfor Norge med barn som er norsk borger, og hvor barnet deretter har flyttet til Norge, på nærmere vilkår får rett til familiegjeningforening med barnet i Norge. Det er også foreslått å lovfeste en rett til familiegjeningforening for samboere som har barn sammen. Videre foreslås det å lovfeste at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved vurdering av om det skal gis adgang til familiegjeningforening også utenfor de tilfeller hvor rett til gjeningforening er nedfelt i loven.

206. Det ble gitt i underkant av 14 000 familieinnvandringsstillatelser i 2006. Dette er det høyeste antallet slike tillatelser siden 2002, da det ble innvilget om lag 14 600 tillatelser. I overkant av 6000 tillatelser ble gitt til personer under 18 år. Av de som fikk tillatelse var 24 prosent under seks år, mens 17 prosent var i skolepliktig alder. Mange av barna som fikk familieinnvandrings-tillatelse har ikke innvandret til Norge, men er født her av utenlandske foreldre. De fleste tillatelsene gikk til polske barn. Som i 2005 ble det også gitt mange tillatelser til barn fra Somalia, etterfulgt av Tyskland og Irak.

207. Fra oktober 2006 ble det innført en innskrenkning i adgangen for ektefeller til å søke om oppholdstillatelse etter innreise i Norge. Personer som reiser inn i Norge på på besøksvisum, men som inngår ekteskap under visumoppholdet, må eventuelt returnere til hjemlandet for å søke om oppholdstillatelse ved norsk utenriksstasjon. En av hovedgrunnene til denne innstramningen var å unngå at utlendinger som planlegger å inngå ekteskap og søke om opphold i Norge, bringer med seg særkullsbarn til Norge uten at det foreligger en godkjenning fra den andre forelderen i hjemlandet i forkant.

208. Det nevnes for øvrig at det i forslaget til ny utlendingslov er inntatt en bestemmelse i visumkapitlet som retter seg mot situasjoner hvor barnet har en forelder i et annet land enn bostedslandet, og som presiserer at man ved vurderingen av søknader om visum i slike saker, skal legge særlig vekt på barns behov for kontakt med foreldrene.

F. Ulovlig utføring og ikke-retur (artikkel 11)

209. Jf. Norges tredje rapport pkt. 273. Norge har tiltrådt Haagkonvensjonen av 25. oktober 1980 om de sivile sider ved internasjonal barne bortføring og Europarådskonvensjonen av 20 mai 1980 om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar og om gjenopprettelse av foreldreansvar. Begge konvensjonene regulerer barne bortføringer på til dels ulike måter. Formålet med Haagkonvensjonen er å sikre en rask tilbakeføring av ulovlig bortførte barn. Formålet med Europarådskonvensjonen er å sikre at avgjørelser om blant annet foreldreansvar tatt i en konvensjonsstat, anerkjennes og fullbyrdes i andre konvensjonsstater – noe som vil kunne medføre tilbakelevering av ulovlig bortførte barn.

210. I 2005 ble det registrert 27 saker om bortføring fra Norge til utlandet, og 11 saker fra utlandet til Norge. I 2006 ble det registrert 38 saker om bortføring fra Norge til utlandet, og 12

saker fra utlandet til Norge. Statistikken omfatter også barn som er bortført til land som ikke har tiltrådt de ovennevnte konvensjonene.

211. Norge opprettet våren 2007 nettsider om barne bortføring (www.barne bortforing.no). Sidene tar sikte på å gi en kort oversikt over hva som kan gjøres når et barn er blitt ulovlig bortført, og hvem som kan bistå berørte parter. Det er også sider med mer detaljert informasjon beregnet på advokater og dommere. Sidene vil også bli tilgjengelige på engelsk.

212. Norge har videre nylig oppnevnt to kontaktdommere, som skal bistå med veiledning til berørte parter ved domstolenes behandling av barne bortføringssaker.

213. Regjeringen vil hindre at de som bortfører barn får offentlige ytelser og økonomiske overføringer som kan bidra til å opprettholde en barne bortføring. Det er derfor satt i gang et arbeid for å utrede og vurdere om stans av økonomiske ytelser og overføringer til barne bortfører kan være et egnet virkemiddel for å forhindre bortføring og framskynde tilbakeføring av barn.

G. Betaling for underhold av barnet (artikkel 27, paragraf 4)

Nytt bidragsregelverk

214. Det vises til Norges tredje rapport kap. V G pkt. 274–278. Den nye bidragsordningen for fastsettelse og endring av barnebidrag som Stortinget vedtok 31. mai 2001, trådte i kraft 1. oktober 2003. Etter det nye regelverket tas det utgangspunkt i utgiftene til barnets underhold (underholdskostnaden). Disse kostnadene fordeles forholdsmessig mellom foreldrene etter deres inntekter. Bidraget skal prøves mot bidragspliktiges bidragsevne og deretter reduseres for utgiftene under avtalt/fastsatt samvær. Målet med de nye reglene er å dele forsørgelsesutgiftene mellom foreldrene etter økonomisk evne så rettferdig som mulig, med vekt på barnets behov for underhold. Bidragsreglene skal sikre likestilling mellom foreldrene og oppmuntre til omsorg fra dem begge.

215. I forbindelse med vedtakelsen av de nye bidragsreglene, ba Stortinget regjeringen foreta en løpende evaluering av effekten av de nye bidragsreglene. Stortinget er gitt en foreløpig tilbakemelding i budsjettproposisjonen for 2005, og en egen stortingsmelding, St.meld. nr. 19 (2006–2007) Evaluering av nytt regelverk for barnebidrag, som drøfter det nye regelverket ble lagt fram for Stortinget 22. desember 2006. Stortingsmeldingen ble behandlet av Stortinget våren 2007.

216. Evalueringen viser at reformen i all hovedsak har virket etter målsettingen, og at endringene i bidragsregelverket var en nødvendig og riktig modernisering. Hovedmålene for reformen er stort sett nådd. Det er flere som inngår private avtaler, og bidragene er mer i samsvar med hva det koster å forsørge barn i ulike aldre. Samværet synes også å ha økt noe. De med svakest økonomi er godt ivaretatt. Statistisk sentralbyrås (SSB) samværsundersøkelser fra 2002 og 2004 viser også at samarbeidet mellom foreldre som ikke bor sammen, synes å ha bedret seg litt i den perioden undersøkelsene spenner over.

217. Det skal bygges videre på dagens modell, og for å spisse modellen ytterligere vil det bli foreslått enkelte endringer og justeringer. Disse forslagene ble sendt på alminnelig høring i februar 2008, og endringene vil bli gjennomført tentativt innen utgangen av 2008.

Gebyr for offentlig fastsettelse av barnebidrag

218. Jf. Norges 3. rapport, pkt. 278. Gebyrordningen ble innført 1. juni 2002, og er evaluert i St.meld. nr. 19 (2006–2007) Evaluering av nytt regelverk for barnebidrag.

219. Evalueringen viser at gebyrordningen har fungert etter intensjonen når det gjelder å bidra til at flere avtaler bidraget privat. Gebyret kan imidlertid virke som et hinder for offentlig fastsettelse eller endring der det viser seg å være svært vanskelig å få til en privat avtale. Det kan derfor være behov for gebyrletter som gjør reglene mer innrettet mot dem som virkelig trenger hjelp fra det offentlige i sine bidrags saker, for eksempel der det er fastlåste konflikter. Gebyrlette vil samtidig være et egnet virkemiddel i forhold til familiene med svak økonomi, og ivareta de med lavest inntekt. Forslag til gebyrlette ble sendt på alminnelig høring i februar 2008, og endringene vil bli gjennomført tentativt innen utgangen av 2008.

Tilbakebetaling av barnebidrag

220. Nye regler om tilbakebetaling av barnebidrag i tilfeller der en mann blir frikjent for et farskap, trådte i kraft 1. januar 2007. Tidligere ble betalt bidrag tilbakebetalt med nominelt beløp, dvs. krone for krone. Lovendringen innebærer at det nå innføres en ordning som sikrer mot fallet i pengeverdien fra bidraget første gang ble betalt og til det blir tilbakebetalt. Dette gjøres ved at tilbakebetalingsbeløpet gjøres til gjenstand for en indeksregulering på bakgrunn av konsumprisindeksen fra Statistisk sentralbyrå (SSB). En indeksregulering vil imidlertid først være aktuell etter at det er tatt hensyn til den tidligere skattefordelen.

221. Lovendringen gir også en mann som etter tidligere lovgivning ble pålagt bidragsplikt men ikke farskap, rett til å reise krav om tilbakebetaling av bidrag der DNA-analyser viser at han ikke er far til barnet. Det er en forutsetning at DNA-analysen som legges fram er utført på en slik måte at den anses som et sikkert bevis.

H. Barn fratatt sitt familiemiljø (artikkel 20)

Økt bruk av forebyggende tiltak

222. *Barnekomitéen anbefaler myndighetene å treffe tiltak for å bekjempe årsakene til at stadig flere barn fjernes fra familien, bl.a. ved å gi tilstrekkelig støtte til de biologiske foreldrene. Komitéen oppmuntrer myndighetene til å prioritere vern av det naturlige familiemiljøet og å sikre at fjerning fra familien og plassering i fosterhjem eller institusjon brukes bare som en siste utvei når det er til barns beste. Jf. komitéens merknader 23–24.* Barnevernlovens utgangspunkt er at barn skal vokse opp hos sine biologiske foreldre, og at hjelp etter loven primært skal gis i form av hjelpetiltak. Det følger av loven at vedtak om omsorgsovertakelse ikke kan fattes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak, jf. § 4–12. I Norges tredje rapport vises det til en dreining av ressursene i barneverntjenesten mot økt bruk av forebyggende tiltak, d.v.s. tiltak i hjemmet. Det ble vist til at andelen med tiltak i hjemmet har økt mer enn andelen som ble flyttet fra hjemmet. Jf. pkt. 281–290. Denne politikken videreføres.

223. Fortsatt øker antallet barn som mottar hjelpetiltak fra barnevernet mer enn antallet barn under offentlig omsorg. I perioden fra Norges forrige rapportering til FN økte antallet barn med hjelpetiltak i løpet av året fra 29 300 i 2003 til 33 200 i 2006. Antallet barn under offentlig omsorg økte fra 6700 til 7300 i samme periode, ifølge tall fra Statistisk Sentralbyrå.

224. Innsatsen for å vri tiltaksbruken fra institusjonsplassering til mer bruk av hjemmebaserte tiltak og fosterhjem fortsetter. Årsrapporten fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i 2006 viser at antallet barn og unge på institusjon er redusert med 2,8 prosent fra 2005 til 2006. Samtidig er antallet oppholdsdager på institusjon redusert med 2,5 prosent i samme periode. Andelen barn og unge som får hjemmebaserte tiltak eller flytter i fosterhjem er altså økende.

Foreldrestøttende tiltak

225. Barnevernloven § 4-4 inneholder eksempler på hjelpetiltak som skal iverksettes for barnet og familien når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det. Ved lovendring av 17. juni 2005 ble oppregningen av eksempler utvidet med en henvisning til besøkshjem og andre foreldrestøttende tiltak. Formålet med tilføyelsene er blant annet å synliggjøre eksistensen av disse hjelpetiltakene for de foreldre som ønsker slik bistand, og for saksbehandlere i barneverntjenesten. Slik vil tiltakene kunne nå flere, og derigjennom bidra til at flere barn får en tilfredsstillende omsorgssituasjon i hjemmet.

226. Tilfanget av nærmiljø- og familiebaserte tiltak øker. Implementering av Funksjonell familierapi (FFT) startet høsten 2007. Også innenfor institusjonslandskapet er det endringer. En ny modell for institusjonsbehandling av unge med alvorlige atferdsvansker, MultifunC (Multifunksjonell Behandling i Institusjon og Nærmiljø), der oppholdet på institusjon skal være kort, prøves fra og med 2006 ut i det statlige barnevernets fem regioner. Disse institusjonene har egne familieteam som arbeider med familie og nærmiljø gjennom behandlings- og ettervernsperioden.

227. Barnehageloven av 2005 har fått en ny bestemmelse som gir prioritet ved opptak til barnehage for barn som det er fattet vedtak om etter lov om barnevernstjenester §§ 4-12 og 4-4 andre og fjerde ledd, jf. barnehageloven § 13 andre ledd. Ifølge statistikken (Kommune-Statrapportering – KOSTRA 2006) er 1610 barn tatt opp i barnehagen etter denne bestemmelsen.

Valg av fosterhjem

228. Fosterhjem er det vanligste plasseringsalternativet når et barn plasseres utenfor hjemmet. Utviklingen går i retning av mer bruk av fosterhjem blant de som plasseres utenfor hjemmet. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser en økning i barn plassert i fosterhjem på 3,7 prosent fra 2005 til 2006.

229. Der fylkesnemnda for sosiale saker har besluttet at foreldrene skal fratras omsorgen for et barn, følger det av loven at barnevernet skal legge avgjørende vekt på hva som er barnets beste ved valg av plasseringssted. Barnevernloven med tilhørende forskrift om fosterhjem av 18. desember 2003 nr. 1659, som trådte i kraft 1. januar 2004, inneholder nærmere regler for de kriterier barneverntjenesten skal legge til grunn i den helhetsvurdering som foretas ved valg av fosterhjem.

230. Det følger av forskriften § 4 at barneverntjenesten alltid skal vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem. Videre følger det av forskriften at foreldrene om mulig skal gis anledning til å uttale seg om valg av fosterhjem, og at foreldrenes mening skal tas med i den konkrete helhetsvurderingen barneverntjenesten gjør ut i fra de øvrige kriteriene som er fastlagt i forskriften.

231. Ved valg av fosterhjem til det enkelte barn, pålegger fosterhjemsrundskrivet barneverntjenesten å skape en situasjon som barnet føler seg mest mulig komfortabel i, og som i tillegg er egnet til å gi barnet mulighet til å gi uttrykk for sine synspunkter uten at det kommer i en lojalitetskonflikt til sine nærmeste. Barnet skal også informeres om at det står fritt til å uttale seg.

232. Fosterhjemsrundskrivet understreker at tilsynet med fosterhjemmet skal omfatte en mulighet for barnet til å ta opp eksempelvis problemer knyttet til plasseringen eller synspunkter barnet måtte ha, herunder eksempelvis om flytting og samvær. Det skal legges vekt på å finne fram til en person som barnet har, eller kan få nødvendig tillit til, og som har særlige forutsetninger for å kunne utføre tilsynsoppgaven overfor det aktuelle barnet. Barnet skal informeres om at det når som helst kan ta opp sine problemer og synspunkter med tilsynsfører.

233. Barne- og likestillingsdepartementet utvikler en plan for hvordan barnevernets kompetanse i å snakke med barn skal bli bedre. Flere fagpersoner og fagmiljøer som har beskjeftiget seg med temaet her til lands, er trukket inn i arbeidet. Departementet er i gang med å få en oversikt over fagområdet nasjonalt og internasjonalt. Dette skal munne ut i en veileder med retningslinjer til bruk i barnevernet og et videobasert opplæringsprogram.

Kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernet

234. Det er viktig å sikre et godt og barnefaglig kvalifisert underlag for de beslutninger som tas i barnevernsaker. Barneverntjenesten og domstoler engasjerer derfor ofte sakkyndige som foretar en utredning og utferdiger en rapport basert på utredningen. Barne- og likestillingsdepartementet nedsatte i 2005 et utvalg med mandat å utrede tiltak for å kvalitetssikre den faglige standarden på den enkelte sakkyndige rapport. Utvalget foreslo i NOU 2006:9 Kvalitetssikring av sakkyndige i barnevernsaker at det opprettes en Barnefaglig kommisjon etter modell av Rettspsykiatrisk gruppe under Den rettsmedisinske kommisjon. Alle rapporter som utarbeides etter engasjement og oppnevning av sakkyndige i barnevernsaker foreslås rutinemessig sendt til kommisjonen før de benyttes for en endelig avgjørelse både i forvaltningen og i domstolen. Det vil bli utarbeidet lovforslag om å opprette en barnesakkyndig kommisjon for barnevernsaker.

235. Det er ikke tatt stilling til om man skal vurdere tilsvarende ordning i barnefordelingsaker. Det er en målsetting at alle som har befatning med saker om foreldreansvar, fast bosted og samvær, har tilstrekkelig kunnskap om skadevirkninger for barn ved å være utsatt for vold og overgrep, både direkte og ved å være vitne til vold. Departementet holdt derfor i 2005 kurs for dommere, sakkyndige og advokater om skadevirkninger av vold og overgrep, og håndtering av barnefordelingssaker hvor det er mistanke om vold og overgrep. Departementet sørger også for at det blir utarbeidet skriftlig veiledningsmateriale om dette temaet til bruk i rettsapparatet.

Oppfølging av foreldrene etter omsorgsovertakelse

236. Ved lovendring 17. juni 2005 er det innført en presisering i barnevernloven § 4–16 av barneverntjenestens ansvar for foreldrene etter en omsorgsovertakelse. Foruten å følge utviklingen til barnet og foreldrene nøye, har barneverntjenesten en plikt til å gi foreldrene tilbud om oppfølging og veiledning. Lovendringen pålegger barneverntjenesten å innføre rutiner som sikrer at foreldrene kort tid etter omsorgsovertakelsen gis tilbud om veiledning og oppfølging, og at det etableres rutiner som sikrer oppfølging der foreldrene ønsker dette. Foreldrenes behov kan være sammensatte og omfattende, og god og helhetlig oppfølging kan derfor kreve tjenester fra flere etater og hjelpeinstanser. Barneverntjenesten skal formidle kontakt med aktuelle etater/instanser dersom foreldrene ønsker dette.

237. Formålet med barneverntjenestens hjelp vil variere avhengig av de konkrete forholdene i hver enkelt sak. I noen saker vil utgangspunktet for hjelpen være i gi foreldrene en reell mulighet til å komme i en slik posisjon at de igjen kan ha omsorgen for barnet. I saker der tilbakeføring ikke er realistisk, vil veiledningen og oppfølgingen kunne ha som formål å legge til rette for at samværet mellom barnet og foreldrene kan gjennomføres på en god måte, eller å hjelpe foreldrene med å utforme den nye foreldrerollen for et barn de ikke lenger har omsorgen for. Hensikten med veiledningen kan også være av mer generell karakter og ha som formål å bedre foreldrenes livssituasjon. For øvrig vil mange foreldre kunne ha behov for å bli holdt informert og orientert om sitt barns situasjon i fosterhjemmet eller i institusjonen. Barneverntjenestens veiledning og oppfølging skal tilpasses foreldrenes ønsker og situasjon til enhver tid.

238. Barne- og likestillingsdepartementet igangsatte høsten 2007 utarbeiding av et veiledningshefte til det kommunale barnevernet. Heftet skal både inneholde tekst om hvorfor det er viktig å gi god hjelp og støtte til biologiske foreldre etter omsorgsovertakelse og konkrete eksempler på hva som kan være gode tiltak og arbeidsmåter på dette området.

Ettervern for ungdom 18–23 år

239. Etter barnevernloven skal kommunen i god tid før barnet fyller 18 år vurdere om ungdommen har behov for fremtidige tiltak. Sammen med ungdommen skal barneverntjenesten avklare med ungdommen hva han eller hun selv ønsker, og utarbeide en tiltaksplan for vedkommende. Blant ungdom i alderen 18–22 år hadde 4286 barneverntiltak i løpet av 2006. Dette utgjorde 11 prosent av alle med barneverntiltak. Andelen har økt de senere år, og tilsvarende andel i 2000 var 9 prosent. Blant ungdom som har vært under omsorg av barnevernet og som fylte 18 år første halvår 2007 (d.v.s. ungdom som er flyttet i institusjon, fosterhjem, e.l.) har 82 prosent fått videreført tiltaket etter fylte 18 år. Barne- og likestillingsdepartementet har de senere år hatt et særlig fokus på ettervernsarbeidet. Departementet har blant annet gitt fylde retningslinjer for hvordan ettervernet skal praktiseres, og har finansiert en DVD om ettervern, «En verdig start på voksenlivet», laget av Landsforeningen for barnevernsbarn og Grepperød barnevernssenter. DVDen er distribuert til alle landet kommuner og til andre aktuelle instanser. I løpet av 2008 kommer resultatet av et prosjekt som Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet følger opp. Prosjektet skal identifisere faktorer for godt ettervernsarbeid for ungdom. Det skal deretter utarbeides en eksempelsamling med forslag til tiltak som virker, som skal sendes kommunene. Dersom barneverntjenesten avslår ungdommens ønske om å opprettholde tiltak etter barnevernloven, skal barneverntjenesten informere ungdommen om at avslaget kan påklages til fylkesmannen.

I. Adopsjon (artikkel 21)

240. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, som er sentralmyndighet etter Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner, opplyser at i løpet av de tre siste årene har antallet adopterte barn fra utlandet til Norge gjennom adopsjonsorganisasjon blitt redusert med hele 36 prosent. Totalt ble det adoptert 706 utenlandske barn gjennom adopsjonsorganisasjon til Norge i 2004. I 2006 var tallet nede i 448 barn. Det er særlig i de store adopsjonslandene Kina, Sør-Korea og Colombia at nedgangen har vært størst. Barne- og ungdoms- og familiedirektoratet oppgir at en av hovedforklaringene på nedgangen, er at disse opprinnelseslandene ønsker å ta vare på de aktuelle barna innenlands. Økonomisk vekst og velstandsutvikling har gjort nasjonale omsorgstiltak mulig i disse opprinnelseslandene.

241. Når det gjelder innhenting av barnets syn på adopsjon er det foretatt en endring i adopsjonsloven § 6. Med virkning fra 1. oktober 2003 skal barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse om adopsjonsbevilling skal gis.

242. Adopsjonsforberedende kurs for adoptivsøkere i regi av det offentlige, ble innført i 2006. Kurset er frivillig og gratis, og er rettet mot førstegangssøkere. Formålet med kurset er først og fremst at søkerne på et tidlig tidspunkt i adopsjonsprosessen blir gitt nødvendig informasjon om adopsjon. Kurset inneholder temaer som belyser ulike sider ved adopsjon på en god og balansert måte. Så langt oppsummeres kurset som vellykket, da deltakerne gir uttrykk for å bli godt forberedt på å skulle motta et adoptivbarn.

243. Det er foretatt endringer i retningslinjene om saksbehandling av søknad om adopsjon. Endringen er avgrenset til saker som gjelder stebarnsadoptsjon i registrert partnerskap der barnet er født i et etablert partnerskap, planlagt i familien og det ikke har vært mulig å fastsette farskapet. Søknad om adopsjon i disse tilfellene vil som følge av endringen kunne behandles og avgjøres relativt raskt etter barnets fødsel. Regjeringen vil legge fram et forslag om felles ekteskapslov for heterofile og homofile par, der det foreslås at homofile ektepar skal kunne bli vurdert for adopsjon på lik linje med heterofile ektepar.

J. Regelmessig vurdering av plassering (artikkel 25)

244. *Barnekomitéen anbefaler myndighetene å videreføre arbeidet med å sikre tilstrekkelig tilsyn med situasjonen for barn som er plassert i fosterhjem eller institusjoner. Jf. komitéens merknader 25–26.*

245. Fra 1. januar 2004 innførte Barne- og likestillingsdepartementet nye bestemmelser om tilsyn med institusjonene og innførte krav om et mer systematisk tilsyn i tillegg til individrettet tilsyn. Fylkemennene rapporterer til departementet om gjennomføring av tilsyn gjennom årsrapporter. Individrettede tilsyn i institusjonene er i 2006 gjennomført i samsvar med regelverket i 14 av 19 fylker (100 prosent eller mer i måloppnåelse). Tre fylker lå tett opp til minimumskravet og hadde 96–99 prosent måloppnåelse, to hadde 90 prosent måloppnåelse, mens ett fylke hadde en måloppnåelse på 85 prosent. Systemrevisjon av institusjonene skal gjennomføres en gang pr. år pr. institusjon. De fleste fylkene har gjennomført dette i henhold til regelverket. Enkelte fylker når ikke alle institusjonene innenfor kalenderåret, men innen ett år etter at institusjonen ble etablert.

246. I henhold til barnevernlovens bestemmelser § 2–3 tredje ledd, bokstav a), skal fylkesmannen føre særlig tilsyn med barnevernvirksomheten i de enkelte kommunene. Fylkesmannen skal påse at kommunene utfører de oppgaver loven pålegger dem og at de oppgaver som utføres ligger innenfor lovens rammer. Loven setter ikke krav om at dette tilsynet skal gjennomføres etter en spesiell metode, men ofte benytter fylkesmennene metoden systemrevisjon. Årsrapportene viser at alle fylkesmennene har hatt forvaltningstilsyn etter systemrevisjonsmetoden med utvalgte kommuner i 2006. I tillegg har de ført tilsyn med de kommunene som har store fristoversittelser opp mot bestemmelsene i barnevernloven. Ut over dette har mange fylkesmenn samtaler, møter og drevet veiledning for å imøtekomme særlige behov i kommunene.

247. Det ble fra 1. januar 2004 også innført en godkjennings- og kvalitetsforskrift for institusjonene. Hensikten er å sikre best mulige tilbud til barn og unge i institusjon og å bidra til at oppfølging og kontroll med institusjonene styrkes.

Tilsynsførere for barn i fosterhjem

248. Mellom 85 og 90 prosent av alle fosterbarn har fått oppnevnt egen tilsynsfører. Dette kan bl.a. forklares med et midlertidig fravær av tilsynsfører pga sykdom, eller at tilsynsfører slutter. Det er et mål å øke andelen tilsynsførere, og Barne- og likestillingsdepartementet har i 2005 og 2006 utarbeidet veiledere og rutinehåndbøker når det gjelder oppnevning av tilsynsførere, arbeid og oppfølging av fosterhjemmene. Veilederne gjelder også utarbeidelse av tiltaksplaner og omsorgsplaner som omfatter alle barn, også barn i fosterhjem. Materiellet er tilgjengelig i elektronisk form og er utgitt som DVD. Samtidig med lanseringen av materialet, arrangerte statlige myndigheter i 2006 regionale kurs og konferanser for alle landets 430 kommuner.

K. Mishandling og omsorgssvikt (artikkel 19), inkludert fysisk og psykisk rehabilitering og samfunnsmessig tilbakeføring (artikkel 39)

249. *Barnekomiteen er betenkt over at barn som utsettes for vold i familien ikke alltid får tilstrekkelig omsorg og hjelp, og anbefaler myndighetene å styrke innsatsen til disse barna, inkludert barn med foreldre som er psykiatriske pasienter/og eller rusmisbrukere. Jf. komitéens merknad 27–28.*

Lovgivningsmessig beskyttelse

250. Ved lov 21. desember 2005 nr. 131 fikk straffeloven en ny bestemmelse som retter seg mot vold i nære relasjoner, ved å endre det gjeldende straffebudet mot mishandling mv. i nære relasjoner (§ 219). Bestemmelsen ble samtidig forenklet og modernisert for å legge til rette for at den kan bli mer brukt. Paragraf 219 er den bestemmelsen som primært skal brukes ved mishandling i nære relasjoner, jf. Ot.prp. nr. 113 (2004–2005). Vi vil også vise til forslaget i Ot.prp. nr. 11 (2007–2008) Om lovendringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte) om rett til bistandsadvokat for ofre for vold i nære relasjoner). Forslaget er nærmere omtalt i pkt. 525 i denne rapporten.

251. I en avgjørelse fra Høyesterett i 2005 ble en stefar dømt etter straffeloven § 228 for vold mot sine to stesønner. Høyesterett uttalte imidlertid at det ikke vil rammes av straffeloven § 228 dersom foreldre i oppdragelsesøyemed tildeler sine barn lettere klaps.

252. Denne uttalelsen fra Høyesterett har vakt offentlig debatt. Justisdepartementet er i ferd med å utarbeide forslag til en spesiell del i den nye straffeloven. Dette omfatter straffebestemmelsene mot vold, og straffeloven 1902 § 228 er blant bestemmelsene som vil bli revidert. Justisdepartementet vil i den forbindelse vurdere om det er behov for å klargjøre og eventuelt forsterke barns vern mot fysisk avstraffelse. En odelstingsproposisjon med forslag til ny straffelov – spesiell del – som omfatter straffebestemmelser mot vold, planlegges fremmet for Stortinget i løpet av høsten 2008.

Rett til voldsoffererstatning for barn som har vært vitne til vold

253. Et barn som har vært utsatt for vold, har rett til voldsoffererstatning etter bestemmelsene i voldsoffererstatningsloven 20. april 2001 nr. 13. For barn vil det være en meget belastende opplevelse å være vitne til at en av foreldrene eller andre nærstående personer, utsettes for vold eller trusler om vold. En slik opplevelse kan gi følelser og reaksjoner av samme art som når barnet selv utsettes for vold. De vil da ha samme behov for støtte. I den grad det oppstår skade, vil skadevolderen kunne være erstatningsansvarlig etter alminnelig erstatningsrett. Men som ellers, kan dette erstatningskravet være verdiløst fordi skadevolderen ikke har noe å betale med. Justisdepartementet fremmet i november 2007 et forslag om endring i voldsoffererstatningsloven som innebærer at barn som har vært vitne til vold som er egnet til å skade tryggheten og tilliten hos barnet i dets forhold til en nærstående person, vil få rett til voldsoffererstatning, se Ot.prp. nr. 10 (2007–2008). Forslaget går lengre enn alminnelig erstatningsrett, slik at barnet vil få rett til erstatning selv om skadevolderen ikke er erstatningspliktig. I proposisjonen foreslås det også en særlig foreldelsesregel for barn og unge. Det vil være tilstrekkelig at kravet fremmes før skadelidte fyller 21 år.

Strategiplan mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn

254. Barne- og likestillingsdepartementet og andre berørte departementer la i 2005 fram en strategiplan mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn (2005–2009). Planen inneholder 22 tiltak på områdene forebygging, avdekking, bistand og behandling, og forskning og kompetanseheving. Som eksempel på tiltak kan nevnes:

- Materiell til foreldre for å hindre fysisk avstraffelse av barn er utarbeidet. Når det gjelder komiteens anbefalinger om å stimulere til «ikke-voldelige former for disiplin», vises det til Kap. V B. Foreldreveiledning, pkt. 178–180 i denne rapporten.
- En kunnskapsstatus er under utarbeiding når det gjelder hvordan hjelpeapparatet kan komme i kontakt med minoritetsforeldre om bruk av vold som ledd i oppdragelsen og om konsekvensene for barn av å oppleve vold i nære relasjoner.
- Kartlegging av rutiner ved mistanker om vold og overgrep begått av ansatte i barneverninstitusjoner, asylmottak og boliger for barn med nedsatte funksjonsevner. Kartleggingen (ferdigstilt i april 2007) har til nå blitt fulgt opp gjennom innføring av nye nasjonale rutiner for statlige barneverninstitusjoner i juni 2007.
- Ordningen med politiattester for personer som utfører arbeid overfor barn og unge er blitt gjennomgått av en tverrdepartemental arbeidsgruppe under ledelse av Barne- og likestillingsdepartementet. Jf. Kap. VIII C 3, pkt. 516–520.

- Det gjennomføres et arbeid med å utvikle rutiner for registrering og dokumentasjon i tilfeller der det foreligger mistanker om fysisk mishandling hos barn som innlegges i sykehus.
- En utredning om etablering av hjelpetilbud til utsatte barn og familier i form av organisasjonsmodellen Barnas hus (ligner «Child Advocacy Centers» i USA) forelå i 2006. Som oppfølging av utredningen ble det etablert to Barnehus i løpet av høsten 2007. Regjeringen vil etablere ytterligere 3 Barnehus i 2008. Jf. Pkt. 521. For overgrep utsatte barn og unge, planlegges det å sette i verk utprøving og evaluering av den anerkjente behandlingsmetoden Traumefokusert Kognitiv Atferdsterapi (TF-CBT).
- Omfangskartlegging av seksuelle og fysiske overgrep mot barn og av barn som er eksponert for vold i nære relasjoner. Jf. nærmere omtale under Kap. VIII C, pkt. 514.
- Utvikling av system for opplæring og veiledning av fosterforeldre som har plassert hos seg barn som har vært utsatt for fysiske og/eller seksuelle overgrep.

255. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), som ble etablert i 2004, har en viktig rolle under iverksettingen av flere tiltak i blant annet denne strategiplanen. Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordforebygging – fire av fem planlagte sentre ble etablert i 2006 – vil også spille en viktig rolle med hensyn til veiledning til hjelpeapparatet og kunnskapsformidling. Det nasjonale og de regionale ressursentrene har både voksne og barn som målgrupper. Sentrene har blant annet et spesifikt fokus på vold og traumer som innvandrere og flyktninger er blitt utsatt for.

256. Forskning fra andre land tyder på at det generelt sett eksisterer en korrelasjon mellom bl.a. fattigdom og vold i familien. Jf. i denne forbindelse tiltaket «Styrket innsats mot fattigdom blant barn, unge og familier gjennom barnevernet» i Kap. VI D, pkt. 345–346.

Prosjektet barn som lever med vold i familien

257. Barne- og likestillingsdepartementet har bevilget midler til prosjektet «Barn som lever med vold i familien» i regi av Alternativ til Vold i Oslo og Telemark og Senter for Krisepsykologi i Bergen. Prosjektets målgruppe er barn som utsettes for vold enten som vitne til vold i familien og/eller barn som selv utsettes for barnemishandling/fysisk vold. Arbeidsoppgavene er:

- Utvikle behandlingsmetoder for barn som har vært utsatt for vold.
- Spre kompetanse til behandlende instanser.
- Gi informasjon og opplæring til det lokale hjelpeapparatet om barn som har vært utsatt for vold, slik at disse tjenestene skal oppdage barna.
- Gi informasjon og øke oppmerksomheten i befolkningen om barn som har vært utsatt for vold slik at de kan bli oppdaget og få hjelp tidligere.

258. Prosjektet hadde i perioden 2004–2006 hovedfokus på kompetansestyrking i familievernet. Det ble også jobbet opp mot familievernkontorenes samarbeidspartnere som barnevernkontorer, krisesentre, politi osv. Fire hovedelementer inngikk i oppbyggingen av kompetanse: 1) undervisning/seminarer 2) veiledning 3) metodeutvikling og 4) publikasjoner. Både Alternativ til Vold og Senter for Krisepsykologi har jobbet klinisk med barn i den første prosjektperioden, bl.a. for å utvikle kompetanse/drive forskning. I videreføringen av prosjektet vil det bli satset særlig på kompetansestyrking i barnevernet. Det er derfor besluttet å videreføre prosjektet med 3 nye år fra 2007–2009.

Barn av psykisk syke og rusmisbrukere

259. Barn med rusmisbrukende foreldre og/eller foreldre som er psykisk syke, er særlige utsatte og sårbare som gruppe. Det finnes indikasjoner på at mange av dem ikke fanges opp av hjelpeapparatet, og at de ikke får den hjelpen de trenger. Barne- og likestillingsdepartementet har derfor satt i gang en større satsing for å identifisere og følge opp disse barna. Satsingen i 2007 var et samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet. Satsingen omfatter en rekke tiltak som skal komme barna direkte til gode. Blant annet skal tjenestene jobbe mer systematisk for å finne og følge opp de barna som trenger det. Departementenes midler i 2007 ble brukt til å gi kommunene bedre hjelp og veiledning, blant annet i form av veiledningsmateriell om hvordan de skal nå de berørte barna. I 2008 vil berørte departementer bidra til et styrket samarbeid mellom barnevern, skoler, helsesektor og politi, ved blant annet å arrangere fylkesvise konferanser. Nye framgangsmåter for å snakke med foreldre om et eventuelt rusmiddelbruk og psykisk helse i relevante kommunale tjenester skal utvikles og tas i bruk. Videre skal gode kartleggingsverktøy implementeres for å identifisere problemene og som en hjelp til å finne gode tiltak. Det skal også implementeres gruppetilbud for barn og unge med psykisk syke eller rusmisbrukende foreldre i kommunene. Jf. Kap. VI B, pkt. 309.

Handlingsplan om vold i nære relasjoner (2004–2007)

260. Det er en prioritert oppgave for regjeringen å bekjempe vold som skjer i hjemmet og som i all hovedsak rammer kvinner og barn. I 1999 la regjeringen Bondevik I fram handlingsplanen «Vold mot kvinner». Gjennomføringen av planen gav resultater, men arbeidet synliggjorde svakheter og behov for styrket innsats. For å sikre kontinuitet i arbeidet la regjeringen fram en ny handlingsplan om vold i nære relasjoner i juni 2004. Planen inneholdt i alt 30 tiltak og er rettet mot følgende områder;

- Gjennom en rekke tiltak er det lagt vekt på styrke kunnskapen i politiet og i hjelpeapparatet. Kunnskap om denne voldens særtrekk og ofrenes reaksjoner er en nødvendig forutsetning for å kunne gjøre en god jobb. Det er blant annet gjennomført regionale konferanser, for berørte etater. Målsettingen har vært å sette vold mot kvinner på dagsorden, øke kompetansen, samle aktører på feltet i de enkelte regionene og sist men ikke minst bidra til å styrke det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidet.
- Vi vet at ofrene for vold i hjemmet har behov for bistand fra en rekke instanser. Gjennom støtte til lokale prosjekter er det en målsetting å utvikle bedre samarbeid og stimulere til nettverksbygging mellom lokale instanser.
- Barn som er vitne til at mennesker de er glad i og som står dem nær utsettes for vold, må tilbys nødvendig oppfølging og hjelp. I regi av handlingsplanen er det iverksatt et 3-årigt nasjonalt prosjekt «Barn som lever med vold i familien». Jf. pkt. 257.
- Ordningen med familievoldskoordinatorer står sentralt, og skal bidra til at politiet gir en helhetlig, ensartet og god kvalitativ behandling av saker omhandlende vold i nære relasjoner. Koordinatoren skal sørge for at den voldsutsatte og de pårørende møtes med forståelse, kunnskap og innsikt fra politiet – både menneskelig og politifaglig. Dette kan bidra til å senke terskelen for å kontakte politiet og dermed bidra til flere anmeldelser. Etablering av familievoldskoordinatorer, kvalitetssikring av det arbeidet som gjøres samt kompetanseutvikling er regulert i instruks fra Politidirektoratet.
- Politiet er også utstyrt med nye verktøy for bedre å kunne bistå volds og trusselutsatte. Mobile voldsalarmer er et eksempel på dette. Pr. dato er i overkant av 1400 personer tildelt voldsalarm, i all hovedsak kvinner utsatt for vold eller trusler om vold fra tidligere partnere.

For å sikre god oppfølging i det enkelte politidistrikt har Politidirektoratet utarbeidet egne retningslinjer for tilbud om mobil voldsalarm. Retningslinjene består av instruks for tjenesten samt rutiner for mottak og håndtering av mobil voldsalarm i operasjonssentralene. Det er også utarbeidet et eget informasjonshefte og brukerveiledning for den trusselutsatte.

- Det er også gjennomført endringer i lovverket for å styrke situasjonen for ofre for vold i hjemmet. Endringen i regelen om besøksforbud er en viktig milepæl. Få har stilt spørsmålstegn ved rimeligheten av at det er kvinner og barn som har vært tvunget til å forlate hjemmet for å unnsnippe volden. Fra og med januar i 2003 ble det innført en hjemmel som gjør det mulig for politiet å nedlegge besøksforbud også i eget hjem. Det vil si at det er gjerningsmannen som må flytte ut, uavhengig av om han står som eier av boligen eller ikke. Langt på vei markerer dette en viktig endring i vår oppfatning av hvem som skal stilles til ansvar for den volden som er utøvet. Den rettsoppfatning som er soleklar i det offentlige rom – nemlig at gjerningsmannen må stå til ansvar – er nå også gjort gjeldende i det private rom.
- I desember 2005 fikk vi en ny straffebestemmelse om vold i nære relasjoner som også omfatter psykisk mishandling. Jf. pkt. 250.

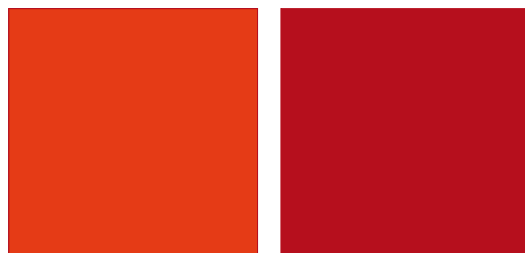
261. Planen finnes på engelsk og ligger på denne adressen; www.regjeringen.no/en/dep/jd/Subjects/Vises-ikke-i-venstremeny/Domestic-violence.html?id=447110. Regjeringen har lagt fram en ny plan; «Vendepunkt – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2008–2011)» i desember 2007.

Tiltak i utlendingsloven

262. I januar 2006 ble utlendingsloven endret slik at oppholdstillatelse og visum kan nektes dersom det er sannsynlig at søkeren eller dennes særkullsbarn vil bli utsatt for mishandling eller grov utnyttelse. Som et ledd i tiltaket ble utlendingsloven også endret slik at utlendingsmyndighetene gis adgang til kontroll med referansepersonens vandel, for å vurdere risikoen for mishandling/utnyttelse. Forslaget er innarbeidet i gjeldende utlendingslov og trådte i kraft 1. februar 2006. Vandelskontrollen trer imidlertid i kraft først etter at forskrifter er utarbeidet (etter planen høsten 2008).

Krav om politiattest for å jobbe i asylmottak

263. Arbeid med barn og unge innebærer et stort ansvar. For å skape en tryggest mulig ramme rundt oppholdet for barn og unge i mottak, ble det i 2006 innført et krav om politiattest for alle personer som ansattes i mottak, jf. Utlendingsloven § 41c. Bestemmelsen ble tilføyd for å sikre at barn og unge som oppholder seg i mottak ikke møter mottakspersonell som tidligere har begått seksuelle overgrep mot barn og unge. Lovbestemmelsen inneholder også yrkesforbud i mottak for de nevnte personer. Jf. Kap. VIII C 3, pkt. 516–520.

Helse og velferd

A. Funksjonshemmede barn (artikkel 23)

264. Barnekomiteén anbefaler at parten treffer alle tiltak som er nødvendige for å sikre at funksjonshemmede barn får lik tilgang til tjenester, blant annet kultur og fritidsaktiviteter. Jf. komitéens merknader 29–30.

Å sikre likestilling og like muligheter for deltakelse uavhengig av funksjonsnedsettelse inngår som et viktig mål i regjeringens politikk. Funksjonshemmede har i dag et vern mot diskriminering i arbeidsforhold. Det er imidlertid viktig at vernet mot diskriminering gjelder på alle samfunnsarealer der personer med funksjonsnedsettelse kan bli utsatt for diskriminering. En egen diskriminerings- og tilgjengelighetslov vil være et viktig skritt i retning av å oppnå rettigheter for funksjonshemmede.

Forslag til ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov

265. Barne- og likestillingsdepartementet tar sikte på å fremme et forslag til antidiskriminerings- og tilgjengelighetslov for Stortinget. Forslaget følger opp Syseutvalgets lovforslag i NOU 2005: 8 Likeverd og tilgjengelighet. Lovforslaget omfatter forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Utvalget foreslår at loven skal gjelde på alle samfunnsområder, også arbeidslivet. Det foreslås et forbud mot direkte og indirekte diskriminering, mot trakassering, mot instruks om å diskriminere eller trakassere mv. Utvalget foreslår også egne regler om plikt til fysisk tilrettelegging, gjennom plikt til generell tilrettelegging og plikt til individuelle tilrettelegging, og det foreslås at brudd på pliktene er å anse som diskriminering. Forslaget omfatter delt bevisbyrde og reaksjoner. Utvalget foreslår at loven håndheves av Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda, som fra før håndhever annet lovverk med diskrimineringsvern.

266. For å følge opp loven vil det blant annet bli utarbeidet en egen handlingsplan for tilgjengelighet. Manglende tilgjengelighet er en viktig barriere for at funksjonshemmede kan delta på linje med andre i samfunnet. Regjeringen tar videre sikte på å revidere strategiplanen for familier som har barn med nedsatt funksjonsevne for å bedre forholdene for disse barna og deres familier.

Handlingsplanen for økt tilgjengelighet

267. Regjeringen har i 2006 startet arbeidet med en ny handlingsplan for tilgjengelighet. Det er lagt opp til at sentrale innsatsområder i planen vil være bygg, uteområder/planlegging, transport, IKT og arbeid. Handlingsplanen vil være et viktig virkemiddel for å bygge opp under gjennomføringen av den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Gjeldende handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne vil bli videreført i 2008.

Foto: Erik Oksavik Lockertsen/CP-bladet

268. I Regjeringens handlingsplan er et av tiltakene utarbeidelsen av en eksempelsamling som viser gode løsninger for universelt utformede utearealer ved barnehager, på skoler og i nærmiljø. Hensikten er å presentere hvordan man kan bruke den kommunale planprosessen til å få gode allsidige og inkluderende uterom som er for alle barn. Eksemplene skal omfatte uteområdene i tillegg til bygningene. Målgruppen for denne eksempelsamlingen er ansvarlige myndigheter for planlegging og utbygging og rehabilitering av barnehager, skoler og nærmiljø.

269. I Handlingsplanen settes fokus på at også friluftsområder skal kunne være utformet slik at de er tilrettelagte for alle. Miljøverndepartementet arbeider med å integrere universell utforming i friluftsarbeidet, og gjennom midler fra Direktoratet for naturforvaltning gis tilskudd til tiltak for å øke tilgjengeligheten til grønne områder i byer og tettsteder. En rekke kommuner har allerede tilrettelagt sine turstier for alle.

FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

270. Norge undertegnet FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne 30. mars 2007. Regjeringen ønsker å ratifisere konvensjonen så snart som mulig, men det er foreløpig usikkert når et forslag til Stortinget kan legges fram. Det skyldes at det kan bli nødvendig med noe endring av eksisterende nasjonal lovgivning.

271. Norge har ikke undertegnet den frivillige protokollen om at Komiteen for rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne motta og behandle henvendelser fra eller på vegne av personer eller grupper av personer som mener seg diskriminert i strid med konvensjonen. Før Norge eventuelt ratifiserer denne protokollen, er det behov for en utredning av hva dette vil kunne innebære for Norge, særlig i forhold til de økonomiske, sosiale og kulturelle rettighetene i konvensjonen. Dette utredningsarbeidet er i gang.

Funksjonshemmede barn i barnehage

272. Rett til prioritert opptak i barnehage for barn med funksjonshemming er videreført i barnehageloven av 2005 § 13. Se Norges tredje rapport pkt. 318.

273. Tilrettelegging av de fysiske omgivelsene er ofte en forutsetning for deltakelse. I henhold til barnehageloven av 2005 § 10 jf. § 2 fjerde ledd om godkjenning av barnehagens egnethet, skal barnehagen ta hensyn til barns ulike funksjonsnivå, og tilgjengelighet for alle er et viktig hensyn ved utformingen av barnehagen. Videre følger det av rammeplanen at det ved planlegging av barnehagens utforming må tas hensyn til samfunnets mål om nedbygging av funksjonshemmende barrierer. Planlegging, lokalisering og bygging av nye barnehager bør være basert på prinsippet om universell utforming. I desember 2006 ble «Veileder for utforming av barnehagens utearealer» ferdigstilt.

274. Tilrettelegging av barnehagen for barn som har nedsatt funksjonsevne medfører ofte ekstrakostnader for barnehageeier. Det gis derfor øremerket tilskudd fra staten til slike tiltak. Jf. Norges tredje rapport pkt. 318. Det statlige tilskuddet til barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage blir tildelt etter antall barn i kommunen i alderen 1–5 år. Eksempelvis ble det i 2006 tildelt om lag 736 mill. kroner i tilskudd til kommunene.

275. Norsk senter for barneforskning (NOSEB) har levert rapporten «Funksjonshemmede barn i barnehage». Kunnskapsstatus og forskningsutfordringer i april 2005. Rapporten fremhever at det er behov for mer forskning, særlig med vekt på barnehagens innhold og kvalitet i tilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen. I den samme rapporten vises det til undersøkelser der personalet i barnehagen oppgir at de ikke er helt faglig oppdatert i forhold til barn med nedsatt funksjonsevne. For å imøtekomme dette behovet er det i 2007 utgitt et temahefte om barn med nedsatt funksjonsevne. Dette temaheftet skal bidra til å øke kompetansen til personalet når det gjelder å legge til rette for et godt tilbud for barn med nedsatt funksjonsevne.

276. Program for praksisrettet forskning og utvikling i grunnsopplæringen og lærerutdanningen (PraksisFoU) ble styrket og utvidet i 2006 til også å gjelde barnehagesektoren. Barnehagedelen av programmet gis en årlig bevilgning på 15,5 mill. kroner i perioden 2006–2009. For å styrke kunnskapen om det kvalitative tilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne er 2,5 mill. kroner av den årlige bevilgningen forutsatt benyttet til forskning om barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage.

Barn med nedsatt funksjonsevne i skolen

277. Opplæringen i grunnskolen og videregående skole skal blant annet fremme inkludering av funksjonshemmede. Hovedregelen er at funksjonshemmede skal gå i vanlig klasse med andre barn og unge på den lokale grunnskolen. Elever som har tegnspråk som førstespråk, har rett til grunnskoleopplæring og videregående opplæring i og på tegnspråk. Sterkt svaksynte og blinde elever har rett til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i bruk av nødvendige tekniske hjelpemiddel. Elevene har også rett til nødvendig opplæring i å ta seg fram på skolen, til og fra skolen og i hjemmemiljøet.

278. Fylkesmannen har i 2006 gjennomført et felles nasjonalt tilsyn på opplæringsområdet. Formålet med tilsynet var å undersøke hvordan kommunene oppfyller sin plikt om å ha et forsvarelig system for vurdering og oppfølging av om krav i opplæringsloven blir oppfylt. Dette innebærer blant annet også lovbestemmelsene om inkludering. Tilsynet viser at flesteparten av kommunene, som har vært underlagt tilsyn, ikke oppfyller kravene om å ha et slikt system.

Funksjonshemmede barns muligheter til å drive idrett

279. I fordelingen av spillemidlene er det en egen tilskuddsordning for grupper med spesielle behov. Formålet med denne ordningen er å bidra til at funksjonshemmede, og i særlig grad barn og ungdom, skal få en mulighet til å delta i idrett og fysisk aktivitet. I tillegg er det et krav for å få spillemidler at idrettsanleggene tilrettelegges for alle brukergrupper, inkludert funksjonshemmede. Det er også lagt føringer i tildelingen av spillemidler til Norges Idrettsforbund (NIF) at funksjonshemmede idrettsutøvere fullt ut skal integreres i NIF og de ulike særforbunds aktiviteter. Denne integreringsprosessen ble fullført i løpet av 2007.

Funksjonshemmede barn og fritidsaktiviteter

280. Gjennom tilskuddsordningen Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn gir Barne- og likestillingsdepartementet støtte til tiltak og prosjekter som bidrar til likeverdige muligheter

for barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Dette kan dreie seg om fysisk tilrettelegging slik at barn og unge med nedsatt funksjonsevne kan delta i ordinære fritidsaktiviteter eller spesialtilpassete aktiviteter og tilbud for målgruppen. Da bykommunene i liten grad har søkt om midler til denne målgruppen, har departementet i møte med kommunene oppfordret dem spesielt til å søke om fritidstiltak rettet mot ungdom med nedsatt funksjonsevne. Dette har resultert i at tre av byene har søkt, og fått innvilget sine søknader. Tiltakene dreide seg både om spesielle aktiviteter og grupper for ungdom med nedsatt funksjonsevne, men også tiltak for å bidra til å inkludere disse ungdommene i aktiviteter for ungdom generelt.

Organisasjonsstøtte til Unge funksjonshemmede

281. I 2007 mottok 16 frivillige organisasjoner for barn og unge med nedsatt funksjonsevne samt paraplyorganisasjonen Unge funksjonshemmede, grunnstøtte fra Barne- og likestillingsdepartementet. Denne type organisasjoner, der barn og unge er sammen med andre som har den samme funksjonsnedsettelsen, kan være en plattform for å utvikle en trygghet som kan gjøre det lettere å utvikle sosial kompetanse i andre barne- og ungdomsmiljø. Samtidig er det en viktig målsetting å bidra til at alle barn og unge så langt som mulig blir inkludert i sitt nærmiljø, og dermed i de lokale barne- og ungdomsorganisasjonene.

Strategiplan for familier med barn som har nedsatt funksjonsevne

282. Strategiplanen for familier med barn som har nedsatt funksjonsevne ble lagt fram i 2005. Den hadde sin bakgrunn i St. melding nr. 40 (2002–2003) Nedbygging av funksjonshemmende barrierer, der situasjonen for familier med barn med nedsatt funksjonsevne ble spesielt omtalt. Målet med planen var «å gi en oversikt over strategier og tiltak som er eller skal settes i gang for å bedre barnas og familienes totale situasjon».

283. Planen er videreført av den nåværende regjeringen og det gjennomføres en rekke tiltak som skal bidra til å sikre at familier med barn med nedsatt funksjonsevne skal ha samme mulighet som andre til å leve et selvstendig og aktivt liv, og kunne delta i arbeids- og samfunnsliv på lik linje med andre. Tiltakene er fordelt på hovedkategoriene barnehage, skole, kommunale helse- og sosialtjenester, spesialisthelsetjenesten, trygdeytelser og økonomiske tiltak, bolig, samferdsel og støtte til familien.

284. Planens strategier og tiltak reflekterer at barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier ofte har behov for bistand fra ulike deler av det offentlige hjelpeapparatet; helsetjenester i form av medisinsk hjelp og psykososial støtte, habiliteringstjenesten, tekniske hjelpemidler, sosiale tjenester, spesialpedagogisk hjelp, barnehage- og skoletilbud, økonomiske støtteordninger og bistand til å løse boligproblemer. Koordinering av tiltak og informasjon om rettigheter og støtteordninger står i fokus. I St.prp. nr. 1 (2006–2007) er det varslet at Regjeringen tar sikte på å revidere strategiplanen, og det arbeides nå med oppfølgingen av dette.

B. Helse- og helsetjenester (artikkel 24)

Særskilte utfordringer vedrørende helse og velferd

285. *Barnekomitéen anbefaler at partene følger nøye med på barn og ungdoms helse. Jf. komitéens merknader 31–32.* Velferds- og livsstilssykdommer er den nye store helseutfordringen i Norge som i resten av den vestlige verden. Sykdomsutviklingen i den norske befolkningen kan i økende grad knyttes til levevaner og helseatferd. Vektøkningen så vel blant barn og unge som hos voksne og eldre, er et uttrykk for en samfunnsutvikling og en livsstil som innebærer for lite fysisk aktivitet og et ugunstig kosthold med for mye sukker og fett.

286. Kostholdsrelaterte sykdommer som hjerteinfarkt og overvekt rammer ulike deler av befolkningen i forskjellig grad. Forskjellene viser seg hos barn og unge så vel som hos voksne. Det er dokumentert et høyere inntak av frukt og grønnsaker og lavere andel av fett i kostholdet i grupper med høy utdanning. Det er også vist at barn av foreldre med høy utdanning spiser sunnere og mer regelmessig.

Handlingsplan for bedre kosthold

287. Handlingsplan for bedre kosthold ble lagt fram i januar 2007 og skal gjelde fram til 2011. Jf. beskrivelsen i Kap. I, pkt. 27–28. Handlingsplanen tar for seg 10 innsatsområder som representerer ulike målgrupper og ulike arenaer der det fortløpende iverksettes tiltak. Tiltak som kan bidra til å redusere sosiale forskjeller i kosthold og helse, er vektlagt i handlingsplanen. Barn og unge er en prioritert målgruppe, og nedenfor nevnes enkelte av tiltakene i handlingsplanen som spesielt berører disse.

- Tilbud om gratis frukt og grønt i grunnskolen for 300 000 skoleelever – målet er at tilbudet etter hvert skal omfatte alle skoleelever i grunnskolen.
- Tiltak for å fremme amming og riktig spedbarns- og småbarnsernæring. Gjennom prosjektet Mor-barn-vennlig-initiativ (MBVI) søkes det å hjelpe mødre til en god start på ammingen.
- Behandlingstilbud til overvektige barn og unge.
- Tiltak med å gi gratis vitamin D-tilskudd til barn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn.

288. Årlige bevilgninger er til sammen 36,5 mill. kr, hvorav 30 mill. kr bevilges til Frukt og grønt i skolen.

Handlingsplan for fysisk aktivitet

289. Fysisk aktivitet har høy prioritet i regjeringens politikk for å fremme befolkningens helse og livskvalitet. Departementenes handlingsplan for fysisk aktivitet 2005–2009 omfatter virkemidler og tiltak på åtte departementers ansvarsområder. Målet er bedre folkehelse gjennom økt fysisk aktivitet i befolkningen. Barn og unge og grupper som er fysisk inaktive er prioriterte målgrupper.

290. Tiltakene i planen skal bidra til utvikling av lokalbaserte lavterskelaktiviteter, gode muligheter for fysisk aktivitet i barnehager, skoler og på arbeidsplasser – og til at våre fysiske omgivelser planlegges og utformes på en måte som ivaretar behovet for lek og fysisk utfoldelse på en trygg måte for alle.

Spiseforstyrrelser

291. *Barnekomiteén anbefaler særlig at parten styrker tiltakene for å redusere forekomsten av spiseforstyrrelser og for å fremme en sunn livsstil blant ungdom. Jf. komitéens merknader 31–32.* Beregninger viser at ca 50 000 norske kvinner mellom 15 og 45 år har en behandlingstrengende anoreksi eller annen form for spiseforstyrrelse, hvorav ca 600 pasienter per år har behov for behandling i spesialisthelsetjenesten. Ca 10–20 prosent av de som utvikler spiseforstyrrelser er menn. Tilstanden er forholdsvis sjelden hos ungdom under 15–17 år. I få tilfeller forekommer spiseforstyrrelser hos barn helt ned i 11–12 års alderen. De fleste vil ha behov for poliklinisk behandling, mens en liten del vil ha behov for sykehusinnleggelse. Det gis behandling for spiseforstyrrelser ved alle landets poliklinikker både innen psykisk helsevern for voksne og for barn og unge. Pasienter med mindre former for spiseforstyrrelser behandles av fastleger.

292. Det er igangsatt flere tiltak i forhold til behandlingstilbudet til pasienter med spiseforstyrrelser. En kartlegging som Sosial- og helsedirektoratet har gjennomført i landets helseregioner, viser at det er generell kompetanse på spiseforstyrrelser ved poliklinikker for både voksne og for barn og ungdom, men at det manglet spisskompetanse på området. Et nasjonalt nettverk med representanter fra helseregionene skal bidra til kompetanseoppbygging. Det er nå etablert og under etablering enheter/avdelinger for behandling av alvorlige spiseforstyrrelser i alle helseregioner.

293. Barne- og familiedepartementet har i samarbeid med Utdanningsdirektoratet finansiert et internettbasert undervisningsopplegg som kan bidra til å bevisstgjøre barn og unge på media og reklamens virkemidler og metoder og deres rolle når det gjelder utvikling av spiseforstyrrelser (Prosjektet «TENK – mobilisering for egenverd og mediaforståelse»). Nettstedet er rettet mot ungdom i grunnskole og videregående skole og er tilgjengelig gjennom skoleportalen «Skolenett». Gjennom dette verktøyet har man utviklet en kommunikasjonskanal som ungdom bruker og øker sin kunnskap om spiseforstyrrelser og medias rolle. Prosjektet og verktøyet har vært utviklet i tett samarbeid med lærere og elever ved utvalgte pilotskoler. Det er utarbeidet et undervisningsopplegg som er gjennomført ved utvalgte ungdomsskoler og videregående skoler i flere byer.

Psykisk helse

294. *Barnekomiteén ber myndighetene om å framskynde utbyggingen av det psykiske helsevernet, slik at alle barn og unge som trenger det, sikres tilstrekkelig behandling og omsorg uten unødvendig forsinkelse. Komiteén ber også myndighetene om å styrke helsetjenestens tilbud til mennesker som er i selvmordskrise, og å treffe tiltak for å forebygge selvmord blant utsatte grupper. Jf. komitéens merknader 33–36.*

295. Psykiske helsetjenester til barn og unge generelt er enda ikke tilfredsstillende utbygget, men er stadig blitt bedre gjennom Opptappingsplanen for psykisk helse (1998–2008). Jf. Norges tredje rapport, pkt. 358. Riksrevisjonen (Dokument nr. 3:7 (2006–2007) og Helsetilsynet (8/2007) dokumenterer at tilbudet til barn og unge med større eller mindre psykiske problemer fremdeles trenger et utviklingsarbeid både i forhold til kvalitativt innhold, organisering og dimensjonering. Den sterke veksten i ressursinnsatsen innen psykisk helsevern for barn og unge har bidratt til at mer enn dobbelt så mange barn fikk behandling i spesialisthelsetjenesten i 2006 sammenliknet med 1998. Vel 47 000 barn og unge under 18 år, fikk et behandlingstilbud

fra det psykiske helsevernet i 2006. Antall polikliniske tiltak er mer enn tredoblet i perioden 1998 til 2006, og veksten har vært sterkest de siste tre årene.

296. Tidlig intervensjon er viktig for å forebygge psykiske ledelser. Regjeringen vil fortsatt styrke det kommunale psykiske helsearbeidet til barn og unge, slik at det skal tilbys lavterskeltilbud med utredning, behandling og oppfølging til barn og unge med psykiske problemer i kommunene bl.a. gjennom å etablere flere psykologtilbud, psykiske helseteam og videreutvikle/etablere familiesentre, styrking av skolehelsetjenesten samt kompetanseheving gjennom den nylig etablerte videreutdanningen i psykososialt arbeid for barn og unge. Psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene er i en etableringsfase og vi har behov for et vesentlig fokus også etter 2008. Jf. pkt. 301–308 for utdyping av tiltakene.

297. Ventetiden i psykisk helsevern for barn og unge økte fra 75 dager (gjennomsnitt) i 1. tertial 2006 til 79 dager 1. tertial 2007. Antall avviklet fra venteliste øker imidlertid mer enn antall nyhenviste. Det er derfor ventet, med dagens utvikling, at ventetiden i psykisk helsevern for barn og unge vil flate ut og etter hvert falle. En rekke steder sliter man fremdeles med et etterslep.

298. Det arbeides blant annet med å øke kompetansen til kommunalt ansatte gjennom en ny tverrfaglig videreutdanning i psykososialt arbeid, en styrking av helsestasjon og skolehelsetjenesten samt utvikling av gode modeller for helhetlig oppfølging av barn og unge med psykiske problemer. I spesialisthelsetjenesten har ressursveksten vært betydelig større i psykisk helsevern for barn og unge enn for voksne i opptrappingsperioden. Driftkostnadene til tjenestene for barn og unge har økt med 141 prosent fra 1998 til 2006 (72 prosent justert for prisvekst). Mer enn dobbelt så mange barn får i dag tilbud om hjelp i spesialisthelsetjenesten i forhold til i 1998.

Innføring av ventetidsgaranti

299. Ved lov 21. desember 2007 ble det vedtatt endringer i pasientrettighetsloven med sikte på innføring av ventetidsgaranti i spesialisthelsetjenesten for barn og unge under 23 år med psykiske lidelser eller rusmiddelavhengighet. (Ot.prp. nr. 53 (2006–2007)). De vedtatte lovendringene gir hjemmel for å fastsette i forskrift at barn og unge med psykiske lidelser og unge rusmiddelavhengige får rett til vurdering av spesialisthelsetjenesten innen en kortere frist enn den alminnelige frist på 30 virkedager, og det kan fastsettes en frist for når denne gruppen barn og unge under 23 år senest skal motta nødvendig helsehjelp. Man tar sikte på å fastsette rett til vurdering innen 10 virkedager, og behandlingsfrist på maksimalt 65 virkedager.

300. Det tas sikte på å innføre ventetidsgarantien i løpet av 2008. Som en del av iverksettingen arbeides det med andre tiltak som antas å kunne ha en innvirkning på ventetidene, blant annet forbedring av henvisninger til psykisk helsevern og iverksetting av tiltak i ventetiden. Sosial- og helsedirektoratet arbeider i tillegg med å utforme nasjonale retningslinjer for prioritering i forbindelse med rett til nødvendig helsehjelp.

Økt kompetanse og rekruttering av fagpersonell i kommunene

301. I kommunal sektor er det stort behov for å øke antall psykologer for å få et bedre utviklet og tilgjengelig lavterskel psykisk helsetilbud for barn og unge. Det er gjennomført pilot-

prosjekter (2006) for å vurdere hvordan man kan bidra til å øke andelen psykologer i kommunale tjenester, og på bakgrunn av dette gjennomføres det fra 2007 målrettede tiltak. Gjennom opptrappingsplanen for psykisk helse er det, høsten 2007, etablert et videreutdanningstilbud i psykososialt arbeid blant barn ved en rekke høyskoler rundt i landet. Det er også lagt til rette for å øke antall psykologer i kommunene. Det skal også jobbes systematisk med å utvikle det kommunale tilbudet til barn og unge i risikogrupper og til de som har utviklet en psykisk lidelse. Dette vil bidra til at barn og unge tidligere kan få hjelp på lavterskelnivå (i kommunen). Et eksempel på målrettet kommunal psykisk helsetjeneste til barn og unge finnes i Familie-sentrene i flere kommuner. Disse sentrene samordner ulike tjenester som retter seg mot barn, unge og deres familier, og skal framover styrkes ytterligere med tilbud som ivaretar barn og ungdom med psykiske problemer og større vansker. Det finnes i dag ca. 60 slike sentre.

302. Det bevilges midler til kompetansehevede tiltak, herunder etter- og videreutdanning og spesialistutdanning. Det er igangsatt tiltak for økt kompetanse om barn og unge med psykiske lidelser. Det er opprettet regionsentre i psykisk helsevern for barn og ungdom for alle helse-regionene (R-BUP), i Trondheim, Tromsø, Bergen og Oslo. Sentrenes oppgaver er forskning, utviklingsarbeid, veiledning og undervisning. Det vektlegges samarbeid med barnevernets utviklingsentre samt andre kompetansemiljøer som arbeider med barn. Regionsentrene er tildelt midler til etter- og videreutdanningstiltak og antall utdannede kandidater har økt betydelig. Sentrene har også bidratt til økt forskning. For å få mer kunnskap om og utvikle gode modeller for langsiktig oppfølging av barn av psykisk syke og rusmisbrukende foreldre, skal det gjennomføres et forskningsbasert prøveprosjekt i 10 kommuner fra 2008 til 2014. Hensikten med prosjektet er å utvikle gode modeller for tidlig intervensjon og systematisk oppfølging av barn til psykisk syke og rusmisbrukende foreldre – fra graviditet til skolealder. Målsettingen er å kunne gi tidlig og riktig hjelp og forebygge problemutvikling hos denne risikogruppen.

303. Opplæring og evaluering av samspillmetoden Marte Meo skal igangsettes. Marte-Meo-veiledning brukes forebyggende i helsestasjonsammenheng og som tiltak og behandling innenfor barnevern, fosterhjem og psykisk helsevern for barn og unge. Målet er å gi hjelp til selvhjelp. For å få mer evidensbasert kunnskap om programmet har Nasjonalt kompetansenettverk for sped- og småbarns psykiske helse (R-BUP Øst Sør) satt i gang opplæring og effektevaluering. Blant annet skal ansatte ved Sentrene for foreldre og barn få tilbud om opplæring. Dette er en gruppe som er mye i kontakt med psykisk syke og rusmisbrukende foreldre.

304. Et av opptrappingsplanens mål er å øke antall fagpersoner i poliklinisk virksomhet med 400 årsverk. Med fagpersoner menes personell med minimum treårig helsefaglig utdanning på høyskolenivå. I opptrappingsplanperioden har antall årsverk økt med ca 1400 (1999–2006) innen psykisk helsevern for barn og unge. Nesten hele økningen er personell med minimum treårig høyere utdanning, herav psykologer som har økt med 549 og antall psykiatere og andre leger som har økt med 350. Som ledd i den fortsatte prioritering av det psykiske helsevern for barn og unge har de regionale helseforetakene gjennom styringsdokumenter fra Helse- og omsorgsdepartementet blitt oppfordret til å øke antall fagpersoner utover målene for opptrappingsplanen.

305. I kommunene er det gjennom opptrappingsplanen en økning på 1044 nye årsverk, hvorav 561 årsverk er vekst i helsestasjons- og skolehelsetjenesten og 483 årsverk er vekst i annen

forebygging/psykososialt arbeid som psykisk helseteam, barnevern, p.p. tjeneste m.m. Det er et mål i Opptreppingsplan for psykisk helse at helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal være styrket med 800 årsverk innen utgangen av 2008. Kommune-stat-rapportering (KOSTRA) viser imidlertid at tjenesten kun er styrket med 440 årsverk. Kommunene investerer imidlertid opptrappingsmidlene andre steder enn helsestasjon og skolehelsetjeneste. Av opptrappingsplanens måltall på 260 årsverk til «Annet forebyggende psykososialt arbeid for barn og unge med psykiske problemer» er 392 nye årsverk rapportert pr. 31. desember 2005, dvs. en mål-oppnåelse på 127 prosent hele 3 år før utgangen av opptrappingsplanen. Av tilsvarende måltall på 800 nye årsverk til styrking av helsestasjon/ skolehelsetjenesten er 449, dvs. 56 prosent oppnådd. Dette gir en indikasjon på at nye årsverk som skal spesifikt styrke tjenestetilbudet til barn og unge med psykiske problemer, blir organisatorisk plassert andre steder enn i helsestasjon/skolehelsetjenesten.

306. Sosial- og helsedirektoratet arbeider med utvikling av en permanent statistikk for kommunens samlede psykiske helsearbeid. Dette vil kunne gi en utdyping av dette bildet som grunnlag for iverksetting av tiltak. Et nytt skjema som belyser totalinnsatsen er implementert i tjenestene, og kommunene skal rapportere på dette skjemaet fra året 2007.

307. I 2008 skal det rettes særskilt oppmerksomhet mot å nå målet om nye stillinger. Innsatsen gjennom opptrappingsplanen er imidlertid ikke tilstrekkelig til å oppnå et tilfredsstillende tilbud i regi av skolehelsetjenesten. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er en lovpålagt tjeneste og kommunene har et selvstendig ansvar for å oppfylle lovkravene. Regjeringen har bl.a. sørget for en betydelig økning i kommunenes frie inntekter. I tillegg er det aktuelt å vurdere sterkere virkemidler for å styrke tjenesten, for eksempel om det er behov for standarder eller normer for tilgjengelighet. I denne sammenheng har Helsedepartementet satt i gang et arbeid for å vurdere personellbehovet i tjenesten.

308. I tillegg til kommunenes bruk av øremerkede midler til kompetanse vil statlige tiltak med å utrede ordninger som bidrar til å rekruttere psykologer til kommunene bli prioritert i 2008. Dette for å fortsatt styrke det faglige innholdet i kommunalt psykisk helsearbeid. Rekrutteringsprogrammene for psykiatere/barne- og ungdomspsykiatere og psykologer vil også videreføres i 2008.

Barn av rusmiddelavhengige og psykisk syke foreldre

309. I Norge er det anslagsvis 130 000 familier som til enhver tid lever med psykisk sykdom og rusproblemer. Barn av psykisk syke foreldre er en betydelig forsømt risikogruppe. Mye tyder på at tjenesten ikke ser barnas situasjon og behov når foreldrene har problemer.

310. Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet har i budsjettet for 2007 bevilget henholdsvis 15 mill. kr og 14 mill. kr til tiltak for barn av rusmiddelavhengige og psykisk syke foreldre. Midlene vil blant annet bli brukt til informasjonstiltak, veiledning og kompetanseheving i tjenestene, langsiktig oppfølging av barna (utprøving av modeller for oppfølging av barn fram til skolestart), forskning og stimulering av frivillige organisasjoner og etablering av et nasjonalt kompetansenettverk. Jf. Kap. V K pkt. 259 i denne rapporten.

311. De regionale helseforetakene ble i 2006 pålagt å sørge for at unge med rusmiddel-

problemer får et helhetlig tilbud, og at barn og ungdom med psykisk syke eller rusmiddelavhengige foreldre vurderes og sikres oppfølging dersom de har behov for det. Stortinget har i romertallsvedtak VII fra Budsjett-innst. S. nr. 11 (2006–2007) bedt om en vurdering av behovet for en rettslig regulering som kan ivareta behovene til barn av psykiatriske pasienter og rusmiddelavhengige innen rus- og psykiatritjenestene. Helse- og omsorgsdepartementet vil følge opp vedtaket og vurdere dette behovet.

Selv mord

312. Det registreres årlig om lag 550 selvmord i Norge. I tillegg kommer et ukjent antall selvmordsforsøk. Selvmordsraten har vist en fallende tendens den siste tiårsperioden. Det er utarbeidet strategiske mål og innsatsområder for selvmordsforebyggende arbeid fram mot 2010. Det gjelder bl.a. bedring av nasjonal statistikk, identifisering og vurdering av tiltak mot spesielle risikogrupper, intervensjonstiltak med effektvurdering og hjelp til etterlatte etter selvmord.

313. Retningslinjer for forebygging av selvmord er under utarbeidelse. Det legges vekt på kunnskapsutvikling og kompetanseoppbygning i tjenesteapparatet og å styrke den generelle kunnskapen og kompetansen hos ansatte i kommunene, dvs. fastleger, psykologer, ansatte ved helsestasjonen og i skolehelsetjenesten, lærere etc. Det er etablert et utdanningstilbud (Vivat) for førstelinjen som gir grunnleggende kompetanse i risikovurdering i forhold til selvmord. Selvmordsforebygging er også tema i den tverrfaglige videreutdanningen i psykososialt arbeid med barn og unge.

314. Det er igangsatt to viktige forskningsarbeider rettet mot barn og selvmordsrisiko. Det ene er en intervensjonsstudie for behandling av unge selvmordstruede, og det andre er undersøkelser som gir oss kunnskap om de som begår selvmord, men som aldri har vært i kontakt med behandlingsapparatet. Dette gjelder ofte unge personer.

Tradisjonsbestemt praksis som er skadelig for barnets helse – kjønnslemlestelse og tvangsekteskap

Kjønnslemlestelse

315. Det vises til Norges tredje rapport kap. I A pkt. 46–47 og kap. VI B pkt. 381–385. Det vises også til Norges skriftlige svar til FNs barnekomité av 6.4.2005.

316. Arbeidet mot kjønnslemlestelse koordineres av Barne- og likestillingsdepartementet og er et utstrakt samarbeid mellom flere departementer – Helse- og omsorgsdepartementet, Kultur- og kirke departementet, Kunnskapsdepartementet, Utenriksdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justis- og politidepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet. Hvert departement har sine respektive ansvarsområder.

317. Arbeidet i 2005

- Den tidligere handlingsplanen 2001–2004, OK-omsorg og kunnskap mot kvinnelig omskjæring, ble i hovedsak gjennomført som et nasjonalt prosjekt. OK-prosjektet ble evaluert fra januar til mai 2005. Evalueringen viste at OK-prosjektet oppnådde gode resultater og

stor legitimitet i målgruppen, samt at strategi med bruk av kunnskap og omsorg som meto-
diske virkemidler har vært nødvendig, men samtidig utilstrekkelig. Mens en venter på at
holdningsendringer skal skje, trengs det kompenserende tiltak og brukerperspektivet bør
utvikles til blant annet å omfatte menn og religiøse ledere.

- Kjønnsllestelse inngår som et tema i informasjonsprogrammet til beboere i asylmottak,
utviklet av Utlendingsdirektoratet i 2005.

318. Arbeidet i 2006

- I 2006 ble det gitt midler til å foreta en undersøkelse for å få et bedre dokumentert bilde på
effekten av tidligere innsats og mer kunnskap om hvilke metoder som er virkningsfulle.
Undersøkelsen ble offentliggjort i mars 2007 og viste at religions- og helseaspektet er
viktige virkemidler i holdningsendringsarbeidet, og det må klargjøres hva «sunna-
omskjæring» er, og at omskjæring ikke er religiøst betinget.
- Helse- og omsorgsdepartementet fikk utredet Stortingets anmodningsvedtak no. 385
(2004–2005). I utredningen ble det ikke tilrådd innføring av rutinemessige kliniske obser-
vasjoner av jenters kjønnsorganer for å forebygge kjønnsllestelse. I dag gjøres slike
undersøkelser når det er medisinsk grunnlag for det og samtykke gis.
- I Utlendingsdirektoratets informasjonsportal Ny i Norge, som ble lansert våren 2006, er det
tatt inn en omtale av kjønnsllestelse.

319. Arbeidet i 2007

- I lengre tid har det blitt gitt informasjon til asylsøkere om at kjønnsllestelse og tvangs-
ekteskap er forbudt. Asylsøkerne må skrive under på at informasjonen er mottatt og forstått
i forbindelse med asylintervju.
- Det er satt i gang et kartleggingsprosjekt (i juli 2007). Prosjektet skal få fram opplysninger
om antatt omfang av kjønnsllestelse i Norge, og om relevante yrkesgrupper som er
pålagt avvergelsesplikt i loven følger sin plikt. Videre skal en undersøke hva personer i de
utsatte miljøene, fag- og ressurspersoner mener kan ha en positiv effekt når det gjelder å få
slutt på denne praksisen og hva de mener om obligatoriske kliniske undersøkelser. Regjerin-
gen vil ta endelig stilling til spørsmålet om helseundersøkelse i løpet av 2008.
- Det arbeides med å involvere familievernet mer enn i dag i det forebyggende arbeidet.
- Kjønnsllestelse skal inngå i kunnskapsstatusen om det flerkulturelle barnevernet, og
det skal bl.a. utarbeides et nasjonalt opplæringsprogram for barneverntjenesten.
- Det gis et foreldreveiledningstilbud i mange asylmottak. I asylmottak kan et godt foreldre-
veiledningstilbud fra barna er helt små gi et godt grunnlag for barnas muligheter og
utvikling i det norske samfunnet, og for foreldrenes muligheter for aktiv deltakelse og
oppfølging av barnas situasjon.
- Det er gitt støtte til organisasjoner o.a som arbeider med kjønnsllestelse. Det er blant
annet gitt midler til et prosjekt som har til hensikt å skolere somaliske jenter/kvinner som
endringsagenter innenfor egen folkegruppe og opp mot sivile og religiøse ledere.
- Helsehjelp; I hvert av landets fire helseregioner er det etablert egne poliklinikker med
spesialisttilbud for omskårne kvinner. Det er også utpekt spesialister på området som
veileder både spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten.
- Det er blitt gjennomført strakstiltak sommeren 2007. Det er sendt ut brev til alle landets
kommuner og andre aktuelle målgrupper med nærmere informasjon om regelverket om-
kring taushetsplikt, avvergelsesplikt og opplysningsplikt til barnevernet. Det er gjennom-
ført oppsøkende virksomhet mot målgruppene, utdeling av informasjonsmateriell, døgnåpen

telefon og støtte til informasjonsmateriell og arrangementer, flere åpne helsestasjoner, infokampanje på trikk, bane og i taxi, opprettelse av en nasjonal rådgivningsgruppe med representanter fra berørte miljøer og myndigheter. Landets politimestere ble informert om adgangen til å nekte å utstede pass ved fare for kjønnslemlestelse m.m.

- Internasjonal handlingsplan mot kjønnslemlestelse; Utenriksdepartementet har en egen handlingsplan mot kjønnslemlestelse knyttet til utviklingssamarbeidet og hadde i år en markering av den internasjonale dagen mot kjønnslemlestelse.
- Regjeringen er opptatt av at risiko for kjønnslemlestelse kan danne grunnlag for tillatelse av beskyttelseshensyn (for eksempel asyl) i Norge. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har påbegynt et arbeidet med å lage retningslinjer for behandlingen av saker der det påberopes kjønnsbasert forfølgelse. I slike retningslinjer vil kjønnslemlestelse være ett tema, herunder kjønnslemlestelse som grunnlag for tillatelse i Norge.
- I læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere står det at kjønnslemlestelse skal tas opp med enkelte deltakergrupper der det er naturlig (for eksempel under helse, eller barn og familie). Det er kommunene som følger opp undervisningen, og det er det enkelte opplæringssted som utfører arbeidet.
- Det gis driftsstøtte til en del landsdekkende organisasjoner over Arbeids- og inkluderingsdepartementets budsjett. Av de som har fått driftsstøtte har SEIF (Selvhjelp for innvandrere og flykninger), MiRA-Senteret (Ressurssenter for innvandrere og flyktingekvinner) og HRS (Human Rights Service) jobbet med kjønnslemlestelsesproblematikken.

Ny handlingsplan mot kjønnslemlestelse

320. Regjeringen la fram en ny handlingsplan mot kjønnslemlestelse i februar 2008.

Tvangsekteskap

321. Det vises til Norges tredje rapport kap. I A pkt. 48–52 og kap. VI B pkt. 386, og Norges skriftlige svar til FNs barnekomité av 6.4.2005.

Lovendringer

322. Det har vært nødvendig med flere lovendringer for å bekjempe tvangsekteskap. I en ny bestemmelse i ekteskapsloven § 1a, fastslås det at frivillighet er et vilkår for å kunne inngå ekteskap. Lovendringen skal bidra til å tydeliggjøre dagens rettstilstand etter ekteskapsloven og forpliktelsene etter FNs kvinnekonvensjon artikkel 16. I tillegg fremgår det av ekteskapsloven § 7 at brudefolkene skal erklære at ekteskapet ble inngått av egen fri vilje. Stortinget vedtok i desember 2006 ytterligere lovendringer som skal hindre tvangsekteskap, herunder barneekteskap, og hjelpe partene ut av et tvangsekteskap. Et hovedformål med forslagene er å forhindre at personer bosatt i Norge omgår ekteskapslovens krav ved å reise utenlands og inngå ekteskap der. Endringene trådte i kraft 1. juni 2007. De viktigste endringene er:

- Ekteskapsloven § 18a bestemmer at et ekteskap inngått i utlandet anerkjennes her i riket så langt det er gyldig inngått i vigselslandet og det åpenbart ikke vil virke støtende på norsk rettsorden (ordre public).
- § 18a bestemmer at et ekteskap inngått i utlandet der minst en av partene er norsk statsborger eller fast bosatt i Norge på vigselsstidspunktet, ikke skal anerkjennes i Norge dersom ikke begge parter var tilstede under vigselen, eller dersom en av partene var under 18 år eller dersom en av partene allerede var gift.
- En mulighet i ny § 18a for å kunne anerkjenne opprinnelige ikke godkjente ekteskap på begge parter begjæring dersom det foreligger sterke grunner.

- § 1 bestemmer at fylkesmannen ikke kan gi tillatelse til inngåelse av ekteskap dersom søker er under 16 år og videre at fylkesmannen kun kan gi tillatelse for inngåelse av ekteskap mellom 16 og 18 år hvor det foreligger sterke grunner.
- Adgangen til direkte skilsmisse ved dom i § 23 utvides til å gjelde tvangsekteskap generelt, herunder der andre enn ektefellen har utøvet tvangen.
- Straffeprosesslovens §§ 3 og 427 bestemmer at krav om ugyldighet (ev. direkte skilsmisse) også kan fremmes i sak hvor andre enn ektefellen er siktet.

323. Det er laget en brosjyre om de viktigste endringene som er oversatt til engelsk, somali, sorani, arabisk og urdu. (Q-1130/B/E/Som/Sorani/A/U)

Kartlegging av omfanget av tvangsekteskapsaker i hjelpeapparatet

324. Organisasjonene og hjelpeinstansene som jobber med problematikken melder om økende antall tvangsekteskapsaker. Dette kan selvsagt skyldes at det faktisk er blitt et større problem. Økningen kan imidlertid også forklares med at flere unge er kommet i gifteferdig alder. Videre kan det at det er blitt godt kjent at det finnes hjelp å få, medføre at flere søker bistand.

325. Det finnes ikke konkrete tall på hvor mange som utsettes for tvangsekteskap. Omfanget av tvangsekteskapsaker og relaterte problemer i deler av hjelpeapparatet er imidlertid kartlagt i rapporten «Tvangsekteskapsaker i hjelpeapparatet. Omfang og utfordringer», utarbeidet av Senter for kvinne- og kjønnsforskning, Universitetet i Oslo. Det fremgår av rapporten at barnevernet i perioden 2005–2006 hadde befattning med 63 barn i saker om tvangsekteskap, hvorav 83 prosent var jenter. Saker knyttet til autoritær oppdragelse og kontroll av jenters seksualitet talte i samme periode 276 barn. Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF) registrerte 64 «krisesaker». Røde Kors-telefonen, informasjonstelefonen om tvangsekteskap som er driftet av Oslo Røde Kors, hadde 172 konkrete henvendelser. Kompetanseteam mot tvangsekteskap registrerte 114 saker, hvorav Røde Kors var involvert i 49 av dem. Det store flertallet saker omhandlet unge kvinner. De fleste var mellom 15 og 25 år. Hovedvekten har bakgrunn fra Pakistan og Irak.

Avtale med Pakistan

326. En av utfordringene i saker som omhandler tvangsekteskap er at konfliktene ofte berører andre land. I håndteringen av slike saker er norske myndigheter svært ofte avhengig av samarbeid og hjelp fra myndigheter i andre stater. Et mål er å bygge ut kontakter med myndigheter i land hvor tvangsekteskap kan forekomme, for å få til en rask og effektiv håndtering av konkrete saker. I desember 2005 undertegnet Norge og Pakistan en bilateral avtale (også kalt familieprotokollen). Avtalen legger rammene for et rådgivende organ som skal behandle familierelaterte problemstillinger, herunder tvangsekteskap. Avtalen trådte i kraft 1. mai 2006, og i september 2006 ble det første møtet holdt i Islamabad, Pakistan.

Inngifte i Norge – omfang og medisinske konsekvenser

327. Inngifte – ekteskap mellom beslektede personer – er utbredt i store deler av verden, spesielt i Midt-Østen, Nord-Afrika og Sør-Asia. Dette forekommer sjelden i Norge i dag, men var langt vanligere for noen generasjoner siden. Nasjonalt folkehelseinstitutt har fått i oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet å lage en rapport om denne ekteskapspraksisen i Norge i dag, og hvilke helsemessige konsekvenser det kan ha for barna. Et tilsvarende arbeid ble gjort i en

doktoravhandling i 1998. Rapporten er i stor grad en videreføring av denne avhandlingen. Dette er hovedfunnene i rapporten som ble offentliggjort 22. mars 2007:

- I Norge er inngifte mest utbredt blant personer av pakistansk opprinnelse. Hos første-generasjonsinnvandrere fra Pakistan er 43,9 prosent av alle barn født av foreldre som er søskenbarn.
- Blant etterkommere av førstegenerasjonsinnvandrere fra Pakistan er andelen søskenbarn-par 35,1 prosent, altså noe lavere enn hos foreldregenerasjonen.
- Inngifte-andelene ser ut til å være på vei ned i den norsk-pakistanske befolkningen.
- Inngifte er også forholdsvis vanlig blant personer med opprinnelse i Tyrkia, Irak, Iran, Sri Lanka, Marokko og Somalia.
- Hos personer med norsk opprinnelse er inngifte sjeldent forekommende, men det var vanligere for noen tiår tilbake. Spesielt gjelder dette tremenningekteskap.
- Inngifte medfører økt risiko for dødfødsel, spedbarnsdød og medfødte misdannelser. I tillegg er det en øket dødsrisiko helt opp til voksen alder hos barn av inngiftede foreldre.
- Siden inngifte er sjelden i befolkningen som helhet, betyr inngifte lite for folkehelsen i Norge. Det er imidlertid en viktig årsak til sykdom og død hos barn i de landgruppene hvor inngifte er utbredt.

328. Regjeringen vil ikke gå inn for et forbud mot søskenbarnektenskap, men vil iverksette informasjonstiltak om de medisinske implikasjonene for berørte grupper.

Handlingsplan mot tvangsekteskap

329. 29. juni 2007 la regjeringen fram en ny handlingsplan mot tvangsekteskap for perioden 2008–2011. Planen gir en samlet presentasjon av hvordan regjeringen vil styrke og videreutvikle innsatsen mot tvangsekteskap. Planen inneholder både forebyggende tiltak og hjelpe-tiltak og har et særlig fokus på skolens rolle, utenriksstasjonens rolle, behovet for trygge bo og behandlingstilbud og styrking av offentlig forankring og samordning. Frivillige organisasjoner vil også få økt støtte til forebyggende tiltak. Planen inneholder 40 videreførte og nye tiltak og har følgende hovedmål:

- Lovverket mot tvangsekteskap skal håndheves effektivt
- Tvangsekteskap skal forebygges
- Kompetanse og samarbeid skal styrkes
- Hjelpetiltakene skal være gode og tilgjengelige
- Internasjonal innsats og samarbeid skal styrkes
- Kunnskap og forskning skal styrkes.

330. Blant de konkrete tiltak i planen kan nevnes en ordning med minoritetsrådgivere i videregående skoler med høy andel elever med minoritetsbakgrunn, ordning med integrerings-attachéer ved særlig aktuelle ambassader og tilskuddsordning til frivillige organisasjoners holdningsskapende arbeid mot tvangsekteskap.

331. Videre inneholder planen tiltak som omhandler informasjon til beboere i asylmottak om forbud mot tvangsekteskap, bevisstgjøring av deltakere i norskopplæringen om tvangsekteskap, styrking og videreføring av Kompetanseteam mot tvangsekteskap, samt å bidra til europeisk samarbeid for å løse de utfordringer som reises når personer utsatt for tvangsekteskap med oppholds- eller bosettingstillatelse i et Schengen-land har behov for sikkerhet og midlertidig livsopphold i et annet land.

332. Handlingsplanen mot tvangsekteskap involverer åtte departement. Barne- og likestillingsdepartementet har ansvaret for å koordinere oppfølgingen. Regjeringen har avsatt over 70 mill. kroner i 2008 til tiltak i planen.

C. Folketrygd og barneomsorgstjenester (artikkel 26 og 18, paragraf 3)

Barnetrygd

333. Det vises til Norges tredje rapport kap. VI C pkt. 388–390. Barnetrygd ytes for alle barn bosatt i Norge. I 2007 utgjør ordinær barnetrygd 11 640 kroner årlig per barn. Fra 1. januar 2007 er det innført et tillegg i barnetrygden på 3 840 kroner årlig for barn bosatt på Svalbard. Retten til barnetrygd under utenlandsopphold er strammet inn fra 1. januar 2007. Barnet regnes ikke lenger som bosatt i Norge, og har dermed heller ikke rett til barnetrygd ved utenlandsopphold som er ment å vare mer enn seks måneder (mot tidligere 12 måneder). Det er også innført meldeplikt for skoler til NAV når en elev har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Hensikten med endringene er å fremme integrering ved at barn i mindre grad tas ut av norsk skole for å ha opphold i utlandet.

334. Utvidet barnetrygd (barnetrygd for ett barn mer enn det faktiske barnetall) gis der barnetrygdmottaker er enke/enkemann, ugift, separert eller skilt og ikke bor sammen med den andre av barnets foreldre. Fra 1. juli 2007 gis det rett til utvidet barnetrygd når den ene av foreldrene er i fengsel, selv om foreldrene fortsatt er et par. Foreldre som i realiteten er blitt enslige forsørgere fordi ektefellen/samboeren er i fengsel likestilles nå med de som blir enslige forsørgere etter samlivsbrudd. Hensikten med endringen er å gjøre situasjonen for innsattes familier bedre.

335. I 2007 ble det utbetalt om lag 14,4 mrd. kroner i barnetrygd.

Foreldrepermisjon

336. Det vises til Norges tredje rapport kap. VI C pkt. 391. Foreldrepenger sikrer mor og far rett til betalt permisjon i forbindelse med fødsel og adopsjon. Formålet er at foreldre kan ivareta barns omsorgsbehov og samtidig beholde tilknytning til yrkeslivet. Med virkning fra 1. januar 2005 har far fått rett til lønnskompensasjon ut fra egen stillingsdel under fedrekvoten. Tidligere ble fars lønnskompensasjon redusert hvis mor arbeidet 50–75 prosent stilling før fødsel. Fedrekvoten ble utvidet fra 4 til 5 uker med virkning fra 1. juli 2005 og fra 5 til 6 uker med virkning fra 1. juli 2006. Formålet er å styrke kontakten mellom far og barn og gjøre mødres og fedres arbeidstilknytning mer lik.

337. Fra 1. januar 2007 ble det innført enklere regler for fleksibelt uttak av foreldrepenger. Endringen gjør det lettere for foreldre som ønsker å kombinere delvis permisjon med delvis arbeid. I 2007 ble det utbetalt om lag 11 mrd. kroner i engangsstønad og foreldrepenger ved fødsel og adopsjon.

Kontantstøtte

338. Det vises til Norges tredje rapport kap. VI C pkt. 394–404 og Norges skriftlige svar til FNs barnekomité av 6.4.2005. Kontantstøtte gis for barn som ikke, eller bare delvis, går i barnehage som mottar offentlig driftstilskudd. Kontantstøtten gis fra måneden etter barnet fyller ett år og til og med måneden før barnet fyller tre år. Fra 1. juli 2005 er adoptivbarn gitt rett til kontantstøtte i en tilsvarende periode, selv om barnet er over tre år. Det gis ikke kontantstøtte for barn i opplæringspliktig alder. I 2007 utgjør full kontantstøtte 39 636 kroner. Det ble utbetalt om lag 2 mrd. kr i kontantstøtte i 2007.

339. Statistisk sentralbyrå (SSB) har på oppdrag fra departementet gjennomført et prosjekt om omfang av bruk av kontantstøtte blant barn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn (SSB-rapport 26/2006). Rapporten viser at en større andel barn med ikke-vestlig bakgrunn bruker kontantstøtte mer enn gjennomsnittet for alle barn i kontantstøttealder, henholdsvis 78 og 62 prosent per 1. september 2004. Hvis man ser på alle ett- og toåringer, har det vært en nedgang i bruken av kontantstøtte i perioden 1999–2004. For barn med ikke-vestlig bakgrunn har det vært en liten økning i bruken av kontantstøtte i samme periode. Bedret barnehagedekning ser altså ikke ut til å ha påvirket bruken av kontantstøtte for denne gruppen.

D. Levestandard (artikkel 27, paragraf 1–3)

340. *Barnekomitéen uttrykker bekymring over den høye andelen av innvandrerbarn som lever i husholdninger med vedvarende lav inntekt. Komiteen anbefaler myndighetene å sikre at ingen grupper av barn lever under fattigdomsgrensen. Jf. komitéens merknader 37–38.*

341. Regjeringen vil bekjempe fattigdom og redusere sosiale og økonomiske forskjeller gjennom universelle velferdsordninger, sterke fellesskapsløsninger, og ved å gi alle anledning til å delta i arbeidslivet.

342. Regjeringen la sammen med forslaget til statsbudsjett for 2007 fram en handlingsplan mot fattigdom. Hovedinnsatsområdene i 2007 er tiltak for at alle skal gis muligheter til å komme i arbeid, tiltak for at alle barn og unge skal kunne delta og utvikle seg og tiltak for å bedre levekårene til de vanskeligst stilte. Utover tiltak for å styrke foreldrenes arbeidsmarkedstilknytning, styrkes og iverksettes kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere barnefattigdom, tiltak for barn med psykisk syke og/eller rusmiddelavhengige foreldre, barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn og tiltak for ungdom i risikozonen. Se omtale av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn og fattigdomssatsingen i Kap. VII C, pkt. 440 i denne rapporten. Regjeringens mål er at alle barn og unge skal ha de samme rettigheter og muligheter til utvikling uavhengig av foreldrenes økonomi, utdanning og etniske og geografiske tilhørighet. I statsbudsjettet for 2008 følger Regjeringen opp handlingsplanen med en ytterligere styrking på 336,1 mill. kroner, samtidig som tiltakene fra 2007 videreføres.

343. I treårsperioden 2003–2005 levde om lag hvert fjerde barn under 18 år (24,8 prosent) med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn i husholdninger med vedvarende lavinntekt når lavinntekt måles ved halvparten av medianinntekten (OECD-skala). Dette tilsvarer et antall på 14 000 barn. Målt ved 60 prosent av medianinntekten (EU-skala), levde hvert tredje barn (33,1

prosent) med innvandrerbakgrunn i lavinntektshusholdninger. Dette tilsvarer et antall på 19 000 barn. Til sammenlikning tilhørte henholdsvis 3,8 og 6,1 prosent av alle barn husholdninger med vedvarende lavinntekt i samme periode. Dette betyr at barn med ikke-vestlig landbakgrunn etter begge definisjoner utgjør i størrelsesorden 35–40 prosent av alle barn med vedvarende lavinntekt. En viktig forklaring på forskjeller i lavinntekt blant innvandrerbarn er ulik grad av yrkestilknytning blant foreldrene.

344. Statistisk sentralbyrå utarbeider årlig en rapportering om økonomi og levekår for utsatte grupper, herunder barnefamilier og barn i lavinntektshusholdninger. Som et ledd i oppfølgingen av handlingsplan mot fattigdom, vil en videreutvikle og forbedre de sosiale indikatorene for å gi et bredere og bedre bilde av ulike sider ved fattigdom og sosial eksklusjon.

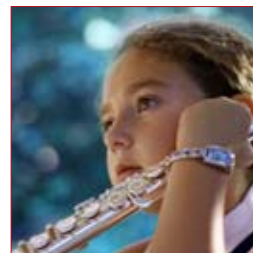
Styrket innsats mot fattigdom blant barn, unge og familier gjennom barnevernet

345. Barne- og likestillingsdepartementet igangsatte i 2004 en styrket innsats mot fattigdom knyttet til barnevernet. 29 utvalgte kommuner som skårer høyt i forhold til barnefattigdom i regionene, deltar nå i et styrket samarbeid knyttet til barneverntjenesten. Kommunene mottar stimuleringsmidler og målet er å utvikle gode lokale modeller som kan danne utgangspunktet for barnevernets arbeid med å kartlegge og samordne tjenester rettet mot barn og familier som lever i fattigdom. Departementet samarbeider med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og det ble i 2005 inngått et samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet som har en tilsvarende ordning knyttet til sosialtjenesten. Barne- og likestillingsdepartementet i samarbeid med de nevnte direktoratene har også startet et utviklingsarbeid i 8 utvalgte kommuner. Dette arbeidet omfatter tett oppfølging av utsatte ungdom 17–23 år i overgangsfaser til selvstendig voksentilværelse.

346. Barne- og likestillingsdepartementet følger opp et forskningsprosjekt om barnefattigdom som fokuserer på familier med både majoritets- og minoritetsbakgrunn. Forskningsprosjektet: «Når tiltakene mot barnefattigdom barn og unge fra de aller fattigste familiene?» gjennomføres av forskningsstiftelsen Norsk institutt for forskning om Oppvekst, Velferd og Aldring (NOVA). Prosjektet har et klart anvendt siktemål og bør kunne bidra med kunnskap som er viktig og nødvendig for den videre satsingen mot barnefattigdom. Prosjektet skal undersøke livssituasjon, tiltaksbruk og tilgjengelighet av tiltak blant barn og unge fra de fattigste familiene. Forskningsprosjektet skal være ferdig i 2008.

Maksimalpris for foreldrebetaling og rett til barnehageplass

347. Barnehageloven § 15 gir hjemmel til å fastsette nærmere regler i forskrift om foreldrebetaling i barnehage. Forskrift om foreldrebetaling i barnehager § 1 slår fast at det skal være en maksimalgrense for foreldrebetaling. Maksimalgrensen for foreldrebetaling for et heltidstilbud i barnehage i 2007 er kr 2 330 per måned og kr 25 630 på årsbasis. I tillegg til dette tilbys ulike moderasjonsordninger for eksempel søskenmoderasjon. Kommunen skal sørge for at foreldre/foresatte tilbys minimum 30 pst. søskenmoderasjon i foreldrebetalingen for 2. barn og minimum 50 pst. for 3. eller flere barn. Reduksjon tilbys også der søsknene går i forskjellige barnehager innenfor samme kommune. I henhold til forskrift om foreldrebetaling i barnehager § 3 skal alle kommuner ha ordninger som kan tilby barnefamilier med lavest betalingssevne en reduksjon i eller fritak for foreldrebetaling.

Utdanning, fritid og kulturelle aktiviteter

A. Utdanning inkludert fagopplæring og veiledning (artikkel 28)

Barnehager

348. Et godt utbygd, innholdsrikt og rimelig barnehagetilbud står sentralt i regjeringens politikk for å skape gode og trygge oppvekst- og opplæringsvilkår for barn og unge. Målet er full barnehagedekning, høy kvalitet og lav pris. Barnehager er både et pedagogisk tilbud og et trygt omsorgstilbud for barn, samtidig som det gir småbarnsforeldre mulighet til å ta aktiv del i yrkeslivet. Regjeringens målsetting er derfor at alle som ønsker barnehageplass, skal få tilbud om det.

349. Ved utgangen av 2006 gikk nær 235 000 barn i en ordinær barnehage eller familiebarnehage i Norge. Det gir en barnehagedekning på 80,4 pst. for barn i alderen ett- fem år. Et stort flertall av kommunene i landet har nådd full barnehagedekning og tilbyr innbyggerene et godt utbygd barnehagetilbud. Målet for regjeringa er at full barnhagedekning blir opprettholdt i disse kommunene og at full barnehagedekning blir nådd i de kommunene som ennå ikke har etablert tilstrekkelig med barnehageplasser. Staten bidrar til barnehageutbyggingen ved å fullfinansiere alle nye barnehageplasser og regjeringen har varslet at den vil innføre en rett til barnehageplass, når full barnehagedekning er nådd.

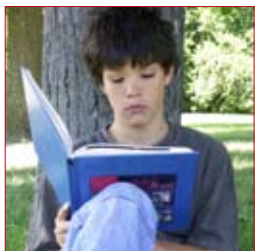
Ny rammeplan for barnehager

350. Den nye barnehageloven trådte i kraft 1. januar 2006. Jf. Kap. I, pkt. 6. Loven stiller krav til at omsorg, oppdragelse og læring i barnehagen skal fremme menneskelig likeverd. Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem.

351. Kunnskapsdepartementet har med hjemmel i barnehageloven § 2 fastsatt forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Forskriften trådte i kraft 1. august 2006. Rammeplanen utdyper barnehagens verdigrunnlag, innhold og oppgaver med utgangspunkt i barnehageloven og i internasjonale konvensjoner som Norge har sluttet seg til, bla. ILO-konvensjonen om urbefolkninger og FNs barnekonvensjon. Rammeplanen bygger på at alle handlinger som angår barn og som foretas av myndigheter og organisasjoner, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

352. For å støtte barnehagenes arbeid med innføring av rammeplanen har Kunnskapsdepartementet utarbeidet en serie temahefter. Temaheftene er ment som inspirasjon og grunnlag for refleksjon i barnehagens arbeid. Innholdet i temaheftene er knyttet opp mot barnekonven-

sjonen og bidrar til økt fokus på barnekonvensjonen i barnehagen. Barnehageloven, rammeplanen og temahefter er delt ut til alle landets barnehager og er tilgjengelig på regjeringens nettside www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/Barnehager.html?id=1029

Integrering av flyktninger og minoritetsspråklige i barnehage

353. Barnehagen er den viktigste integrerings- og språkopplæringsarenaen for minoritetsspråklige barn i førskolealder. Det gis et eget øremerket tilskudd til barnehagetilbud for nyankomne flyktningers barn. Målet med tilskuddet er at kommuner og private barnehageeiere skal kunne gi barn av nyankomne flyktninger et barnehagetilbud når familien skal etablere seg i bosettingskommunen etter opphold i mottak. Tilskuddet omfatter et 15 timers ukentlig barnehagetilbud i åtte måneder. Tilskuddsordningen omfatter også barn av personer som har fått opphold på humanitært grunnlag.

354. Den nye rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver understreker at tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. Rammeplanen synliggjør småbarnsalderens betydning for utvikling av språk. Når det gjelder minoritetsspråklige barn, må barnehagen «støtte at barn bruker sitt morsmål og samtidig arbeide aktivt med å fremme barnas norskspråklige kompetanse» (Rammeplanen 2006:29).

355. Det ble i 2008 bevilget 50 mill. kr for at ordningen med gratis kjernetid i barnehage for fire- og femåringer i områder med en høy andel innvandrere skulle utvides til andre bydeler i Groruddalen i Oslo, og til Søndre Nordstrand bydel. Ordningen er en videreføring av et forsøk i Stovner bydel i Oslo. Forsøket omfatter alle barn i bydelene. Det er en del av forsøket at midlene skal brukes til aktiv rekruttering av fire- og femåringer som ikke har søkt om barnehageplass. I praksis vil dette i hovedsak rette seg mot barn med innvandrerbakgrunn, siden disse er underrepresentert i barnehage. Et fireårig prosjekt for å tilrettelegge en helhetlig tiltakskjede fra helsestasjon, barnehage og over i skole, skal bidra til å fremme gode språk- og norsksferdigheter for barn som har særskilt behov for språkstimulering. En viktig målsetting med forsøket er å sikre en målrettet oppfølging av de foresatte med minoritetsbakgrunn, slik at disse kan bidra til at barna kan følge ordinær undervisning på skolen.

356. Kunnskapsdepartementet skal våren 2008 legge fram en stortingsmelding om språkopplæring. Denne meldingen vil blant annet ta for seg utfordringene som minoritetsspråklige barn står overfor når det gjelder å tilegne seg norsk språk før de begynner på skole, og departementet vil i stortingsmeldingen vurdere ulike virkemiddel for å sikre at barn med minoritetsspråklig bakgrunn får tidlig og god opplæring i norsk språk før de begynner på skolen.

357. I perioden 2005 til 2007 har Oslo kommune med støtte fra Kunnskapsdepartementet gjennomført et utviklingsprosjekt i 4 bydeler for å gi 4- og 5-åringer som ikke har barnehageplass et språkstimuleringsstilbud, dersom de har behov for det. Fafo har gjennomført en evaluering av prosjektet. Evalueringen viser at de barna som har deltatt i prosjektet har hatt språklig utbytte av tilbudet, og for mange familier har dette vært et godt tilpasset tilbud ut fra deres livssituasjon. Det har ikke blitt utført kartlegging av barnas språkutvikling, resultatene er basert på intervjuer av foreldre og ansatte. De fleste som deltok i prosjektet går ikke i barnehage av økonomiske årsaker og på grunn av geografisk avstand, men flere barn har begynt i barnehage som følge av deltagelse av dette språkstimuleringsiltaket.

358. Regjeringen avsatte 10 mill. kr i 2007 til en videreføring av forsøksordningen med systematisk kartlegging på helsestasjonene av alle fireåringers språkutvikling i 12 kommuner i 2006. Tiltaket skal medvirke til at barn med dårlige norskkunnskaper og/eller dårlig språkutvikling kan fanges opp så tidlig som mulig slik at de får bedre forutseninger for å følge undervisningen på skolen og delta i sosiale aktiviteter på lik linje med andre barn. Tiltaket videreføres i 2008.

Tiltak mot mobbing i barnehagen

359. Barnehagen har en viktig samfunnsoppgave i tidlig forebygging av diskriminering og mobbing. Regjeringen har i samarbeid med KS, Foreldreutvalget for grunnskolen og Utdanningsforbundet skrevet under på Manifest mot mobbing (2006–2008) for å understreke at det er viktig å arbeide for et godt omsorgs- og læringsmiljø. Jf. Pkt. 401. Et viktig mål er å legge vekt på kvalitet ved lærings- og omsorgsmiljøet i barnehagen. I tiltaksplanen for manifestperioden er det særlig lagt vekt på barns medvirkning og implementering av rammeplan for barnehagen.

360. Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem, jf. barnehageloven § 1. Spørsmål knyttet til barnets trivsel og utvikling skal drøftes med foreldrene. Det er utviklet et hefte om «Helse, miljø og trivsel i barnehagen» som blant annet viser til hvordan foreldre kan henvende seg til barnehagen hvis det er forhold ved miljøet som de opplever som negativt.

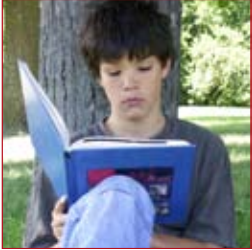
Grunnskolen (artikkel 28.1 a)

361. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 416 og 418.

Ny lov om privatskoler

362. Som varslet i Ot.prp. nr. 43 (2005–2006) ble forslag til mer omfattende og permanente endringer i friskoleloven lagt fram for stortinget våren 2007. Den varslede endringsloven ble behandlet av stortinget 7. juni 2007 og Lov om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova) trådte i kraft 1. juli 2007. Loven innebærer at privatskoler ikke lenger har en rett til godkjenning, men at departementet etter en samlet vurdering kan godkjenne nye skoler og driftsendringer ved eksisterende skoler.

363. Nye skoler som skal godkjennes etter privatskoleloven må oppfylle bestemte krav til grunnlag. Skoler som godkjennes med rett til statstilskudd, skal drive sin virksomhet på enten religiøst grunnlag, etter en anerkjent pedagogisk retning eller være en internasjonal skole som er sertifisert. I tillegg åpnes det for godkjenning med rett til statstilskudd til særskilt tilrettelagt videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett, norsk grunnskoleopplæring i utlandet og særskilt tilrettelagte skoler for funksjonshemmede.

Foreldrebetaling i skolefritidsordningen

364. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 422–423. Etter opplæringsloven § 13–7 skal kommunene ha et tilbud om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1.–4. klasse samt for barn med særskilte behov 1.–7. klasse. Men det er ingen rettighet at alle skal ha plass.

365. Kommunene kan kreve utgiftene til skolefritidsordningen dekket gjennom foreldrebetalingen, men de kan ikke kreve betalt for mer enn hva det faktisk koster. Størrelsen på foreldrebetalingen for skolefritidsordningen varierer fra kommune til kommune. Kommunene med lav foreldrebetaling er gjerne små distriktskommuner, og noen har en halvtime eller en times kortere åpningstider og holder gjerne stengt i skoleferiene.

366. I en undersøkelse sommeren 2007, gjennomført av Forbrukerrådet, om servicenivået i samtlige norske kommuner, ble også SFO-tilbudet gjenstand for en undersøkelse. Resultatene viste stor variasjon når det gjelder priser og søskenrabatter. Timetallet for elevene i 1.–4. klasse vil bli utvidet. Det betyr mindre tid i SFO for denne gruppen barn.

367. Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har inngått en intensjonsavtale med Norges Idrettsforbund og Olympiske komité (NIF) om et prosjekt for å få fram gode modeller for hvordan idrettslag kan bidra med mer innhold i SFO. Det er satt av 2 mill. kr til dette tiltaket i 2007.

Spesielle tiltak overfor elever med minoritetsbakgrunn

368. Når det gjelder elever med minoritetsbakgrunn, skiller man ofte mellom minoritetsspråklige elever, nasjonale minoriteter og urbefolkningen samene. Med minoritetsspråklige elever mener vi i dette dokumentet elever med annet morsmål enn norsk eller samisk. Nasjonale minoriteter er jøder, kvener, rom (sigøyner), romanifolket (taterne/de reisende) og skogfinner. Situasjonen i skolen og utfordringene for disse gruppene varierer.

369. Når det gjelder minoritetsspråklige elever er dette en svært sammensatt gruppe, med ulike erfaringer, kulturbakgrunn og skolebakgrunn. Generelt viser resultat fra forskning og nasjonale prøver at elever med innvandrerbakgrunn har svakere skoleprestasjoner enn majoritets elever og dårligere gjennomføring.

370. Samtidig er det mange positive trekk i utviklingen; etterkommere (andregenerasjon) har høyere studietilbøyelighet enn majoritetsbefolkningen når man ser på befolkningen mellom 19–24 år, med henholdsvis 32,4 prosent og 30,6 prosent. Minoritetsspråklige jenter gjør det spesielt bra og har en studietilbøyelighet på 37 prosent, i likhet med majoritetsjenter. Majoritetsungdom utsetter ofte studiestart, mens ungdom med innvandrerbakgrunn fortsetter direkte i høyere utdanning. Stadig flere ungdommer med innvandrerbakgrunn deltar i videregående opplæring.

371. Opplæringsloven § 2–8 gir elever i grunnskolen med annet morsmål enn norsk og samisk rett til særskilt opplæring i norsk til de har ferdigheter til å følge den ordinære opplæringen. Særskilt norskopplæring skal være det fremste virkemidlet for elever som ikke kan følge undervisning gitt på norsk. Om nødvendig har slike elever også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler.

372. I henhold til Opplæringsloven § 2–7 har elever med kvensk/finsk bakgrunn i Troms og Finnmark rett til opplæring i finsk dersom minst tre elever på skolen krever det.

Prosjektet Positive rollemodeller

373. Barne- og likestillingsdepartementet har i 2007 tatt initiativ til en mentorordning rettet mot minoritetsbarn. Åtte høyskoler/universiteter deltar i tiltaket, der studenter i barnevernfaglig og sosialfaglig utdanning får tilbud om å være mentorer for minoritetsbarn i alderen 8–12 år. Målet med tiltaket er:

- Å bidra til at flere barn og unge med minoritetsbakgrunn fullfører videregående opplæring og fortsetter i høyere utdanning.
- Å styrke det flerkulturelle erfaringsgrunnlaget i barnevernet ved at studenter i barnevernfaglig og sosialfaglig utdanning får økt kunnskap om barn, unge og familier med minoritetsbakgrunn.

374. Tiltaket kommer i gang på høyskolene/universitetene i begynnelsen av 2008 og første generasjon mentorer skal være operative fra høsten 2008. Tiltaket er en 3-årig prøveordning med evaluering etter prøveperioden.

Strategien Likeverdig opplæring i praksis

375. I februar 2007 ble den reviderte strategien Likeverdig opplæring i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2007–2009 lansert. Strategien lanserer 5 mål for integrering og inkludering og 38 konkrete tiltak. Strategien er også oversatt til engelsk.

376. Som et ledd i strategien ble nye læreplaner i grunnleggende norsk og morsmål initiert. De nye læreplanene skal være nivåbaserte, slik at elevene får undervisning ut i fra faglig nivå og ikke alder. Det er opp til hver enkelt kommune å avgjøre om de skal følge den nye læreplanen i grunnleggende norsk eller den ordinære læreplanen i norsk. Til læreplanen i grunnleggende norsk er det utviklet et kartleggingsmateriell som skal gjøre det enklere å avgjøre når eleven kan tilstrekkelig norsk til å følge ordinær læreplan i norsk. Videre er det utarbeidet et veiledningsmateriell og et etterutdanningstilbud til lærere som skal undervise i grunnleggende norsk. For å kunne følge implementeringen og se på hvordan læreplanene og tilhørende tiltak faktisk blir brukt i sektoren, vil Kunnskapsdepartementet iverksette en treårig følgeevaluering. Evalueringen starter våren 2008.

377. Grunnleggende norsk virker fra høsten 2007 og erstatter fra samme tid den gamle læreplanen Norsk som andrespråk (NOA). I november 2006 forelå rapporten «Evaluering av praktiseringen av norsk som andrespråk for språklige minoriteter i grunnskolen». Rapporten peker blant annet på at det manglet standardiserte kartleggingsprosedyrer for å klargjøre om elevene kan tilstrekkelig norsk til å gå over i ordinær norskundervisning. Den viser også at svært mange elever fikk særskilt norskopplæring ut hele skoleløpet. Med andre ord medførte praktiseringen av NOA at læreplanen ikke ble den plattformen for overgang til ordinær læreplan i norsk som den var ment å være. Et annet moment som er fremhevet er mangel på kompetanse blant lærerne som gir særskilt norskopplæring. Dette var bakgrunnen for omleggingen til Grunnleggende norsk og tiltak knyttet til dette.

378. Kunnskapsdepartementet arbeider for å styrke rettighetene for minoritetsspråklige elever. Forslag om at minoritetsspråklige elever i videregående opplæring gis rett til særskilt språkopplæring, legges fram for Stortinget våren 2008. Elever i grunnskolen har i dag en slik rett, jf. opplæringsloven § 2–8. Forslaget har vært på høring. Videre skal departementet etter planen denne våren sende et forslag på høring knyttet til å innføre plikt for skoleeier til å kartlegge minoritetsspråklige elevers ferdigheter i norsk.

379. Det vil framover også rettes fokus mot elever som kommer seint i skoleløpet og derfor har særlige utfordringer når det gjelder å ta igjen tapt skolegang og lære seg norsk på kort tid. Kunnskapsdepartementet har blant annet tatt initiativ til en tverrdepartemental arbeidsgruppe som vil se på hvordan ulike ordninger underlagt ulike departement med betydning for opplæringstilbudet for disse elevene, bedre kan samordnes.

380. Blant andre sentrale tiltak kan Språkløftet og Utviklingsprosjektet nevnes. Disse tiltakene inngår også i Arbeids- og inkluderingsdepartementets Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen og mål for inkludering. Andre tiltak er bachelorutdanning for tospråklig lærere, fleksibel førskolelærerutdanning for personer med innvandrerbakgrunn, ulike kompetansehevingstiltak for lærere og rekruttering til høyere utdanning. Utdanningsdirektoratet har gjennomføringsansvaret for tiltakene i strategien. NAFO (Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring) spiller en viktig rolle når det gjelder gjennomføringen av flere av tiltakene.

381. Det gjennomføres forsøk med morsmål som andrespråk og prøveordninger med ikke-europeiske språk som fremmedspråk. Tiltakene er beskrevet i strategiene Språk åpner dører og Likeverdig opplæring i praksis!

382. Foreldreutvalget For Grunnskolen (FUG) lanserte rapporten Minoritetsspråklige foreldre en ressurs. Rapporten er en evaluering av det avsluttede tiltaket med samme navn som inngikk i den gamle strategien Likeverdig utdanning i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2004–2009. Rapporten skisserer flere eksempler på hvordan kommuner og skoler kan ta i bruk minoritetsspråklige foreldre som en ressurs i barns læring. I evalueringsrapporten pekes det på flere tiltak som har etablert en god dialog mellom minoritetsspråklige foreldre og skolen og suksesskriteriene for dette arbeidet. Et viktig resultat av tiltaket er etableringen av MIR, et ressursnettverk for minoritetsspråklige foreldre.

383. Det arbeides både fra FUG og Utdanningsdirektoratets side med å gi god informasjon ut til minoritetsspråklige foreldre på flere språk og med å styrke skole-hjem-samarbeidet.

Barn på skole i foreldrenes opprinnelsesland

384. Høgskolen i Oslo mottok i 2005 midler fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet til et kartleggingsprosjekt som skulle finne årsaker til, og effekter av, at barn med innvandrerbakgrunn sendes til Pakistan for å gå på skole. Høgskolen offentliggjorde i 2006 rapport fra prosjektet Skolegang i Pakistan med forslag til tiltak. Problemstillingen ble på ny aktuell høsten 2007, da barn uteble fra skolestart i Oslo skolen.

385. Som en oppfølging av rapporten, har Utdanningsdirektoratet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet utarbeidet en veileder som heter Barn på skole i foreldrenes opprinnelsesland. Veilederen gir nyttig informasjon til foreldre som vurderer å sende barna sine på skole i deres opprinnelsesland. Veilederen skal fungere som et utgangspunkt for samtale mellom foresatte og skole eller barnehage om hvordan de kan samarbeide i forkant av, under og etter utenlandsoppholdet. Det blir også informert om muligheter for, og betydningen av, å vedlikeholde norsk under lengre opphold i utlandet. Veilederen finnes på norsk, tyrkisk og urdu, og skal også oversettes til flere språk.

386. I 2008 vil Arbeids- og inkluderingsdepartementet innhente ytterligere kunnskap om effekter av skoleopphold i foreldrenes opprinnelsesland. Dette vil være en oppfølgende studie, der man ser på hvordan de barna/ungdommene som har gått på skole i Pakistan lykkes i videre studier og yrkeskarriere i Norge.

Utdanningstilbud til barn med rom og romanibakgrunn

387. De fleste romelever bor i Oslo kommune. Det jobbes på de lokale grunnskolene med å skape gode lokale og fleksible løsninger for romelever. Det er et mål å forebygge fravær og frafall og få et godt skole-hjemsamarbeid. Med økonomisk støtte fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet arbeider Oslo kommune med å etablere et nytt voksenopplæringstilbud for rom fra høsten 2007. Tilbudet vil også omfatte noen ungdommer i ungdomsskolealder. Det vil antakelig legges til rette for barnepass. Tiltaket vil ha hovedvekt på grunnleggende ferdigheter, lesing, skriving og regning og slik heve deres kompetanse.

388. Kunnskapsdepartementet, Arbeids og inkluderingsdepartementet og Oslo kommune har nær kontakt omkring spørsmål knyttet til skolegang for rom-elever. Det er også kontakt med Europarådet som har en rekke tiltak rettet mot rombefolkningen, blant annet utarbeider de en læreplan i rom.

389. Mange rom (sigøynere) ønsker et bedre kulturtilpasset undervisningstilbud som i større grad tar hensyn til språk og kultur, herunder reising. Det er over flere år gitt en bevilgning over budsjettposten Tiltak for rom. Midlene er bl.a. satt av til å forbedre skolesituasjonen for rom, til å etablere et samlingssted for rom og stimulere til egenansvar i gruppen.

390. Kunnskapsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Utdanningsdirektoratet støtter prosjektet «Romani/taterfolket – fra barn til voksen». Prosjektet ledes av Dronning Mauds Minne Høyskole og Høyskolen i Sør-Trøndelag. Formålet med prosjektet er å gjennomføre tiltak og utviklingsarbeid rettet mot barn av romanifolket i barnehager og skoler. I arbeidet er det også lagt vekt på å identifisere miljøfaktorer som er av betydning for romanielever og -førskolebarns trivsel i skolen og barnehagen. Det er også etablert et fjernundervisningstilbud overfor taterelver ved en rekke skoler. Tiltakene skjer i samarbeid med en av romanifolkets interesseorganisasjoner.

Elever med særskilte opplæringsbehov

391. I Stortingsmelding nr. 16 (2006–2007) understrekes prinsippet om tidlig innsats og målet om å intervensere tidlig i elevenes utvikling og læring. Andelen elever som får enkeltvedtak om

spesialundervisning (totalt 5,9 prosent), øker jevnt fra første til tiende trinn. Av de som fikk enkeltvedtak, var 70 prosent gutter og 30 prosent jenter. Andelen elever som får spesialundervisning i grunnskolen har vært relativt stabilt de siste årene. I videregående opplæring er det færre elever som får spesialundervisning etter enkeltvedtak. Andelen elever har her ligget stabilt på mellom 4–5 prosent de siste årene.

392. I forhold til den totale elevmassen i grunnskolen har den delen av elevene som går på spesialskoler, vært relativt konstant de siste ti åra, mellom 0,3 og 0,4 prosent av elevene. Om lag 2/3 av barn med hørselshemminger går på sine lokale skoler i nærmiljøet. Resten går på skoleavdelinger ved de statlige kompetansesentrene for hørselshemmede.

393. Statped (Statlig spesialpedagogisk støttesystem) er et nasjonalt system som skal bistå skoleeiere med å legge til rette for kvalitativ god opplæring for barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov. Støttesystemet omfatter i dag 13 statlige spesialpedagogiske kompetansesentra og har en samlet ressursbruk på nær 570 mill. kr. Det er oppnevnt et eget utvalg som skal se nærmere på spesialundervisningen og det statlige spesialpedagogiske støttesystemet. Utvalget skal blant annet vurdere i hvilken grad vi har et system som sikrer tidlig innsats til førskolebarn, elever og lærlinger med særlige opplæringsbehov. «Utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov» skal legge fram konkrete forslag til bedre organisering og effektiv ressursbruk for en framtidig helhetlig tiltakskjede for barn, unge og voksne med behov for spesialpedagogisk støtte. Utvalget skal levere sin innstilling innen 1. juli 2009.

Skolemiljø og elevmedvirkning

394. Opplæringsloven har flere bestemmelser som skal sikre elevene et godt læringsmiljø og bidra til elevmedvirkning. Kap. 9a i opplæringsloven har som et overordnet mål at alle elever og lærlinger har rett til et fysisk og psykososialt læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Det er utarbeidet veiledningsmateriell om elevenes skolemiljø. Skoleeierne skal ha rutiner for oppfølging. Fylkesmannen har ansvar for å skape fora og møteplasser for arbeidet, for klagebehandling, veiledning og tilsyn med skolens oppfølging av kap. 9a. Elever blir oppfordret til å melde fra om krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, vold eller rasisme.

395. I henhold til opplæringsloven kap. 11–1a og 11–5a må alle skoler opprette egne skolemiljøutvalg. Elever og foreldre skal være flertall i utvalget. Hensikten er å gi elevene og foreldre økt innflytelse over skolehverdagen og medvirke til at elevene tar aktivt del i arbeidet med å skape et godt skolemiljø.

396. Det er skoleeiers og rektors ansvar at skolemiljøutvalg blir opprettet og fungerer i samsvar med bestemmelsene i opplæringsloven. Det er videre opp til skoleeier og den enkelte skole å iverksette konkrete skolemiljøtiltak. I læreplanverkets del II – Prinsipper for opplæringen slås det fast at elevene skal stimuleres i utvikling av etisk, sosial og kulturell kompetanse samt at det skal legges til rette for elevmedvirkning. Utdanningsdirektoratet har i samarbeid med representanter for elever, foreldre, ansatte og interesseorganisasjoner utarbeidet nettbasert veiledningsmateriell for arbeid i skolemiljøutvalg. Veiledningsmaterialet består blant annet av:

- Brosjyren «Elevenes skolemiljø – kapittel 9a i opplæringsloven» Brosjyren er revidert – tilgjengelig på skolenettet.no, og ble høsten 2007 sendt ut til alle landets foreldre til barn i 1. klasse i Foreldreutvalget for grunnskolen skolestartsending.
- Veileder: Plattform for arbeid i skolemiljøutvalg
- Brev til elever i skolemiljøutvalg og elevråd: Skolemiljø på alvor
- Sjekkliste for arbeid med skolemiljøet
- Eksempel på årshjul for organisering av arbeid i skolemiljøutvalg
- Veileder: Skolemiljøutvalget – til nytte for alle
- Presentasjon – opplæring for representanter i skolemiljøutvalg.
- Presentasjon som kan brukes til å informere foreldre og elever om skolemiljøutvalget.

397. Kunnskapsdepartementet har i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet igangsatt en representativ utvalsundersøkelse for å få bedre kunnskap om den virkelige miljøtilstanden i norske skoler. Resultatene av denne vil utgjøre et grunnlag for ytterligere tiltak med sikte på å sikre at regelverket om miljøtilstanden i skolene blir etterkommet.

398. Elevrådsarbeid er i dag et obligatorisk fag på 71 årstimer for alle elever på ungdomstrinnet. Dette betyr at ikke bare de som blir valgt til klassens tillitselever får opplæring i elevrådsarbeid, men at alle elever skal få denne opplæringen. Blant kompetansemålene i faget finner vi under hovedområdet Medvirkning at elevene etter endt opplæring skal kunne:

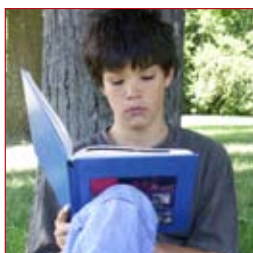
- gjøre rede for barn og unges plikter og rettigheter i samfunnet
- drøfte innholdet i begrepene samarbeid, medvirkning og demokrati
- drøfte elevrådets oppgaver, diskutere valgordning og delta i beslutnings- og valgprosesser
- diskutere hva det innebærer å vise lojalitet for flertallsvedtak og respekt for mindretallet
- ta opp og legge fram saker som angår elevene i ulike organer i og utenfor skolen
- kartlegge, gjennomføre og vurdere konkrete tiltak for å skape et inkluderende og læringsfremmende miljø

Tiltak mot mobbing i skolen

399. *Barnekomitéen anbefaler at myndighetene styrker de tiltakene som er truffet mot mobbing, og sikrer at barn får delta i initiativene mot mobbing. Jf. komitéens merknader 39–40.*

400. I Elevundersøkelsen er mobbing definert som «negativ eller ondsinnet atferd gang på gang fra en eller flere retta mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg. Erting gang på gang på en ubehagelig og sårende måte er også mobbing». Analysen av elevundersøkelsen 2007 viser ingen nedgang i mobbingen, sammenlignet med året før. 5 prosent av elevene svarer at de blir mobbet en eller flere ganger i uka, og 3 prosent sier at de blir mobbet to eller tre ganger i måneden. Litt færre sier at de selv er med på å mobbe andre elever. 2,5 prosent sier de gjør dette en eller flere ganger i uka, mens 2,1 prosent gjør det to eller tre ganger i måneden. Guttene mobber noe oftere enn jentene, og det er mer mobbing i grunnskolen enn i videregående opplæring.

401. Regjeringen Stoltenberg har undertegnet Manifest mot mobbing sammen med Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS), Foreldreutvalget for grunnskolen og Utdanningsforbundet. Skolene blir tilbudt ulike tiltak og programmer som kan vise til dokumentert effekt. Et av målene for Manifestpartene er å legge til rette for barn og unges aktive

medvirkning og medbestemmelse. Gjennom Manifest mot mobbing skal partene motivere og bistå den lokale innsatsen mot mobbing. Det aller viktigste arbeidet gjøres imidlertid der barn og unge oppholder seg, blant annet i skolen. Arbeidet mot mobbing handler om at det arbeides helhetlig og langsiktig gjennom samarbeid med skoleledelse, skole, lærere, elever og foreldre. Opplæringsmyndighetene skal sørge for at skoleeiere og skoler er bevisst sitt ansvar i forhold til mobbing blant elever.

402. Regjeringen har utvidet Manifest mot mobbing til også å gjelde mobbing på basis av seksuell orientering og seksuell trakassering. Kunnskapsdepartementet har utarbeidet en rapport om kjønnsrelatert mobbing blant barn og unge. Rapporten viser at mye av mobbingen som skjer på skolen tar utgangspunkt i kjønn og seksuell orientering. Spørsmål om mobbing/trakassering på bakgrunn av seksuell orientering skal inn i undersøkelsen om skolens læringsmiljø.

403. Når det gjelder tiltak mot mobbing i barnehager, jf. Pkt. 359. Når det gjelder tiltak mot mobbing i fritidsmiljøene, jf. Pkt. 437–439.

Videregående opplæring

404. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 458–460.

Kunnskapsløftet

405. Høsten 2006 ble det innført en ny kunnskapsreform; Kunnskapsløftet og Kunnskapsløftet – Samisk. Denne reformen gjelder for hele opplæringen i skole og bedrift. De viktigste endringene er at det er utviklet nye læreplaner i alle fag og at man har fått nye, gjennomgående læreplaner. Det er blitt lagt større vekt på de fem grunnleggende ferdighetene å kunne uttrykke seg muntlig, å kunne lese, å kunne regne, kunne uttrykke seg skriftlig og kunne bruke digitale verktøy. De grunnleggende ferdighetene er integrert i kompetansemål i alle fag – både studieforberevende og yrkesforberedende. Tilbudsstrukturen er noe endret, og i dag har vi tre studieforberevende utdanningsprogram og ni yrkesfaglige utdanningsprogram i videregående opplæring. Et omfattende kompetanseutviklingsprogram for lærerne har også blitt iverksatt.

Målet om å redusere antallet elever som ikke fullfører skolegangen

406. I Norge viser stabile og vedvarende tall at blant elevene som starter på studieforberevende retninger fullfører 83–84 prosent av elevene, mens bare i underkant av 60 prosent av kullene på yrkesforberedende retninger har fullført etter fem år.

407. Stortingsmelding nr. 16 (2006–2007) ... og ingen sto igjen – tidlig innsats for livslang læring setter fokus på hvor viktig det er at tiltak blir satt i gang tidlig i et barns liv når problemer blir avdekket. I tillegg er tiltak rettet direkte mot opplæringen i videregående. Nytt toårig praksisrettet nivå skal prøves ut i samarbeid med partene i arbeidslivet. I tillegg er det et pågående arbeid med å utvide Oppfølgingstjenestens rolle og la denne tjenesten jobbe mer forebyggende. Endringer knyttet til rådgivningstjenesten vil også iverksettes for å profesjonalisere denne.

408. Andelen av gutter som ikke fullfører videregående utdanning i Indre Finnmark er høy. Dette får konsekvenser for guttenes deltakelse i yrkesliv. Likeledes gjør omlegginger i reindrifta at mange menn mister sitt sosiale og yrkesmessige nettverk og at unge gutter som skal drive reindrift går en usikker fremtid i møte. Det arbeides med denne og andre problemstillinger innenfor Prosjekt Gutter i Finnmark – en utfordring i barnehage og skole, igangsatt høsten 2007. Prosjektet går ut 2009. Prosjektet gjennomføres i barnehager, grunnskoler og videregående opplæring i flere kommuner i Finnmark og skal evalueres gjennom følgeforskning. Fylkesmannen i Finnmark koordinerer prosjektet. Utdanningsdirektoratet er med og finansierer prosjektet og vil følge det opp gjennom sitt arbeid mot frafall i videregående opplæring.

409. Andelen minoritetsspråklige studenter er for lav, det samme gjelder studenter som kommer fra familier med kort utdanningsbakgrunn. I tillegg gjør mange studenter unødige feil i valg av studier. Dette kan føre til at studenter bruker lengre tid på studiene enn planlagt eller ikke fullfører. Det arbeides derfor med studie- og karriereveiledning for bedre å følge opp studenter i høyere utdanningsinstitusjoner. Tre forsøk med regionalt partnerskap for karriereveiledning vil bli evaluert for vurdering av landsdekkende implementering. Tiltakene innebærer et samarbeid mellom kommuner, fylkeskommuner, NAV, universitet/høgskoler og parter i arbeidslivet.

410. Norge har et prinsipp om gratis høyere utdanning. Studieavgifter vil kunne bidra til å skape større barrierer mot å ta høyere utdanning i sosiale grupper som har lavere deltakelse på dette utdanningsnivået.

Gratis læremidler i videregående skole

411. I videregående skole har elever tidligere måttet betale for egne lærebøker. Med virkning fra 1. august 2007 er opplæringsloven §§ 3–1 og 4A–3 og privatskoleloven § 6–2 endret slik at skoleeier har ansvaret for å holde elevene i videregående opplæring med nødvendige trykte og digitale læremidler og nødvendig digitalt utstyr. Bestemmelsen i opplæringsloven fører videre prinsippet om at offentlig videregående opplæring er gratis, dvs. at skoleeier ikke kan kreve skolepenger. Det er bevilget 373 mill. kr til gratis læremidler i budsjettet for 2007. Ordningen tar til å gjelde for videregående trinn 2 skoleåret 2007/2008, for videregående trinn 3 skoleåret 2008/2009 og for videregående trinn 1 skoleåret 2009/2010. I tillegg bevilges det stipend som er uavhengig av hvor mye foreldrene tjener. Det skal være til nødvendig individuelt utstyr som elevene trenger i opplæringen, for eksempel til kokkeklær, kalkulator eller idrettsutstyr.

B. Målsettinger for utdannelsen (artikkel 29)

Tiltak for å styrke målsettingen for opplæringen

412. Opplæringsloven har fått et nytt tillegg § 9a, som tok til å gjelde 1. april 2003, om elevenes læringsmiljø (skolemiljø). «Alle elevar i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.» En ny lovendring er under arbeid som gjelder diskriminering på religiøs bakgrunn.

Opplæring i menneskerettighetsprinsipper/barnekonvensjonenes prinsipper

413. Læreplanverket er endret siden 2003 ved opplæringsreformen Kunnskapsløftet og Kunnskapsløftet – Samisk. I Prinsipper for opplæringen (juni 2006), som er en del av læreplanverket, er deler av FNs konvensjon om barnets rettigheter innarbeidet, som gjelder demokratiopplæring og elevmedvirkning. Læreplanverket omfatter bindende retningslinjer for tilpasset og likeverdig opplæring. Mangfoldet i elevenes bakgrunn, forutsetninger, interesser og talenter skal i opplæringen møtes med et mangfold av utfordringer. Alle elever skal ha like gode muligheter til å utvikle seg gjennom arbeidet med fagene i et inkluderende læringsmiljø, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, sosial, geografisk, kulturell eller språklig bakgrunn. Tilpasset opplæring for den enkelte elev kjennetegnes ved variasjon i bruk av lærestoff, arbeidsmåter, læremidler samt variasjon i organisering av og intensitet i opplæringen i forhold til nasjonalt fastsatte kompetansemål.

414. Læreplanverket gir også retningslinjer for læreres og instruktørers kompetanse og rolle, samarbeid med hjemmet og med lokalsamfunnet. Kunnskapsmål om menneskerettigheter og barns rettigheter er innarbeidet i læreplaner for fag som kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL), (1.–10. trinn på norsk og samisk), samfunnsfag (1.–10. trinn samisk), politikk, individ og samfunn, som er programfag i studiespesialiserende utdanningsprogram (videregående trinn) og i læreplan for felles programfag (videregående trinn) i programområde for helsearbeiderfag.

415. Det er behov for å heve kompetansen til lærere og førskolelærere når det gjelder å avdekke vold mot barn, støtte barn som er utsatt for vold og overgrep, og å vite hvordan man kan melde fra til støtteapparatet. I rammeplanene for alle lærerutdanningene er det forutsatt at barn og unge som opplever mobbing, er i krise pga omsorgssvikt, overgrep, krigstraumer og lignende skal være et tverrfaglig tema som beskrives i høgskolens/universitetets fagplaner. Det må vurderes hvordan lærerutdanningsinstitusjonene kan styrke sin opplæring på dette området og bidra til å dekke et nærmere definert kompetansebehov. Dette er et kompetanseområde som vil bli vurdert styrket i rammeplanene for lærerutdanningene i forbindelse med Kunnskapsdepartementets oppfølgingen av NOKUTs (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) evaluering av førskolelærerutdanningen og det pågående arbeidet med allmennlærerutdanningen.

Strategi- og handlingsplaner

416. Nasjonale satsingsområder og programmer som er særlig relevante for oppfølging av barnekonvensjonen, er strategi for likeverdig opplæring i praksis, som har virket siden 2004, og med en revidert utgave for 2007–2009 og plan for utdanning for bærekraftig utvikling i grunnopplæringen 2006–2010, som er Norges oppfølging av FNs utdanningstiår for bærekraftig utvikling (2005–2014) og en oppfølging av den europeiske strategien for utdanning for bærekraftig utvikling. Det arbeides med en strategi for likestilling mellom kjønn i barnehage og grunnopplæring for perioden 2008–2012.

Læremidler om barnekonvensjonen

417. Læremiddelprosjektet «Livet under 18» er utviklet i samarbeid med Barneombudet, og består av et elevhefte og et lærerhefte som har vært i bruk ved ca 200 skoler fra 2004. En nettsjøsjon av materialet er foreløpig i bruk ved skoler i Kristiansand, og vil tilbys alle skoler fra 2008.

C. Fritid, rekreasjon og kulturelle aktiviteter (artikkel 31)

Frifond

418. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 503. Frifondordningen er en støtteordning opprettet av Stortinget for å bedre de økonomiske rammebetingelsene for demokratisk og medlemsbasert aktivitet i det lokale og frivillige organisasjonsarbeidet. I 2005 bevilget staten 140 mill. kroner til aktiviteter for barn og unge. Ordningen har fått navnet Frifond, og administreres av disse tre paraplyorganisasjonene:

- Norsk musikkråd (30 prosent)
- Norsk teateråd (8 prosent)
- Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (62 prosent)

419. De tre paraplyorganisasjonene fordeler midlene videre gjennom Frifond-organisasjonen til rundt 110 organisasjoner innenfor musikk, teater og andre fritidsaktiviteter. I tillegg har Frifond barn og unge, Frifond musikk og Frifond teater rundt 7000 søknader i året. Søkere kan være en frivillig organisasjon, forening eller en gruppe på tre eller flere som arbeider etter demokratiske prinsipper. Minst 1/3 av deltakerne i aktiviteten må være under 26 år.

420. Både Frifond og Den kulturelle skolesekken (jf. pkt. 425) finansieres av overskuddet fra Norsk Tippings pengespillvirksomhet. Overskuddet fordeles via den såkalte tippenøkkelen, hvor 50 prosent skal gå til kulturformål. Pengespill er forbudt i Norge, med mindre spillet har hjemmel i lov. Det er en forutsetning for den pengespillvirksomhet som tillates at overskuddet går til samfunnsnyttige og humanitære formål. Myndighetene har ikke ønsket å totalforby pengespill, fordi dette kan gi grobunn for et illegalt pengespillmarked. Isteden ønsker man å kanalisere befolkningens spillelyst inn mot forsvarlige og godt kontrollerte spilleteilbud. Fordelingen av midlene fra Norsk Tippings virksomhet skjer via Kongen og Stortinget og ikke direkte fra Norsk Tipping. Overskuddet fra Norsk Tippings spillvirksomhet har helt siden etableringen av selskapet i 1948 gått til idrettsformål. Fra 1986 kom også kulturformål inn i tippenøkkelen. Nivået på beløpene som har blitt fordelt til kulturformål fra spilleoverskuddet har vært jevnt stigende. Det er ingen indikasjoner på at spillemidlene til kulturformål ikke vil holde seg stabile. Både spillemidlene til idretts- og kulturformål kommer barn og unge til gode, gjennom øremerket satsing på aktiviteter og tilbud for disse gruppene.

Skapende læring – strategiplan for kunst og kultur i opplæringen

421. 27. juni 2007 la Kunnskapsdepartementet fram den første strategiplan for kunst og kultur i opplæringen, «Skapende læring». Planen inneholder 27 tiltak og har som overordnede målsetting å utvikle kunst- og kulturfaglig estetisk og skapende kompetanse hos barn, elever og ansatte i barnehage, grunnskole og høyere utdanning. Høsten 2007 er det satt av 5,5 mill. kr til arbeidet med tiltakene.

422. I 2007 har Kunnskapsdepartementet satsset betydelig på kunst og kultur i opplæringen både gjennom opprettelse av Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen og strategiplanen for kunst og kultur i opplæringen «Skapende læring 2007–2010». Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen er en sentral aktør i gjennomføringen av tiltakene i strategiplanen. Hovedoppgaven for senteret er å bidra til kunstopplevelser og styrke kompetansen omkring kunst og kultur hos barn i barnehagen, elever, lærere og skoleledere. Det faglige

arbeidet knyttet til senteret er basert på forsknings-, forsøks- og utviklingsprosjekter. Den årlige bevilgningen er på 6 mill. kr.

Demonstrasjonskulturskoler

423. Norsk kulturskoleråd forvalter på vegne av Utdanningsdirektoratet midler (3.5 mill. kr) til utvikling av kulturskolen som ressurscenter. Norsk kulturskoleråd har nå utlyst disse midlene for å støtte utvikling av kulturskolen som et lokalt ressurscenter for både barnehage, grunnskole og videregående opplæring.

424. Gjennom Utdanningsdirektoratet er det lagt til rette for en ordning med demonstrasjonskulturskoler (2006–2009). Demonstrasjonskulturskoler er kulturskoler som utmerker seg med å satse på allsidige uttrykksformer innen kultur og som fremstår som gode eksempler for andre kulturskoler og sørger for erfaringsspredning til andre om lokalt utviklingsarbeid. Dette er også kulturskoler som kan vise til gode samarbeidsmodeller med skoler og kulturliv, god bruk av lærerressurser og samarbeid om Den Kulturelle skolesekken. Demonstrasjonskulturskolene får 1 million hver til videreutvikling og erfaringsspredning. Det er utnevnt fire demonstrasjonskulturskoler. Demonstrasjonskulturskolene for 2006–2008 er Larvik kulturskole og Trondheim kommunale musikk- og kulturskole. Demonstrasjonskulturskolene for 2007–2009 er Time kulturskole og Tolga kulturskole.

Den kulturelle skolesekken

425. Målet med den kulturelle skolesekken (DKS) er å bidra til at elever i grunnskolen får et profesjonelt kunst- og kulturtilbud. Elevene skal få et positivt forhold til kunst- og kulturuttrykk av alle slag og DKS skal medvirke til å utvikle en helhetlig innlemmelse av kunstneriske og kulturelle uttrykk i realiseringen av skolens læremål. For skoleåret 2007–2008 har 167 mill. kr fra tippemiddeloverskuddet blitt overført til satsingen. Av disse midlene vil 6 mill. kr bli brukt til å utvide tiltaket til å omfatte pilotprosjekter i videregående skoler. Den kulturelle skolesekken er et samarbeidsprosjekt mellom Kultur- og kirke departementet og Kunnskapsdepartementet.

426. Den kulturelle skolesekken (DKS) skal bidra til å realisere skolens mål slik dette kommer til uttrykk i læreplanverket. DKS skal omfatte et mangfold av ulike kunst- og kulturuttrykk. Fredag 30. november 2007 ble St.meld nr. 8 (2007–2008) «Kulturell skolesekk for framtida» lagt fram av Kultur- og kirke departementet. Meldinga tar for seg videreutvikling av ordningen med Den kulturelle skolesekken. I kap. 4 om innhold og kvalitet i DKS skriver Kultur- og kirke departementet at samiske uttrykk skal være en fast og naturlig del av ordningen. DKS bør også benyttes til å styrke kunnskapen om det samiske i Sør-Norge. Fylkeskommunene har et særlig ansvar for å forvalte og samordne DKS. Fylkeskommunene forvalter største delen av spillemidlene til ordningen og fordeler disse midlene til kommunene. Fylkeskommunene og kommunen har ansvar for at elever i grunnskolen og etter hvert også elever i videregående skole får oppleve et mangfoldig kunst- og kulturtilbud. Dette innebærer også et ansvar for at samiske kunst- og kulturuttrykk blir formidlet til elevene. Kultur- og kirke departementet skriver videre at de vil sørge for at dette kommer fram i føringene for tildelingene til fylkeskommune.

Arealplanlegging

427. I stortingsmeldingen Rikets Miljøtilstand (2006–2007) sier regjeringen at den vil håndheve rikspolitiske retningslinjer for barn og unges interesser i planlegging strengere. Hensynet til barn og unge og deres interesser må tillegges avgjørende vekt ved avveining av ulike interesser i planleggingen. Dette vil bli fulgt opp i arbeidet med ny plan- og bygningslov.

Barn og ungdoms deltakelse i idrett

428. Det vises til Norges tredje rapport, pkt. 484, som omhandler St.meld. nr. 14 (1999–2000) – Idrettsliv i endring. Om statens forhold til idrett og fysisk aktivitet, og St.meld. nr. 39 (2000–2001) – Friluftsliv. Det som er omtalt her er fortsatt førende politikk på dette feltet.

429. Som for mange frivillige organisasjoner er også frafallsproblematikken et aktuelt tema innenfor idrettsorganisasjonene. I barn- og ungdomsundersøkelsen gjennomført av Synovate MMI i 2007 har en sett nærmere på hvilke grunner ungdom oppgir for å slutte med organisert idrett. Den vanligste årsaken er at det ikke er gøy lenger. En del ungdommer slutter også for å få mer tid til skole og jobb.

430. Ordningen med tilskudd til lokale lag og foreninger ble etablert i 2000, jf. pkt. 486 i Norges tredje rapport. I 2007 ble 125 mill. kr av spillemidlene til idrettsformål fordelt uavkortet til lokale idrettslag. Alle frivillige medlemsbaserte lag og foreninger som har fysisk aktivitet eller idrett for barn og/eller ungdom som sitt primære formål kan motta støtte. En følgeevaluering gjennomført i perioden 2000–2004 foretatt av IRIS (daværende Rogalandforskning) viste at ordningen fungerer godt. En oppfølgende evaluering i 2007 understøtter dette, og bekrefter at lagene er fornøyd med ordningen og hvordan midlene fordeles.

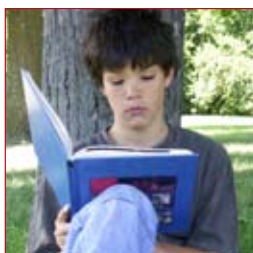
Større deltakelse fra innvandrerungdom i kultur og idrett

431. Tilskudd til inkludering i idrettslag ble styrket i 2007. Det overordnede målet med ordningen er å inkludere nye grupper inn i idrettslagenes ordinære aktivitetstilbud, gjennom å motvirke økonomiske og kulturelle barrierer som kan være til hinder for å delta i organisert idrettsaktivitet. Den primære målgruppen er innvandrerbarn og – ungdom, med særlig vekt på jenter. Regjeringen har i perioden 2001–2005 støttet prosjektet Fargerik Fotball i regi av Norges Fotballforbund (NFF) med til sammen rundt 1,9 mill. kroner. Prosjektet er nå en integrert del av inkluderingsarbeidet til NFF. Regjeringen gir videre støtte til prosjektet «Gi rasismen rødt kort» i regi av Norske Idrettsutøveres Sentralorganisasjon (NISO) og Norsk Folkehjelp.

Frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

432. De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene spiller en sentral rolle innenfor barne- og ungdomspolitikken. De er tilbydere av meningsfylte fritidsaktiviteter som sosialiserer barn og unge inn i samfunnet, og fungerer som «skoler i demokrati» i den forstand at de gir de unge verdifull opplæring i demokratiske prinsipper som valg, representativitet og samfunnsansvar.

433. Barne- og likestillingsdepartementet har en egen ordning for grunnstøtte til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Grunnstøtte er ubundne midler som går til drift av organ-

isasjonenes sentralledd. Mer enn 70 landsdekkende barne- og ungdomsorganisasjoner får tilskudd fra denne ordningen, og tilskuddsrammen er i 2007 på omkring 73 mill. kr. I tillegg gir departementet til sammen 10 mill. kr i grunnstøtte til de tre paraplyorganisasjonene Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), Landsforeningen Ungdom & Fritid og Unge funksjonshemmede.

434. Et offentlig utvalg som vurderte den statlige støttepolitikken til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene leverte sin utredning, NOU 2006:13 Fritid med mening, 29. juni 2006. På bakgrunn av utredningens forslag har Barne- og likestillingsdepartementet utarbeidet et nytt regelverk for grunnstøtte og tatt initiativ for å styrke statlig samordning overfor den frivillige barne- og ungdomssektoren.

435. Et nytt og forbedret regelverk for grunnstøtte til barne- og ungdomsorganisasjonene trådte i kraft fra tilskuddsåret 2008. Det nye regelverket er utviklet i nær dialog med organisasjonene, og er tilpasset et organisasjonssamfunn i endring. I forbindelse med innføring av det nye regelverket har departementet styrket tilskuddsordningen med 6 mill. kr i 2008.

Tilskuddsordning for å fremme mangfold, menneskerettigheter og toleranse

436. Barne- og likestillingsdepartementet har i perioden 2003–2007 finansiert støtteordningen Idébanken, som har hatt som formål å fremme flerkulturelle aktiviteter i de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 502. Tilskuddsordningen har vært på 1 million kroner hvert år. Idébanken blir i 2008 nedlagt, og erstattet av en ny tilskuddsordning for å styrke arbeidet med å fremme mangfold, menneskerettigheter og toleranse i de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Tilskuddsordningen er i 2008 på 1,2 mill. kr, og blir administrert av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU). Den nye tilskuddsordningen vil videreføre det positive og viktige arbeidet som er gjort i forbindelse med den europeiske ungdomskampanjen «All Different – All Equal» i 2006 og 2007, og har det samme formålet som ungdomskampanjen. Jf. kap. III A, pkt. 105 i denne rapporten.

Tiltak mot mobbing i fritidsmiljøene

437. I regjeringens Manifest mot mobbing 2006–2008 er innsats mot mobbing i fritidsmiljøene et fokusområde som Barne- og likestillingsdepartementet har et særlig ansvar for. Departementet støttet i 2004 tre prosjekter for å forebygge og håndtere mobbing i fritidsmiljøene i regi av Ungdom & Fritid («Action mot mobbing»), Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon Ungdom («Ungdom lærer Ungdom») og Norske 4H («Mobbestopp»).

438. Høsten 2006 støttet departementet en nasjonal konferanse om mobbing i fritidsmiljøene. Konferansen, som ble arrangert av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Ungdom & fritid og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon ungdom, samlet deltakere både fra fritidsklubber og de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Det store flertall av deltakerne var ansatte i fritidsklubb.

439. Departementet fikk høsten 2006 utarbeidet en håndbok om mobbing i fritidsmiljøene. Håndboken skal gi ledere og tillitsvalgte i fritidsklubber og organisasjoner råd og tips om hvordan de kan arbeide systematisk for å bekjempe mobbing, og hva de kan gjøre om de opp-

dager at mobbing oppstår i egen organisasjon eller på fritidsklubben. Håndboken er sendt ut til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene og alle landets fritidsklubber.

Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn

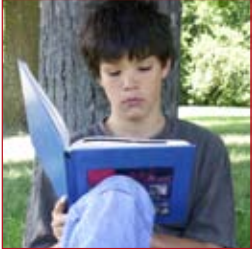
440. Barne- og likestillingsdepartementet forvalter tilskuddsordningen Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn. Formålet med ordningen er å bedre oppvekst- og levekår for barn og ungdom, særlig ungdom i alderen 12–25 år, i de største byene. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 505. Fra 2004 ble ordningen utvidet med 13 byer og omfattet nå 23 byer og 7 utvalgte Oslo-bydeler. Det er gitt en samlet bevilgning på 51 mill. kr i 2007, hvorav 31,5 mill. kr er øremerket innsatsen mot fattigdomsproblemer. Jf. pkt. 441. Bevilgningen benyttes til tiltak og prosjekter som retter seg mot barn og ungdom med spesielle behov og utsatte ungdomsgrupper og ungdomsmiljøer. Det legges vekt på:

- Å forebygge uønsket sosial atferd, bl.a. vold, mobbing, kriminalitet, rus og rasisme, å motvirke fordommer, diskriminering, homofobi og å fremme gjensidig aksept.
- Deltakelse for ungdomsgrupper som i liten grad benytter seg av de eksisterende kultur- og fritidstilbud.
- Kvalifisering, inkludering og etablering av alternative mestringsarenaer
- Arbeid og innsats som tar sikte på å nå barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer.
- Likeverd og like muligheter for jenter og gutter
- Deltakelse og likeverdige muligheter for barn og unge med nedsatt funksjonsevne.

441. De senere år er bevilgningen økt betraktelig for å styrke innsatsen mot barn og ungdom som berøres av fattigdomsproblemer. Fattigdomsmidlene skal stimulere til tverrfaglig eller tverretattlig innsats rettet mot barn, unge og familier som berøres av fattigdomsproblemer. Støtten går til offentlige og private etater og innstanser, bydeler frivillige organisasjoner og ungdomsgrupper. Tilskuddene skal gå til ferie- og fritidsaktiviteter eller bidra til arbeidsmarkedstilknytting for den delen av målgruppen med liten eller mangelfull utdanning. I tillegg støttes langsiktige og samordnende tiltak, som bidrar til åpne og inkluderende arenaer som motvirker marginalisering av barn og unge som berøres av fattigdomsproblemer.

Tiltak for ungdom i risikosonen

442. Barne- og likestillingsdepartementet startet i 2007 et utviklingsarbeid rettet inn mot ungdom i risikosonen, for å forhindre marginalisering og utestenging fra utdanning og arbeidsliv. Innsatsen rettes mot ungdom i aldersgruppen 15 –25 år som ikke befinner seg i opplæring eller arbeid. Målet er å bidra til at ungdommene fanges opp og får tilstrekkelig og adekvat hjelp. Innsatsen skjer i samarbeid med berørte departement. Det er satt av 5 mill. kroner til arbeidet i statsbudsjettet for 2007. Bevilgningen videreføres i 2008. Som et ledd i denne satsingen er åtte kommuner invitert til å delta i et utviklingsarbeid over en toårsperiode. Dette er kommuner som allerede har utviklet gode arbeidsmetoder ovenfor målgruppene. Utviklingsarbeidet skal bidra til å videreutvikle og kvalitetssikre arbeidet, slik at dette kan komme hele landet til gode. Erfaringer og kompetanse vil bli spredd gjennom konferanser og publikasjoner.

Ungdomssatsing i distriktene

443. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 504. Barne- og likestillingsdepartementet har i perioden 1999 til 2006 hatt en egen tilskuddsordning til ungdomssatsing i distriktene. Midlene har gått til lokale satsinger på kultur- og fritidsområdet i små distriktskommuner med stor nedgang i folketallet. Målet har vært å stimulere til økt ungdomsaktivitet og gi ungdom tro på en fremtid lokalt. Midlene har blitt brukt til lokale møteplasser og ulike ungdomsaktiviteter. En forutsetning for tildeling av midler er at kommunene skal føre en aktiv dialog med ungdom om hvordan arbeidet skal legges opp, og at det skal tas hensyn til både jenter og gutters interesser. Det ble i 2006 bevilget 2,85 mill. kr til denne satsingen. 43 kommuner fikk et tilskudd på inntil 100 000 kr. Ordningen ble avvirket fra 2007. Videre innsats på området ivaretas av Kommunal- og regionaldepartementet.

Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet

444. Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet ble igangsatt av Barne- og familiedepartementet i 1998. Målet har vært å styrke og videreutvikle de lokale oppvekstmiljøene gjennom et bredt samarbeid mellom offentlige og frivillige krefter. Jf. Norges tredje rapport, pkt. 497. I perioden 2005–2007 deltok ti nye kommuner i programmet. Sentralt i arbeidet står oppfølging av arbeidet i kommunene, og å stimulere til dialog og erfaringsutveksling. Siste tilskudd til kommunene ble gitt i 2006, og samarbeidet med kommunene ble avsluttet ved utgangen av 2007. Erfaringene vil bli oppsummert i en eksempelsamling i 2008.

Nordisk samarbeid på barne- og ungdomsområdet

445. Barne- og likestillingsdepartementet deltar aktivt i det nordiske samarbeidet på barne- og ungdomsområdet, blant annet gjennom deltakelse i Nordisk barne- og ungdomskomiteé (NORDBUK) i regi av Nordisk Ministerråd. Dette er en viktig arena for erfaringsutveksling og læring. Nordisk Ministerråd fremmet i 2006 sin nye strategi for barn og unge i Norden, som har som visjon at Norden skal være verdens beste sted for barn og unge.

446. I forbindelse med det norske formannskapet i Nordisk Ministerråd i 2006 ble det opprettet et Nordisk Ungdomspanel, bestående av fjorten ungdommer fra de nordiske landene og selvstyreområdene. Panelets oppdrag har vært å presentere ungdoms opplevelser av dagens velferdssamfunn, og hva slags forventninger de har til fremtiden i Norden. I desember 2006 avleverte panelet resultatene av sitt arbeid til de nordiske samarbeidsministrene. Økt fokus på miljøvern, å legge til rette for økt mobilitet på tvers av landegrenser og kulturer og å skape entusiasme rundt Norden og det nordiske samarbeidet, var tre av hovedutfordringene som Nordisk Ungdomspanel presenterte for ministrene.

Spesielle beskyttelsestiltak

A. Barn i nødssituasjoner, herunder:

1. FLYKTNINGEBARN (ARTIKKEL 22)

447. Barnekomitéen ber myndighetene om å styrke tiltakene for å sikre tilstrekkelig støtte og tilsyn for barn som bor på mottak, inkludert tilfredsstillende psykologisk og psykiatrisk omsorg for traumatiserte asylsøkende barn. Komitéen anbefaler å forbedre situasjonen på mottak for enslige asylsøkere, både gjennom midler og tilstrekkelig faglært og kompetent personell, slik at denne hjelpen blir like god som den som ytes i andre institusjoner i barnevernet samt sikre raskere behandling av asylsøknader. Jf. komitéens merknad 41 og 42.

Behandling av asylsøknader

448. Hensynet til barn er en av de fremste utfordringene på migrasjonsområdet som regjeringen vil prioritere. Barn i utlendingssaker er en spesielt sårbar gruppe. Saker hvor enslige mindreårige asylsøkere er involvert skal derfor prioriteres i alle ledd i utlendingsforvaltningen. Barnets behov for en rask avklaring må likevel balanseres mot kravet om en forsvarlig saksbehandling i den enkelte sak. Alle barn som kommer sammen med foreldre som søker asyl, får sin egen asylsak. Det gjelder også barn som blir født i Norge mens foreldrene venter på å få søknaden ferdigbehandlet.

449. Regjeringen er opptatt av å modernisere utlendingsforvaltningen slik at saksbehandlingstiden kan reduseres. Regjeringen er bekymret for den lange saksbehandlingstiden i utlendingssaker, særlig der barn er involvert. I 2007 ble det bevilget ekstra midler til Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda for å sørge for at restansene ikke øker. I Utlendingsnemndas tildelingsbrev for 2007 ba departementet nemnda om å prioritere klagesaker fra barnefamilier hvor det hadde gått mer enn to år siden asylsaken ble opprettet.

450. Fra 2002 til 2004 var nedgangen i antallet asylsøkere til Norge vesentlig. De siste årene har det vært en stabil tilstrømning til Norge, men i 2007 opplevde Norge igjen en økning i antall asylsøkere. I 2006 søkte 5 300 personer om asyl i Norge, mens i 2007 var tallet 6 500. I 2007 var det noe i overkant av 1500 barn som søkte om asyl. Av disse oppga nesten 400 at de var enslige mindreårige, mot 350 i 2006.

Barn i asylmottak

451. Asylmottak er et frivillig botilbud for alle asylsøkere, inkludert familier som søker asyl. En viktig oppgave for mottakene er å støtte opp under foreldrenes evne til å ivareta foreldrerollen mens de bor i mottak. Ved utløpet av 2007 bodde i overkant av 2 000 barn på statlige

mottak. Rundt 250 barn bodde på mottak tilpasset enslige mindreårige mellom 15 og 18 år. I overkant av 460 barn som søkte om asyl for mer enn tre år siden bodde fortsatt i mottak ved utgangen av 2007. Det ble innført en ny bestemmelse i utlendingsforskriften med virkning fra 1. juni 2007 som har ført til at mange lengeværende barn i asylmottak nå har fått innvilget oppholdstillatelse. Jf. Kap. III B, pkt. 128.

452. I 2006 ble det nedsatt en tverrdepartemental arbeidsgruppe som gjennomgikk situasjonen for medfølgende barn i asylmottak. Gruppen foreslo en rekke tiltak for å få ned oppholdstiden og for å bedre forholdene for barnefamilier i mottak. Arbeidsgruppen videreførte flere av tiltakene fra arbeidsgruppen fra 2005, se omtale nedenfor. Flere av forslagene har blitt igangsatt. Blant annet har det f.o.m. 2006 blitt satt av midler til aktivitetstiltak for barn i mottak. UDI ble i 2007 bedt om å igangsette tiltak som kan gjennomføres innenfor gjeldende budsjettammer. Aktuelle tiltak er å etablere opplegg for foreldreveiledning i mottak, utvikle en DVD til barn/foreldre i mottak med informasjon om barn, etablere samtalegrupper for barn i mottak og utvikle et opplæringsprogram for barnefaglig ansatte i mottak. Dette arbeidet videreføres i 2008.

453. For å skape en tryggest mulig ramme rundt oppholdet for barn og unge i mottak, ble det i 2006 innført et krav om politiattest for alle personer som ansattes i mottak. Jf. Kap. V K, pkt. 263.

Barn i mottak og psykisk helse

454. I 2005 la en interdepartemental arbeidsgruppe fram en rapport om barn i mottak og psykisk helse. Rapporten omhandler situasjonen for både enslige mindreårige asylsøkere og barn som bor i asylmottak sammen med sine foreldre. Det ble lagt fram en rekke forslag til tiltak innenfor de ulike departementenes ansvarsområder. Det vises til tiltak nevnt i pkt. 452. Det er utarbeidet en veileder for arbeid med psykisk helse for asylsøker- og flyktningbarn innen barne- og ungdomspsykiatrien. Utlendingsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet arrangerte i 2006 en konferanse der barn av psykisk syke foreldre var tema. Utlendingsdirektoratet har videre utredet å heve kravet til barnefaglig kompetanse blant mottaksansatte.

455. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har gjennomført et pilotprosjekt om utprøving av instrumenter for kartlegging av psykisk helse hos nyankomne asylsøkere (rapport 4/2007 fra NKVTS). Sosial- og helsedirektoratet har nylig fått rapporten til vurdering. Helse og omsorgsdepartementet vil vurdere saken når anbefalinger fra direktoratet foreligger. Stortinget vil bli informert om oppfølgingen av saken senest i statsbudsjettet for 2009.

456. Barn som bor i asylmottak har rett til spesialisthelsetjenester i den grad de har behov for det. Vi vil særlig vise til den nye ventetidsgarantien for barn og unge under 23 år med psykiske og/eller rusrelaterte lidelser, vedtatt ved lov 21. desember 2007 nr. 123 (Ot.prp. nr. 53 (2006–2007)). Jf. Kap. VI B, pkt. 299. Et viktig arbeid er bedring av kompetansen hos de som er ansatt i mottakene. De regionale ressursentrene om vold og traumatisk stress har hovedansvar for dette arbeidet.

457. Myndighetene har nylig vurdert og gjennomført en samordning av integreringstilskud-

det for flyktninger med kjente funksjonshemninger, med toppfinansieringsordningen for særskilt ressurskrevende brukere. Barnefamilier prioriteres i bosettingsarbeidet, og det er igangsatt flere tiltak for å bedre situasjonen. De vanskeligste bosettingssakene er imidlertid knyttet til personer med store helseproblemer, det være seg barn eller voksne i en familie. Så lenge det er frivillig for kommunene å bosette, har staten ingen sanksjonsmuligheter overfor kommunene. Staten har imidlertid en incentivordning i det ordinære integreringstilskuddet, og det særskilte integreringstilskuddet for flyktninger med kjente funksjonshemninger. Begrepet «funksjonshemming» er her utvidet til å dekke både psykiske og somatiske lidelser samt atferdsvansker. Ved å samordne ordningen med integreringstilskuddet for flyktninger med kjente funksjonshemninger med toppfinansieringsordningen for særskilt ressurskrevende brukere, har man fått en ordning som skal gi kommunene bedre incentiver til å bosette personer med omfattende helseproblemer, herunder barn.

Barn som forsvinner fra mottak

458. Utlendingsdirektoratet opplyser at antallet enslige mindreårige som har reist fra mottak uten at det er oppgitt ny adresse var 7 i 2006, og pr. utgangen av september 2007 var antallet 9. Dette er barn som per 1. oktober 2007 ikke hadde kommet tilbake til et mottak. Tallene inkluderer ikke enslige mindreårige hvor det i ettertid er bekreftet at de har opphold i andre land. Når det gjelder barn som er i følge med foreldrene er tilsvarende antall 131 i 2006 og 100 pr. utgangen av september 2007.

459. I 2007 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede barns forsvinning fra statlige asylmottak og foreslå tiltak som kan iverksettes for å forebygge og oppklare slike forsvinninger. Arbeidsgruppen er ledet av Justis- og politidepartementet. Fra utlendingsmyndighetene deltar representanter fra Utlendingsdirektoratet.

Enslige mindreårige asylsøkere

460. Enslige mindreårige asylsøkere er fellesbetegnelsen på alle barn og unge under 18 år som kommer til landet og søker asyl uten følge av foreldre eller andre voksne med foreldreansvar i Norge. Det er en målsetting å gi enslige mindreårige asylsøkere en rask behandling av asylsøknadene uten at dette kommer i konflikt med grundig saksbehandling.

461. Enslige mindreårige asylsøkere som ikke fyller vilkårene for beskyttelse eller har et særskilt grunnlag for oppholdstillatelse av humanitære grunner, får likevel oppholdstillatelse dersom norske utlendingsmyndigheter ikke klarer å spore opp foreldre eller andre som har eller kan ha omsorgsansvar for barnet. Klargjøring av identitet og alder samt lokalisering av omsorgspersoner utenfor Norge, er tidkrevende og kan forklare den til tider lange saksbehandlingstiden. Fordi metodene for aldersundersøkelse ikke kan gi noe sikkert svar på alder, er det understreket både i loven og i forarbeidene at resultatet av aldersundersøkelsen bare skal inngå som et moment i en helhetsvurdering av alderen, og ikke alene være avgjørende.

462. Norge har i dag fem mottak med avdelinger for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år samt et transittmottak. Asylsøkere får alltid tilbud om innkvartering i mottak, men alternative botilbud kan vurderes dersom enslige mindreårige asylsøkere har slekt boende i Norge. En eventuell overflytting til slekt kan skje etter en grundig vurdering i hvert enkelt tilfelle.

Barnevernets overtakelse av omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere

463. Enslige mindreårige asylsøkere er barn og unge som har kommet til landet uten foreldre eller andre med foreldreansvar. De er en gruppe barn og unge med ulik bakgrunn og livserfaring. Mange har opplevd fattigdom, nød, overgrep, krig og forfølgelse, og enkelte har levd i en uholdbar omsorgssituasjon i flere år. Noen kommer imidlertid fra mer ressurssterke familier som har levd under bedre vilkår i hjemlandet og har hatt en mer tilfredsstillende omsorgssituasjon. Enslige mindreårige asylsøkere er uansett sårbare og opplever ofte sorg og savn som følge av at de har forlatt sin familie, sitt nærmiljø og sitt hjemland. De har behov for ekstra beskyttelse, omsorg, trygghet og tett oppfølging i påvente av behandlingen av asylsaken og etterfølgende bosetting eller retur til hjemlandet.

464. Regjeringen har i tråd med sin tiltredelseserklæring besluttet å forbedre vilkårene for enslige mindreårige asylsøkere som kommer til Norge, og overføre omsorgsansvaret for disse fra utlendingsmyndighetene til barnevernet. Barnevernet har derfor fra desember 2007 overtatt ansvaret for ivaretagelsen av denne gruppens daglige behov for omsorg og oppfølging i fasen fra ankomst til landet og fram til bosetting eller retur.

465. Regjeringen har besluttet at barnevernmyndighetene i første omgang skal ta over ansvaret i mottaksfasen for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år. Regjeringen tar sikte på å overføre ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år i løpet av 2009.

466. I desember 2007 åpnet Eidsvoll omsorgssenter for barn, som er et bo- og omsorgstilbud i fasen fram til bosetting i en kommune eller retur. Senteret skal ta i mot ca. 30 enslige mindreårige under 15 år. Målsettingen er å gi et bo- og omsorgstilbud til enslige mindreårige asylsøkere som ivaretar deres spesielle omsorgsbehov og som er kvalitetsmessig like godt som det tilbud som gis til andre barn under barnevernets omsorg.

467. Senteret skal ta utgangspunkt i de enslige mindreårige asylsøkernes behov og skal gi barna:

- en trygg bo- og omsorgsbasis
- omsorg preget av forutsigbarhet og varme
- behandling for traumer, savn og vanskelige opplevelser
- hjelp til å tilpasse seg det norske samfunnet
- grunnlag for en best mulig bosetting eller retur, samt
- den samme rettssikkerhet som andre barn som er under barnevernets omsorg

468. Allerede ved ankomst skal omsorgssenteret vurdere det enkelte barns situasjon og behov og ivareta de individuelle behovene på best mulig måte. Omsorgssenteret skal dessuten sørge for å sende varsel til overformyndighetene for å få oppnevnt verge. Omsorgssenteret skal videre gi barna et tilbud om gruppebehandling. For å tilpasse seg det norske samfunn er det viktig at omsorgssenteret besørger rask oppstart i skole og barnehage. Det skal videre utvikles et nettverk i nærmiljøet hvor barna kan få tilbud om aktiviteter og sosialisering med norske barn og voksne, bl.a. gjennom kontakt med frivillige organisasjoner og idrettslag.

469. Omsorgssenteret skal inndeles i mindre enheter, noe som gir mulighet for fleksibilitet og differensiering i forhold til barnas alder, nasjonalitet, søsken og varierende ankomsttall. Bemanningen skal være lik bemanningen på en ordinær barneverninstitusjon. Dette skal sikre

kontinuerlig og stabil omsorg og oppfølging. Det faglige fundament for senteret skal bygge på prinsipper om utviklingsstøttende omsorg og hva som hjelper barn som har opplevd traumer. Å sikre en strukturert og forutsigbar hverdag er første steg i traumebehandling. Personalet skal læres opp i utviklingspsykologi, traumepsykologi, kunnskap om hvordan man overlever som flyktning, kulturen i avgiverland, tverrkulturell kommunikasjon, norsk flyktningpolitikk og forvaltning, bruk av tolk og barnevernfaglig omsorg.

470. I tilknytning til overføringen av omsorgsansvaret er det fremmet forslag til lovregulering av barnevernets omsorgsansvar og innholdet i det bo- og omsorgstilbudet som skal gis. Forslaget inneholder bl.a. også regulering av de enslige mindreårige asylsøkernes rettigheter under opphold på omsorgssenteret, tilsyn med den enkelte enslige mindreårige asylsøker og omsorgssenteret, samt godkjenning av og kvalitet ved omsorgssenteret.

Omsorg for enslige mindreårige asylsøkere – endringer i barnevernloven

471. I tilknytning til overføringen av omsorgsansvaret er det fremmet forslag til lovregulering av barnevernets omsorgsansvar og innholdet i det bo- og omsorgstilbudet som skal gis. Departementet foreslår at det vedtas et nytt kap. 5A Omsorgssenter for mindreårige i lov om barneverntjenester (barnevernloven) av 17. juli 1992 nr. 100. Kapitlet skal regulere både barnevernets omsorgsansvar for enslige mindreårige asylsøkere og selve omsorgstilbudet ved barnevernets omsorgssenter for mindreårige. I tillegg foreslår departementet nødvendige endringer i og tilføyelser til andre bestemmelser i barnevernloven som bidrar til å sikre at barnas behov og rettssikkerhet blir best mulig ivaretatt.

472. Etter departementets syn hører forslaget til nytt kap. naturlig hjemme i barnevernloven, idet ansvaret for de enslige mindreårige asylsøkerne og omsorgssenteret foreslås lagt til statlig regional barnevernmyndighet. Ved å innføre de nye bestemmelsene i denne loven blir det dessuten helt klart at dagens barnevernlov gjelder for enslige mindreårige asylsøkere, med de særlige bestemmelser som foreslås for ivaretagelse av disse barna i den første fasen etter at de har ankommet landet.

473. Departementet foreslår som nevnt ovenfor at ansvaret for å gi enslige mindreårige asylsøkere et bo- og omsorgstilbud under asylsøknadsbehandlingen og fram til bosetting eller til de forlater riket etter avslag, legges til statlig regional barnevernmyndighet. Bo- og omsorgstilbudet foreslås gitt i form av opphold på et omsorgssenter for mindreårige, som skal være et spesialtilpasset tilbud for enslige mindreårige asylsøkere. Senteret skal gi barna god omsorg og trygghet, og bidra til at de får den oppfølging og behandling de har behov for.

474. Departementet foreslår videre at statlig regional barnevernmyndighet skal ha ansvaret for at omsorgssentre etableres og drives, på tilsvarende måte som myndigheten har ansvaret for etablering og drift av ordinære barneverninstitusjoner. Det er etter departementets syn viktig å sikre at enslige mindreårige asylsøkere får et likeverdig omsorgstilbud ved omsorgssenteret som det andre barn som ivaretas av barnevernet får etter dagens bestemmelser i barnevernloven. Departementet foreslår derfor at de rettslige rammene for senteret skal være de samme som for de ordinære barneverninstitusjonene. Det vil si at dagens bestemmelser for barneverninstitusjoner hva gjelder beboernes rettigheter, tilsyn, kvalitetskrav og godkjenning av private og kommunale aktører, gis tilsvarende anvendelse for omsorgssenteret.

475. Departementet har foreslått en lovfestet plikt for statlig regional barnevernmyndighet til å tilby alle enslige mindreårige asylsøkere plass på et omsorgssenter. Denne plikten er foreslått kombinert med en plikt for omsorgssenteret til å varsle den kommunale barneverntjenesten for vurdering av om det bør iverksettes særlige tiltak etter barnevernloven kap. 4. Dette kan være aktuelt i de tilfeller en enslig mindreårig asylsøker ikke ønsker opphold på omsorgssenteret, eller har behov som ikke kan ivaretas på en tilfredsstillende måte på senteret.

476. I tillegg foreslås det at statlig regional barnevernmyndighet innen seks uker etter barnets ankomst til senteret skal treffe et oppfølgingsvedtak som grunnlag for barnets oppfølging mens det oppholder seg på senteret. Som grunnlag for vedtaket skal det foretas en utredning av barnets situasjon og behov og utarbeides et forslag til barnets oppfølging. Vedtaket vil være et enkeltvedtak som følger forvaltningslovens regler, og som etter departementets forslag skal kunne påklages til fylkesmannen. Adgang til å påklage vedtaket medfører at man kan få en faglig overprøving av om vedtaket ivaretar barnets individuelle behov for oppfølging.

477. Det foreslås også at omsorgssenteret, i samarbeid med barnet og vergen, skal kartlegge det enkelte barns situasjon og behov som grunnlag for en eventuell etterfølgende bosetting i en kommune. Det foreslås videre at både omsorgssenteret og statlig regional barnevernmyndighet skal ha plikt til følge barnets utvikling nøye under hele oppholdet på senteret. Dette forutsetter for statlig regional barnevernmyndighet sin del at enkelte saksbehandlere får det som sitt særlige ansvar å følge med på utviklingen til barna som det er truffet oppfølgingsvedtak for.

Enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år

478. Parallelt med arbeidet som gjøres for å iverksette tilbudet for enslige mindreårige under 15 år, blir det i 2007 arbeidet med å forberede et tilbud til gruppen 15–18 år. I budsjettet for 2008 er det bevilget 5 mill. kr til forberedelser av overføringen av ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år fra utlendingsmyndighetene til barnevernet. Midlene vil bli benyttet til administrative utgifter i forberedelsesfasen. Barne- og likestillingsdepartementet vil blant annet i samarbeid med Statsbygg, starte opp arbeidet med å vurdere aktuelle lokaliseringer av omsorgssentrene. Regjeringen tar sikte på at en overføring av ansvaret for denne gruppen kan foretas i løpet av 2009. Det jobbes også med videreutvikling av gode og nødvendige rutiner og praksis for barnevernets arbeid med gruppen.

479. Barne- og likestillingsdepartementet har i desember 2007 bevilget midler til Asker kommune til et prosjekt som skal sikre barnevernfaglig utredning til enslige mindreårige asylsøkere i alderen 15 til 18 år. Siden alle enslige mindreårige i denne aldersgruppen først ankommer Hvalstad asylmottak i Asker, vil alle nås av tiltaket. Med denne utredningen vil det bli mulig å sette inn hjelpetiltak for disse barna meget tidlig etter ankomst.

480. Det er viktig å trekke fram at det kommunale barnevernet i dag har et ansvar overfor disse ungdommene når mottakene eller andre sender bekymringsmelding om ungdommens situasjon, på lik linje med andre ungdommer i Norge. Meldingene kan komme fordi ungdommen har store vansker med å finne seg til rette på mottaket og utvikler vansker av den grunn, det kan være frykt for at ungdommen er utsatt for kriminelle handlinger eller har behov for oppfølging av andre grunner.

Bosetting av enslige mindreårige asylsøkere

481. Målet er at enslige mindreårige asylsøkere skal være bosatt innen tre måneder etter at det er gitt oppholdstillatelse. Utgifter til kommunale tiltak i forbindelse med bolig til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger (hjemlet i barnevernloven § 4–4) utover den egenandelen kommunene må betale, blir refundert. Ordningen gjør at en eventuell økonomisk risiko for kommunene blir redusert. Dette må også sees i sammenheng med særskilte tilskudd fra Barne- og likestillingsdepartementet til arbeid med enslige mindreårige i kommunene. Målet med tilskuddet er å bidra til at de enslige mindreårige kan bosettes så raskt som mulig og med gode omsorgstilbud tilpasset lokale forhold.

482. På oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet har ECON kartlagt omsorgstilbudet i kommuner som bosetter enslige mindreårige. Formålet har vært å få systematisk kunnskap om hvilke bo- og omsorgstiltak som etableres, og en vurdering av kvalitet og kostnader i tilbudene. Gjennomgangen er viktig for å kunne gi et bedre tilbud til enslige mindreårige der styrket innsats er nødvendig.

483. ECON-rapporten «Bo- og omsorgstiltak for enslige mindreårige i kommunene – utgiftskartlegging og vurdering av kvalitet», som ble offentliggjort høsten 2007, konkluderer med at det kan virke tilfeldig om enslige mindreårige får god og individuell tilpasset omsorg i sin kommune. Kvaliteten på tilbudet varierer sterkt og er for dårlig i noen kommuner. ECON peker bl.a. på at enkelte kommuner ikke følger opp barn som bosettes hos slekt. Hybel ser ut til å være mye brukt, samtidig som kommunene mener dette er det dårligste omsorgstilbudet. Kommunene er bekymret for tilbudet til og oppfølgingen av ungdom over 18 år. Kommuner der barnevernet har overordnet ansvar vurderer omsorgen som bedre enn der flyktningstjenesten har ansvaret. Selv om hele 70 prosent får tiltak fra barnevernet, viser kartleggingen at heller ikke barnevernet alltid gir et godt nok tilbud.

484. ECON-rapporten viser også positive sider ved kommunens arbeid. Det utføres mye godt faglig arbeid basert på kunnskap, engasjement og omsorg. De fleste kommuner mener refusjons- og tilskuddsordningene gjør det mulig å kunne gi gode og individuelt tilpasset bo- og omsorgstilbud. Barne- og likestillingsdepartementet vil følge opp rapporten i 2008.

Endringer i vergemålsloven

485. Jf. Norges tredje rapport pkt. 90, 157 og 514, og denne rapporten, pkt. 81. Et lovutvalg nedsett av myndighetene har foretatt en vurdering av om det er behov for særregler i forhold til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, herunder om verger for disse bør ha en nærmere definert omsorgsfunksjon. Vergemålsutvalget fant at enslige mindreårige asylsøkere har særlige behov og ofte trenger en type støtte og veiledning som er forskjellig fra de ordinære oppgavene en verge har, jf. NOU 2004: 16 Vergemål. Utvalget mente at det var behov for særregler for denne gruppen og at «representant» var en velegnet betegnelse på den personen som skal ivareta barnets interesser. På bakgrunn av utvalgets utkast til lov om representasjon for enslige mindreårige asylsøkere, jf. NOU 2004: 16 kap. 20, skal Arbeids- og inkluderingsdepartementet utarbeide et forslag til bestemmelser om representasjon for enslige mindreårige asylsøkere. Bestemmelsene planlegges inntatt i gjeldende utlendingslov.

2. BARN I VÆPNEDE KONFLIKTER INKLUDERT FYSISK OG PSYKISK REHABILITERING OG SOSIAL INTEGRERING (ARTIKKEL 38)

Forslag til straffebestemmelser om folkemord

486. Justisdepartementet fremmet i november 2007 et forslag til nye straffebestemmelser om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser, se Ot.prp. nr. 8 (2007–2008). Forslaget ble vedtatt i Odelstinget 12. februar 2008. Etter de nye bestemmelsene er det straffbart som krigsforbrytelse å verve eller bruke barn under 18 år i væpnede styrker. I den tilsvarende bestemmelsen i vedtektene for Den internasjonale straffedomstol, er aldersgrensen satt til 15 år. Barnekonvensjonens valgfrie protokoll om barn i væpnede konflikter pålegger imidlertid statene som har ratifisert protokollen blant annet å sikre at barn under 18 år ikke deltar direkte i fiendtligheter (artikkel 1) og ikke tvangsrekrutteres til de nasjonale styrker (artikkel 2).

Internasjonalt arbeid overfor barn i krig og konflikt

487. Vedrørende Norges internasjonale arbeid overfor barn i krig og konflikt, jf. del 3, Kap. XIV Generelle gjennomføringstiltak, pkt. 653–657 om Barnesoldater – møte med norske soldater i internasjonale operasjoner og del 3 Kap. XV Internasjonal bistand og samarbeid, pkt. 661–667 om støtte til aktiviteter rettet mot barn i væpnet konflikt.

B. Barn i konflikt med loven, herunder:

1. ADMINISTRERING AV RETTSSAKER MOT UNGDOM (ARTIKKEL 40)

488. Jf. Norges tredje rapport pkt. 535–547. Handlingsplanen «Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet» (2005–2008) har 21 tiltak som skal sikre en samordnet, alderstilpasset, ansvarliggjørende og rask oppfølging av den enkelte unge lovbrøyer, også de under 15 år. Et tiltak omfatter utprøvingen av fire lokale oppfølgingsteam som skal sørge for tett samarbeid i enkeltsaker mellom rettshåndhevere, hjelpeapparat og barnets nettverk. Ett av teamene er forankret i konfliktrådet og fokuserer på bruk av aktiv konfliktløsning og gjenoppretting. Alle som er berørt av en kriminell handling vil således kunne delta i en prosess hvor de i fellesskap kan påvirke hvordan man skal håndtere ettervirkningene av lovbruddet. Arbeidet evalueres fortløpende av NTNU (Norges teknisk- naturvitenskaplige universitet) og avsluttes ultimo 2008.

2. BARN SOM BLIR UTSATT FOR FRIHETSBERØVELSE (ARTIKKEL 37)

Barn i norske fengsler

489. Det vises til Norges tredje rapport pkt. 548 og 549. På grunn av det lave antallet barn under 18 år som til enhver tid befinner seg i norske fengsler ville det resultert i tilnærmet fullstendig isolasjon om barn og unge skulle holdes atskilt fra de voksne innsatte. En slik løsning vil etter Norges oppfatning ikke være til det beste for barnet. De unge innsatte skal likevel ha særlig oppfølging av de ansatte for å hindre skadelige virkninger av oppholdet.

490. I juni 2006 fremmet Justisdepartementet en stortingsmelding om alternative straffe-reaksjoner overfor unge lovbrøyttere, jf. St.meld. nr 20 (2005–2006). Det foreslås i stortingsmeldingen å opprette et spesialtilpasset tilbud for fengsels- og varetektsinnsatte barn og unge under 18 år i de seks regionene til kriminalomsorgen. Tilbudet skal legges til rette slik at frihetsberøvelsen blir gjennomført på en måte som tar nok hensyn til alder og individuelle behov. Behovet for nærhet til familie og nærmiljø skal sikres og det skal etableres ansvarsgrupper så raskt som mulig etter innsettelse. Ansvarsgruppene skal tilrettelegge gode og varige tiltak etter løslatelsen og det ansees som viktig å oppnå kontinuitet og sammenheng fra innsettelse til løslatelse.

491. Gjennomføring av straff i institusjon eller utenfor fengsel kan være gode alternativer for å begrense skadevirkningene av fengselsopphold, og stortingsmeldingen åpner for mer aktiv bruk av dette.

Tiltak mot alvorlig ungdomskriminalitet

492. I april 2007 ble det nedsatt et offentlig utvalg som skal utrede reaksjoner og tiltak mot alvorlig ungdomskriminalitet. Utvalget skal blant annet utrede alternativer til å la personer mellom 15 og 18 år gjennomføre varetekt eller fengselsstraff og påse at forslagene ligger innenfor rammen av Norges folkerettslige forpliktelser, herunder barnekonvensjonen. Utvalgets mandat er nærmere beskrevet i tilknytning til kap. IV pkt. H, pkt. 500.

493. I 2003 ble det igangsatt ett pilotprosjekt «Snu unge lovbrøyttere i tide», hvor stat, kommune og lokalsamfunn har samarbeidet for å hjelpe unge lovbrøyttere til et liv uten kriminalitet. Pilotprosjektet varte ut 2006 og bestod av i alt seks delprosjekter. Kriminalomsorgen har tre delprosjekter og disse er evaluert av KRUS (Kriminalomsorgens utdanningssenter). To av delprosjektene videreføres i 2007.

494. Av stortingsmeldingen fremgår at det foreslås endring i straffeprosessloven § 186 a slik at det blir lovfestet et forbud mot at barn under 18 år kan utsettes for fullstendig isolasjon i varetekt.

Forskningsprosjekt om mindreårige asylsøkeres rett til beskyttelse

495. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har inngått avtale med Norsk Senter for Menneskerettigheter om et forskningsprosjekt om barns rett til beskyttelse. Prosjektet skal fokusere på FN's konvensjon om barns rettigheter artikkel 37, jf. EMK artikkel 3, og hvilken beskyttelse disse bestemmelsene gir når det gjelder mindreårige asylsøkere i Norge. Prosjektet skal undersøke hvorvidt vurderingen av bestemmelsene omfatter andre/flere forhold for mindreårige enn for voksne, med andre ord om det skal anvendes et utvidet torturbegrep når det gjelder barn, og om momenter i bestemmelsene har et annet innhold når det gjelder barn. Det skal gjøres en vurdering av om terskelen for å få opphold i Norge eller for å bli omfattet av forbudet mot non-refoulement bør være annerledes for barn enn for voksne.

3. RETTSLIG FORFØLGELSE AV BARN (ARTIKKEL 37, A)

496. Jf. Norges tidligere rapporter.

4. FYSISK OG PSYKISK REHABILITERING OG SOSIAL REINTEGRERING (ARTIKKEL 39)

497. Handlingsplanen «Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet» (2005–2008) har 21 tiltak som skal sikre en samordnet, alderstilpasset, ansvarliggjørende og rask oppfølging av den enkelte unge lovbrøyer, også de under 15 år. Målet er å hindre at den enkelte utvikler en kriminell karriere, men også å beskytter omgivelsene mot kriminalitet begått av mindreårige. Planen er særlig rettet mot gjengangerne og de som begår alvorlig kriminalitet.

498. Som eksempler på tiltak kan nevnes opprettelsen av lokale oppfølgingsteam som skal følge opp den enkelte unge lovbrøyer, opprettelsen av en døgnkontinuerlig barnefaglig oppfølging, nasjonale retningslinjer i politiet for varsling av barnevernsmyndighetene, tilpassede tiltak under frihetsberøvelse og utdanning for unge straffedømte.

499. Handlingsplanen bygger på prinsippet om at «barnets beste» skal være grunnleggende. Alle instanser som er involvert i oppfølging av lovbrøyer under 18 år skal ha «barnets beste» som et grunnleggende hensyn, også i vurderingen av eventuelle straffesanksjoner. Det vil bli sett på muligheter for samarbeid mellom påtalemyndigheten, barnevernet, helse- og sosialstaten og skolen for å finne fram til individuelle, rehabiliterende tiltak som egner seg for den enkelte i en straffegjennomføring.

500. I april 2007 oppnevnte regjeringen et utvalg som skal se på reaksjoner og tiltak mot alvorlig ungdomskriminalitet. Utvalget skal redegjøre for dagens behandlings- og reaksjonssystem og peke på styrker og svakheter. Videre skal utvalget utrede alternativ til at barn mellom 15 og 18 år må gjennomføre varetekt eller sone fengselsstraff, og se på hvilke andre tiltak samfunnet bør ha til rådighet for barn mellom 15 og 18 år som utfører alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Dette kan omfatte behandlings- og omsorgstiltak, samt tiltak som motiverer den unge til selv å ta ansvar for egen situasjon og egne handlinger. Utvalget er også bedt om å se på hvilke særskilte behov og hensyn som gjør seg gjeldende for unge lovbrøyer med utenlandsk bakgrunn. Ved opprettelse av utvalget ble det lagt vekt på barnevernfaglig kompetanse og bred kunnskap om behandling av unge med alvorlige atferdsvansker. Utvalget skal ferdigstille sitt arbeid innen 1. oktober 2008.

501. Det vil ta tid før eventuelle nye tiltak eller reaksjonsformer iverksettes eller trer i kraft. I denne mellomperioden skal det gjøres en innsats som ivaretar både barnas og samfunnets behov på best mulig måte i tråd med forslag fra en tverrdepartemental arbeidsgruppe Barn som begår alvorlig kriminalitet avlevert i 2007.

C. Barn utsatt for utnyttning, inkludert fysisk og psykisk rehabilitering og sosial reintegrering, herunder:

1. ØKONOMISK UTNYTTING AV BARN, INKLUDERT BARNEARBEID (ARTIKKEL 32)

502. Jf. Norges tredje rapport pkt. 550–554.

2. RUSMISBRUK (ARTIKKEL 33)

503. *Barnekomitéen er bekymret over det høye antallet barn som bruker rusmidler og alkohol. Komitéen er også betenkt over det store antallet barn som lider som følge av foreldrenes rusmiddelbruk. Komitéen anbefaler myndighetene å drive forebygging, informasjon og sikre hjelp til rehabilitering og tilbakeføring. Jf. komitéens merknader 43 og 44.*

Bruk av alkohol og rusmidler blant ungdom

504. Mens det beregnede gjennomsnittlige alkoholforbruket i første halvdel av 1990-tallet i aldersgruppen 15–20 år på landsbasis ble beregnet til omkring 3 liter rein alkohol per år, steg det til omkring 5 liter ved tusenårsskiftet og har stort sett holdt seg på omtrent samme nivå eller gått noe ned i de senere år. Disse resultatene er nå bekreftet i statusrapporten om rusmiddel-situasjonen i Norge for 2006, som viser at ungdom har redusert sitt forbruk noe de siste tre årene. Den gjennomsnittlige debutalder for de ulike drikkesorter synes imidlertid å være stabil omkring 14,5 år for øl og omkring 15 år for vin og brennevin. I 2000 hadde 86 prosent av alle ungdommer i alderen 15 til 19 år smakt alkohol, mens i 2006 var tilsvarende andel 78 prosent.

505. Narkotikaforbruket blant ungdom har vært relativt stabilt de siste årene, om lag 13–15 prosent av ungdommene (15–20 år) oppgir at de har prøvd cannabis. Omfanget av rusmiddelavhengige som bruker sprøyte, er nå anslått å være 8 200–12 000. I 2006 var antall dødsfall som skyldes narkotika (overdoser) 195. Selv om overdosedødsfallene er gått ned siden toppåret 2001 (338 dødsfall), er tallet fortsatt høyt.

Opptrappingsplan for rusfeltet

506. Den norske regjeringen fortsetter å arbeide aktivt for å forebygge rusmiddelproblemer blant barn og unge. Regjeringen vil legge fram en opptrappingsplan for rusfeltet som skal gjelde fram til 2010. I planen har regjeringen satt klare mål for alkohol- og narkotikapolitikken, og klargjort hvilke strategier og tiltak som tas i bruk for å nå målene. Barn og unge er en prioritert målgruppe.

507. Planen omhandler hele rusfeltet – både forebygging, spesialisthelsetjeneste, oppfølging og inkludering i kommuner og lokalsamfunn, i tillegg til forskning og forskningsformidling.

508. Det overordnede målet er å redusere negative konsekvenser av rusmiddelbruk, for enkeltpersoner og for samfunnet. Planen vil videre ha følgende hovedmål/innsatsområder:

- Økt brukerinnflytelse og bedre ivaretagelse av pårørende og barn
- Tydeligere folkehelseperspektiv
- Bedre kvalitet og økt kompetanse
- Mer tilgjengelige tjenester
- Mer forpliktende samhandling

509. Planen vil ha et helhetlig perspektiv på utfordringene. Viktige mål er blant annet tidlig intervensjon overfor barn og unge, tiltak for å styrke brukermedvirkning og tiltak overfor pårørende av rusavhengige. Det skal etableres en ordning for videreutdanning i rusproblematikk ved høyskolene for sosial- og helsepersonell og for ansatte i kriminalomsorgen og politiet. Regjeringen vil etablere en garanti om rask behandling for rusmiddelavhengige under 23 år, jf. omtalen av psykisk helsevern pkt. 299–300.

Regionprosjekt for kommunal forebygging

510. Ansvaret for forebyggende tiltak ligger i Norge i kommunene. Regionprosjektet er et pilotprosjekt, som er finansiert av staten. Prosjektet som har omfattet ni kommuner, har hatt som målsetning å utvikle og samordne lokalbaserte forebyggingsinnsatser. Tiltakene som ble satt i verk, skulle være kunnskapsbaserte og ha dokumentert effekt. Prosjektet ble avsluttet i september 2006, og en evalueringsrapport forelå i november 2007. Rapporten vil bli fulgt opp i Helse- og omsorgsdepartementet. Regjeringen håper at flere kommuner kan lære av de erfaringene som Regionprosjektet gir. Sosial- og helsedirektoratet ga våren 2006 ut en veileder for utarbeiding av kommunale rusmiddelpolitiske handlingsplaner. Den anbefaler at kommunene ser hele rusmiddelpolitikken i sammenheng, og at det forebyggende arbeidet får en tverretattlig forankring. Denne veilederen er sendt til alle landets kommuner.

Informasjonstiltak

511. For å kunne drive effektiv forebygging av rusmiddelbruk og rusmiddelproblemer er det viktig at befolkningen besitter god og tilstrekkelig kunnskap om potensielle skadevirkninger av ulike rusmidler. Dette gjelder både barn og unge og deres foreldre. Det arbeides derfor kontinuerlig med å utvikle stadig bedre informasjonsmaterieell og informasjonsstrategier for å spre slik kunnskap. Sosial- og helsedirektoratet mottar årlige tilskudd øremerket for holdnings- og informasjonskampanjer. Sosial- og helsedirektoratet lanserte høsten 2006 en strategi for bedre og mer effektiv forebygging i skolen hvor informasjons- og kunnskapsstrategier vil inngå.

Ungdom og rusbehandling i barnevernet

512. Det er behov for økt kompetanse i barnevernet for å bedre rusbehandling av ungdom, og det er særlig behov for metoder som kan dokumentere effekt. Barne- og likestillingsdepartementet har igangsatt utprøving av metoden atferdsmodifiserende intervensjon, hvor kontrakt, ruskontroll og et system av konsekvenser utarbeides med ungdom og familie – CM (Contingency Management) eller læringsbasert rusbehandling (LRB). Forsøket er et samarbeid med Family Services Research Center (FSRC), Medical University of South Carolina, USA og del-finansiert av National Institute of Drug Abuse (NIDA). Metoden har vært benyttet i kombinasjon med Multisystemisk terapi (MST), en foreldrestøttende metode for unge med alvorlige atferdsvansker. Videre er et prosjekt rettet mot institusjoner som gir behandlingstilbud til unge under 18 år med rusproblemer med tilbud om opplæring i læringsbasert rusbehandling startet i 6 fylker i 2007. Når det gjelder barn med foreldre som misbruker rusmidler, jf. Kap. V, pkt. 259, og Kap. VI, pkt. 309–311.

3. SEKSUELL UTNYTTING OG SEKSUELT MISBRUK (ARTIKKEL 34)

513. *Barnekomitéen etterlyser nyere undersøkelser over forekomsten av seksuelt misbruk blant barn og ungdom, og anbefaler å styrke tiltakene på området. Jf. merknad 45 og 46.*

Omfangskartlegging

514. Initiert av Barne- og likestillingsdepartementet, er det gjennomført en kartlegging av seksuelle overgrep (i og utenfor familien), fysiske overgrep mot barn i hjemmet og av barn

som er eksponert for vold i nære relasjoner. I tillegg til å kartlegge omfanget av mindre grove og grove krenkelser, var også årsaksfaktorer og konsekvenser av overgrep sentrale deler i undersøkelsen. Innsamlingen av empiri har blitt foretatt gjennom en landsomfattende og representativ spørreskjemaundersøking blant et utvalg på om lag 9 000 skoleelever i alderen 18–19 år. Svarprosenten var 77 prosent. Resultatene ble publisert i november 2007 i NOVA rapport 20/2007 «Vold og overgrep mot barn – en selvrapporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole». Rapporten inneholder et engelsk «Summary». Når det gjelder selve omfanget, er noen av de sentrale funnene følgende:

- 25 prosent har blitt utsatt for en fysisk krenkelse fra egne foreldre minst én gang. 8 prosent har vært utsatt for minst ett tilfelle av grov vold fra en forelder under oppveksten. Når det gjelder grov vold var kjønnsdifferansene relativt små både mht. de utsatte og utøverne.
- Hver tiende ungdom har minst én gang vært vitne til vold mot en av foreldrene. 6 prosent har vært vitne til minst ett tilfelle av grov vold mot en forelder; i de fleste tilfellene mot mødrene.
- 22 prosent av jentene og 8 prosent av guttene har blitt utsatt for en mindre grov seksuell krenkelse. 15 prosent av jentene og 7 prosent av guttene har blitt utsatt for mer alvorlige seksuelle krenkelser. Cirka halvparten av krenkelsene ble begått av venner, kjærester og bekjente; også i rundt halvdelen av tilfellene var både krenker og utsatt i tenårene.
- 16 prosent av dem som svarte har vært utsatt for minst én grov type krenkelser.
- Ca. en halv prosent har vært utsatt for alle de tre kartlagte formene for grove krenkelser.
- Risikofaktorer: Dårlig familieøkonomi, rusproblemer blant de voksne i familien og minoritetsbakgrunn (eget eller foreldres fødeland utenfor Norge/Norden), var koplet til økt risiko både for direkte vold fra foreldre, vitneerfaringer og seksuelle overgrep.
- Fare for reviktimisering: Funnene viser flere sammenhenger mellom utsatthet for ulike typer krenkelser før og etter fylte 13 år.
- Konsekvenser av seksuelle overgrep, vold og vitneerfaringer: Erfaringer med seksuelle overgrep ga økt risiko for selvdestruktiv atferd i form av selvmordsforsøk, selvskading og spiseforstyrrelser og utagerende atferd. Overgrepserfaringer ga problemer knyttet til seksualitet i form av tidlig seksuell debut, å ha sex mot betaling, flere samleiepartnere, og å tvinge andre til å ha sex (gjaldt bare grove seksuelle overgrep). Overgrepserfaringer ga også psykiske problemer i form av dårlig selvbylde (gjaldt bare grove seksuelle overgrep), angst, depresjon og dissosiasjon. Grov vold fra mor og grov vold fra far økte risikoen for depresjon. Grov vold fra far økte i tillegg risikoen for spiseforstyrrelser, angst og dissosiasjon. Grov vold fra mor økte risikoen for å ha forsøkt å begå selvmord. Å ha vært vitne til grov vold mot far og grov vold mot mor økte risiko for selvmordsforsøk, depresjon og dissosiasjon. Å ha vært vitne til grov vold mot mor økte i tillegg risikoen for angst.

Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn

515. For å styrke innsatsen mot blant annet seksuelle overgrep mot barn og unge, la Barne- og likestillingsdepartementet og andre berørte departementer i 2005 fram en strategiplan mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn (2005–2009). Planen har som mål å styrke innsatsen overfor barn og unge med tanke på å avdekke og forhindre overgrep, samt å gi bistand til de utsatte. Jf. beskrivelsen av planen og igangsatte tiltak i Kap. V K, pkt. 254 i denne rapporten.

Krav om politiattest

516. I Norges 3. rapport fremgår at det stilles krav om politiattest for personer som søker

stillinger i barnehager, i grunnskolen og i barnevernet. Politiattesten skal vise om søkeren er siktet, tiltalt eller dømt for seksualforbrytelser mot barn. I så fall kan søkeren ikke ansettes.

517. Ved lov 22. desember 2006 nr. 100 ble det tilføyd nye bestemmelser i helsepersonelloven og i sosialtjenesteloven, som stiller krav om politiattest for helse- og sosialpersonell som skal yte tjenester til barn. Bestemmelsene trådte i kraft 1. april 2007. Formålet med lovendringene er å forebygge seksuelle overgrep mot barn. Kravet om politiattest gjelder ved stillinger, arbeidsforhold etc. der helse- og sosialpersonell ved utøvelsen av sitt arbeid kan komme i situasjoner med barn hvor seksuelle overgrep kan finne sted. Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for seksualforbrytelser, herunder barnepornografi. Attesten skal være uttømmende og ikke eldre enn tre måneder.

518. Det er også innført krav om politiattest for alle personer som ansettes i asylmottak. Jf. Kap. V K, pkt. 263.

519. Tiltak nr. 7 i ovennevnte strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn lyder: «Det vil bli foretatt en gjennomgang av alle ordninger med politiattest for personer som utfører oppgaver overfor barn og unge. Det bør blant annet vurderes om ordningene skal utvides til å omfatte andre forhold enn seksuelle overgrep mot barn. På bakgrunn av gjennomgangen bør det vurderes om det skal fremmes forslag til helhetlige løsninger for ordninger med politiattester.»

520. Det har vært nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe som har foretatt en slik gjennomgang. Arbeidsgruppen leverte sin rapport til Barne- og likestillingsdepartementet i juni 2007. Det arbeides nå med oppfølging av rapporten.

Barnehusene

521. Regjeringen ønsker å sikre bedre oppfølging av barn som utsettes for overgrep, også seksuelle overgrep, som kan ha meget alvorlige skadevirkninger. I løpet av 2007 ble det etablert to Barnehus (tidligere «Barnas hus») i henholdsvis Bergen og Hamar. Regjeringen foreslår å etablere ytterligere tre Barnehus i 2008 slik at det da vil være etablert i alle helse-regionene, noe som innebærer at tilbudet er landsdekkende. Her vil barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep eller vært vitne til overgrep eller vold, bli medisinsk undersøkt, få hjelp og behandling og det vil bli foretatt avhør av barna her. Funksjonene som ulike instanser har overfor denne målgruppen skal integreres i Barnehusene. Helsetjenesten, barnevernstjenesten, politiet, påtalemyndigheten og domstolene skal samarbeide tett for å yte best mulig hjelp til barna og deres pårørende, slik at oppfølgingen overfor barna blir ivaretatt på en mest mulig helhetlig måte.

Incestsentrene

522. Incestsentrene er primært et støttetilbud på dagtid for voksne som har opplevd seksuelle overgrep, og til pårørende til utsatte barn og ungdommer. Flere incestsentre gir imidlertid et tilbud også til barn og unge. Incestsentrenes mål er å gi råd, støtte og hjelp til brukerne, basert på prinsippet om hjelp til selvhjelp. Mange sentre driver også med forebyggende arbeid og informasjon og rettledning til andre instanser som arbeider på fagfeltet. Fra og med 2006

er incestsentrene finansiert på samme måte som krisesentrene med full offentlig støtte, hvorav 20 prosent er bidrag fra kommuner eller helseforetak og de øvrige 80 prosent kommer direkte fra staten.

Dommeravhør av barn i sedelighetssaker

523. Straffeprosessloven har i § 239 bestemmelser om vitneavhør utenfor rettsmøte og observasjon. I sedelighetssaker skal dommeren ved avhør av et vitne under 14 år ta imot forklaringen utenfor rettsmøte dersom dette finnes ønskelig av hensyn til vitnet eller av andre grunner. Dommeren skal i så fall som hovedregel tilkalle en særlig skikket person til å bistå ved avhøret eller foreta avhøret under dommerens kontroll. Avhøret skal som hovedregel tas opp ved videoopptak, og om nødvendig ved eget lydopptak. Vitneavhør av barn utenfor rettsmøte kan også foretas i andre typer saker når hensynet til vitnet tilsier det. Når blant annet vitnets alder tilsier det, kan dommeren bestemme at det skal foretas observasjon av vitnet i stedet for eller før avhør utenfor rettsmøte.

524. Vitneavhør utenfor rettsmøte og observasjon skal normalt foretas innen to uker etter at anmeldelse er inngitt til politiet. Det er utarbeidet en egen forskrift om dommeravhør og observasjon med nærmere regler om fremgangsmåten forskrift (2. oktober 1998 nr. 925).

525. Justisdepartementet har i Ot.prp. nr. 11 (2007–2008) Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte), som følger opp NOU 2006: 10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, foreslått å endre reglene for dommeravhør slik at disse også skal gjelde for barn fra 14 til 16 år. Departementet slutter seg i proposisjonen også til Fornærmedeutvalgets synspunkt om at dommeravhør bør brukes i alle saker der det vil være en særlig påkjenning for barnet å vitne i saken eller der barnet bør skånes for belastningen ved gjentatte avhør. Justisdepartementet foreslår også, som ledd i utvidelse av bistandsadvokatordningen, at ofre for vold i nære relasjoner (straffeloven § 219) gis en ubetinget rett til bistandsadvokat.

Eget straffebud om kjønnslige skildringer som gjør bruk av barn

526. Ved lov 20. mai 2005 nr. 29 fikk straffeloven en egen ny bestemmelse om kjønnslige skildringer som gjør bruk av barn (barnepornografi). Bestemmelsen er langt på vei en videreføring av tidligere regler (§ 204). Formålet med en ny bestemmelse er å tydeliggjøre at slike skildringer som regel er en gjengivelse av overgrep mot barn. Selve de seksuelle overgrepene rammes av andre og strengere straffebud (for eksempel § 192 om voldtekt og §§ 195 og 196 om seksuelle overgrep mot barn). For en mer utfyllende redegjørelse for straffeloven § 204a, se våre merknader til tilleggsprotokollen artikkel 3. Jf. rapportens del 2, Kap. X Forebygging, pkt. 613.

Nytt straffebud om å møte et barn med forsett om å begå seksuelt overgrep mv.

527. Straffeloven § 201 a, den såkalte «grooming-paragrafen», rammer den som har avtalt et møte med et barn under 16 år, og som med forsett om å overtre straffebudene mot seksuell omgang med barn under 14 eller 16 år og mot seksuell handling med barn under 16 år, har kommet fram til møtestedet eller et sted hvor møtestedet kan iakttas. Strafferammen er bøter eller fengsel inntil 1 år.

528. Bestemmelsen ble vedtatt 13. april 2007 og trådte i kraft samme dag. Bakgrunnen for det nye straffebudet er særlig at flere sider ved nye kommunikasjonsmidler som Internett og mobiltelefon, har gjort barn mer utsatt for overgrep, blant annet fordi det er blitt lettere for voksne å komme i kontakt med barn uten kontroll fra andre voksne. Det nye straffebudet kan sies å styrke barns rettigheter etter barnekonvensjonen artikkel 34, selv om konvensjonen ikke stiller krav om et slikt straffebud.

529. Samtidig med vedtakelsen av straffeloven § 201 a ble det også vedtatt en endring av straffeloven § 201, som blant annet rammer den som i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd i nærvær av eller overfor barn under 16 år. Det ble inntatt en presisering i bestemmelsen om at atferd som nevnt anses forøvet overfor noen også når den er forøvet gjennom bruk av telefon, Internett eller annen elektronisk kommunikasjon.

Tiltak mot Internettrelaterte overgrep

530. Barn skal ha samfunnets sterkeste beskyttelse mot alle former for overgrep. Regjeringen ønsker å gi barn som er utsatt for overgrep, et helhetlig og samordnet tilbud, og sikre en bedre oppfølging av dem som blir utsatt for overgrep og å legge forholdene bedre til rette for at vi kan få en mer effektiv avdekking og strafforfølging av slike overgrep mot barn. Dette gjelder også for barn som utsettes for overgrep i forbindelse med bruk av Internett og andre teknologiske medier. Regjeringen har i sin tiltredelseserklæring uttalt at den vil intensivere innsatsen mot overgrep mot barn. Internett skal ikke virke som en frisone som gir store muligheter for overgripere til både spredning av bilder av overgrep og til å bruke Internett til å komme i kontakt med sårbare og kontaktsøkende barn og unge.

531. Nettet er en del av barns virkelige liv. Imidlertid kan denne virksomheten også eksponere dem for overgrep. På den bakgrunn oppnevnte Justisdepartementet 1. juni 2006 en arbeidsgruppe. Formålet med arbeidsgruppen var å utrede hvilken kunnskap man har om barns bruk av Internett, kartlegge tiltak som drivere av chattekanaler selv kan iverksette for å forebygge Internettrelaterte, seksuelle overgrep fra voksne mot barn, samt foreslå andre tiltak for å forebygge Internettrelaterte overgrep mot barn og unge, både nasjonalt og internasjonalt.

532. Rapporten fra arbeidsgruppen retter seg primært mot forebyggende tiltak. Utredningen kommer med 18 forslag til tiltak og flere av dem bør gjennomføres på nordisk basis. Arbeidsgruppens hovedsynspunkter er at det kreves et betydelig løft for å styrke arbeidet med å forebygge Internettrelaterte overgrep. Rapporten har vært på høring, og departementet vil ta initiativ til videre oppfølging av forslagene til tiltak, bl.a. bør bruk av «stoppsider» (filter) for å hindre at man kommer inn på områder med ulovlig innhold, videreutvikles og fremmes internasjonalt, sammen med tipsmottak hos politiet, bruk av direkte rapportering til politiet om ulovlig materiale («rød knapp») og utvikling av en styrket politiinnsats på nettet for å bedre politiets mulighet for å «patroljere» på nettet for å bekjempe Internettrelaterte overgrep mot barn. Jf. del 2, Kap. IX Generelle gjennomføringstiltak, pkt. 572.

Ny Europarådskonvensjon om beskyttelse av barn mot seksuelle overgrep og utnyttelse

533. Det er vedtatt en ny Europarådskonvensjon om beskyttelse av barn mot seksuelle overgrep som ble åpnet for undertegning 25. oktober 2007. Norge undertegnet på åpningsdagen.

Konvensjonen inneholder mer spesifikke forpliktelser enn barnekonvensjonen og tilleggsprotokollen til denne, og gjennomføringen av den vil styrke arbeidet mot seksuelt misbruk av barn.

534. Når det gjelder tiltak mot seksuell utnyttning av mindreårige under 18 år, vises det ellers til rapportens del 2 om oppfølging av tilleggsprotokollen om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi.

Komparativ studie om salg og bytte av seksuelle tjenester

535. En regional komparativ studie i 6 land som er medlemmer av Østersjørådet (WGCC), viser at i følge den norske studien er salg og bytte av seksuelle tjenester blant norske ungdommer et relativt lite utbredt problem sett i forhold til å bli utsatt for seksuelle overgrep. Den norske studien er basert på spørreundersøkelser i landets ni største byer og svar fra cirka fem tusen ungdommer i alderen 17–19 år. Resultatene fra denne studien ble offentliggjort høsten 2007 (NOVA-rapport 18/07). I Norge oppga 3–4 prosent av guttene og i underkant av 1 prosent av jentene at de hadde solgt eller byttet seksuelle tjenester en eller flere ganger. Et svært stort flertall både blant guttene og jentene oppga at de hadde gjort dette én gang.

4. BORTFØRING, SALG OG HANDEL MED BARN (ARTIKKEL 35)

536. *Barnekomitéen oppmuntrer myndighetene til å styrke innsatsen for å sikre en effektiv gjennomføring av planen mot seksuell utnyttning og menneskehandel. Jf. komiteens merknader 47 og 48. Det vises også til komitéens avsluttende merknader til Norges første rapport i forbindelse med konvensjonens valgfrie protokoll om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi (jf. dokument CRC/C/OPSA/CO/3).*

537. Ved lov 4. juli 2003 nr. 78 fikk den norske straffeloven en revidert bestemmelse om menneskehandel (§ 224), jf. Norges første rapport om oppfølgingen av protokollen (pkt. 8). Bestemmelsen ble endret ved lov 30. juni 2006 nr. 48 for å få uttrykkelig fram at også det å utnytte og forlede noen til tigging, rammes.

538. Barne- og likestillingsdepartementet ga i juli 2006 ut rundskriv Q-11/2006 Barnevernets ansvar for mindreårige som er utsatt for menneskehandel, og samarbeid med andre etater.

Handlingsplan mot menneskehandel

539. Jf. Norges tredje rapport, Kap. VIII C 4., pkt. 577. En revidert handlingsplan (2006–2009) mot menneskehandel ble lansert i desember 2006. Den nye handlingsplanen vil styrke innsatsen blant annet i forhold til barn og unge. Dette vil i tillegg til aldersuavhengige tiltak innebære kartlegging av hjelpeapparatets erfaringer med å følge opp mindreårige ofre, regionale opplæringstilbud og utarbeiding av verktøy for å identifisere utsatte personer under 18 år. Nærmere beskrivelse av tiltak i handlingsplanen i rapportens del 2 om oppfølging av valgfri protokoll om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi, jf. Kap. IX Generelle gjennomføringstiltak pkt. 573–579.

540. Som ledd i den nye handlingsplanen vil Norge også styrke sin internasjonale innsats mot

menneskehandel med mindreårige. I arbeidet med beskyttelse av barn vil regjeringen ta initiativ til styrket innsats og iverksetting av effektive tiltak mot handel med barn under 18 år i forhold til forebygging, beskyttelse og oppfølging.

541. Handlingsplanen er blant annet ledd i Norges oppfølging av Europarådskonvensjonen om tiltak mot menneskehandel. Konvensjonen, som ble undertegnet av Norge 16. mai 2005, pålegger blant annet særlige forpliktelser overfor ofre for menneskehandel som er barn. I St.prp. nr. 2 (2007–2008) Om samtykke til ratifikasjon av Europarådets konvensjon 3. mai 2005 om tiltak mot menneskehandel er det redegjort utførlig for hvordan Norge oppfyller/vil oppfylle sine konvensjonsforpliktelser – herunder overfor mindreårige ofre. Det igangsatte og løpende arbeidet med å oppfylle forpliktelsene i konvensjonen vil styrke arbeidet mot bortføring, salg og handel med barn. Jf. pkt. 533. Norge ratifiserte konvensjonen 17. januar 2008.

Informasjonskampanje

542. Etterspørsel og store muligheter for profitt opprettholder grunnlaget for menneskehandel. Etterspørsel etter kvinner og barn for seksuell utnyttelse er en betingelse for det kriminelle sexmarkedet, og prostitusjonskunder kan dermed indirekte bidra til å understøtte organisert slavehandel.

543. Regjeringen lanserte i 2006 en treårig informasjonskampanje hvor målgruppene er allmennheten og sexkjøpere/potensielle kjøpere. Gjennom denne bredt anlagte informasjonskampanjen vil Regjeringen søke å bidra til økt kunnskap om hva menneskehandel innebærer for enkeltindivid og samfunn samt øke kunnskapen om sammenhengen mellom prostitusjon og menneskehandel. Videre ønsker Regjeringen gjennom kampanjen å påvirke menns holdninger til kjøp av seksuelle tjenester. Målet er å hindre førstegangskjøp og stoppe fortsatt etterspørsel gjennom holdningsendring hos etablerte kunder.

544. En viktig målgruppe for kampanjen er menn mellom 18 og 40. For å nå unge menn er det inngått samarbeid med Forsvaret om informasjonstiltak ved Krigsskolene, og med Utdanningsetaten i Oslo om tiltak rettet mot elever i videregående skoler som gjennomføres i 2007/2008.

545. Norge innførte i 2002 etiske retningslinjer for statsansatte. Myndighetene og staten som arbeidsgiver ønsker gjennom dette å forebygge at norske statsansatt på oppdrag i inn- og utland kjøper seksuelle tjenester.

Refleksjonsperiode for ofre for menneskehandel

546. Ofre for menneskehandel som har oppholdt seg ulovlig i Norge, har tidligere kunnet få utsatt plikten til utreise i 45 dager – en såkalt refleksjonsperiode. Det har vært meningen at offeret i denne perioden skal få informasjon og hjelp, og bistand til å anmelde menneskehandlere. Få personer benyttet seg av dette tilbudet, og ordningen ble derfor i 2006 bygget ut ytterligere slik at det i større grad blir tilrettelagt for at ofre for menneskehandel kan få bistand. Utvidelsen innebærer at antatte ofre for menneskehandel som oppholder seg ulovlig i landet, får tilbud om en midlertidig arbeidstillatelse i seks måneder. Det er ikke et vilkår at vedkommende har brutt med bakmennene, men det må foreligge holdepunkter for at utlendingen i

løpet av perioden den midlertidige tillatelsen skal gjelde, er innstilt på å motta hjelp og følge opp tiltak som myndighetene måtte tilby, herunder tilbud om trygt oppholdssted. Dersom det innledes politietterforskning eller straffesak mot menneskehandlerne, kan det utstedes ny midlertidig arbeidstillatelse av lengre varighet. Ved at den såkalte refleksjonsperioden forlenges til seks måneder, vil ofre for menneskehandel i større grad sikres forutsigbarhet. Og ved at man i denne perioden gis en arbeidstillatelse, vil vedkommende i større grad gis reelle handlingsalternativer for å komme seg ut av menneskehandelssituasjonen. Regjeringen har foreslått at det i ny utlendingslov presiseres at utlendinger som har vært offer for menneskehandel kan få opphold på humanitært grunnlag. Det er også foreslått at tidligere ofre for menneskehandel skal anses å utgjøre en sosial gruppe i flyktningkonvensjonens forstand, slik at flyktningstatus kan innvilges hvis vilkårene for flyktningstatus for øvrig er oppfylt. Ovennevnte vil også gjelde barn som er ofre for menneskehandel.

5. ANDRE FORMER FOR UTNYTTING (ARTIKKEL 36)

547. Jf. Norges tidligere rapporter.

Barn som tilhører minoritetsgrupper eller urfolk (artikkel 30).

Samiske barn og ungdom

548. Samiske barn tilhører Norges urfolk, og skal etter barnekonvensjonen artikkel 30 ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt språk.

549. Samiske barn er ingen ensartet gruppe, verken med hensyn til språklig bakgrunn, bosted eller erfaringsbakgrunn. Samiske barn i Norge som snakker samisk tilhører tre ulike språkgrupper; nord-, lule- og sørsamisk. Det er viktig at samiske barn som ønsker det, får utviklet en samisk identitet og tilhørighet, uansett hvor i landet de bor. Etter barnekonvensjonen artikkel 17 d) skal partene sikre at barnet har tilgang til informasjon og stoff fra forskjellige nasjonale og internasjonale kilder. Staten skal derfor oppmuntre massemediene til ved produksjon av informasjon og stoff å ta særlig hensyn til de språklige behov hos barn som tilhører et urfolk.

550. For samiske barn og deres familier er det viktig at det offentlige tjenesteapparatet, slik som blant annet helsetjenesten og barneverntjenesten, innehar samisk språk- og kulturkompetanse. For å kunne utarbeide gode tiltaksplaner er det også viktig med forskning på samiske barns oppvekstvilkår. Samiske barn har en unik kunnskap om hvordan det er å vokse opp med en samisk identitet i dagens norske samfunn. Blant annet av den grunn er samiske barn inkludert i rapporteringsprosessen til FN i Norges fjerde rapport, jf. pkt. 12–13 og vedlegg.

Samiske barn i barnehage

551. I barnehageloven av 2005 § 2 fjerde ledd om barnehagens innhold heter det at «barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur». Kommunenes ansvar for å sikre samiske barn et barnehagetilbud er presisert i barnehageloven § 8: «Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt

språk og sin kultur.» I samiske barnehager er det en forutsetning at det er personale som kjenner samisk språk og kultur.

552. Videre er det samiske perspektivet en integrert del av den nye rammeplanen av 2006. Sametinget har deltatt i arbeidet med rammeplanen, og har arbeidet med veiledningsmateriell til planen. Rammeplanen fastslår at «(...) samiske barn trenger støtte til å bevare og utvikle sitt språk og sin kultur uavhengig av hvor i landet de bor.» Å legge til rette for samiske barnehagetilbud der samisk språk og kultur står svakt, er særlig viktig. I disse kommunene bør samiske barn i barnehagen få møte samisk språk og kultur på en egnet måte.

553. Sametinget styrkes med midler fra Kunnskapsdepartementet til arbeid med samiske barnehager. Det tildeles bl.a. særskilt tilskudd. Intensjonen med tilskuddet er blant annet å styrke bruken av samisk språk. 45 samiske barnehager med om lag 1000 samiske barn fikk særskilt tilskudd i 2006. Sametinget tildeler også midler til språkopplæring og til informasjons-, utviklings- og veiledningsarbeid i samiske barnehager og barnehager med samiske barn.

554. Barnehageloven og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver er oversatt til nordsamisk. I tilknytning til rammeplanen er det utarbeidet et temahefte om samisk språk og kultur som er distribuert alle landets barnehager. Det skal også utarbeides et veiledningshefte for ansatte i samiske barnehager og barnehager med samiske barn.

Grunnopplæringen

555. Det tildeles midler til samiske formål i grunnopplæringen, som omfatter produksjon og utvikling av læremidler for samiske elever i barnehage, grunnskole og videregående opplæring, samt spesialpedagogisk støtte på det samiske området, samt drift av samiske skoler og internater. Det gis også midler til språkopplæring i samiske kommuner og fylkeskommuner som har elever med rett til opplæring i og på samisk etter § 6-2 i opplæringsloven. I tillegg kommer egne utviklingsmidler til gjennomføring av den store reformen i grunnopplæringen, Kunnskapsløftet. Midlene fordeles til ulike tiltak, også i det samiske området.

556. I henhold til opplæringsloven kap. 6 har barn i grunnskolealder i samiske distrikt individuell rett til opplæring i og på samisk. Utenfor samiske distrikt har elever rett til slik opplæring dersom det er minst 10 elever i en kommune, og dersom gruppene kan videreføres med minst 6 elever, jf. opplæringsloven § 6-2. Totalt fikk 2672 opplæring i ett av de samiske språkene skoleåret 2006/2007 – av disse fikk 1020 opplæring i samisk som førstespråk. 2479 elever fikk opplæring i nordsamisk, 77 i lulesamisk og 116 i sørsamisk.

Kunnskapsløftet

557. Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Sametinget har samarbeidet om utviklingen av Læreplanverket for Kunnskapsløftet Samisk. Læreplanarbeidet har Utdanningsdirektoratet og Sametinget samarbeidet om, og Sametinget har fått overført midler fra direktoratet til dette arbeidet. Sametinget og departementet har hatt samarbeid om fag- og timefordeling for grunnopplæringen.

Prosjektet «Samiske veivisere»

558. Prosjektet «Samiske veivisere» ble etablert som et prøveprosjekt i 2004. Etter en kompe-

tansegivende opplæring ved Samisk Høgskole, har tre samiske ungdommer hvert år reist rundt og informert om samisk kultur, historie og levemåte. Informasjonen har hatt form av samtaler mellom jevnaldrende om hvordan det er å være ung same i dag.

559. Evaluering av prosjektet viser at besøkene av veiviserne har vært svært lærerike, både for lærere og elever. Konseptet har fungert godt for å fjerne fordommer og vrangforestillinger om samisk kultur. Nær sagt samtlige elever mener de har hatt utbytte av besøkene i form av økt kunnskap. Evaluator sier at opplegget og arbeidsmåten for veiviserprosjektet har overføringsverdi til andre sammenhenger hvor man ønsker å spre kunnskap og påvirke holdninger.

560. Regjeringen er innstilt på at tiltaket skal kunne fortsette i regi av Samisk Høgskole. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har bevilget penger til forprosjekt i regi av Samisk Høgskole for å utrede hvordan prosjektet eventuelt kan utvides til også å inkludere barn og unge i Finland og Sverige.

Samisk idrett

561. Fra spillemidlene til idrettsformål har det siden 2005 blitt gitt tilskudd til samisk idrett. Formålet med tilskuddet er å støtte opprettholdelse og videreutvikling av de særegne samiske idrettsaktiviteter som er en del av tradisjonell samisk kultur, og er primært rettet mot barn og ungdom.

Samisk ungdomskonferanse

562. Barne- og likestillingsdepartementet og Sametinget arrangerte i samarbeid, våren 2007, konferansen: «Samisk oppvekst». Konferansen satte søkelys på aktuelle sider ved å vokse opp med samisk identitet og tilhørighet til samisk kultur. Gjennom innledninger fra ungdom, forskere og praktikere ble kunnskap, informasjon og gode eksempler presentert, men også identifiserte problemer og utfordringer ble belyst og drøftet. Deltakere på konferansen var tilretteleggere og tjenesteytere, kommunepolitikere og ansatte hos fylkesmenn og i fylkeskommuner.

Driftstilskudd til samiske barne- og ungdomsorganisasjoner

563. I perioden 2003–2007 har to samiske organisasjoner mottatt tilskudd fra Barne- og likestillingsdepartementets ordning med grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner i Norge. Antall medlemmer og lokallag er de primære kriteriene for fordeling av slikt tilskudd. Ungdomsorganisasjonen Davvi Nuorra mottok slikt tilskudd fram til og med 2003, mens Norske Samers Riksforbund har mottatt grunnstøtte på bakgrunn av sitt barne- og ungdomsarbeid gjennom hele perioden. Til sammen har kr 835 000 blitt gitt i tilskudd til disse to organisasjonene for perioden 2003–2007.

Barnevern til samiske barn

564. Kunnskap om samisk språk og kultur er en viktig forutsetning for at barneverntjenesten skal kunne gi samiske barn og deres familier det tilbud de har krav på. Det er et mål for regjeringen å videreutvikle et faglig godt barnevern med god flerkulturell kompetanse og god kunnskap om samisk barnevern i områder med samisk befolkning. Regjeringens mål om et barnevern til barnets beste, innebærer et barnevern der også samisk språk og kultur oppleves som viktig og likeverdig.

565. Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge har som en viktig oppgave å bidra til utvikling av kunnskap om barnevernets møte med det flerkulturelle samfunnet, med vekt på samisk barnevern. Senteret mottar midler til drift fra Barne- og likestillingsdepartementet. Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge ga i 2006 ut en rekke undervisningshefter om kulturperspektivet i barnevernet med utgangspunkt i barnevernsarbeid i samiske områder. Heftene handler om hvilke teoretiske og praktiske forankringer et kulturperspektiv i barnevernet bør ha. Temaheftene kan brukes i undervisningen for studenter i grunn- og videreutdanningene, og for ansatte i barnevernet. På konferansen «Samisk oppvekst» ble temaet kultur og barnevernarbeid tatt opp.

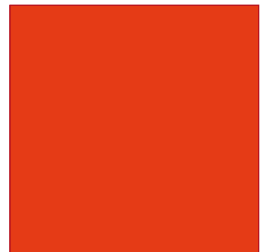
566. Barne-, ungdoms og familieetaten, region nord (Alta) har et spesielt ansvar for å gi den samiske befolkningen et godt barneverntilbud. Et mål for virksomheten er at barnevernet skal ivareta det samiske perspektivet i arbeidet med samiske barn og familier. Barne-, ungdoms- og familieetaten, region nord skal gjennom rekruttering av fagfolk sørge for at regionkontoret, fagteam og andre utvalgte enheter har ansatte med samisk bakgrunn og som behersker det samiske språket og har god kulturforståelse. Barne-, ungdoms- og familieetaten skal videre sørge for at etaten kan gi samiske foreldre tilrettelagte tilbud av forebyggende karakter. Barne-, ungdoms- og familieetaten har gitt Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge i oppdrag å utarbeide «Kunnskapsstatus og kunnskapsbehov for barnevernet i samiske områder av Norge». Sluttrapport skal foreligge i desember 2007. Formålet med kunnskapsstatusen er å få en oversikt over bl.a. metoder og tiltak som kan fungere godt for samiske barn, unge og familier. Framtidig metodeutvikling skal bygge på resultater fra dette prosjektet og rapporten skal brukes som en del av kunnskapsgrunnlaget for en større implementering av noen utvalgte kultursensitive metoder.

Nasjonale minoriteter

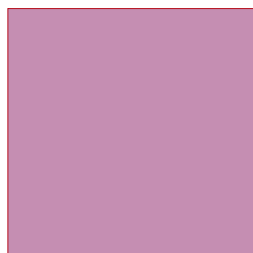
567. Jøder, kvener, rom (sigøynere), romanifolket (tatere/de reisende) og skogfinner er nasjonale minoriteter i Norge. Gjennom ratifisering av Europarådets rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter, har norske myndigheter forpliktet seg til å legge forholdene til rette slik at personer som tilhører de nasjonale minoriteter skal kunne sikres aktiv deltakelse i alle deler av samfunnslivet, og særlig i de saker som angår dem spesielt. Denne forpliktelsen innebærer at tiltak fra myndighetene som gjelder barn og unge fra en eller flere av disse minoritetene må utformes i dialog med representanter for minoriteten.

568. Regjeringen arbeider med tiltak som skal bidra til dialog mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene når det gjelder utvikling og gjennomføring av tiltak. Tilskudd til egne organisasjoner og prosjekter i egen regi, samt informasjon om de rettigheter for gruppene som følger av Norges internasjonale forpliktelser.

569. Når det gjelder utdanningstilbud til barn med rom og romanibakgrunn, jf. kap. VII A, pkt. 387–390.

Om oppfølging av valgfri tilleggsprotokoll om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi

Generelle gjennomførings-tiltak

Samordning og vurdering av gjennomføringen av protokollen

570. *Barnekomitéen oppmunter Norge til å styrke samordningen både på sentralt og lokalt nivå på områdene som omfattes av den valgfrie tilleggsprotokollen, og til å opprette mekanismer for å vurdere iverksettingen av protokollen regelmessig. Jf. pkt. 6–7 i komitéens merknader.*

571. Under oppfølgingsarbeidet er det ofte hensiktsmessige å se de tre typene problemer som tilleggsprotokollen gjelder i sammenheng med andre temaområder. For eksempel er norske myndigheters arbeid mot barnepornografi (overgrepssbilder) nært koplet til mer generelle tiltak for å gjøre bruken av Internett tryggere. Jf. pkt. 595.

Innsatsen mot salg av barn har hovedsakelig blir ivaretatt gjennom de ulike regjeringenes handlingsplaner mot menneskehandel med kvinner og barn. Jf. pkt. 537–578. Iverksettelsesmekanismene for tilleggsprotokollen om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi er knyttet til de generelle iverksettelsesmekanismene for FNs barnekonvensjon, jf. del 1 pkt. 10–13.

572. Områdene overgrepssbilder av barn (barnepornografi) og barns utsatthet og risikoatferd på Internett er sikret samordnet behandling gjennom at berørte departementer, statlige etater og berørte organisasjoner deltar i arbeidet. Det er imidlertid behov for avklaringer om videre oppfølging av Tiltaksplanen for et tryggere Internett og SAFT- prosjektet, Jf. Norges første rapport om tilleggsprotokollen og del 1 pkt. 165–166. Nasjonale myndigheter vil også ta nærmere stilling til hvordan arbeidsgrupperapporten fra 2007 «Forebygging av Internett-relaterte overgrep mot barn» skal følges opp. Den sistnevnte rapporten ble laget på oppdrag av Justisdepartementet. Jf. del 1 pkt. 530–532.

Nasjonale handlingsplaner

573. *Barnekomitéen oppfordrer Norge til å videreføre arbeidet med en ny handlingsplan mot menneskehandel basert på en vurdering av den eksisterende handlingsplanen. Jf. pkt. 8 i komitéens merknader.*

574. Norges første rapport om oppfølging av tilleggsprotokollen, omtaler Regjeringens første handlingsplan (2003–2005) mot menneskehandel med kvinner og barn. Etter dette ble det lansert en revidert handlingsplan for perioden 2005–2008. Regjeringen la i desember 2006 fram en ny handlingsplan mot menneskehandel for perioden 2006 til 2009. Særlig i den siste handlingsplanen er mindreårige som utsettes for menneskehandel en sentral målgruppe.

575. Planen er en videreutvikling av tidligere handlingsplaner, og bygger på erfaringer statlige

myndigheter og andre aktører har gjort. Under ledelse av Justisdepartementet, har berørte departementer og direktorater samarbeidet om gjennomføringen av de tre nevnte handlingsplanene. Handlingsplanen «Stopp menneskehandelen» (2006–2009) inneholder til sammen 37 tiltak. Ivaretaking av barns interesser er en sentral målsetting også i de tiltakene som ikke er spesielt rettet mot barn. 7 av tiltakene i planen gjelder spesifikt barn:

- Tiltak 12: Kartlegge hjelpeapparatets erfaringer med oppfølging av mindreårige ofre
- Tiltak 13: Gi regionale opplæringstilbud om mindreårige ofre (jf. pkt. 592)
- Tiltak 14: Utarbeide verktøy for identifisering av barn (jf. pkt. 576)
- Tiltak 15: Arrangere en nordisk erfaringskonferanse om for å belyse situasjonen for mindreårige ofre for menneskehandel i 2008.
- Tiltak 16: Styrke Norges innsats internasjonalt mot handel med barn (jf. pkt. 632–637)
- Tiltak 17: Styrke informasjonen om enslige mindreårige asylsøkeres rettigheter og krav på beskyttelse. Informasjonen skal styrke mottaksansatte og ansatte i andre deler av hjelpeapparatets kunnskaper om barn og unge som er blitt utsatt for menneskehandel.
- Tiltak 18: Forebygge og oppklare forsvinninger av mindreårige fra mottak (jf. pkt. 577–578).

576. Justisdepartementet har blant annet ansvar for tiltak 14 om å utarbeide verktøy for identifisering av barn. Departementet er i samarbeid med Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM – forankret i Politidirektoratet) nå i ferd med å utarbeide identifiseringsverktøy til bruk for førstelinjetjenester og organisasjoner – herunder fagspesifikke indikatorlister og veiledere for hvordan man kan identifisere og hvordan man melder bekymring til rette ansvarlige instanser. Hittil foreligger indikatorliste og tiltakskort for politiet, indikatorliste og tiltakskort for ansatte i barnevernet, samt en veileder for hvordan ansatte i førstelinjetjenester og organisasjoner kan identifisere, melde bekymring og bistå ofre for menneskehandel. De nevnte verktøyene for identifisering av barn skal ferdigstilles i første halvår 2008.

577. I samsvar med tiltak 18 i handlingsplanen er det opprettet en arbeidsgruppe ledet av Justisdepartementet, som skal foreslå tiltak som kan iverksettes for å forebygge og oppklare forsvinninger av mindreårige fra mottak. Gruppen påbegynte sitt arbeid i februar 2007.

578. Enkelte enslige mindreårige i barnevernets omsorgssenter og i asylmottak kan være utsatt for menneskehandel og annen utnyttning, og vil da ha behov for ekstra beskyttelse. Der som det er grunn til å tro at barnet er utsatt for menneskehandel, skal omsorgssenteret eller asylmottaket varsle både det lokale barnevernet og politiet for i samarbeid å få vurdert barnets risikosituasjon og behov, og få iverksatt nødvendige tiltak for å sikre og ivareta barna på best mulig måte.

579. Videre har Norge ratifisert Europarådskonvensjonen om tiltak mot menneskehandel 17. januar 2008. Jf. Stortingsproposisjon nr 2 (2007–2008). Konvensjonen trer i kraft for Norges del 1. mai 2008. Jf. del 1, pkt. 533–534 og 541.

Spredning og opplæring

580. *Barnekomitéen anbefaler norske myndigheter å øke bevisstheten hos befolkningen om bestemmelsene i den valgfrie protokollen. Jf. pkt. 9–10 i komitéens merknader.*

581. Informasjonstiltak for å begrense etterspørsel og kjøp av seksuelle tjenester, er et viktig

tiltak i den gjeldende handlingsplanen mot menneskehandel. Dette tiltaket er ikke begrenset til kjøp av sex som har tilknytning til menneskehandel. En viktig målgruppe er menn mellom 18 og 40. Tiltaket gjelder både voksne og mindreårige, jf. del 1 pkt. 541–543.

582. Offentlige og private organisasjoner har informasjon på nettstedene sine om temaet barn og unge som selger eller bytter sex, se www.sexhandel.no og www.prosentret.no – begge med både norske og engelske sider. Nettstedet www.notforsale.no er spesielt rettet mot ungdom.

583. Se også informasjon om videreføring av arbeidet for å opplyse barn og foreldre om trygg bruk av internett under avsnittet Forebygging, pkt. 604–611.

Datainnsamling

584. *Barnekomitéen beklager mangelen på disaggregerte data og nye representative nasjonale studier, og anbefaler at det gjennomføres forskning om spørsmål som omfattes av protokollen. Jf. pkt. 11 og 12 i komitéens merknader.*

585. SAFT-undersøkelsene av barns og foreldres forståelse av barns internettbruk gir et svært godt bilde av hvilke utfordringer myndighetene står overfor. Jf. Norges første rapport, pkt. 43. I 2006 oppgir 69 000 norske barn mellom 9 og 16 år at de har møtt noen i virkeligheten som de først møtte på Internett. Dette er en økning på 38 prosent siden 2003. I de fleste tilfellene er slike møter med jevnaldrende. Et overraskende funn i SAFT-undersøkelsen er at flere gutter enn jenter blir utsatt for uønskede seksuelle bemerkninger på Internett. Det er de eldre barna som opplever mest ubehageligheter. Undersøkelsene gir også kunnskap om overgrepssbilder og risikoforhold i forhold til å bli offer for uønsket kontakt med voksne gjennom Internett. For mer informasjon om resultatene av undersøkelsene, se www.saftonline.no/presse/2873/ eller www.bedrebruk.no.

586. Styrket forskning er et mål og virkemiddel i Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel. Den tidligere nevnte arbeidsgrupperapporten (2007) «Forebygging av Internettrelaterte overgrep mot barn» påpeker behovet for mer forskning om Internettrelaterte overgrep mot barn.

587. Etter at Norges første rapport om tilleggsprotokollen ble levert, har det blitt gjennomført en representativ spørreundersøkelse i Trondheim (publisert 2006) om blant annet ungdoms erfaringer med salg og bytte av sex. Det har også blitt gjennomført en stor og representativ (for større byer) spørreundersøkelse blant ungdom i Norge og fem andre medlemsland i Østersjørådet om erfaringer med salg/bytte av sex, seksuelle overgrep og egen bruk av pornografi. De norske dataene er basert på et utvalg på cirka 4900 elever i siste år på videregående skole i landets ni største byer. Svarprosenten var 82. Resultatene av undersøkelsen ble publisert i september (NOVA rapport 18/07 – er skrevet på engelsk), Jf. del 1, pkt. 535 og del 2, pkt. 634.

Bevilgninger

588. *Barnekomitéen etterlyser mer fullstendig informasjon om bevilgningene til gjennomføring av protokollen. Jf. pkt. 13–14 i komitéens merknader.*

589. Generelt sett er budsjett- og regnskapssystemene i norske kommuner, fylkeskommuner og statlige etater bygd opp på en slik måte at det bare unntaksvis er mulig å skille ut bevilgninger til avgrensede temaer som for eksempel salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi. Norge har et godt utbygd tjenesteapparat i alle kommuner, fylkeskommuner og statlige regioner, og utfordringer som omfattes av protokollen vil som hovedregel inngå og integreres i det ordinære tjenesteapparatet. Overføring av midler til slike formål øremerkes i mindre grad.

590. Det er likevel mulig å gi noen eksempler på relevante bevilgninger. Regjeringen bevilget i 2007 6 mill. kr til politiets arbeid for å forebygge internettrelaterte overgrep mot barn. Midlene vil videreføres også for 2008. Jf. kap. X pkt. 606. Regjeringen vil for 2007 og 2008 bidra med til sammen 2,4 mill. kr til Interpols billedatabase. Jf. kap. XIII pkt. 626.

591. Regnskapstall indikerer at Barne- og likestillingsdepartementet i perioden 2003–2006 brukte omtrent 1,9 millioner NOK til tiltak rettet spesifikt mot menneskehandel med mindreårige. I perioden 2005–2006 brukte Barne- og likestillingsdepartementet og Barne- ungdoms- og familiedirektoratet cirka 1,1 mill. kr til et temahefte og undervisning om temaet ungdom som selger og bytter sex, Jf. omtale under Opplæring. I tillegg kommer bevilgninger fra andre statlige organer og kommuner som ikke lar seg skille ut i budsjetter og regnskaper.

592. Over Utenriksdepartementets budsjett er det for perioden 2000–2010 gitt tilsagn om ca. 33 mill. kr til prosjekter direkte rettet mot menneskehandel med spesielt fokus på barn og ungdom i land på Balkan, i Afrika og Asia. I samme periode er det også avsatt ca. 30 mill. kr i støtte til tiltak der menneskehandel med barn er et delmål. Se nærmere omtale i kap. XIII, pkt. 637.

Opplæring

593. *Barnekomitéen anbefaler å videreføre og styrke opplæringen for aktuelle yrkesgrupper. I tillegg anbefaler komiteen at parten gjør bestemmelsene i den valgfrie protokollen kjent for et bredt publikum, særlig barn, gjennom blant annet læreplaner i skolen. Jf. pkt. 27 i komitéens merknader.*

594. Opplæring om bestemmelsene i Barnekonvensjonen blir ivaretatt gjennom rammeplanene for de ulike profesjonsgruppene, jf. del 1 pkt. 62–67.

595. Tiltaksplanen barn, unge og Internett og SAFT-prosjektet har i økende grad blitt bruk til informasjons- og opplæringsformål av elever, lærere og foresatte. Se Norges første rapport, pkt. 42–45. Andre aktuelle yrkesgrupper kan uten særskilt opplæring bruke ressursene som er gratis tilgjengelige på prosjektets hjemmeside. SAFT-prosjektet har nylig endret navn til Trygg bruk-prosjektet: www.tryggbruk.no.

596. *Barnekomitéen anbefaler også at barnevernansatte gis tilstrekkelig opplæring om emner som dekkes av tilleggsprotokollen for å gi sårbare mindreårige hjelp og støtte. Jf. pkt. 20 i komitéens merknader.*

597. På initiativ fra Barne- og likestillingsdepartementet utarbeidet forskningsstiftelsen NOVA i 2005/2006 en faglig veileder om arbeid med ungdom som selger eller bytter sex. Denne veilederen (på norsk) ble publisert i 2006, og er tilgjengelig også på Barne- og likestillingsdepartementets nettsider. Delvis med basis i den nevnte veilederen, arrangerte Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet høsten 2006 kurs i landets fem barnevernregioner om temaet ungdom som selger og bytter sex. Kursene hadde deltakere fra blant annet kommunalt og statlig barnevern, ansatte i oppsøkende tjenester, helsestasjoner for ungdom, psykisk helsevern for barn og ungdom, tiltak for unge rusmisbrukere, politiet, mottak for enslige asylsøkere og flyktninger og frivillige organisasjoner. Departementet mener det fortsatt er udekte behov for kompetanse om dette temaet, og har bedt direktoratet sørge for at det arrangeres nye kurs i 2008.

598. Mindreårige som er utsatt for menneskehandel, var et av emnene i de landsdekkende regionale kursene som Utlendingsdirektoratet arrangerte i 2006. Kursene ble arrangert i dialog med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Opplæringstilbud om mindreårige ofre for menneskehandel, er ett av tiltakene i den nåværende (2006–2009) handlingsplanen mot menneskehandel.

599. Justisdepartementet har i januar 2008 anmodet Politihøgskolen om at skolen i forbindelse med fagplanarbeidet gjør Barnekonvensjonen og tilleggsprotokollen til tema i undervisningen slik at politistudentene blir sikret nødvendig kunnskap.

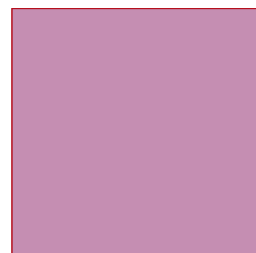
Oppfølging og spredning

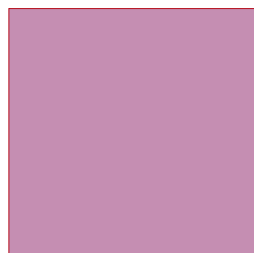
600. *Barnekomitéen anbefaler parten å sikre at dens anbefalinger gjennomføres, blant annet gjennom å oversende dem til medlemmene av regjeringen og nasjonalforsamlingen og tilsvarende organer på lavere nivå der dette er hensiktsmessig. Jf. pkt. 28 i komitéens merknader.*

601. Barnekomitéens anbefalinger til Norges tredje rapport til FN om oppfølging av barnekonvensjonen og komitéens anbefalinger om tilleggsprotokollen er oversatt til norsk og samlet i en rapport. Rapporten er sendt regjeringens medlemmer, aktuelle departementer og direktorater, nasjonalforsamlingen, kommuner, undervisningsinstitusjoner og frivillige organisasjoner.

602. *Barnekomitéen anbefaler at den første periodiske rapporten og Norges skriftlige svar og komitéens anbefalinger gjøres bredt offentlig tilgjengelig. Komitéen anbefaler at dette gjøres blant annet, men ikke utelukkende over Internett. Jf. pkt. 29 i komitéens merknader.*

603. Norges første rapport om oppfølging av tilleggsprotokollen er tilgjengelig på Justisdepartementets og Barne- og likestillingsdepartementets hjemmesider. Det samme gjelder barnekomitéens anbefalinger knyttet til Norges første rapport om oppfølging av denne tilleggsprotokollen.

Forebygging

(art. 9, paragraf 1 og 2)

604. Barnekomiteén oppmuntrer partene til å videreføre arbeidet med å styrke kriminalpolitietts kapasitet til å forfølge straffbare handlinger i forbindelse med barnepornografi på Internett. Komiteén oppmuntrer også partene til å videreføre arbeidet med å opplyse barn og foreldre om trygg bruk av Internett. Jf. pkt. 23 og 24 i komiteéns merknader.

Politipatruljering på nett

605. Forebygging av Internettrelaterte overgrep mot barn er en prioritert oppgave for Regjeringen. Dette framheves i arbeidsgrupperapporten (2007) «Forebygging av Internettrelaterte overgrep» som vil bli fulgt opp av norske myndigheter. Justisdepartementet vil i samarbeid med relevante myndigheter, frivillige organisasjoner og nettleverandører følge opp forslagene til tiltak i rapporten.

606. Nettet skal ikke være noe «lovløst» område. Som et ledd i dette arbeidet skal politiet «patruljere» på nettet (også kalt «politistasjon på nett») og kartlegge og følge opp lovbrudd som relaterer seg til seksuelle overgrep. Kripos følger nå dette opp ved iverksetting av tiltak. Internettbrukere skal også kunne rapportere direkte til politiet ved bruk av en lett identifiserbar knapp på nettsiden («Rød knapp»). Utvikling av en direkte tipslinje til Kripos skal gjøres i samarbeid med nettstedene slik at tipsmottaket gjøres godt synlig for barn som bruker Internett eller andre elektroniske medier.

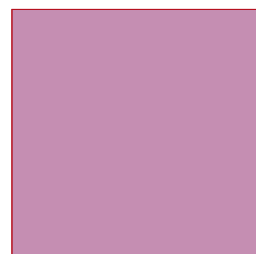
607. For å møte den utfordring som omfanget av beslaglagt materiale og identifiseringsarbeidet representerer, har Kripos fra oktober 2006 igangsatt et arbeid med å etablere et referansebibliotek over norske straffesaker hvor det er tatt bilde av overgrepene. Kripos har etablert en metode og et verktøy for å automatisere deler av gjennomgangen av beslag relatert til allerede kjent materiale spredd på Internett. Et slikt verktøy forventes å kunne forenkle det enkelte politidistrikts gjennomgang av beslag, slik at fokus og innsats i større grad rettes mot materiale som ikke tidligere er kjent for politiet. Arbeidet videreføres og videreutvikles i samarbeid med politidistriktene for å etablere et effektivt, landsdekkende verktøy for gjennomgang av kjent ulovlig materiale i Norge.

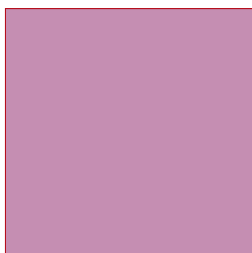
608. Når det gjelder arbeidet med å opplyse barn og foreldre om trygg bruk av Internett, er dette også berørt i pkt. 3 og 23 i denne rapporten. I tillegg finnes følgende tiltak:

609. Nettsiden www.nettvett.no er laget av Post- og teletilsynet på oppdrag fra Samferdselsdepartementet, og inneholder blant annet råd til foreldre utarbeidet av SAFT (nå: Trygg bruk), IKT Norge og Statens filmtilsyn og nettvettregler for barn og unge.

610. Datatilsynets nettsider presenterer åtte tips til alle som ønsker å gi barn og unge råd om trygg bruk av Internett og mobilnett. Tipsene kan om ønskelig lastes ned i form av en brosjyre.

611. I tillegg har Datatilsynet etablert nettstedet www.dubestemmer.no, som det er en peker til på Datatilsynets egen hjemmeside (www.datatilsynet.no). Nettstedet handler om personvern: Hvordan opplysninger om en kan bli brukt av andre, og hvordan man kan ta kontroll over disse opplysningene. Siden retter seg mot unge fra ungdomsskolealder og oppover. Den inneholder filmer og brosjyremateriell, i tillegg til pekere til en rekke andre nettsteder (herunder SAFTs / Trygg bruk-prosjektets hjemmeside www.saftonline.no / www.tryggbruk.no) og Post- og teletilsynets side www.nettvett.no), til nettavisartikler om ungdom og personvern, og til relevant regelverk.

Forbud mot salg av barn, barnepornografi og barneprositusjon

(art. 3; art. 4, paragraf 2–3; art. 5; 6 og 7)

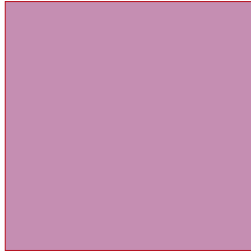
messig gjør seg kjent med fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn (første ledd bokstav a), eller som utgir, selger eller på annen måte søker å utbre slike framstillinger (første ledd bokstav b Jf. § 204 første ledd bokstav a). Barn defineres i bestemmelsen som personer som er eller framstår som under 18 år. Strafferammen er fengsel inntil 3 år, men 6 måneder dersom handlingen er begått uaktsomt. Bestemmelsen får anvendelse på handlinger foretatt på norsk territorium, på norsk skip eller luftfartøy, når handlingen er begått i utlandet av norsk statsborger, og når handlingen er begått i utlandet av utlending når handlingen er en forbrytelse straffbar også i det landet hvor den er foretatt (straffeloven § 12 nr. 1–4, Jf. tilleggsprotokollen artikkel 4 nr. 1–3).

614. Innføringen av en ny «groomingparagraf» er nevnt under overskriften «Nytt straffebud om å møte et barn med forsett om å begå seksuelt overgrep m.v., jf. pkt. 530–532 i Del 1.

615. I merknad 17 ber Barnekomiteén Norge om å vurdere å vedta særskilte lovbestemmelser om forpliktelsene til Internettleverandørene hva angår barnepornografi på nett.

616. Det eksisterer i dag en frivillig filtreringsordning mellom norske myndigheter og Internettleverandører. Tjenestetilbyderne som er med i ordningen, implementerer et filter som gjør det vanskelig å få tilgang til nettsteder som inneholder seksualiserte skildringer av barn etter anvisning fra Kripos. De fleste, men ikke alle, norske Internettleverandører deltar i ordningen.

617. Et mindretall i Datakrimutvalget, som hadde som mandat å utrede lovtiltak mot datakriminalitet, har i utvalgets delutredning II (NOU 2007: 2) foreslått at en hjemmel for filtrering av nettsider, blant annet med formål å filtrere seksualiserte skildringer av barn, inntas i straffeloven. Utredningen har vært på høring, og forslaget om en hjemmel for filtrering vil bli vurdert i forbindelse med regjeringens arbeid med ny straffelov – spesiell del. En proposisjon med lovforslag hvor det også vil bli tatt stilling til spørsmålet om filtreringshjemmel, vil etter planen bli fremmet for Odelstinget i løpet av 2008.

618. *Komiteén ber om mer detaljert informasjon når det gjelder hvordan opportunitetsprinsippet (pkt. 28 i Norges første rapport) har blitt brukt i praksis, med eksempler på relevant rettspraksis, og om eventuelle tilfeller der barn har blitt straffeforfulgt for straffbare handlinger som er begått som følge av at barna har vært offer for menneskehandel. Jf. pkt. 18 i komitéens merknader.*

619. Norske myndigheter kjenner ikke til eksempler på at barn har blitt straffeforfulgt for handlinger som er begått som en følge av at barn har vært ofre for menneskehandel. Dette er ikke en særlig aktuell problemstilling i Norge, noe som også er lagt til grunn i vår første rapport (pkt. 28). I anledning Barnekomitéens merknad 18, Jf. pkt. 28 i Norges første rapport, kan det nevnes at reglene om nødrett og nødverge i straffeloven §§ 47 og 48 kan lede til straffritak i tilfeller hvor offeret har vært i en nøds- eller tvangssituasjon.

620. Etter en endring av straffeloven i 2005, inneholder loven en ny strafferettslig reaksjon i form av en regel om straffutmålingsfracfall. Regelen vil, etter ikrafttredelse, gi domstolene en adgang til å frafalle utmåling av straff når særlige grunner tilsier det, selv om straffeskyld anses bevist.

621. Det bør også nevnes at Europarådskonvensjonen om tiltak mot menneskehandel i artikkel 26 inneholder en uttrykkelig forpliktelse til å sikre hjemmel i intern lovgivning for å unnlåte å straffe ofre for menneskehandel for ulovlige handlinger begått under tvang. I den forbindelse har Justisdepartementet anmodet riksadvokaten om å påse at nevnte artikkel 26 etterleves i praksis av påtalemyndigheten. Dette er fulgt opp i riksadvokatens rundskriv nr. 1 2007 – Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i politiet (som inneholder pålegg til de underordnede organer), hvor det understrekes at personer utsatt for menneskehandel er ofre for kriminelle handlinger. Riksadvokaten viser videre til artikkel 26 og forpliktelsen til å sikre at ofre for slik handel ikke i urimelig utstrekning selv blir utsatt for strafforfølging. Adgangen til påtaleunntatelse nevnes, og det uttrykkes at dette særlig kan være aktuelt ved ulovlig innreise, bruk av falske dokumenter i denne forbindelse og ulovlig arbeid.

622. Justisdepartementet har i Ot.prp. nr 11 (2007–2008) Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte), som følger opp NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og ny rettigheter, foreslått en rekke lovendringer som har til formål å styrke fornærmede og fornærmedes stilling i straffesaker. Det er blant annet foreslått en fanebestemmelse om politiets og påtalemyndighetens informasjonsplikt overfor fornærmede og etterlatte. Det er i tillegg foreslått å gi ofre for menneskehandel

Vern av rettighetene til berørte barn

(art. 8 og 9, paragraf 3 og 4)

en ubetinget rett til bistandsadvokat. Denne odelstingsproposisjonen er også omtalt under del I, pkt. 525.

623. *Barnekomitéen anbefaler at partene viderefører og styrker tiltak for å sikre at barnevern- arbeidere får tilstrekkelig opplæring i bestemmelsene i den valgfrie protokollen og for å gi sårbare barn hjelp og støtte på dette området. Jf. pkt. 19 og 20 i komitéens merknader.*

624. Opplæringstiltak er beskrevet i pkt. 593–599 i denne rapporten.

625. *Barnekomitéen ber om at barn som blir berørt av straffbare handlinger i forbindelse med barnepornografi, får tilgang til tilfredsstillende tjenester. Jf. pkt. 21 og 22 i komitéens merknader.*

626. Det er en stor utfordring å identifisere barn som blir berørt av straffbare handlinger i forbindelse med overgrepssbilder, slik at man kan sikre dem tilfredsstillende tjenester. Regjeringen vil styrke Interpols arbeid for å forebygge og bekjempe seksuelle overgrep mot barn, samt bidra til å identifisere barn som har vært utsatt for slike overgrep, med sikte på at de kan få hjelp. Regjeringen vil for 2007 og 2008 bidra med til sammen 2.4 mill. kr til Interpols billed-database. Den nye databasen vil gi de enkelte lands etterforskere direkte tilgang til Interpols eksisterende database over misbrukte barn. På den måten kan politiet enklere arbeide parallelt med å avsløre overgrepere, samtidig som man kan identifisere ofre for overgrep og hindre distribusjon av bilder og videoer. Jf. kap. XIII, pkt. 630.

627. Barn som har blitt utsatt for at overgrepssbilder av dem er blitt spredt, vil ofte ha behov for omfattende og særlig tilpasset behandling og oppfølging. Det er også en utfordring både i Norge og andre land å utvikle og spre kunnskap om for eksempel de tilleggstraumene det medfører å få framstillinger av overgrep distribuert over Internett. Denne typen oppfølging er inntil nå gitt av det ordinære hjelpe- og behandlingsapparatet. Norge vil styrke den regionale og lokale kompetansen til å arbeide med barn og unge som er blitt utsatt for vold og andre traumatiserende opplevelser, blant annet gjennom oppretting av barnehus («Child Advocacy Centers») i landets regioner. Jf. del 1 pkt. 521.

Vern av utsatte barn

628. *Barnekomitéen oppfordrer til å videreføre samarbeidsinnsatsen på regionalt og internasjonalt plan. Jf. pkt. 25 i komitéens merknader.*

Nordisk samarbeid

629. Norge tok på det siste møte mellom nordiske justisministere opp at det nordiske samarbeidet for å forebygge og bekjempe overgrep mot barn, bør utvides og styrkes. Et spesialmøtet for de nordiske justisministere om temaet ble holdt i Oslo 4. desember 2007.

630. Norge vil på det nordiske justisministermøte i 2008 ta opp mulighetene for et styrket nordisk samarbeid om en felles database for bedre å kunne identifisere ofre for overgrep, iverksette felles operasjoner på nordisk plan, og utvikle felles kompetansemiljøer på feltet. Dette gjelder bl.a. styrket samordnet innsats gjennom:

- et utstrakt tverrfaglig og tverretatlig samarbeid mellom politiet, sosial- og helsetjenesten, skoleverket, forskningsmiljøer og Internettbransjens organer;
- utvikling av politiets mulighet for å «patroljere» på nettet («Virtuell politistasjon»), jf. kap. X, pkt. 605–606;
- tipsmottak fra publikum hos politiet i de nordiske landene;
- direkte rapportering til politiet om ulovlig materiale («rød knapp») på nettsiden, og bruk av «stoppsider» (filter) for å hindre at man kommer inn på områder med ulovlig innhold.
- utvikling av felles nordisk billedatabase for politiet for å få til mer effektiv etterforskning og bedre muligheter for å identifisere både ofre og gjerningspersoner.

631. Gjennom det nordiske samarbeidet i regi av Nordisk Ministerråd har Norge – i samarbeid med andre nordiske land – satt fokus på menneskehandel og mindreårige ofre for menneskehandel gjennom seminarer, konferanser og felles nordiske prosjekter.

Styrket regional og internasjonal innsats

632. Norge har tatt opp barns stilling som ofre for menneskehandel i flere internasjonale fora. En FN-studie om vold mot barn, inkludert menneskehandel, ble presentert høsten 2006 og var gjenstand for flere oppfølgingsmøter våren 2007. Jf. rapportens del 1, pkt. 68–69. Fokus på barns stilling som ofre for menneskehandel var også tema for en konferanse i New York 5. mars 2007 og temaet ble tatt opp under Kriminalitetskommisjonen i Wien (23.–27. april 2007). Det har også stått sentralt innen OSSEs arbeid. Under ministermøtet i Brussel 2006 var Norge blant annet pådriver for en beslutning vedrørende seksuell utnyttelse av barn og ikke minst menneskehandel. Dette ble fulgt opp i 2007, bl.a. gjennom et ekspertmøte i november.

Internasjonal hjelp og samarbeid

(artikkel 10)

633. Tiltakene i samarbeidsgruppen for utsatte barn og unge (WGCC – Working Group on Cooperation on Children at Risk) i Østersjørådsamarbeidet har i perioden 2006 og 2007 bl.a. omfattet opplæring av nøkkelpersonell i avsender- og mottakerlandene for å forebygge, behandle og dra omsorg for mindreårige barn utsatt for menneskehandel. Nabolandene Ukraina og Hvit-Russland har deltatt. Erfaringene fra denne regionale opplæringen er for tiden gjenstand for oppsummering og vurdering av behovet for videreføring. Det er også etablert et nettverk mellom myndigheter og frivillig sektor som tar opp spørsmål knyttet til menneskehandel med barn. Norge har bidratt til å få opplæringstiltakene i gang, mens EU og frivillig sektor i hovedsak har bidratt finansielt til gjennomføring av tiltakene. Pt. foregår det en kartlegging av handel med barn for å beskrive livssituasjonen for denne gruppen og hvordan barna blir fulgt opp av hjelpeinstanser, NGO' er og myndigheter i regionen. Rapporten ventes ferdig i første halvår 2008.

634. Norge har gjennom samarbeidet i Østersjørådets samarbeidsgruppe for utsatte barn og unge (WGCC) koordinert et regionalt forskningsprosjekt i seks land (Norge, Sverige, Polen, Estland, Litauen og Russland) om ungdoms erfaringer med og holdninger til salg eller bytte av sex, bruk av pornografi og seksuelle overgrep mot mindreårige. Undersøkelsen omfatter over 20 000 unge mellom 17–19 år og det er gjort komparative studier. Undersøkelsen gir mye kunnskap som vil være viktig i arbeidet for å forebygge seksuell utnyttning og overgrep. Jf. del 1, pkt. 535.

635. Under det norske formannskapet i arbeidsgruppen for utsatte barn (WGCC) under Østersjørådet, har arbeidsgruppen i samarbeid med Almenna barnhuset (Swedish Children's Welfare Foundation) fått utarbeidet et kompendium om Internettrelatert seksuelt utnyttning av barn og unge – utfordringer for forskning, forebyggende arbeide og behandling hvor fremtredende internasjonale eksperter har gitt bidrag til temaet. Kompendiet distribueres til medlemslandene og alle andre interesserte. (Er utgitt på svensk og engelsk.)

636. Under det norske formannskapet i WGCC har arbeidsgruppen i samarbeid med myndighetene i Russland, startet planleggingen av et internasjonalt ekspertmøte om internettrelaterte overgrep mot barn og unge våren 2008. Formålet er å drøfte hensiktsmessige instrumenter og tiltak som kan bekjempe Internettrelatert seksuell utnyttning av barn og unge både i Russland og andre land. EU slutter opp om planene for møtet.

637. Under Handlingsplanen mot menneskehandel har UD iverksatt en lang rekke tiltak mot handel med barn. Den norske støtten har i hovedsak gått til organisasjoner som Redd Barna, Unicef, Terre des Hommes, La Strada, Kirkens Nødhjelp, IOM (International Organization for Migration) og deres samarbeidspartnere i opprinnelsesland for menneskehandel. Hovedmålene for innsatsen er å begrense rekruttering, bistå ofrene herunder sikre barn tilrettelagt oppfølging, straffeforfølge menneskehandlerne, økt kunnskap, tverrfaglig samarbeid og et sterkt internasjonalt rammeverk. Som eksempler på UD-støttede tiltak rettet mot barn kan nevnes: Prosjektet «Not for Sale» der Unicef, albanske myndigheter og lokale frivillige organisasjoner arbeider på flere felt for å forhindre handel med barn. IOM mottar bidrag til sitt samarbeid med offentlige organer og frivillige organisasjoner i Bangladesh om hjelp særlig til unge jenteofre og innsats for å hindre at flere blir utnyttet. I Mozambik støtter den norske ambassaden et prosjekt i regi av Redd Barna som gjennom en informasjonskampanje skal bevisstgjøre barn og foreldre om farene ved menneskehandel.

Militært personell i utenlandsoperasjoner

638. Det norske Forsvaret har et totalforbud i forhold til kjøp av seksuelle tjenester under utenlandsoperasjoner. Dette reflekteres i Forsvarets Code of conduct, som gir retningslinjer for hvordan den enkelte skal opptre under en utenlandsoperasjon. Forsvarsministeren har gitt ut Handlingsplan for forsvarssektoren – Holdninger, etikk og ledelse. Handlingsplanen presiserer viktigheten av etikk og holdninger i Forsvaret generelt. Det er viktig at den enkelt soldat forstår hva slags drivkrefter som ligger bak prostitusjon. Det er viktig at soldater og befal forstår hvordan støtte til slik virksomhet kan undergrave selve grunnlaget for det militære oppdraget. Ofte kan det faktum at militære styrker er tilstede trekke til seg kriminelle aktivitet, og derved svekke mulighetene for å utvikle et samfunn, som er rammet av krig og konflikt, i positiv retning. Norske soldater eller befal i utenlandsoperasjoner som har kjøpt seksuelle tjenester, og blir avslørt, vil bli hjemsendt. Kjøp av seksuelle tjenester vil også få konsekvenser for militært personell på tjenestereise i inn- og utland.

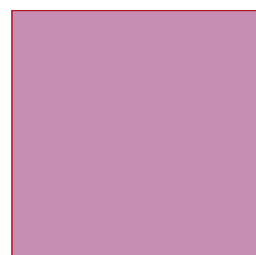
639. Forsvarets skolesenter har utarbeidet et undervisningsopplegg for tiltak mot menneskehandel. Soldater og befal må forstå hvordan menneskehandel kan være en av flere hindre for å bygge opp en velfungerende stat. Riktignok er selve nasjonsbyggingen vanligvis et sivilt (FN) oppdrag, men internasjonale militære styrker har som regel et mandat som innebærer å skape sikkerhet slik at nasjonsbyggig kan drives av sivile institusjoner. Menneskehandel og prostitusjon må ses som en destruktiv aktivitet som på samme måte som andre kriminelle handlinger hindrer etablering av velfungerende samfunn.

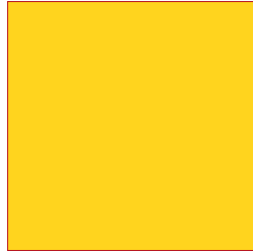
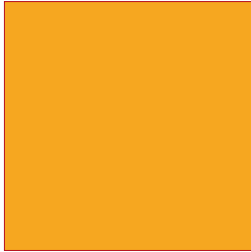
Håndheving av loven

640. *Barnekomitéen oppmuntrer parten til å videreføre arbeidet på internasjonalt og europeisk plan og til å styrke og forbedre bilateralt samarbeid om lovhandheving på områder som er knyttet til den valgfrie protokollen. Jf. pkt. 26 i komitéens merknader.*

641. For etterforskning av straffbare handlinger knyttet til denne tilleggsprotokollen – blant annet ulovlig internettbruk – er det internasjonale politiarbeidet av svært stor betydning. Kripos mottar i dag henvendelser omkring norske brukeres atferd på Internett fra en rekke kanaler og organisasjoner. Samarbeidende land, samt Interpol og Europol formidler utsendelse av operasjoner rettet mot nedlasting og distribusjon av bildeserier etter aksjoner mot illegale nettsted. Gjennom et etablert nettverk av politienheter drives identifiseringsarbeid med bakgrunn i de bevis bilder og film representerer. Kripos mottar henvendelser fra en rekke land om mulig norske overgrepssbilder, samt nordmenns atferd på Internett relatert til seksuelle overgrep mot barn. Det gjelder nordmenn som etterspør særskilt materiale eller som annonserer etter barn. Kripos analyserer og etterforsker også bildeserier og filmer med spesifikke nasjonale karakteristika, og sender saken til land som kan følge saken videre.

642. Politienheter verden over overvåker særskilte kanaler hvor man har erfaring for at bilder av seksuelle overgrep distribueres. All aktivitet relatert til opp- og nedlasting av materialet logges, og sendes deretter ut til de respektive land hvor brukerens Internettleverandør er registrert. Kripos har et nasjonalt ansvar i Norge for den innledende etterforskning i større aksjoner hvor de mistenkte er bosatt over hele landet.

Generelle gjennomførings- tiltak

(artikkel 1–6)

Lovgivning

643. *Barnekomitéen anbefaler endringer i straffeloven for å styrke nasjonale og internasjonale tiltak for å forebygge rekruttering av barn til væpnede styrker eller væpnede grupper. Jf. pkt. 8–9 i komitéens merknader.*

644. Forslaget til nye straffebestemmelser om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser ble fremmet for Stortinget i november 2007, se Ot.prp. nr. 8 (2007–2008). Forslaget ble vedtatt i Odelstinget 12. februar 2008. Etter ny § 103 første ledd bokstav f er det straffbart som en krigsforbrytelse å utskrive eller verve barn under 18 år til væpnede styrker eller å bruke dem aktivt til å ta del i fiendtlighetene. Strafferammen er fengsel i inntil 15 år, men inntil 30 år dersom forbrytelsen er grov. I vurderingen av om forbrytelsen er grov, skal det etter § 103 tredje ledd blant annet legges vekt på dens skadepotensial og skadevirkninger, og på om den er begått som ledd i en plan eller målsetning om eller som ledd i en omfattende utøvelse av slike forbrytelser.

645. Regjeringen har gitt uttrykk for at det er ønskelig at de nye straffebestemmelsene om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser trer i kraft så snart som mulig etter at Stortinget har behandlet forslaget. Det tas derfor sikte på ikrafttredelse tidlig i 2008. Forslaget om ny straffebestemmelse om rekruttering og bruk av barn i væpnede styrker er også omtalt i rapportens del 1 pkt. 486.

646. *Barnekomitéen anbefaler myndighetene å heve minimumsalderen på frivillige som rekrutteres til heimevernet fra 16 til 18 år. Jf. komitéens merknader pkt. 10–11.*

647. Norsk myndigheter kan ikke se at det er påkrevd eller nødvendig å heve minste aldersgrense for frivillige i Heimevernet (Heimevernsungdommen) fra 16 til 18 år for fullt ut å respektere ånden i den frivillige tilleggsprotokollen eller for å sikre full beskyttelse til barn under alle omstendigheter. Grunnen til dette er at loven som regulerer Heimevernet (Heimevernsloven) presiserer at frivillige som ikke har fylt 18 år ikke skal gis praktisk opplæring eller delta i stridsrelatert virksomhet og de skal fritas fra tjeneste dersom Forsvaret skulle bli involvert i fiendtligheter, jf. lovens § 6, 1. ledd. I henhold til lovens § 4, 1. ledd plikter ikke Heimevernsungdommen å delta i militærtjeneste.

648. Videre er ikke Heimevernsungdommen underlagt den militære påtalemyndighet eller den militære straffelov. Dette er klart forutsatt i Ot.prp nr. 61 (1999–2000). Deltakelse i Heimevernsungdommen foregår utelukkende på frivillig basis og finner sted i ungdommens fritid. Det kan ikke utøves noen form for makt eller tvang dersom en frivillig ønsker å slutte eller

ikke deltar på møter. Det presiseres i denne sammenheng at Heimevernsungdommen, i henhold til etablert praksis, ikke kan straffes etter eksempelvis Heimevernslovens § 32, 2. ledd da de ikke plikter å delta i militærtjeneste. I korte trekk er Heimevernsungdommen en arena for utendørsaktivitet og annen fysisk og sportslig aktivitet med et militært tilsnitt.

Spredning og opplæring

649. *Barnekomiteén anbefaler fortsatt opplæring i protokollens bestemmelser til væpnede styrker i internasjonale operasjoner, men også til alle relevante profesjoner som arbeider med barn som kommer fra land som er rammet av væpnet konflikt. (Profesjoner som helse- og sosialpersonell, lærere, advokater og jurister.) Jf. komitéens merknader pkt. 12–13.*

650. Når det gjelder spredning av protokollen, viser vi til pkt. 60 i rapportens del 1 «Opplæring og informasjon til barn og unge». Når det gjelder opplæring til relevante profesjoner, viser vi til pkt. 62 i rapportens del 1 «Opplæring av profesjoner og faggrupper som arbeider med barn».

651. Forsvarsdepartementet har en samarbeidsavtale og meget godt samarbeid med Norges Røde Kors når det gjelder kunnskapsspredning og trening, som inkluderer alle typer personell, ikke bare militært personell. Vi vil gjerne nevne vårt felles årlige seminar vedrørende krigens folkerett/internasjonalt humanitært rett, som er åpent for deltakelse fra Forsvarets personell så vel som NGOer. I år var deltakerne mer eller mindre delt i to mellom personell fra NGOer og representanter fra statsadministrasjon på den ene siden og personell fra Forsvaret på den andre siden.

652. Vi vil også gjerne nevne Forsvarets årlige, nasjonale kurs i krigens folkerett/internasjonalt humanitært rett, som i år fant sted i Oslo 26–30. november 2007. Kurset er åpent for og har deltakere fra både Forsvaret og personell fra NGOer og representanter fra statsadministrasjon.

Barnesoldater – møte med norske soldater i internasjonale operasjoner

653. Forsvarsdepartementet og Forsvarets skolesenter arrangerte Konferanse om barnesoldater 26. mars 2007, i samarbeid med Norges Røde Kors, Redd Barna, Flyktninghjelpen og Norsk Folkehjelp. Hensikten med konferansen var å sette søkelyset på det etiske dilemmaet for våre styrker som kan møte barn som blir brukt i ulike roller i konflikt og krig, også som soldater. Barna som er involvert i krig og konflikter blir brukt som stridende, budbringere, vakter, speidere, bærere og kjøkkenarbeidere. Noen blir tvunget til seksuelle tjenester. Barn blir brukt som soldater blant annet fordi de er lette å manipulere, de forstår ikke farene forbundet med oppgavene og har uklare begreper om rett og galt.

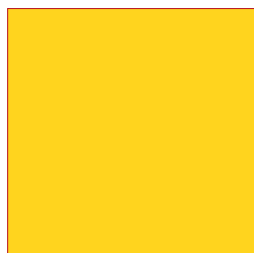
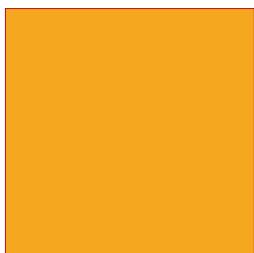
654. Norge har for tiden rundt 770 kvinner og menn i internasjonale operasjoner. Hoveddelen av dem er i Afghanistan, et land der vi vet at opprørstyrker har rekruttert barn. Norge har også sagt at vi vil øke vårt FN-engasjement i Afrika. I flere afrikanske konflikter har vi sett betydelig innslag av barnesoldater, selv om det er store regionale forskjeller. Dette betyr at norske soldater kan komme til å møte vanskelige etiske dilemmaer, når man for eksempel står overfor et uniformskledd barn som er bevæpnet.

655. For å være best mulig forberedt for denne og liknende situasjoner er norske soldater godt skolert i gjeldende retningslinjer, lover, regler og internasjonale konvensjoner som Norge har ratifisert. For å sette soldater i bedre stand til å håndtere utfordrende etiske problemstillinger, har forsvarsministeren gitt ut Handlingsplan for forsvarssektoren – Holdninger, etikk og ledelse.

656. Handlingsplanen omfatter konkrete tiltak som setter etisk refleksjon i det daglige i sentrum. For eksempel skal respekten for krigens folkerett og etikk understrekes fra første dag når man begynner i Forsvaret. Forsvarsministeren har vektlagt at atmosfæren blant soldatene skal være preget av respekt for menneskelivet og respekt for oppgavene som skal utføres.

657. For å bli bedre rustet til å håndtere dilemma rundt både barn i krig og barnesoldater, forberedes soldatene før de reiser ut i operasjonsområdene. Blant annet har Forsvaret et samarbeid med Redd Barna. Forsvaret arrangerer også selv kurs for offiserer som skal delta i internasjonale operasjoner, hvor Redd Barna orienterer om sitt arbeid. Temaet barnesoldater er en del av dette opplegget. Dette tiltaket verdsettes høyt, særlig fordi det er et viktig samarbeidsområde mellom militære og sivile.

Internasjonal bistand og samarbeid

(artikkel 7)

Beskyttelse av ofre

658. *Barnekomiteén bemerker at noen barn med krigsopplevelser som søker asyl blir returnert til sitt hjemland uten oppfølging. De anbefaler bevilgninger og oppfølgingsmekanismer for denne gruppen. Jf. komiteens merknader pkt. 13–14.*

659. Dersom barn som søker asyl i Norge har vært utsatt for traumatiske opplevelser i hjemlandet som innebærer at de har behov for særskilt oppfølging, vil dette være et sentralt vurderingstema når det vurderes om det skal innvilges oppholdstillatelse.

660. Norge har ikke en særskilt oppfølging av barn som har blitt returnert til hjemlandet etter et endelig avslag på asylsøknaden, men gjennom Norges generelle bistandsarbeid vil barn alltid være en viktig målgruppe.

Økonomisk og andre former for støtte

661. *Barnekomiteen anbefaler fortsatt multilateral og bilateral støtte til aktiviteter rettet mot barn involvert i væpnet konflikt, forebyggende arbeid, rehabilitering og reintegrering av ofre. Jf. komiteens merknader pkt. 16–17.*

662. Barn i krig og konflikt og barns deltakelse i fred og forsoning er et prioritert område innenfor norsk strategi for barn og unge i sør. Barns rett til beskyttelse og deltakelse er identifisert som særlige satsingsområder.

663. I august 2006 var det 10 år siden FN-rapporten om barn i væpnet konflikt ble lansert. Rapporten «The Impact of Armed Conflict on Children» ledet av Graca Machel, «Machelstudien», er en av de viktigste internasjonale rapportene om barn i den senere tid og har fått vidtrekkende konsekvenser. Rapporten inneholder en handlingsplan for medlemsland og det internasjonale samfunnet for å forbedre beskyttelse av barn i konfliktsituasjoner. En spesialrepresentant til FNs Generalsekretær på barn i konflikt ble oppnevnt i den forbindelse. I 2007/2008 ferdigstiller Spesialrepresentanten i samarbeid med UNICEF en strategisk gjennomgang av Machelstudien, for å vurdere fremgang og identifisere utfordringer og prioriteringer for videre arbeid. Norge har støttet dette arbeidet og bidratt i dialogprosessen knyttet til gjennomgangen.

664. FNs Sikkerhetsråd har vedtatt flere resolusjoner om barn i konflikt og har opprettet en arbeidsgruppe for å kunne arbeide løpende med dette. Norge har besluttet å fokusere på oppfølgingen av Sikkerhetsrådsresolusjon nr. 1612, som anviser en rekke tiltak og mekanis-

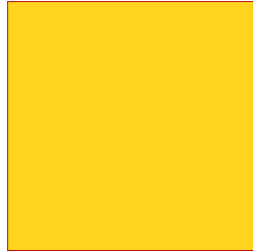
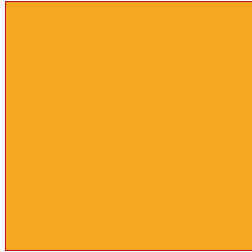
mer for å beskytte barn i krig og konflikt. Som ledd i dette deltok Norge aktivt under lanseringen av de såkalte «Paris Principles», globale prinsipper og retningslinjer om barn som er tilknyttet væpnede grupper og styrker. Støtte til den frivillige organisasjonen Coalition to Stop the Use of Child Soldiers ble utvidet. Departementet har gitt betydelig støtte til Redd Barna Alliansens flerårige satsning på utdanning til barn rammet av konflikt, det såkalte «Rewrite the Future»-programmet. Formålet er å øke og styrke arbeidet med å sikre skolegang for barn i krig og konfliktsituasjoner.

665. Et annet prioritert tema som er nært knyttet til fred og forsoning er barn og unges medvirkning og rett til deltakelse. For å oppnå effektiv beskyttelse av barn i konflikt, og for å få et best mulig utgangspunkt for freds- og forsoningsprosesser, må det tas hensyn til barn og unges behov og rettigheter. Av denne grunn tar Norge utgangspunkt i resolusjon 1612 i vurdering av norsk støtte eller medvirkning til slike prosesser. Norge har arbeidet for å få problemstillinger knyttet til dette belyst i Machel-gjennomgangen. Norge har støttet Redd Barnas store følgeforskningsprosjekt om barn i krig og fred, som har til formål å utvikle redskaper for policy og programarbeid. I 2006 ble det avholdt et seminar med norske partnere og FN om denne tematikken. I 2007 ble det også avholdt et seminar om barns medvirkning der det norske barnefaglige miljøet samt aktører innenfor det internasjonale miljøet i Norge deltok, med sikte på innspill til internasjonale prosesser der Norge deltar og til oppfølging i programarbeid.

666. I Norges programavtale med Unicef for 2007–2008, til støtte for Unicefs medium term strategy plan, inngår bidrag til overvåkning og rapportering («monitoring and reporting MRM») av gjennomføringen av res. 1612.

667. Norge deltok i desember 2007 i 5-års markeringen for oppfølging til det internasjonale barnetoppmøtet i FN «A World Fit for Children». Det norske innlegget reiste blant annet spørsmålet om hvordan man best beskytter barn og unge i dagens komplekse konflikter, en utfordring identifisert ved gjennomgangen av Machelstudien. Barne- og ungdomsdelegater inngikk i den norske delegasjonen.

Tiltak rettet mot avvæpning, demobilisering og sosial integrering

(artikkel 6, paragraf 3)

Tiltak rettet mot sosial reintegrering

668. Barnekomiteén anbefaler i sine merknader pkt. 18–10 tiltak for å:

669. a) sikre at barn i asylmottak som har opplevd krig får tilstrekkelig støtte, tilsyn og psykiatrisk hjelp.

670. Barn i asylmottak har samme rett til helsetjenester som barn for øvrig, og skal betjenes av det ordinære tjenesteapparatet med nødvendige tilpasninger. Ansvar for nødvendig helsetjeneste til beboere i mottak ligger hos vertskommunen, som blant annet skal iverksette psykososiale tiltak ved behov. Helsestasjonen er i denne sammenheng en viktig ressurs i det forebyggende og helsefremmende arbeidet og tilbyr både miljørettede og individrettede tiltak. Videre skal alle barn i likhet med voksne henvises til spesialisthelsetjenesten – psykiatrisk så vel som somatisk – dersom kartlegging og kliniske undersøkelser i primærhelsetjenesten tilsier det.

671. Sosial- og helsedirektoratets veileder «Helsetjenestetilbud til asylsøkere og flyktninger» (IS-1022) anbefaler at kommunehelsetjenesten tar kontakt med asylsøkeren snarest mulig etter ankomst i ordinært mottak for å etablere kontakt og kartlegge helseproblemer som krever behandling eller oppfølging inkludert en foreløpig vurdering av psykisk helse. Kommunehelsetjenestens ansvar og plikter i forhold til asylsøkere og flyktninger er presisert i rundskriv til tjenesteapparatet høsten 2004 (IS-22/2004) «Helsetjenester til asylsøkere og flyktninger – faglige råd og en påminning om gjeldende lov- og regelverk – med særlig vekt på psykisk helse».

672. 1. desember 2007 ble det lovfestet en hjemmel for departementet til å innføre en særskilt ventetidsgaranti i spesialisthelsetjenesten for barn og unge under 23 år med psykiske lidelser eller rusmiddelavhengighet. Jf. del 1, pkt. 299–300. Barn med behov for langvarige og koordinerte tjenester har rett til å få utarbeidet en individuell plan. Kommunen og helseforetaket har tilsvarende plikt til å sørge for å utarbeide en slik plan i samarbeid med pasienten og andre tjenesteytere for å bidra til et helhetlig tilbud til pasienten.

673. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) ble opprettet 1. januar 2004 for å styrke kunnskap og kompetanse om vold og overgrep, flyktninger og tvungen migrasjon, katastrofer og traumatisk stress. Senteret har en egen seksjon for flyktninghelse og tvungen migrasjon (tidligere kalt Psykososialt senter for flyktninger). NKVTS gjennomfører for tiden en intervensjonsstudie om behandling og rehabilitering av traumatiserte flyktninger.

674. Det har vært en prioritert oppgave for myndighetene å styrke kunnskap og kompetanse innen helsetjenesten for å bedre forholdene for psykisk syke flyktninger og asylsøkere. Dette har resultert blant annet i opprettelsen av et regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) i hver helseregion. Ressurssentrene har blant annet faggrupper med kompetanse innen helserelaterte spørsmål for flyktninger. Faggruppene skal bistå det utøvende tjenesteapparatet med å bygge opp kompetanse, styrke behandlingstilbudet til traumatiserte flyktninger, utvikle behandlingsmetoder for denne gruppen samt styrke arbeidet med flyktningbarn og unge. Det er bevilget øremerkede midler til arbeidet med vold og traumatisk stress gjennom opptrappingsplanen for psykisk helse.

675. *b) utvide foreldreveiledning i mottak og fremskynde tiltak rettet mot traumer (screening)*

676. Når det gjelder foreldreveiledning i asylmottak, vises det til rapportens del 1, pkt. 452.

677. I 2006–2007 gjennomførte NKVTS et pilotprosjekt for å kartlegge alvorlige psykiske problemer hos nyankomne asylsøkere. Pilotprosjektet, som omfattet ulike verktøy for å bedømme psykiske problemer (blant annet internasjonalt brukte spørreundersøkelser), viste at disse verktøyene i en viss grad var uegnet til å diagnostisere psykiske problemer, delvis på grunn av analfabetisme blant asylsøkerne i prosjektet, og delvis på grunn av vanskelig og utilstrekkelig bruk av tolk. Psykisk syke asylsøkere som imidlertid ble fanget opp i prosjektet, ble fulgt opp på en tilfredsstillende måte.

678. Sosial- og helsedirektoratet har nylig mottatt en evalueringsrapport av det ovennevnte pilotprosjektet. Nye metoder vil bli vurdert i lys av konklusjonene i rapporten. Det er foreløpig for tidlig å beskrive nærmere hvilke tiltak som vil bli iverksatt.

679. Sosial- og helsedirektoratet har utarbeidet et rundskriv om helsetjenester til asylsøkere og flyktninger, med særlig fokus på psykisk helse (IS-22/2004). Direktoratet er også gitt i oppdrag å vurdere behovet for faglige retningslinjer for å bedre tjenestetilbudene til disse gruppene. NKVTS har utarbeidet en grundig veileder «Psykiatrisk og psykososialt arbeid med flyktninger», hvor behandling og rehabilitering av tortur- og traumeofre er et av temaene. Veilederen er tilgjengelig på www.nkvts.no/Bibliotek/Publikasjoner/BokerRapporterNotater/Voksenveileder_flyktninger.pdf.

680. *c) vurdere å etablere en felles vergeordning for enslige mindreårige flyktninger.*

681. Som angitt i del 1, pkt. 82, vil Arbeids- og inkluderingsdepartementet begynne et arbeid med forslag til nye lovbestemmelser om en egen representantordning for enslige mindreårige asylsøkere våren 2008. Spørsmålet om når representantordningen vil være på plass og nytt regelverk kan tre i kraft, vil vi komme tilbake til når lovarbeidet er kommet noe lenger. Det vil bli vurdert mulige tiltak i perioden fram til ny ordning kan komme på plass.

682. *d) vurdere å sentralisere ansvaret for alle enslige mindreårige under én myndighet, som barnevernet.*

683. Det statlige barnevernet overtar høsten 2007 ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år i fasen fra de ankommer landet fram til bosetting eller retur. Eidsvoll omsorgs-

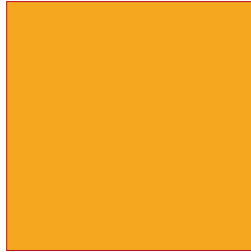

senter for barn åpner i desember, og skal ha plass til å ta imot 30 enslige mindreårige. Omsorgssenteret skal ha ansvaret for ivaretagelsen av de enslige mindreåriges daglige behov for omsorg og oppfølging. Jf. del 1, pkt. 463–477.

684. Parallelt med arbeidet som gjøres for å iverksette tilbudet for enslige mindreårige under 15 år, blir det i 2007 arbeidet med å forberede et tilbud til gruppen enslige mindreårige asylsøkere mellom 15–18 år. Det er avsatt midler i 2008 til å forberede oppstart av omsorgssentre for denne gruppen, og det arbeides med å finne egnet lokalisering. Regjeringen tar sikte på at en overføring av ansvaret for denne gruppen kan foretas i løpet av 2009. Jf. del 1, pkt. 478–480.

685. *e) samle inn data om flyktninger, enslige mindreårige og barn med innvandrerbakgrunn som kan ha vært rekruttert i krig og konflikt i sitt hjemland.*

686. Gjennom asylintervjuer forsøker en å kartlegge bakgrunnen til enslige mindreårige og barn med innvandrerbakgrunn, herunder om de kan ha vært rekruttert i krig og konflikt i sitt hjemland. Det foretas ingen datainnsamling utover dette.

Oppfølging

687. *Barnekomitéen anbefaler myndighetene å sette i gang alle relevante tiltak for å sikre full implementering av komitéens anbefalinger. Jf. komitéens merknader pkt. 21.*

688. Den norske regjeringen har høsten 2007 vedtatt at den vil styrke og sikre barns rettigheter gjennom en bedre overvåking av implementeringen av barnekonvensjonen. Jf. del 1, pkt. 10–11.

Spredning

689. *Barnekomitéen anbefaler at Norges første rapport og komitéens avsluttende merknader blir spredt og gjort tilgjengelig for barn, foreldre, på skoler i undervisning om menneskerettigheter og for offentligheten generelt. Jf. komitéens merknader pkt. 22.*

690. Rapporten og komitéens avsluttende merknader er gjort offentlig tilgjengelig gjennom Utenriksdepartementets nettsider.

Oppfølging og spredning

(artikkel 3, paragraf 2)

FOTO

Omslag:
Photodisk
StockXpert
BananaStock
Manpreet Romana/Scanpix

Side 3:
Photodisk
ScanStockPhoto
StockXpert

Side 10:
StockXpert
BananaStock

Side 28:
Patrick Sheándell O'Carroll/ PhotoAlto

Side 32:
BananaStock
Patrick Sheándell O'Carroll/PhotoAlto

Side 44:
Patrick Sheándell O'Carroll/PhotoAlto
Simon Maina/Scanpix
ScanStockPhoto

Side 50:
Photodisk

Side 70:
Eirik Oksavik Lockertsen/CP-bladet
ScanStockPhoto
BananaStock

Side 88:
ScanStockPhoto
iStockphoto

Side 108:
iStockphoto
Vincent Hazat/ PhotoAlto

Side 132:
Photodisk
ScanStockPhoto
Markussen/Scanpix

Side 146:
Manpreet Romana/Scanpix

Utgitt av:
Barne- og likestillingsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonskode: Q-1141 B

Design: Aase Bie
Trykk: Rolf Ottesen AS 03/2008 – opplag 3000
Foto: BananaStock, Manpreet Romana/Scanpix